

म. ग्रं. सं. ठाणे

विषय काव्य

सं. क्र. ६७३

REFBK-0001459

REFBK-0001459

❖ समर्पण-पत्रिका ❖

वैष्णवकुळीं कुळनायक । नारद प्रह्लाद सनकादिक ।
उद्धव अक्रूर श्रीशुक । वसिष्ठादिक निज भक्त ॥

श्री ए. भा. १-१३६

या भक्तमालिकेत पदकस्थानीं शोभणाऱ्या श्रीपरमभागवत श्रीवैष्णवाचार्य श्रीभानुदासवंशतिलक श्रीविश्वबंधु श्रीएकनाथ महाराजांच्या परमपूज्यचरणीं त्यांच्याच सारख्या संतसद्गुरुचें हें प्रथम-चरित्रपुष्प 'श्रीरामदास-कथा-सारामृत' खालील विज्ञप्तीसह अत्यंत भक्तिभावानें अर्पण करित आहे.

तुमच्या आशीर्वादे जन्मोजन्मीं घडो अशी सेवा ।
हे वाङ्मनःशरीरं करितों विज्ञापना सदा देवा ॥

मोरोपंत

माघ वा ९ बुधवार
शके १८३९

श्रीसद्गुरुचरणांचा अन्नन्य सेवक

श्रीरामदास-कथा-सारासृत

अनुक्रमणिका

विषय	पृष्ठांक.
प्रस्तावना	...१ ते ५
प्रसंग १ ला. मंगलाचरण	६
२ रा. अवतारकारण	४
३ रा. पंतांची गृहस्थिती, श्रीश्रेष्ठांचा जन्मोत्सव	९
४ था. श्रीसमर्थांचा अवतार... ..	१७
५ वा. बालक्रीडा, श्रीसमर्थांना श्रीरामचंद्राचा अनुग्रह	३०
६ वा. विवाहप्रसंगातून पलायन	४२
७ वा. टाकळीत पुरश्चरणारंभ	५६
८ वा. चिहु धाम तीर्थ यात्रा जांबेत मातोश्री व श्रीश्रेष्ठांची भेट	७४
९ वा. कृष्णतीरी नाना चरित्रलीला-चाफळी श्रीरामचंद्राची स्थापना, वेणाईवर कृपा केली	९४
१० वा. श्रीशिवरायश्रीसमर्थभेटी	१११
११ वा. श्रीशिवराज्यारोहणसमारंभ-अनेकलीला	१२८
१२ वा. अनेकलीला-जांबेत पुनर्गमन	१४७
१३ वा. पंढरीतीर्थयात्रेस गमन-अपूर्व चरित्र ...	१६६
१४ वा. वासुदेव शास्त्री गर्व परिहार-वेणाई व श्रीश्रेष्ठ यांचा काल	१७९
१५ वा. नृपगर्व परिहार, वेडकी चरित्र ...	१९५
१६ वा. तंजावर प्रांती गमन-राया व्यंकोजीस अनुग्रह	२०८
१७ वा. अनेकचरित्रलीला-छत्रपतींचा काल	२१९
१८ वा. श्रीसमर्थांचे निर्याण... ..	२३५

श्रीरामदासकथासारामृत

॥ श्रीराम ॥

प्रस्तावना

सांडून आपली संसारवेधा । करित जात्री देवाची चिंता ।
निरूपण कीर्तन कथा वार्ता । देवाच्या चि सांगाव्या ॥

(१) या श्रीसमर्थचरित्रग्रन्थाची प्रस्तावना लिहिण्याचें मी आरंभो जितक्या तत्परतेनें कबूल केलें तितक्या च संकोचानें आज ती मला लिहावी लागत आहे. श्रीसमर्थांच्या चरित्राला प्रस्तावना नको आहे. त्यांचें चरित्र इतकें साधें, सुलभ, इतकें उदात्त, आदर्शवत्, इतकें स्वयंप्रकाशित आहे कीं, त्याची दुसऱ्या कोणी प्रस्तावना करण्याची गरज नाही. लहानांपासून तो थोरांपर्यंत तें सर्वांना अवगत आहे. बाराव्या वर्षी लग्नांतून पळाले, बारा वर्षे घोर पुरश्चरण केलें, बारा वर्षे नाना तीर्थयात्रा केल्या, छत्तीस सद-तीस वर्षे बहुविध व्याप केला, सर्व भरतखंडभर अनेक मठ स्थापन केले, उदंड राजकारण केलें, शिवराजावर कृपानुग्रह केला, नाना कवित्व करून, दासबोध, मनाचे श्लोक, इत्यादि अनेक ग्रन्थ निर्माण करून प्रवृत्ति आणि निवृत्ति, प्रपंच आणि परमार्थ, यांची एकवाक्यता करून साऱ्या राष्ट्राला कर्तव्योन्मुख केलें, इत्यादि श्रीचरित्रांतील ठळक गोष्टी ऐकून हि ठाऊक नाहीत, असा महाराष्ट्रीय विरळा ! तेव्हां प्रस्तावना श्रीचरित्राला नको, विवक्षित चरित्रग्रन्थाला पाहिजे.

(२) श्रीसमर्थांचें चरित्र लिहिण्याची परंपरा तेव्हांपासून आज-तागाईत अव्याहत चालूं आहे. हनुमंतस्वामींनीं बखर लिहिली, तो च शेवटचा श्रीचरित्रग्रन्थ होय, अशी कोणी हि आपली समजूत करून घेऊं नये. १६०३ पासून १७४० पर्यंत तर शेकडों भक्तांनीं श्रीसमर्थलीला गायिल्या, परंतु अवनतीच्या गेल्या शंभर वर्षांत हि लिहिले गेलेले दहा पांच लहान मोठे श्रीचरित्रग्रन्थ आह्मांस ठाऊक आहेत, या सर्व ग्रन्थांपैकीं फार

च थोडे छापले गेले आहेत. इतके चरित्रग्रन्थ दुसऱ्या कोणाच्या वाट्याला आलेले आह्वांस माहीत नाहीत. रामोपासकाला जसे रामायण तसे रामदासोपासकाला दासायन होय ! प्रभुगुण गावे ही जशी रामोपासकाला स्फूर्ति होते व एकाद दुसरे तरी कांड तो लिहितो, तद्वत् च श्रीरामदासांकिताला सदुरुलीला वर्णाव्या असे वाटते. हे अगदी सहज च घडते! ही अशी परंपरा चालत आली आहे व अखंड चालवयाची आहे. त्या परंपरेला अनुसरून अगदी अलिकडचा ग्रन्थ हणजे प्रस्तुतचें श्रीरामदासकथासारामृत होय.

(३) इतके चरित्रग्रन्थ आधीं च असतां, आणखी त्यांत भर कशास हवी, अशी शंका तिन्हाइताला येईल, सांप्रदायिकाला येणें शक्य नव्हे ! एक वाल्मीकिप्रणीत रामायण असतां, आणखी हजारों रामायणें कशास पाहिजेत ? कांहीं कांहींचें तर रामायण एकदां लिहून समाधान होत नाही. मोरोपंतांनीं एक शें आठ रामायणें लिहिलीं तरी त्यांचा इव्यास पुरला होता कीं नाही, कोण जाणे ! आमच्या गिरिधरांनीं निरनिराळीं सात रामायणें लिहिलीं ! कां ? कथानकाच्या दृष्टीनें एकापेक्षां दुसऱ्यांत कांहीं निराळें आहे काय ? जर नसेल, तर मग हीं इतकीं रामायणें कां लिहावीं आणि छापवीं ? तो च न्याय श्रीसमर्थचरित्राचा. जो लिहितो तो बहुधा स्वतःच्या कल्याणार्थ लिहितो आणि त्यांत च इतरांचें कल्याण असतें म्हणून इतरांना अर्पण करितो !

मी आपुलिया मनरंजना । चरित्ररचना आरंभिली ॥ १-१६

असें च अमृतकार हणत आहेत. हे अगदी खरे आहे. दुसऱ्या कोणाला त्या ग्रन्थाची अपेक्षा असो वा नसो, स्वतःचें मात्र त्या लेखनापासून कोट कल्याण होतें.

श्रीसमर्थ चरित्राची गोडी । माझी मज चि लागली धडफुडी ।

येथील शुद्ध प्रेमाची चवी गाढी । अभाविकें वापुडीं नेणती ॥१० १९८

मी निजनिष्ठेचिया गुणें । आदरिलें श्रीसमर्थचरित्रगाणें ।

श्रीसमर्थचरित्रगुणीं चित्त वेधणें । हे माझे मी च जाणे सुख पूर्ण ॥१९९

हे असें जरी गुरुपुत्राला वाटत असतें, तरी दुसऱ्यांना हि त्या प्रेमाची थोडीशी चव असते हे तो जाणतो आणि म्हणून तर प्रकाशनाचा उद्योग आरंभून गुरुप्रेमाची तो लूट करवीत असतो !

(४) गुरुचरित्रलेखनव्यवसाय हा भक्तीचा एक श्रेष्ठ मार्ग आहे, असें मला वाटते. या मार्गाला लागलें ह्मणजे आपोआप नवविधा भक्ति घडते. गुरुचरित्र लिहावयाचें ह्मटलें ह्मणजे संपूर्ण पूर्व चरित्रग्रन्थ वाचावे लागतात, गुरुग्रन्थांचा परिचय असावा लागतो, तत्कालीन वाङ्मयाचा अभ्यास करावा लागतो, तुलनेसाठी इतर पूर्वोत्तर ग्रन्थांचें हि आलोडन झालेलें असावें, आणि यापरती दुसरी श्रवण भक्ति कोणती, गुरुचरित्रलेखन ह्मणजे च कीर्तन होय, चरित्र लिहितांना नाना प्रसंगांचें जें चिंतन करावें लागतें, तेणें करून स्मरण भक्ति अनायासें घडते, गुरुमूर्ति वारंवार आठवून श्रीचरणांचि चित्त जडल्यानें पादसेवन निराळें उरत नाहीं, अष्टौ प्रहरांची त्यांची दिनचर्या वर्णन करणें हें च त्यांचें अर्चन होय, पूर्ण पुण्याईनें त्यांनीं आपला अंगिकार केलेला पाहून आपण त्यांना वारंवार देहेविण जीं लोटांगणें घालतो तें च वंदन होय, त्यांचें दास्य पत्करिल्याशिवाय चरित्रलेखनाची मुळीं बुद्धि च होणार नाहीं, अहोरात्र तच्चरणांचा सारखा ध्यास लागून गुरुप्रेमातिरेकानें जीव कासावीस होऊन आपण त्यांच्याशीं जें हितगुज करीत असतो, तें काय सख्य भक्ति घडल्यावांचून होय, आणि इतक्या आठ प्रकारांनीं श्रीचरणाची निष्ठेनें भक्ति केल्यावर आत्मनिवेदन कितीसें दूर रहाणार ? अमृतकारांचा प्रत्यय असा च दिसतो.

श्रीसमर्थचरित्रमहिमान । माझे मज चि आलें कळोन ।
 सर्व काळीं श्रीसमर्थचरित्रचिंतन । परम कल्याण जीवशिवा ॥ १७-३०
 श्रीसमर्थचरित्र गातां । माझी समूळ पळाली अहंता ।
 श्रीसमर्थ हृदई ध्यातां । देहशुद्धता परिपूर्ण जाली ॥ ३१ ॥
 कोणी केलें काहीं । मज श्रीसमर्थचरित्रचिंतनेंविण नाहीं ।
 श्रीसमर्थचिंतनें भवडोहीं । श्रीसमर्थे निजबाहीं तरिलें ॥ ३२ ॥
 जन्मांतरींचें पुण्य फळलें । श्रीसमर्थश्रीचरण हृदयीं आले ।
 तेणें वृथाभिमानासी निरसिलें । पुनीत जालों नरदेहीं ॥ ३३ ॥

(५) अशा च भावनेनें श्रीगुरुभक्तिपरायण भीमराव सखाराम पारळकर यांनीं हा ग्रन्थ लिहिला आहे. त्यांची गुरुनिष्ठा अवर्णनीय आहे. तिचें फळ ह्मणजे च हा प्रासादिक चरित्रग्रन्थ होय. ग्रन्थाची ओवी प्रासादिक आहे, हें मी निशंकपणें ह्मणतो व वाचकांनीं तसा प्रत्यय घेऊन माझे ह्मणणें बरोबर आहे कीं नाहीं, हे ठरवावें, अशी मी विनंति करितों. प्रासा-

दिक कवित्वाची श्रीसमर्थानीं जीं लक्षणें दिलीं आहेत तीं सर्व या ग्रन्थांत आढळतात. चरित्र लिहित असतांना चरित्रकाराची वृत्ति श्रीचरणीं अगदीं तल्लीन झालेली होती, हें उघड दिसते.

श्रीसमर्थरामदासकृपा भारी । अवचट वचनें येती जिह्वाग्रीं ।

ते चि चरित्रलेखन करी । गर्व न धरीं मी माझी ॥ १-१७

करितां श्रीरामदासस्मरण चित्तीं । तंव वचनें अकस्मात आठवती ॥

त्रिसत्य सत्य नव्हे हे मत्कृती । संत रिझती या बोला ॥ १९ ॥

असें चरित्रकारांनीं सांगितलें नसतें तरी तें वाचकांच्या निदर्शनास आलें असतें. गुरुकृपेवांचून हा असा ग्रन्थ हातून लिहिला जावयाचा च नाही, आणि ह्मणून गुरुभक्तांनीं तो अवश्य प्रेमानें वाचावा, अशी माझी विनंति आहे.

(६) ग्रन्थाचे एकंदर अठरा प्रसंग आहेत. त्रयोदशाक्षरी मंत्रांतील एक एक अक्षरानें आरंभिलेले तेरा व श्रीरामदास या पंचाक्षरी मंत्राचे पांच, मिळून अठरा प्रसंगांत सर्व अमृत सांठविलें आहे. कांहीं कांहीं प्रसंग फार च सरस वठले आहेत. प्रसंग नववा व प्रसंग दहावा, हे दोन प्रसंग त्यांतल्या त्यांत मला फार आवडले, ग्रन्थकाराच्या हातून असा प्रासादिक व प्रेमभावयुक्त ग्रन्थ निर्माण झाला, याचें कौतुक वाटतें. असें चरित्र आपल्या हातून लिहविण्यानें आपल्या वाट्याला आलेल्या भाग्याबद्दल चरित्रकारानें जे अनेकदां धन्योद्गार काढले आहेत, ते सर्वथैव यथार्थ होत.

(७) ग्रन्थ आजचा आहे, पण ग्रन्थाची भाषा मात्र जुनी आहे. आमच्या राजवाड्यांच्या हातीं या ग्रन्थाची हस्तलिखित प्रत दिली तर ते ग्रन्थ शालिवाहनाच्या सोळाव्या शतकांतील ठरवून नकलकारानें भाषेला क्वचित् अर्वाचीन पेहराव चढविला आहे, असा अभिप्राय देतील. सांगण्याचा भावार्थ इतका च कीं, इतकी भाषा जुनी आहे. ती एकनाथ-महाराजांच्या भाषेच्या वळणावर जास्त गेलेली आहे. ओवीची घाटणी हि नाथांच्या भागवताप्रमाणें आहे. खरें खोटें त्यांना माहीत, पण एके काळीं ग्रन्थकारांचें चित्त नाथभजनीं विशेष जडलें असावें, व नंतर तें तेथून कांहीं कारणानें श्रीसंप्रदायाकडे मुरडलें असावें, असें मला वाटतें. श्रीग्रन्थराज, श्रीसमर्थप्रताप, इत्यादि सांप्रदायिक ग्रन्थांतील शब्दयोजना क्वचित् आली

आहे, पण ग्रन्थकाराचा मुख्य भर नाथवाङ्मयावर विशेष असला पाहिजे, असें दिसते. चरित्र श्रीरामदासांचें आणि भाषा श्रीनाथांची ! यांत वावगें कांहीं च नाही. प्रस्तुत लेखकानें, तसा ऋणानुबंध होता ह्मणून, श्रीसमर्थ-चरणांचा आश्रय केला नसता, तर तो नाथभजनीं च लागला असता, इतकें नाथचरित्र हृदयंगम आहे.

(८) असें या चरित्राचें थोडक्यांत स्वरूप आहे. श्रीसमर्थांचें चरित्र लिहिण्याची अजून वेळ आली नाही, हें जरी खरें, तरी तोंपर्यंत सर्वांनीं थांबलें च पाहिजे, असें नाही. श्रीसमर्थांच्या प्रत्यक्ष शिष्यांनीं लिहिलेलीं दहा पांच लहान मोठीं चरित्रें उपलब्ध व्हावीत, श्रीसमर्थांच्या हृदयाचें आविष्करण करणारीं शेकडों कागदपत्रें मिळावीत, श्रीसांप्रदायिक कागदपत्रांचा विपुल संग्रह हातीं यावा आणि मग एकादें विस्तृत श्रीसमर्थचरित्र लिहिलें जावें, असें जरी मला वाटतें, तरी त्या मार्गानें जातांना मुक्कामा मुक्कामाचे ठिकाणीं असल्या चरित्रग्रन्थांनीं मार्गदर्शकाचें काम करावें, हें योग्य च होय. चरित्र लिहिण्याचा हा मार्ग अगदीं नवीन आहे व त्या मार्गातील पहिला मुक्काम रा. भीमराव पारळकर यांच्या प्रस्तुतच्या ग्रन्थानें निःसंशय गांठून पुढें येणाऱ्या श्रीरामदासांकेतांवर मोठे उपकार करून ठेवले आहेत.

धुळें
१८३९ महाशिवरात्र

}

शंकर श्रीकृष्ण देव

विनंति

ह्या आवृत्तीमध्ये क्वचित् अशुद्ध पाठ पडले आहेत, ते श्रीसमर्थ-
कृपेने पुन्हां आवृत्ति काढण्याचा समय प्राप्त झाल्यास सर्व दुरुस्त कर-
ण्यांत येतील. ग्रंथकाराची ही प्रथम कृती जाणून सूज्ञांनी ग्रंथपरीक्षण
करून आवडतील त्या सूचना केल्यास त्यांचा हि पुढील आवृत्तीत
जरूर विचार केला जाईल.

ग्रंथ-प्रकाशक

॥ श्रीराम ॥

श्रीरामसमर्थ

रामदासकथासारामृत

प्रसंग २ ला

मंगलाचरण

आदि नारायणं विष्णुं ब्रह्माणं च वशिष्टकम् ।
श्रीरामं मारुतिं वंदे रामदासं जगद्गुरुम् ॥
ध्यायेदाजाबुवाहुं धृतशरधनुषं बद्धपद्मासनस्थं ।
पीतं वासोवसानं नवकमलदलस्पर्धिनेत्रं प्रसन्नं ।
वामांकारूढसीता मुखकमलमिललोचनं नीरदाभम् ।
नानालंकारदीप्तं दधतमुरुजटा मंडनं रामचंद्रम् ॥ १ ॥
ब्रह्मानन्दं परमसुखदं केवलं ज्ञानमूर्तिम्
द्वंद्वातीतं गगनसदृशं तत्त्वमस्यादिलक्ष्यम् ।
एकं नित्यं विमलमचलं सर्वधीसाक्षिभूतम् ।
भावातीतं त्रिगुणरहितं सद्गुरुं तं नमामि ॥ २ ॥
ध्यायेद्बालद्विवाकरद्युतिनिभं देवारिदर्पापहम् ।
देवेंद्रप्रमुख प्रशस्त यशसं दैदिप्यमानं रुचा ।
सुग्रीवादि समस्त वानरयुतं सुव्यक्त तत्त्वप्रियम् ।
संरक्ता रुणलोचनं पवनजं पीतांबरालंकृतम् ॥ ३ ॥
गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुं गुरुर्देवो महेश्वरः ।
गुरुरेव परंब्रह्म तस्मै श्रीगुरुवे नमः ॥ ४ ॥

गुणातीतमेकं शिवं शांतमाद्यं । मनाकाशमाकाश नित्यं विशुद्धं ।
असंगं तथा सच्चिदानंदरूपं । सदा रामदासं भजे चिद्विलासम् ॥ ५ ॥

श्रीसद्गुरु रामदासाय नमः ॥

गजानन मंगळमूर्ती । मियां नमन केलें अति प्रीती ।
 आतां सकळ काम पुरती । वांछित मानसीचे ॥१॥
 राहो कंठीं सरस्वती । जे महापुरुषभार्या मूळ-
 प्रकृती । जिये पासोनि निपजती । नाना कवित्व-
 स्फूर्ती प्रबंधरचना ॥ २ ॥ नमू श्रीगंगादेवी माता । तैसा चि
 सखाराम पिता । श्रीगुरु श्रीधरु पढियंता । नमन शतधा पर-
 मार्थबुद्धी ॥ ३ ॥ नमू कुळेश्वरु श्रीनृहरी । जे महाभक्त
 प्रल्हाद केवारी । वैकुंठीहूनि धांवला झडकरी । दैत्य दुरा-
 चारी विदारिला ॥ ४ ॥ नमू श्री काश्यप महा मुनी । कुळीचा
 कुळगुरु परंपरे लागुनी । पवित्र जन्म लाधला जनी । पितृ-
 गणी महालाभ जोडिला ॥ ५ ॥ नमन असौ संतसज्जनीं ।
 जे अखंड रंगले रामकृष्ण कीर्तनी । माया अविद्या ओलां-
 हुनी । भव पार उतरले ॥ ६ ॥ ते निवृत्ति प्रमुख ज्ञानेश
 सोपान । चांगया मुक्ताई जनाई श्रीनामदेव सज्जन । भानुदास
 श्रीएकनाथ श्रीजनार्दन । श्रीतुकारामाख्य महावैष्णव ॥ ७ ॥
 इहीं ओस करोनि वैकुंठा । मृत्यलोकीं देवो आणिला पंढरी-
 पेठा । चंद्रभागा भिवरा वाळुवंटा । ब्रह्मसाम्राज्य निर्मिले
 ॥ ८ ॥ तेथ झणत्कारती टाळ झडती मृदंग थापा । तेणें चळि-
 कांप सुटे महापापा । कळिकाळ यमधर्माचिया बापा । प्रळय
 प्रकोपा कोणी न मानी ॥ ९ ॥ ऐसे वैष्णव भले भले ।
 मियां सर्व भावें सर्वांगेंसीं अभिवंदिले । मग साष्टांग दंडवत
 घातलें । श्रीरामदासचरणीं ॥ १० ॥ श्रीरामदासें चरित्रलीला
 केली । ती अधिकारपरत्वे महंतीं गाइली । मजही आवडी
 उपजली । जे स्वल्प चरित्र गाऊं ॥ ११ ॥ ' बखर ' लिहीली
 हनुमंतांनीं । प्रताप वणिला गिरिधरांनीं । विश्राम गाईला

आत्मारामांनीं । अभंग वाणी भीमस्वामी वदले ॥ १२ ॥
 पृथक् उद्धवसुत आणि महिपती । आवडीं महाराज चरित्र
 गाती । म्हणती अकरावा रूद्र श्रीमारुती । प्रतापख्याती
 श्रीरामदास प्रगटले ॥ १३ ॥ इतुकियाही चरित्रकारा । मियां
 नमन केलें एकसरा । विनवणी जी मज पामरा । प्रसाद करा
 संत तुम्ही ॥ १४ ॥ नेणो शास्त्र व्युत्पत्ती संस्कृत काहीं ।
 अंगीं कवित्व कळाकुसरी नाहीं । अनर्गळ अविचार अपस्वार्थ
 पाही । ऐसा मही वाढलों ॥ १५ ॥ त्या मज अज्ञानाची प्रबंध-
 रचना । कैसी मानेल संत सज्जना । मी आपुलिया मनरंजना ।
 चरित्ररचना आरंभिली ॥ १६ ॥ श्रीसमर्थ रामदास कृपा
 भारी । अवचटे वचनें येती जिन्हारीं तेचि चरित्रलेखन करी ।
 गर्व न धरीं मी माझा ॥ १७ ॥ काय सांगो नवलपरी । मी
 हीन दीन असतां अनधिकारी । त्या मज मुखार्हाती चरित्र
 करी । नवल तरी हेचि व्हू ॥ १८ ॥ करितां श्रीरामदासस्मरण
 चितीं । तंव वचनें अकस्मात आठवती । त्रिसत्य सत्य नव्हे हे
 मत्कृती । संत रिझती या बोला ॥ १९ ॥ आतां श्रीसमर्थ-
 देवा तूंचि श्रोतावक्ता । तैसाचि स्फूर्तिरूप माझिया चित्ता । मी
 माझे ऐसें ह्मणतां । तूंचि तत्वता सर्वाघटीं ॥ २० ॥ तंव संत
 श्रोते ह्मणती भले केले । तुंवां संत सद्गुरु एका भावें स्तविले ।
 येणे आमुचे समाधान कीर जाहले । परी चित्त वेधलें चरित्र-
 श्रवणा ॥ २१ ॥ तुंवां श्रीसमर्थ पवित्र लीला । आजि श्रवण
 करवावी आत्मां सकळां । कोण दिवस भाग्यागळा । आजि
 उगवला चरित्र श्रवणा ॥ २२ ॥ तेथ भिमु ह्मणे जी तुम्ही अव-
 धान घावें । मग मियां श्रीरामदासचरित्र गावें । येतुलेनि चित्त
 चैतन्य पदवी पावे । ब्रह्मीभूत व्हावें सस्वरूपीं ॥ ३ ॥ श्रीरा-
 मदासकथासारामृत । सावधान संत श्रोते परिसीत । श्रीधर-
 चरणी भिम् विनवीत । निजकृपामृत तुमचें हें ॥ २४ ॥

इति श्रीरामदासकथासारामृत । भिमु विरचितं मंगलाचरणं-
नाम प्रथम प्रसंग सम्पूर्ण ॥

श्रीसमर्थरामदासार्पणमस्तु

॥ श्रीराम ॥

प्रसंग २ रा

आदि नारायणं विष्णुं ब्रह्माणं च वशिष्टिकम् ।
श्रीरामं मारुतिं वंदे रामदासं जगद्गुरुम् ॥

श्रीसद्गुरु रामदासायनमः ॥

मदास चरित्र गहन । येथिचें कोण जाणे महि-
मान । अतर्क्य अनुपम अनिर्वचन । ब्रह्म पूर्ण
सनातन कीं ॥ १ ॥ तथा दुरुनि भावें नमस्कारु ।
जयाचा श्रुति वेदां न कळे पारु । येथ कांहीं गुण-
रूप करु । हा विचारु न चले येथ ॥ २ ॥ सकळैक चैतन्य
परब्रह्म । जो आपण व्यापोनि उरला अगम्य । अविकार अवि-
नाश अनुपम्य । जिव शिव सम सारिखा जो ॥ ३ ॥ येथ
चराचर जे कांहीं । त्याविण रितेपण तों नाहीं । नवल पाहो
जातां कही । भ्रम सम्मोहीं जीव पडे ॥ ४ ॥ तथा दृष्टीं पाहों
जातां । तंव दृष्टीसी येत पांगुळता । करीं बोटीं दाऊं ह्यणता ।
ठाव रिता उरो चि नेदी ॥ ५ ॥ ऐसें हें मज नसतां ठावें ।
तंव संत ह्यणती तें चि तुंवां गावें । आमुचे चित्त रंजवावें ।
लीलाभावें गाउनियां ॥ ६ ॥ मज अधिकार नसतां जाण ।
श्रीसंत मिळोन आज्ञापिती आपण । ह्यणती उठी करीं चरित्र-
कथन । आह्मी निर्वाण श्रवणेच्छु ॥ ७ ॥ कलि गिळितया
लोकां । जो तारकू जाला सकौतुका । तो महाराज रुद्रावतार
निका । श्रीसमर्थ देखा मानवी तनू ॥ ८ ॥ तेणें कैसा ध-
रिला मनुष्य देहो । कोण भूमी कोण ठावो । कैसी आच-

रिली लीला स्वयमेवो । आह्लां हाव श्रवणाची ॥ ९ ॥
 कैसें केलें जन्मकर्म । कोण आचरला नेमधर्म । कैसा अनुष्ठानि
 दाविला पुरुषोत्तम । कळावया वर्म पतितां कीं ॥ १० ॥ असुर
 भूपती सर्वां सर्वत्र । साम्राज्य पावतां एकछत्र । इच्छी प्रजा
 व्हावी स्वधर्म स्वगोत्र । छळ विचित्र आदरिला तेणें ॥ ११ ॥
 तेथ धेनु विप्रांच्या कैवारे । मानवीतनू धरिजे श्रीशंकरें ।
 स्वधर्मप्रतिपालुनी अति निर्धारें । दुष्टां सपरिवारें निर्दालिजे ॥ १२ ॥
 आजि तेचि सांगे पवित्रकथा । आह्लां निर्भर बैसलों श्रवणपथा ।
 जे पवित्राही आणी पवित्रता । ते धन्य कथा संतांची ॥ १३ ॥
 श्रीसंत कथा हेचि गंगा । श्रवणे पातकां नेतसे भंगा । गजब-
 जोनि पळे कळिकाल दांडगा । ऐसी शुभगा संतकथा ॥ १४ ॥ आह्लां
 कळिकालभय घालोनि बाहेरी । तुझिये बैसलों श्रवणामाझारीं ।
 आतां झणीअवकाश न करी । बोल निर्भरीं श्रीसमर्थकथा ॥ १५ ॥
 तुझेनि मुखें जाण । वदताहे श्रीरामदास आपण । ही तंव
 आह्लासी वाणली खुण । न धरू अनुमान संदेह कांहीं ॥ १६ ॥
 तेथ हर्षरोमांचित भिमु ह्मणे । जी मी तुह्यां संतांचे लडेवाळ
 तान्हे । नवल तरी बेंबडीं वचनें । संतसज्जनीं स्वीकारिली
 ॥ १७ ॥ असो आतां अवधारा प्रणोपप्रण । मार्गां संतश्रोतीं
 केले जे आपण । ते चि कथानुसंधान । सिंहावलोकने
 अवधारिजे ॥ १८ ॥

श्लोकः— यदा यदाहि धर्मस्य ग्लानिर्भवती भारत ।
 अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥ १५ ॥
 परित्राणाय साधूनां विनाशायच दुष्कृताम् ।
 धर्मं संस्थापनार्थाय संभवामी युगे युगे ॥ १६ ॥

श्री० भ० गीता

ह्मणोनि युगायुगाचे ठाई । पार्था मी प्रगटे गा शेषशाई । ये-
 विषीं तूं कांहीं । संदेहडोहीं बुडो नको ॥ १९ ॥ जई धर्माची

अवगणना । आणि अधर्म चढे मान्यपणा । तई मज गा
 पंडुनन्दना । अवतार कारणा येणे घडे ॥ २० ॥ ऐसें हें श्री
 भारती । देवें अर्जुना गुह्य सांगितलें एकांती । सांप्रत तोचि
 समयो सुनिश्चिती । यथा निगुती अवधारा ॥ २१ ॥ राहिलें
 यज्ञ दान तप हवन । ओस जाहलीं तीर्थक्षेत्रें सम्पूर्ण । कोणी
 न करिती नामस्मरण । हरिकीर्तन हरिदिनी ॥ २२ ॥
 उन्मत्त असुर उठावले । देव देवाल्यां भंगू गेले । ऋषीश्वरीं
 आश्रम सांडिले । जीव पळाले दिगंतरा ॥ २३ ॥ अधर्मता
 नरनारीं । वर्ती लागलीं घरोघरीं । तेणें ठाकोनि आली वोहरी
 कली भारी मातला ॥ २४ ॥ भजन भावें ढांग वाढलें । गुरु
 शिष्या भोंदू लागले । कुळीं कुळधर्म सांदां पडिले । सत्य गलें
 रसातळा ॥ २५ ॥ पर्जन्य वर्षेना वार्षिक । धरा पीक पिकेना
 सम्यक । हा हा भूत विश्वलोक । काळ घातुक वोढवला ॥ २६ ॥
 पूर्वीं रावण कंसें होते पिडिलें । सांप्रत तेंचि विघ्न ठाकोनि
 आलें । धेनुविप्र रडो लागले । काय हें केलें भगवंता ॥ २७ ॥
 जयजयानी श्रीदेवदेवा । अच्युता मुकुंदा माधवा केशवा ।
 तुज कां नये वा आमुची कणवा । विश्वभावा विश्वात्मका
 ॥ २८ ॥ तुंवाचि रघुवंशीं अवतरोन । रावण विंधिला कुंभकर्ण ।
 कंसचाणूर मर्दुन । अवतार श्रीकृष्ण यादवकुळीं ॥ २९ ॥
 प्रन्हादाचें हाके सरसी । तुंवां येणें केलें श्रीनृसिंहवेशीं ।
 नखें निर्दाळोनि दैत्याशी । निजदासासि कुरवाळिलें ॥ ३० ॥
 हे विश्व तुझेचि निर्मिलें । प्रतिक्षणी तुझेचि प्रतिपाळिलें । पुढती
 प्रतिपाळूं ह्याणितलें । हें लटिके होऊं सरलें वचन तुजें ॥ ३१ ॥
 तंव वैकुंठ कैलास संत्यलोक पाताळ । कम्पायमान जाहलीं
 एकवेळ । मृत्यलोकीचा हलकळोळ । कार्नीं सकळीं आडकिला
 ॥ ३२ ॥ प्रजापती इंद्र चंद्र यम कुबेर । वर्षू लागलीं पुष्प-
 मंभार । ह्यणती महारुद्र श्रीरामदास अवतार । होणार निर्धार

कलियुगीं ॥ ३३ ॥ वैरियें पिडिलिया वसुंधरा । हें तंव न
साहवेचि श्रीशंकरा । तो आतां श्रीरामदास अवतारा । जाईल
खरा मृत्यलोकीं ॥३४॥ भविष्योत्तरमहापुराणीं । वदोनि गेली
श्रीव्यासवाणी । तें साचपण करावया धरणी । शूळपाणी
जाईल कीं ॥ ३५ ॥

श्लोकः—कृतेतु माहताख्याश्च त्रेतायां पवनात्मजः ।

द्वापारे भीम सन्नश्च रामदासः कलौ युगे ॥

द्वादश वरुणें गोदातटीं । तीव्र तप आचरल धुर्जटी ।
विश्व उद्धरील अति संकटीं । श्रीरघुनाथभेटीं प्रेम सम्मेलीं
॥ ३६ ॥ करील धर्मसंस्थापन । नाना पाखांडखंडण । वाढ-
वील हरिकथा नामस्मरण । जेणें संत सज्जन सुखावती ॥३७॥
विशेष श्रीरामउपासना । रोकडी दावील विश्वजना । दूर
करील यमयातना । दीनोद्धारणा अवतार कीं ॥३८॥ श्रीराम-
नामाचिया गजरें । विश्व हेळामात्रेंचि उद्धरें । जीव जीव-
भावातें विसरे । पाप नुरे तेथ कांहीं ॥ ३९ ॥ विशेष कलि-
युगामाझारीं । हरिकथेची वाढवील थोरी । श्रीरामनवमी
वरोधरीं । अती गजरीं करतिल कीं ॥ ४० ॥ आपण जाऊं
मृत्यलोकां । पाहूं तेथील नवल कवतुका । ऐसें वदोनि एक
एका । देवीं वैकुण्ठलोका सांडिलें ॥ ४१ ॥ मग मिळोनि गेले
कैलासशिखरीं । स्तऊं आदरिला श्री त्रिपुरारी । ह्यणती तूं
श्रीरामदासरूप धरी । धरा उद्धरीं लवलाहा ॥ ४२ ॥
आह्मी संतरुणें एकागळीं । येवोनि येतसां भूमंडळीं । आनंद
वाढऊं विश्वां सकळीं । सुखकळोळीं करूं कथा ॥ ४३ ॥ ऐसें
एकोनि पार्वतीश सुखावले । ब्रह्मानन्दें सकळ देवां आलिं-
गिलें । मग मृत्यलोकीं येऊं ह्यणतिलें । निजअवतारकार-
णा ॥ ४४ ॥ तेथ श्री सदाशिव ह्यणती प्रसन्नचित्तें । सुर

हो एक गुह्य सांगां पां तुह्यांतें । दक्षिण देशीं सूर्योजीपंतें ।
 पुण्य बहुत आचरिलें ॥ ४५ ॥ सूर्योपासना तीव्र करितां ।
 तेणें प्रसन्न जाला सविता । ह्मणे कांहीं वर माग आतां । पुरवीन
 हेत जो कांहीं ॥ ४६ ॥ तंव तो निष्कामभाव द्विज । ह्मणे
 स्वामी नाशिर्वत नलगे मज । कांतेसी पुसतां कुळदीपक
 भोज । व्हावा मज ते ह्मणे ॥ ४७ ॥ तथास्तु ऐसी प्रसन्न-
 पणें । भाक दिधली सूर्यनारायणें । कीं प्रथम मदांशें पुत्र पूर्ण ।
 दुजा जाणे शंकरू ॥ ४८ ॥ श्रीशंकरांशें धर्मसंस्थापणें । मदांशें
 गृहसंसारपणें । पुत्रोत्पत्ती येणे माने । वरदवाणी सवित्याची
 ॥ ४९ ॥ यालागीं सविता जाला गंगाधरू । मी ही धरूं जातीं
 रुद्रावतारू । तुह्मी सकळ देवकिन्नरू । मज साह्यकरू संत
 व्हा ॥ ५० ॥ यापरी दुःखातिशयो देखोनी । देव मिळोनि गेलें
 शिवस्थानीं । तिही प्रार्थूनि प्रसन्न केला शूळपाणी । धाडिला
 अवनीं कैवारा ॥ ५१ ॥ ते चरित्रकथा अति रसाळ । पुढि-
 लिये प्रसंगीं प्रांजळ । मी वर्णीन ह्मणतसे अळुमाळ । सुख-
 कळोळ जी माजीं ॥ ५२ ॥ मी तंव शुद्ध मतिमंद अज्ञान । करूं
 यातिलें चरित्रलेखन । तुंही मायवाप संतसज्जन । आळ
 पूर्ण कराल कीं ॥ ५३ ॥ श्रीरामदासकथासारामृत । साव-
 धान संत श्रोते परिसोत । श्रीधरचरणीं भिमू विनवीत ।
 निजकृपामृत तुमचें हें ॥ ५४ ॥ इति श्रीरामदासकथासारामृत
 भिमुविरचितं । अवतारकारण नाम द्वितीय प्रसंग सम्पूर्ण ॥

शुभं भवतु श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु ॥

५ ॥

५ ॥

५ ॥

॥ ओषीसंख्या ५४ श्लोक ३ ।

प्रसंग ३ रा

आदि नारायणं विष्णुं ब्रह्माणं च वंशिष्ठकम् ।

श्रीरामं मारुतिं वंदे रामदासं जगद्गुरुम् ॥

श्रीसद्गुरु रामदासाय नमः ॥

म न पवनांचा वेधू । माया अविद्या अवरोधू । तेणें
डहुळला संबंधू । आत्मबोधाचा ॥ १ ॥ मी मज
होतां ठावा । शुद्ध स्वरूप आपुलिये गावा । जेथ
षड्रूपंचिये नांवा । शून्यत्व होतें ॥ २ ॥ ऐसा
रातिदिवसा निजनिकटें । सोहंभावाचिया नेटेंपाटें । चालतां
अविर्भवली अवचटें । माया उद्धटी मजमार्जीं ॥ ३ ॥ तिनें
बळऊनि नानापरी । मी उभा केलों संसारीं । मग शुद्ध-
सत्वाची बोहरी । कली सत्वरी करूं आला ॥ ४ ॥ जालों
परदेशीं वरपडा । कामक्रोधें लिथाडिता तडाडा । धाकें कहीं
बैसो खोडा । काळ उघडा धाक दावी ॥ ५ ॥ चित्त अत्यंत
निर्बुजलें । आपुलें ऐसें कोणी न उरलें । तंव अकस्मात
देखिले । श्रीगुरु वहिले श्रीधरस्वामी ॥ ६ ॥ बाप स्वामी दया-
कर । श्रीगुरु भेटला श्रीधर । माझा करोनियां अंगिकार ।
मस्तकीं अभयकर ठेविला तेणें ॥ ७ ॥ मज सन्निध बैसविलें ।
श्रीसमर्थदेवा न्यहाळविलें । हृदयभुवनीं अविर्भवलें । श्रीसमर्थ
देखिलें दिव्यरूप मियां ॥ ८ ॥ नामस्मरणाचिया समारंभें ।
तेथ मी नाचों लागलों वालभें । सेवा आवडीचिया लोभें ।
अंग उभें श्रीगुरुचरणीं घातिलें ॥ ९ ॥ मज निरविलें श्रीसमर्थ-
चरणीं । आपण राहिला स्वानंदभुवनीं । निजकृपाकटाक्षें
करुनी । लाविलों भजनीं श्रीसमर्थजीच्या ॥ १० ॥ अहो
श्रीसमर्थ आणि श्रीधर । मज तंव दिसती एकाकारु । देह-

धर्माचा बाडिवारू । भिन्नाकारू वेगळाले ॥ ११ ॥ हे एक एका
 पढियंते । भजती एक एका एकचित्तें । चालती बोलती
 निरुते । वसती जेथ मंगळाची ॥ १२ ॥ अहो जी भाग्योदय
 घडला । जईपासोनि मज श्रीधरु भेटला । अहंभाव निपटूनि
 गेला । भाव जडला श्रीसमर्थचरणीं ॥ १३ ॥ श्रीधरें मज
 सोय दाविली । अतिकनवाळ श्रीसमर्थमाय भेटविली । येथोनि
 अघआपदा हरली । पापें गेलीं दिगंतरा ॥ १४ ॥ येथोनि मंग-
 लाचा केलों । ह्यणोनि श्रीचरणीं लोटांगणीं गेलों । प्रसाद-
 खुण पावलों । मुखीं ल्यालों श्रीरामनामवाणी ॥ १५ ॥
 श्रीरामनामवाणी गर्जतां । सुखस्वानंद तुंबळे चित्ता । मज
 बोवडिया बोलता । चरित्रकथा स्फुरों धांवे ॥ १६ ॥ श्रीसमर्थ-
 स्वामी सन्मुख पाहातां । आणि रामनामध्यानी गर्जतां । हरुष-
 रोमांचपुलकिता । चरित्रकथा स्फुरों धांवे ॥ १७ ॥ जय-
 जयाजी श्रीसमर्थदेवा । आपुली कथा आपण बोलवा । मज
 शब्दप्रमेय पढवा । ग्रंथ न्यावा कळसावरी ॥ १८ ॥ हा हो जी
 लडिवाळ मी लेंकरूं । बैसलों हेचि एक हांव धरूं । जे श्रीसमर्थ-
 कथासारामृत करूं । स्वामी वरू तुह्मीं दीजे ॥ १९ ॥ ऐसें
 जंव मी ह्यणों लाहे । तंव झणींच स्वामी माझा हृदयस्थ होये ।
 ह्यणे उठीं करीं चरित्र गाये । तुज मी साह्य पाठिराखा ॥ २० ॥
 तुझिया बोवडिया वचनां । साठीं मी तिष्ठेन सभांगणा । न
 धरीं कांहीं अनुमाना । आवडीं वदना येइल तें गाये ॥ २१ ॥
 झणींच झालों सावधान । तंव तटस्थ देखती सभाजन । ह्यणती
 कां पा धरियेलें मान । काढीं अनुसंधान कथानुरोधें ॥ २२ ॥
 आह्मीं तुझा जाणितला भावां । तुज तंव निःसीम पढियंता
 श्रीसमर्थदेवो । यालागीं प्रतिपादीं विनितभावां । दाविसी
 नवलावो सेवेचा ॥ २३ ॥ तरी आह्मा हें कीं पावलें । तुझें
 सेव्यसेवकपण जाणवलें । आतां तेंचि काढीं चरित्र वहिलें

काय वर्तलें जांबनगरीं ॥ २४ ॥ आइका तरी चरित्र नव्हाळी ।
 शेष वंदी पाताळीं । सनकादिक वंदिती दिग्मंडळीं । ठेला कळी
 तटस्थ ॥ २५ ॥ हें चरित्र नव्ह परमामृत । ययाची तिहीं लोकीं
 ख्यात । यमधर्मा जाणवली मात । तो शिरीं वंदित यमलोकीं ॥ २६ ॥
 तेंचि हें मी पुरोहित गुणें । तुह्मां पुढें बोलों ह्यणतों लेंकुरपणें ।
 उणयापुरयातें मी कहीं नेणें । सरतें करणें तुह्मीं संतीं ॥ २७ ॥
 असो आतां बहु भषण । प्रांजळ बोलूं कथानुसंधान । जेणें
 संतोष पावती भगवज्जन । निवृत्तील पूर्ण श्रद्धालु ॥ २८ ॥
 धन्य धन्य तें गोदातीर । त्याहीवरी विशेष गोदातीर । जेथ
 महाबळी श्रीसमर्थ दातार । रुद्रावतार जन्मला ॥ २९ ॥ धन्य
 धन्य तें वैष्णवकुळ । विशेष सूर्याजीपंत आचारशीळ । सती
 राणाई पतिव्रता केवळ । धन्य निर्मळ परिचर्या ॥ ३० ॥ श्रीराम
 रुक्मांगद जन्मले अयोध्या । मग ते जाली जगद्वंद्या । श्रीसमर्थ
 जन्मले जेथ सध्या । तें जांब अयोध्या आह्मां जोडली ॥ ३१ ॥
 जांबेंतील सानथोर । ते चतुर्भुज जाणावे नारीनर । कां
 जिहीं तो महारुद्रावतार । निजनिर्धार देखिला डोळां ॥ ३२ ॥
 तेथिंचे पशु पक्षी क्रिमी कीटक । महद्भाग्याचे निष्टंक । आपु-
 लाल्या परी एकेक । श्रीरघुनायक आराधिला ॥ ३३ ॥ देव-
 लोकींचे देवगण । ठाकोनि आले जांबभुवन । भू जळस्थळ-
 चरादि रूपें घेवोन । निजवसतिस्थान श्रीसमर्थाकारणें ॥ ३४ ॥
 वाप पवित्र जांब नगरी । जेथ प्रत्यक्ष हनुमान क्रीडा करी ।
 धन्य राणाई गर्भोदरीं । वानरकेसरी साठविला ॥ ३५ ॥
 धन्य जांबेचिया सुंदरी । जिहीं हनुमान खेळविला कडियेवरी ।
 ओंविया गाइल्या परोपरी । धणीभरी स्वानंदें ॥ ३६ ॥ जांब-
 नगरीचे गरजन । वर्तती स्वधर्मकर्मप्रतिपाळन । आलिया
 पांथस्था आदरोन । देती अन्नदान धर्मबुद्धीं ॥ ३७ ॥
 परस्परें निर्वैर । असती निर्मत्सर निर्विकार । मंगळ

करिती वरोघर । अति अरुवार समबुद्धीं ॥ ३८ ॥
 वरोघरीं गाती रामायणें । करिती हरिकथा हरिजागरणें ।
 गीताभागवतपारायणें । संतर्पणें महोत्साहीं ॥ ३९ ॥
 ऐसिया सुखरूपनगरीं । सूर्याजीपंत ग्रामलेखन करी ।
 हृदई धरोनि श्रीहरी । काळ सारी परमार्थीं ॥ ४० ॥
 आधींच वंश पुण्यपरायण । वरी सूर्याजीपंत विशेष जाण ।
 भगवद्भजनीं सुलीन । ग्रामलेखन सारोनी ॥ ४१ ॥ नित्यनेम
 प्रातःकाळीं । माध्यान्हकाळीं सायंकाळीं । आराधन रवि-
 मंडळीं । करिती सोज्वळी सूर्याजीपंत ॥ ४२ ॥ नित्यनेम
 सूर्योपासना । अर्घ्य देती श्रीसूर्यनारायणा । सर्वकाळ नाम-
 स्मरणा । वांचूनि मना अनुनेणती ॥ ४३ ॥ विपाये साधु-
 संत आलियां घरीं । धांवोनि विनितभावे नमस्कारी । कांते-
 सह पूजन करी । आवड भारी संत्संगीं ॥ ४४ ॥ साधुसंत
 आलियां घरा । ह्मणती आजि पर्वकाळ दिवाळीदसरा । आह्मा
 यमधर्म जी पाठिपोरा । भाव पुरा जरी संतीं ॥ ४५ ॥ संत जोडि-
 लियां देव जोडे । येरव्हीं हें कीं कानडें । तपें तीर्थें देव जोड ।
 संत रोकडे न भेटती ॥ ४६ ॥ यया संतांचें महिमान । वर्णा-
 वया मी अति दीन । जेथ वेदां पडलें मौन । चतुरानन
 भागला वानूं ॥ ४७ ॥ संत सुखाचे सागर । संत मोक्षाचे
 मोक्षागर । संत सायुज्जता देणार । मुक्तागर मुमुक्षा ॥ ४८ ॥
 संतचरणीं जडिल्या भावो । तरि मग प्रसन्न होतो देवाधिदेवो ।
 ऐसा पंतांचा निःसीम भावो । ह्मणोनि पहा हो संतचरणीं
 लागती ॥ ४९ ॥ पंत नित्यनेम आचारशीळ । वरी संतभजनीं
 निर्मळ । न देवती गुणदोषकिडाळ । संत केवळ भगवद्रूप
 मानिती ॥ ५० ॥ गृहस्थाश्रमप्रतिपाळून । तीव्रतम चालविती
 अनुष्ठान । तेणें प्रसन्नला श्रीसूर्यनारायण । वरदान करूं ह्मणे
 ॥ ५१ ॥ दोन प्रहर भरतां पूर्ण । द्विजवेशें अंगणीं उभे नारा-

यण । पंत धांवोनि धरिती चरण । कर जोडोनि काय बोलती
 ॥ ५२ ॥ या जी स्वामी पूजन करूं । श्रम जाले कां चरण
 चुरूं । इच्छाभोजनाचा आदरु । सांगा करूं निजदासा ॥ ५३ ॥
 तंव सविता हांसोनि ह्मणे । सांपडलों तुझिये शुद्धभावाचेनिगुणें ।
 आतां माग कांहीं वरदान । आवडी पूर्ण करूं तुझी ॥ ५४ ॥
 मी तरी प्रत्यक्ष सूर्यनारायण । तुझिया भेटीसी आलों द्विजरूप
 घेवोन । येथोनि तुह्मा कृत कल्याण । कराल गमन वैकुण्ठलोकीं
 ॥ ५५ ॥ ऐसैं जंव सविता ह्मणे । तंव पंत घालिती लोटंगणें ।
 ह्मणती स्वामी दुर्लभ जी तुमचे चरण । आजि दीनोद्धरणा करूं
 आला ॥ ५६ ॥ येथ तुह्मा ऐसिया समर्था । काय नाशिवंत
 मार्गो जी अर्था । तरि म्यां नरदेह दवडिला व्रथा । तप अनर्था
 मूळ केलें ॥ ५७ ॥ मार्गां बळी प्रचहाद विभीषण । उद्धव
 अक्रुर अर्जुन । इहीं निष्कामभावें पूजिला रमारमण । ते शिक-
 वण मज घडो ॥ ५८ ॥ निष्कामभावें देव भजतां । फुकटा
 जोडती मोक्ष सायुज्यता । वैकुण्ठ तरी सहज ये हाता ।
 परि भक्त भक्तिपथा जोडोनि ठाती ॥ ५९ ॥ तो मी झणी
 नाशिवंत मार्गो । अणिविपायें आडमार्गीं लागो । तरि मग स्व-
 रवादि भोगो । पुण्यभाग सरलियां ॥ ६० ॥ स्वामी मज
 दिलें पावलें । अलभ्यता दरुशन जोडलें । आजवरी अनुष्ठान
 सिद्धी गेलें । धन्य जालों संसारीं ॥ ६१ ॥ ते हे पाय जीवीं
 धरूं । तेणें सहज तरेन संसारु । अहर्निशीं चिंतनीं काळ सारूं ।
 स्वामी वरु हा चि दीजे ॥ ६२ ॥ निष्कामता सेवा घडली ।
 ती स्वामीचरणीं अर्पिली । महापातकां होळी जाली । कृपा
 केली तुह्मीं देवा ॥ ६३ ॥ आतां आस हेचि जीवीं । भगव-
 त्कीर्ती आइकावी । नित्य संतसेवा घडावी । मुखें गावी राम-
 कृष्णश्रेणी । ऐसैं माझिया येत निर्धारा । स्वामी कृपा तरी हेचि
 करा । झणी नाशिवंत पसारा । दूर सारा येथोनि ॥ ६५ ॥

पुढतपुढतीं चरण धरिती । पुढतीं पुढतीं विनविती । सविता
होय विस्मित चितीं । धन्य ह्यणत भक्तराज तूं ॥ ६६ ॥ तुझा
तुज फळ भावो । परी तुझिये कांतेप्रती पुसों पाहों । ऐसें वदोनि
सवितादेवो । राणाऊतें पाचारी ॥ ६७ ॥ राणाऊ शुद्ध पतिव्रता सती
जैशा अहिल्या तारा सीता द्रौपदी । सर्वभाव पीसी भजती ।
वैभव देती निजभर्त्या ॥ ६८ ॥ पतीवांचोन नेणती आन । या नांव
पतिव्रता पूर्ण । पतिआज्ञाप्रतिपाळण । गेल्या प्राण नुळंघिती ॥ ६९ ॥
पतिइच्छा एक । आणि स्त्री ठेवी आणिक । तरी ते जाणावी
विघातक । बुडवी निःशंक उभयकुळा ॥ ७० ॥ पतिइच्छा
राखों नेणे । तें गर्धभीहूनि नीच वर्तणें । जळो ऐसिया
स्त्रियांचीं जिणें । स्वरव भोगणें प्रत्यक्ष ॥ ७१ ॥ राणाऊते
पतिव्रता सती । नमन करीं शुद्धमतीं । ह्यणे कोण आज्ञा
मजप्रती । सांगा निश्चितीं देवराया ॥ ७२ ॥ यापरीं राणाऊ
नम्रपणें विनवीत । तंव सविता प्रसन्नपणें बोलत । ह्यणे साध्वी
तूं पुण्यमार्ग आचरित । माग इच्छित पुरवीन मी ॥ ७३ ॥ स्मित
हास्यें राणाऊ लाजोनि ह्यणे । स्वामी निपुत्रिकां ह्यणती उणें ।
यापरतें मी आणिक नेणे । उचित करणें तुह्मी जाणा ॥ ७४ ॥
कुळीं पुत्र तरी होवो । तो भगवद्भक्तीं राहो । येरव्हीं वंश गेला
तरी जावो । परी न होवो कुळबुडव्या ॥ ७५ ॥ सविता
वदे तूं धन्य सती । तुझिया उदरा मीचि येतों निश्चितीं ।
या सूर्याजीपतें ऋणानुवर्ती । मज यथानिगुती आकळिलें
॥ ७६ ॥ आतां बुजा तोही आइके । जयाचें नांव घेतां दश-
मुख वचके । लक्ष्मणा वांचवण्या कवतुकें । गिरिद्रोण अचुके
ने आण केला ॥ ७७ ॥ पुनरपि तोचि महाबळी हनुमंत ।
तुझिये उदरीं येईल निश्चित । लावील धर्मसंस्थापनेची ख्यात ।
कीर्ती दिगंत घन गर्जेल ॥ ७८ ॥ एक क्षत्रियपाळ राजा ।
शिवअंश वाढवील वोजा । देवलकींच्या उतरतील फौजा

अविंधमाजा जिरवावया ॥ ७९ ॥ अणिकही आइका
 नवल । श्रीरामनवमीं तुह्यां श्रीदाशरथी भेटेल । इतुकें
 बोलोनि आळुमाळ । सविता तत्काळ गुप्त जाला ॥ ८० ॥
 पंत राणाउ अंतरीं विचारिती । आजि हे कोण देखिली चम-
 त्कृती । असेल कांहीं स्वप्नभ्रांती । कैचें भेटती श्रीसूर्यनारा-
 यण ॥ ८१ ॥ सर्वेचि ह्यणती काइसेनि हें अप्रमाण । अल्प-
 काळेंचि श्रीरघुनन्दन भेटोनि होतील मनोरथ पूर्ण । ऐसें
 भगवान वदोनि गेला ॥ ८२ ॥ तें जरी घडेल अप्रमाण ।
 तरी मग हें ही ह्यणों स्वप्न । एणेपरिं समाधान । आनंद
 पूर्ण मानिला तिहीं ॥ ८३ ॥ मग सुखसमाधानवृत्ती काळ
 क्रमिला । तंव श्रीरामनवमी उत्साव निकट आला । जांबनगरीं
 पूर्ण आनंद वर्तला । टकळा सकळां श्रीरामनवमी ॥ ८४ ॥
 चैत्र शुद्ध प्रतिपदेमाझारीं । शके पंधराशें सव्विसोत्तरीं । क्रोधी-
 नाम संवत्सरीं । सुखनिर्भरीं नवरात्र आलें ॥ ८५ ॥ नवरात्र
 नवदिन । कथा कीर्तन पुराणश्रवण । भजन दिंड्या नामस्म-
 रण । भाविकजन मिळोन करिती ॥ ८६ ॥ श्रद्धा आवडीचिया
 लोटें । कथा करिती घडघडाटें । तेणें महापातकांची थाटें ।
 गिरीदरकुटें रिगोनि ठाती ॥ ८७ ॥ शुद्धभावे नारीनर ।
 जय जय गर्जती श्रीरघुवीर । परिमळद्रव्यें पुष्पसंभार ।
 आवडीं अपार श्रीरामीं अपिती ॥ ८८ ॥ मंगळवाद्यांची लाग-
 तां घाई । भाविक जय शब्द गर्जती ठाई ठाई । दुःखशोक
 ओखदासी नाहीं । देह विदेहीं नारीनर ॥ ८९ ॥ ऐसा प्रति-
 वार्षिक नवमी उत्साव । आवडीं करिती नगरजन मिळोनि
 सर्व । अन्नसंतर्पण रथोत्साव । नाना गौरवयुक्त क्रिया ॥ ९० ॥
 सूर्याजीपंत राणाऊसती । नवरात्र नवदिन उपोषणें करिती ।
 कथाकीर्तनें नित्यनेमैं ऐकती । विदेहवृत्ति श्रवणानुरागे ॥ ९१ ॥
 भानजी हरिदास हरिरंगीं नाचती । पंत टाळ घेवोन धृपद पाठीं

धरिती । श्रीरामदर्शना अतिक्रान्त चित्ती । अश्रु लोटती नेत्र-
 कमळा ॥ ९२ ॥ ह्यणती नवुमी शेष दिन उरला । अश्रुनी
 श्रीराम मज कां न भेटला । ऐसें ह्यणतां गहिवर दाटला ।
 पंत डोळां पदर लाविती ॥ ९३ ॥ काय सवित्याची ह्यणों
 अप्रमाण वाणी । तरी अश्रुनी कां न भेटे कोदंडपाणी । ऐसे
 विस्मयचित्त उभे कीर्तनीं । तंव हाक दुरुनी आइकिली ॥ ९४ ॥
 रात्र तरी दोन प्रहर । श्रीमहारुद्र जाले वेसकर । पंता ह्यणती
 चला जी सत्वर । हकीम पारावर बाहती आपणा ॥ ९५ ॥
 अद्वैतनिरूपणीं रंग कीर्तना । भरतां पंता जाववेना । परी
 निरूपायें दास्यपणा । कीर्तनरंगणा सांडूनि चालिले ॥ ९६ ॥
 पंत येतांचि नगराबाहेरी । तंव नूतन हुजूर देखिले पारीं । मग
 मिळोनि त्रिवर्ग श्रीमारुतिमंदिरीं । एकांत निर्जरीं वैसले ॥ ९७ ॥
 तंव अकस्मात फांकली प्रभा । श्रीराम लक्ष्मणेसीं उभा । कंठीं
 झळकली वैजयंती शोभा । त्रैलोक्यसुभा पंता पुढें ॥ ९८ ॥
 श्रीराम राजीवनयन । कासे सोनसळा परिधान । किरिट
 कुंडलें देदिप्यमान । अयोध्याभुवनवासी जो ॥ ९९ ॥ श्रीराम
 मंगळ सुमंगळ । कोटिसूर्यापरिस तेजाळ । श्रीमुखारविंद अति
 सोज्वळ । भक्त प्रेमळ भृंग वेधती ॥ १०० ॥ आजानुवाहु
 दिव्यकांती । शामसुंदर सुकुमार मूर्ती । वाण कोदंड
 धरिला हातीं । असुर कांपती चळचळा ॥ १ ॥ जेणें
 पितयाचे भाकेसी । पाळोनि जाला वनवासी ।
 असुरां निर्दाळिलें रावणासीं । भक्तजनांसी उद्धरिलें ॥ २ ॥
 तो श्रीरामघनसावळा । पंत न्याहाळिती डोळां । पाहातां
 पाहातां देवभाव हरपला । तटस्थ राहिले क्षणएक ॥ ३ ॥
 श्रीराम न्याहाळोनि परमोल्हासीं । दंडप्राय पडिले भूमीसीं ।
 कोण पुण्यें अयोध्यावासी । सूर्याजीपंतासी जोडला
 ॥ ४ ॥ पंत हर्षरोमांचपुलकित । वाचा राहिली कुंठित ।

कंठ तरी आर्ति सद्गदित । कळिवर जात थरथरा ॥ ५ ॥
 देखोनि पंतांची स्थिति । सुहास्यवदन बोले सीतापति ।
 भक्तराज तूं धन्य मूर्ति । उदंड ख्याती तुझिया कुळा
 ॥ ६ ॥ तुज सांगितलें सूर्यनारायणें । तें आजि आह्मीं
 केलें कीं परिपूर्ण । ना भी झणी होई सावधान । मी
 रघुनन्दन तुज भेटलों ॥ ७ ॥ तुज पुत्र होतील दोषे-
 जग । प्रथम सविता दुजा वायुनन्दन । सविता गृह-
 स्थाश्रमीं कुळवर्धन । दुजा ब्रह्मचारी पूर्ण जगदुद्धारा ॥ ८ ॥
 श्रीराम वदे पंतासी । कां न वरिलें गुरुसंप्रदाय दीक्षेसी ।
 पंत ह्यणती वडील अल्पकालें वेकुंठवासी । होतां आह्मासी
 विन्मुखला ॥ ९ ॥ आतां आणीक श्रीगुरु काई । तूं चि
 माझा बाप माई । झणी वोसंगेंसीं घेई । स्तनपान करवीं
 दयाळे ॥ १० ॥ ऐसें वदोनि घालिती लोटंगणें ।
 धांवधांवो धरिती दृढ चरण । तंव तो . अतिकनवाळ
 श्रीरघुनन्दन । श्रद्धपूर्ण प्रसन्नला ॥ ११ ॥ श्रीराघवें
 मस्तकीं ठेविला पद्मकर । कर्णी निवेदिला गुह्यमंत्र वि-
 चार । प्रसादमूर्ती ताम्रयुक्त सुंदर । देत श्रीरघुवीर
 पंतासी ॥ १२ ॥ पंत ह्यणती स्वामी दिलें मज पावलें । परी
 कांतेप्रती दर्शन नाहीं घडलें । क्षणएक ऐसें चि रहा
 बैसले । तिसी अळुमाळें घेवोनि येतो ॥ १३ ॥ रघुराज
 वदे भक्तराजा । तिसी अल्पावकाशें दर्शन होईल वोजा ।
 बाप भाग्य पुण्यांश तुझा । पवित्र भाजा तुज जोडली
 ॥ १४ ॥ इतुकें बोलोनि गैव जाले । पंत निरखिती
 उघडोनि डोळे । तंव तेथ एकाकी आपणचि उरले । काळकूट
 भरलें चहुंकडा ॥ १५ ॥ मग मूर्ति घेवोनि आले
 घरीं । भानजी राणाऊ आश्रिय करी । श्रीरामनवमी
 प्राणप्रतिष्ठिल्या देव्हारीं । अति गजरीं उत्साव केला

॥ १६ ॥ पुढें दिवस मास लोटलो । तंव राणाऊसी
 प्रथमगर्भ राहिला । प्राप्तकाळीं पुत्रलाभ जाणा । आनंद
 वर्तला जांबनगरीं ॥ १७ ॥ शके १५२७ सोत्तरीं । विश्वा-
 वसुनाम संवत्सरीं । मार्गशीर्ष वद्य त्रयोदशीमाझारीं ।
 राणाऊउदरीं पुत्ररत्न जालें ॥ १८ ॥ पुत्र जाला राणा-
 ऊस । एकचि लागला वाद्यांचा घोष । सुरांसहित सुरा-
 धीश । मंगळ घोष नभीं करिती ॥ १९ ॥ पुष्पसंभार ते
 अंबसरीं देव वर्षू लागले जांबेवरी दुंदुभीनाद अंबरीं ।
 अति गजरीं चालिला ॥ २० ॥ हळदी कुंकुम ताटीं भरू-
 नी । विदोविदीं धांवती सुवासिनी । वेगीं पावल्या राणा-
 ऊसदनीं देखती नयनीं दिव्य वाळा ॥ २१ ॥ मंगळ शब्दें
 एकचि नाद । वरोधरीं परमानंद । ते समईचा आनंद ।
 मी मतिमंड काय वानूं ॥ २२ ॥ सूर्याजीपंत परम संतो-
 षले । बहुकाळें पुत्रसौख्य देखिलें । याचकांहातीं निज-
 कोठार लुटविलें । सुखी केलें दरिद्रां ॥ २३ ॥ वेगीं सर्वे
 घेवोनि ब्राह्मण । सूर्याजीपंत आनंदेंकरोन । ठाकोनि
 आले राणाऊभुवन । मुखावलोकन नवपुत्रा ॥ २४ ॥ पंतें
 करोनियां स्नान । मग केलें पुण्यहवाचन । पहावया पुत्र-
 वदन । आनंदें पूर्ण पातले ॥ २५ ॥ देखोनि पुत्रमुख ते
 अवसरीं । पंता आनंद अंतरीं । मधविंदू घालितां मुखा-
 भीतरीं । तें तमारी तोषला ॥ २६ ॥ राणाऊचा नवस
 तरी । मज पुत्र जाहल्यां सत्वरीं । गंगे तुझा नामधारी ।
 आनंदनिभेरीं करीन ॥ २७ ॥ ह्मणोनि ठेविलें नाम
 गंगाधर । प्रथमपुत्राचें साचार । उपरी पंतें जातकवि-
 चार । करूं द्विजवर विसविले ॥ २८ ॥ तंव चतुर जाणता
 वृद्ध द्विजवर । पुढें होवोन बोले सत्वर । हा बाल नव्हेजी
 कुळउद्धार । मति निर्धार सचिता कीं ॥ २९ ॥ शुद्धाचरणें

गृहस्थवृत्ति । परम भागवत परम भक्ति । आचरोनि दावील
 विराक्ति । यासम जगतीं अन्य नसे ॥ ३० ॥ ऐकोनि
 जातक सावचित्त । पंता आनंद अपरमित । द्विजवरांतें
 षोडशोपचारें पूजित । पाय धरिती विनित भावें ॥ ३१ ॥
 पुढें दिवस मास लोटतां । चिमणें बाळ क्रीडे रांगतां
 कंठीं लाविती उभयतां । परम विश्रामता लंकुराचेनि ॥ ३२ ॥
 श्रीएकनाथस्वामी अनुग्रहित । भानजी हरिदास परम भक्त
 प्रतिष्ठानीं प्रतिवर्षीं त्रिवर्ग जात । लोटांगणीं वंदिती श्रीए-
 कनाथसमाधी ॥ ३३ ॥ निकट येतां षष्ठी सोहळा । प्रति-
 ष्ठानीं जावया उल्हास सकळां । राणाऊ वदे माझिया बाळा ।
 श्रीएकनाथचरणकमळावरी घालूं ॥ ३४ ॥ तथा षष्ठीचें
 महिमान । भीसु ह्मणे वर्णावया मी अति दीन । जेथ
 मिळती महानुभाव सज्जन । करिती कथाकीर्तन हरिनाम
 घोषीं ॥ ३५ ॥ वनदाट वैष्णवमांदियाळी । एकचि टाळ
 मृदांगधुमाळी । तये रंगीं नाचे वनमाळी । वैष्णवचरण-
 धुळी शिव वंदी ॥ ३६ ॥ ठाईं ठाईं निरूपणसोहळा । आ-
 वडीं वर्णिती गोपाळा । देह विदेह स्थिती नरनारीबाळा ।
 प्रतिष्ठान हेळा वैकुंठ जालें ॥ ३७ ॥ दिंड्यापताकांचे
 भार । वैष्णव थैकारें नाचती अपार । देखोनि भया-
 भीत पळती यमकिंकर । कळी थर थर कापिन्नला ॥ ३८ ॥
 श्रीएकनाथभक्तीं । द्वारावतीहूनि आली श्रीकृष्णमूर्ति ।
 धरिळी श्रीखंड्या नामकरण वृत्ति । दास्यत्व करिती
 नीचत्वे ॥ ३९ ॥ खांदीं वाहोनि कावडी गंगेसी धांवे
 लवडसवडीं । श्रीनाथगृहीं दास्यपरवडी । अति आवडी
 श्रीहरि दावी ॥ ४० ॥ असो पंत राणाऊ भानजी मिळोन ।
 ठाकोनि आले प्रतिष्ठान । श्रद्धापूर्ण लोटांगण । श्रीनाथ-

समाधीवरी घालिती ॥ ४१ ॥ पंत राणाऊ दंपत्य ।
 देखोनि श्रीनाथ आदरित । तुह्या जोडला ह्यणती पुत्र
 विख्यात । परमभागवत जन्मला हा ॥ ४२ ॥ येथोनि
 जाहलें कृतकल्याण । तुह्या तुष्टला श्रीरघुनन्दन । आणीक
 एक होणार रत्न । ऐसें वंदोनि चुंबन घेती वाळाचें
 ॥ ४३ ॥ श्रीनाथरायें आग्रहोन । त्रिवर्गा बहुकाळ घेतलें
 ठेवोन । मग परम कष्टें बोळवण । विरहाश्रुपूर्ण करिती
 ॥ ४४ ॥ श्रीरामदासकथासारामृत । सावधान संतश्रोते
 परिसोत । श्रीधरचरणीं भीमु विनवीत । निजकृपामृत
 तुमचें हें ॥ ४५ ॥ इतिश्रीरामदासकथासारामृत । भिमु-
 विरचितं । गंगाधरजन्मकथतन्नाम तृतीय प्रसंग सम्पूर्ण ॥ ७ ॥

शुभं भवतु । श्रीरामदासार्पणमस्तु ॥

॥ श्रीराम ॥

प्रसंग ४ था

आदिनारायणं विष्णुं ब्रह्माणं च वशिष्ठकम् ।
श्रीरामं मास्तुति वंदे रामदासं जगद्गुरुम् ॥

श्रीसद्गुरु रामदासायनमः—

जय सच्चिदानंद जगदीश्वर । गुणातीत गुणगंभीर ।
लीलाविग्रही श्रीकर श्रीधर । श्रीसमर्थ दातार
कृपालु ॥ १ ॥ स्वामी श्रीरामदास दयाकर ।
पूर्णब्रह्म परात्पर । जाणूनियां हृदयस्थ विचार ।
ग्रंथविस्तार चालवी ॥ २ ॥ मी तरी अनधिकारी ह्यणोनी ।
हातीं न धरींच लेखणी । मग तो सूत्रचालक आग्रहोनी । मज
ग्रंथलेखनीं प्रवर्तवी ॥ ३ ॥ आतां हांसोत विद्वज्जन । कां ते
पंडित आणि व्युत्पन्न । वेदिक आणि कळावंत पूर्ण । हांसोत
गुणी गायक ॥ ४ ॥ मज तंव श्रीरामदासनामामृतगोडी । उपजे
नित्यनूतन चवी गाढी । एकाकी भवपार पैलथडी । चरित्र-
परवडी वणितां पावेन ॥ ५ ॥ अहो कोण भाग्याचा कळस ।
श्रीरामदासनाम ये सुखास । लोटांगणीं धांवती सुरेश । शिव
विरंची गुरुनामधारकांस पुजूं धांवती ॥ ६ ॥ वशिष्ठ आरा-
धिला श्रीरामें । सांदीपन पूजिला श्रीकृष्णें संभ्रमें । श्रीनि-
वृत्ति पूजिला श्रीज्ञानेश्वरें उत्तमें । श्रीजनार्दनभजना नेमें श्रीएक-
नाथ प्रवर्तती ॥ ७ ॥ साच श्रीगुरुभजना परता । भक्ता मार्ग
न सांपडे तत्वता । कायावाचामनासहिता । श्रीगुरुचित्तीं भजन
कीजे ॥ ८ ॥ तो मी श्रीगुरुभजनीं प्रवर्तू ह्यणतां । मुखा प्रबंध-
परवडी आली हे अवचिता । क्षणक्षणा लिहितां गातां ऐकतां ।
सुखसमाधान चित्ता न बोलवे ॥ ९ ॥ श्रीरामदास माझा
परम कृपालु । श्रीरामदास माझा परम दयाळु । श्रीरामदास

माझा परम स्नेहाळ । करुणाकळोळ श्रीरामदास माझा ॥ १० ॥
 श्रीरामदास माझा जीवींचा सोडरा । श्रीरामदास माझा बाप-
 माय खरा । श्रीरामदास माझा आस्र बंधू पुरा । निर्विकार
 निदानीचा ॥ ११ ॥ श्रीरामदास वेळोवेळा । जिव्हेसी लागो
 हाचि चाळा । कदां न हो भाव निराळा । श्रीरामदासचरण-
 तळा वसती करूं ॥ १२ ॥ पाय ठेवितां धरणीं । श्रीरामदास-
 आठऊं हृदयभुवनीं । नेत्रपाती लवताक्षणीं । श्रीरामदास मनीं
 चिंतीन मी ॥ १३ ॥ श्रीरामदासीं कडकडोनि आलिंगन । कां
 चरणीं सप्रेमं लोटंगण । देहभाव ससर्पून । करूं एकांतवन
 श्रीरामदासाकारणें ॥ १४ ॥ रिद्धि सिद्धि कामारी । रावती
 जयाचिये द्वारीं । तो श्रीसमर्थ कैवल्याधिकारी । मज सहज
 तरी जोडला ॥ १५ ॥ श्रीरामदासरूप डोळां भरूं । श्रीरामदास-
 चरण चितीं धरूं । श्रीरामदासनाम वाचें स्मरूं । क्षण न विसरूं
 श्रीरामदास माझा ॥ १६ ॥ श्रीरामदासनामाचें आवर्तन । चालो
 अखंडदंडायमान । कां गुणानुवाद कीर्तन । केल्याविण क्षण
 न जावो ॥ १७ ॥ श्रीरामदासमहिमान । काय जाणती पंडित-
 जन । जेथ श्रुतिवेदादि थकित पूर्ण । नेति नेति ह्यणोन
 बहुडले मार्गें ॥ १८ ॥ श्रीरामदासचरणामृतगोडी । काय
 जाणती संसारिकें वापुडीं । जेथ शुकसनकादिक होतीं वेडीं ।
 ते परात्पर जोडी अति दुर्लभ ॥ १९ ॥ आधीं श्रीगुरुचरणीं
 शरण रिघावें । निजनिष्ठें नाम गावें । तरी मग वर्ष पडे ठावें ।
 निजांगें व्हावें श्रीरामदास ॥ २० ॥ आहे तरी वैसल्या ठाई ।
 पाहों जातां न सांपडें कवणा कहीं । श्रीरामदास शुद्धभाव
 पाहीं । हृदयस्थ होई पठियंतया कारणें ॥ २१ ॥ श्रीरामदास-
 नामोच्यारीं । गजबजोनि पळती सहा बैरी । शुद्ध सात्विक-
 भावा उजरी । हृदयमंदिरीं विवेक जागे ॥ २२ ॥ सावचित्तें
 करितां श्रीसमर्थचिंतन । चिंतनासर्वें वडे ध्यान । ध्यानापाठीं

अनुसंधान । हृदयभुवन निर्मल करीं ॥ २३ ॥ विवेकवैराग्य
 उपजलें । तेणें सर्व नाशिवंत प्रत्यया आलें । अविनाश श्रीसमर्थ-
 चरणयुगलें । जीव ठकले मायामदें ॥ २४ ॥ श्रीगुरू जरी
 अंगिकारिती । तरी मग माया मिथ्या प्रतीति । शुद्ध सात्विक-
 भाव प्रगटती । श्रीरामदास जोडती अनायासें ॥ २५ ॥
 श्रीरामदास माझा मी श्रीरामदासाचा । श्रीरामदासेविण रिता
 ठाव कैचा । मज हा चि गुह्योपदेश श्रीधराचा । कायावाचा-
 मनैसीं ॥ २६ ॥ श्रीगुरूनाथें थोर उपकार केला । मज सुगमपंथ
 दाविला । वैसविलों श्रीसंतसज्जनाचे मेळा । चरित्र प्रेमळा
 वर्णावया ॥ २७ ॥ अवद्ध सबद्ध श्रीसमर्थकथा । पवित्र करीं
 गातां ऐकतां । हे श्रीधराची गुह्य वार्ता । मज एकांता शिकवण
 ॥ २८ ॥ श्रीसमर्थचरित्र संग्रहा आलें । तयाचें दैन्य दारिद्र्य
 उठोनि गेलें । हें मज श्रीधरें पढविलें । गुह्य सांगितलें एकांतीं
 ॥ २९ ॥ अवधारा यमदूत यमधर्मा ह्मणती । स्वामी मृत्यु-
 लोकीं देखों नवलख्याति । घरोघरीं श्रीरामदासचरित्र गाती
 ऐकती । घरटीकार फिरती श्रीमारुतिराय तेथें ॥ ३० ॥ भीम-
 रूपी श्रीमारुती । आह्मां धिक्कारयुक्त बोलती । श्रीरामदास-
 चरित्र गाती ऐकती । तेथ वसती तुह्मीं न कीजे ॥ ३१ ॥
 श्रीहनुमंतधाकें चि पळालों । जीव घेवोनि स्वामीसन्निध
 आलों । महत्प्रयासें सुटलों । नातरी मुकलों होतों प्राणा ॥ ३२ ॥
 तंव हांसोनि यमधर्म ह्मणे । दूत हो श्रीरामदासमहिमान तुह्मा
 नेणें । अनादि आदि सिद्ध सनातन । शिवविष्णुसम पूज्यमान
 तो आह्मां ॥ ३३ ॥ श्रीरामदास कई येईल आमुचिये गावा ।
 सर्वकाळ हे चि आस आमुचे जीवा । सर्वभावे भजावा पुजावा ।
 अत्यंत वरवा श्रीरामदास आह्मा ॥ ३४ ॥ तुह्मी सर्वथा नव-
 जावें तथा गांवा । जेथ करिती श्रीरामदासनामघोष वरवा ।
 कां मिळोनि नरनारी मेळावा । आवडीं राघवा पूजिती ॥ ३५ ॥

यांवेगळे असती जे चांडाळ । मजसन्निध आणा तत्काळ ।
 त्यांसी शिक्षा करूं सबळ । आज्ञा प्रवळ भगवंताची ॥ ३६ ॥
 तें हें श्रीसमर्थमहिमान । यमदूतां यमधर्म निवेदिलें परिपूर्ण ।
 तेथ मी काय बोलूं अज्ञान । परि श्रीधरें आपण बोलविलें
 ॥ ३७ ॥ प्रभू तुह्मी सर्वज्ञ जाणते । श्रीसंत श्रोते मीनले ते ।
 मी चरित्र वर्णितसे बाळमते । कराल सरतें हा भरवंसा ॥३८॥
 आइका चतुर्थप्रसंगींचें निरूपण । होईल नारायणाचें जन्म-
 कथन । श्रोतीं द्यावें अवधान । तें जीवन मज वग्तृत्वा ॥३९॥
 श्रोता जरी दुश्चित्त । तरी मग वक्ता होय भ्रष्टचित्त । जेवि
 कुळंबी भूमि पेरित । परी तो पर्जन्य येत वी करपोनि गेलियां
 ॥ ४० ॥ यालागीं परस्परें समयोचित । श्रोता वक्ता एकचित्त ।
 ते कथा होय रसभरित । परम पवित्र तारिणी ॥ ४१ ॥ कथा-
 श्रवणें महादोष जाती । कथाश्रवणें नाना संकटें नासती ।
 कथाश्रवणें नाना आघात टळती । जीव होती भगवत्स्वरूप ॥४२॥

श्रीभगवानुवाचः—

नाहंवसामि वैकुण्ठ योगीनां हृदये रवौ ।

मद्भक्ता यत्र गायंति तत्र तिष्ठामि नारद ।

श्रीभगवान् ह्यणती नारदा । मी वैकुण्ठीं न सांपडे एकदा ।
 ध्यान धरोनि योगींद्रा । मी योगनिद्रें न सांपडे ॥ ४३ ॥
 पुसाल तरी आवडी कीर्तनाची भारी । कां नामसंकीर्तन
 गजरीं । प्रेमळभक्त नाचती थैकारी । मी श्रीहरि तिये रंगीं
 सांपडें ॥ ४४ ॥ ऐसा कथेचा महिमा । श्रीदेवदेवें सांगितला
 नारदोत्तमा । जाणती शिव वाल्मीक उमा । परमभक्तोत्तमा तो
 कळे ॥ ४५ ॥ यालागीं श्रोतीं अवधान द्यावें । माझिया बोव-
 डिया वचना उपहासावें । मूर्ख तरी आपुलें अपत्य ह्यणवावें ।
 जीवेंभावे हे विनवणी ॥ ४६ ॥ बहु विस्तारें बोलतां । ग्रंथ
 वाढेल तत्वता । आतां श्रीसमर्थचरित्रकथा । सावधानता अव-

धारिजे ॥ ४७ ॥ श्रीसमर्थे अवतारलीला केली नाना । तें गुह्य
 कोण जाणे कोण आणील मना । परी अल्प स्वल्प साधारणा ।
 भवतरणा वर्णावें ॥ ४८ ॥ मागां तृतीय प्रसंगींचें निरूपण ।
 जाहलें गंगाधराचें जन्मकथन । इये चतुर्थ प्रसंगींचें निरूपण ।
 श्रीहनुमान अवतरो ह्मणे ॥ ४९ ॥ अंजनीचिया गर्भोदरीं ।
 प्रगटला जो वानरकेसरी । तोचि पुनरपि राणाऊमंदिरीं ।
 दैत्यांतकारी प्रगटो ह्मणे ॥ ५० ॥ राणाऊ परम भाग्याची
 मोठी । जियेच्या प्रत्यक्ष हनुमान येऊं ह्मणे पोटीं । जन्मां-
 तरींच्या अनंत पुण्य कोटी । येरव्ही हे गोठी न घडे ॥ ५१ ॥
 पूर्वीं होते जे मारिले । ते चि पुनरपि प्रगटले । श्रीरामरायें
 प्रेरिलें । येणे केलें श्रीहनुमंतें ॥ ५२ ॥ अवधारा सूर्याजीपंत
 हरुषभरीं । डोहळे पुसों गेले राणाऊमंदिरीं । म्हणती सांग
 कामिनी कवण आवडी अंतरीं । मी सत्तरीं पुरवीन ते ॥ ५३ ॥ तंव
 ते ध्यानस्त सुंदरी । होती श्रीरामनाम गजरीं । सुखोन्मीलित अभ्यं-
 तरीं । श्रीरघुवीरीं जडलीसे ॥ ५४ ॥ राम राम स्मरतां । रामीं रंगली
 ते दइता । नाठवे देह गेह चित्ता । ताटस्तता श्रीरामीं ॥ ५५ ॥ राम
 राम स्मरतां । रामीं रंगली ते तत्वता । नाठवे स्त्रीपुरुषभाव चित्ता ।
 श्रीरघुनाथा वेगळे ॥ ५६ ॥ श्रीरामाविण न बोले । श्रीरामाविण न
 चाले । राम श्रीरामाविण न हाले । श्रीरामें वेधिलें सतीतें ॥ ५७ ॥
 राम राम ध्वनी उमटे । तेथ पळों सरलीं भुतेंचेटें । कामक्रोधादिकां-
 चीं थारें । भय संकटें पळों सरलीं ॥ ५८ ॥ राम राम स्मरतां तरल्या
 शिळा । राम राम स्मरतां तरली अहिल्या बाळा । राम राम
 ह्मणतां गणिका वेलहाळा । वैकुंठ हेळा पावली ॥ ५९ ॥ श्रीराम-
 नामाचा महिमा । जाणती वाल्मिक शंकर उमा । धृव प्रचहाद
 अक्रुर अर्जुन हनुमान । महा वैष्णवभक्तोत्तमा तो कळे ॥ ६० ॥
 तें चि श्रीरामनाम अंतरीं । राणाऊ न विसंबे चि क्षणभरी ।
 मी च राम निजनिर्धारीं । हा भाव अंतरीं वाणला ॥ ६१ ॥

पंत डोहळे पुसों गेले । तेथ नवल हें देखिलें । ह्यणती श्रीराघवें
 बहु बरवें केलें । देहा व्यापिलें मम स्त्रियेच्या ॥ ६२ ॥ मग
 निकट सन्निध जाउनी । हाकारिली कामिनी । ह्यणती कोण
 भाव तुझिये मनीं । मजलागुनी निवेदी ॥ ६३ ॥ तंव चमत्का-
 रोनि बोले सती । मी तरी प्रत्यक्ष हनुमंतमूर्ती । उन्मत्त असुर
 वाढले क्षिती । तयां निर्दळा गती करूं आलों ॥ ६४ ॥ मज
 जाणे कृष्णातटा । भक्त महानुभावांचिया थाटा । अधर्म रती
 मोडणें चेष्टा । कळी दुष्टा निर्दळण्या ॥ ६५ ॥ मज नावडे गृह
 संसार । नावडे मान प्रतिष्ठाचार । एक मनीं बैसला श्रीरघुवीर ।
 एकांगवीर एकसरा ॥ ६६ ॥ मज नावडे जनवार्ता । सेवणें
 गिरिकपाट-एकांता । एकनिष्ठेचिया एकनिष्ठता । तपःसिद्धता
 आचरणे ॥ ६७ ॥ मज करणें धर्मसंस्थापन । करणें गोब्राह्मण-
 प्रतिपाळण । विशेष महाराष्ट्र शिवरायाकारणें । कैवार घेणें
 मजलागीं । ऐसी स्वयंस्फूर्ति स्वयंभोद्धार । राणाऊ बदलीसे
 निर्धार । पंत साश्चर्य थकीत थोर । ह्यणती श्रीरघुवीर मज तुष्टला
 ॥ ६८ ॥ हे भविष्यकथनाची वाणी । सार्थ चि घडेल इये
 मेदिनीं । धन्य वंश उजळला जनी । त्रैलोक्यभुवनीं धन्य मी
 ह्यणो ॥ ६९ ॥ दशरथकौसल्येच्या कारणें । पुत्र व्हावें श्रीना-
 रायणें । वसुदेवदेवकीकारणें । बलिभद्रकृष्णें वाळ होणें ॥७०॥
 अनंत ब्रह्मांडाचा धनी । भावार्थें वाळरूपें नटतो चक्रपाणी ।
 मायालाघवी सहजपणीं । कायएक झणी न करील ॥ ७१ ॥
 जें सौख्य दशरथकौसल्येनें भोगिलें । जें नन्दयशोदावसुदेव-
 देवकीनें अनुभविलें । अहो तें चि आह्मां निशंक जोडलें ।
 धन्य जालों संसारीं ॥ ७२ ॥ ऐसिया धन्योद्वारीं । पंत वेगीं
 जावोनि मंदिरीं । श्रीरघुनाथपूजन केलें संभारीं । स्तवभारीं
 आदरिला ॥ ७३ ॥ ह्यणती जय जयाजी श्रीदेवदेवा । आत्म-
 यारामा मुकुंदा श्रीमाधवा । परमपुरुषा अधोक्षजा श्रीकेशवा ।

परमभावा प्रगटतिया ॥ ७४ ॥ जय जया जी श्रीनारायणा ।
 जय जया जी श्रीविश्वकारणा । जय जया जी श्रीविश्वतारणा ।
 भक्तकारणा प्रगटतीया ॥ ७५ ॥ जय जया जी श्रीजगदीशा ।
 जय जया जी श्री सुरेशा । जय जया जी श्री मुनिसंतोषा ।
 श्री हृषीकेशा सर्वमूळा ॥ ७६ ॥ जय जया जी श्री रमारमणा ।
 जय जया जी श्रीगोपीमनहरणा । जय जया जी श्री मुरमर्दना ।
 दैत्यांतकारणा श्रीवल्लभा ॥ ७७ ॥ जय जया जी श्रीरामा ।
 जय जया जी श्रीपुरुषोत्तमा । जय जया जी श्रीमेघश्यामा । अपार
 महिमा तुझा देवा ॥ ७८ ॥ अहो जी देवा नवल केलें । मज
 पामराच्या कुळा श्री हनुमान धाडिले । ऐसें ह्यणतां भूमी पडिले ।
 भान विसरले देहाचें ॥ ७९ ॥ तेथ भानजी हरिदास येउनी ।
 सावध करिती सूर्याजीपंतां लागुनी । नेऊनि बैसविलें हरि-
 कीर्तनीं । श्रीरामनवमीउत्साव जेथें ॥ ८० ॥ परमोत्साव श्रीराम-
 नवमी । नरनारीं वालें रंगलीं श्रीरामीं । नाठवे देहभाव संसार-
 ऊर्मी । परमविश्रामीं ते सर्व ॥ ८१ ॥ मंडप उभारिला शोभि-
 वंत । वैष्णव मिळाले अपरिमित । दिंड्यापताकांचे भार शोभत ।
 घोष गर्जती श्रीरामनामीं ॥ ८२ ॥ गुढिया गरुड टकें तोरणें ।
 चांदोवे उभविले नवमीकारणें । नगर श्रृंगारिलें चौगुणें ।
 भक्तगणीं मिळोनियां ॥ ८३ ॥ नउमी नउ दिवस सोहळा । करिती
 कथाकीर्तन उत्साव आगळा । शेवटील श्रीरामजन्मकाळा ।
 राणाऊ वाला प्रसवली ॥ ८४ ॥ तंव सेवक येती धांवोनी ।
 ह्यणती सूर्याजीपंतांलागुनी । स्वामी श्रीरामनवमीं सुदिनीं ।
 जाला सद्नीं पुत्र तुहां ॥ ८५ ॥ मायालाघवी श्रीहनुमान ।
 कवणा प्रगट न दावी च निज महिमान । परि आजि राणाऊचें
 सदन । दिव्य प्रभेनें कांदलें ॥ ८६ ॥ अत्यंत तेजःपुंज तें बाल ।
 कटीं पुच्छ रुळे अळुमाळ । कोटिसूर्यांपरिस तेजाळ । कौपीन

कैवळ सुवर्णाची ॥ ८७ ॥ अत्यंत रमणी चिमणी मूर्ति । सन्मुख
 उभी गदा हातीं । किरिट कुंडलें लखलखती । प्रभा फांकती
 मयुरपिच्छीं ॥ ८८ ॥ मायेनें धरिली हनुवटी । वारंवार चुंबी
 अति संतुष्टीं । बाप भाग्याची मीच जगतीं । ह्यणतां गौरटी
 गहिवरली ॥ ८९ ॥ झणींच घालोनि मायाआवरण । गुप्त जाले
 श्रीहनुमान । सन्निध श्रवणीं पडिलें रुदन । देखिलें नयनीं
 बाळ तान्हे ॥ ९० ॥ शके पंधराशे ३० तरीं । कीलकनाम संव-
 त्सरीं । श्रीरामनवमीं सुनक्षत्रीं । राणाऊउदरीं पुत्ररत्न जालें
 ॥ ९१ ॥ पुत्र जाला राणाऊस । एक चि लागला वाघांचा
 घोष । सुरांसहित सुराधीश । मंगळघोष नभीं करिती ॥ ९२ ॥
 पुष्पसंभार ते अवसरीं । देव वर्षू लागले जांबेवरी । दुंदुभीनाद
 अंवरीं । अति गजरीं चालिला ॥ ९३ ॥ हळदी कुंकुम ताटीं
 भरुनी । विदोंविदीं धावती सुवासिनी । वेगीं पातल्या राणाऊ-
 सदनीं । देखती नयनीं दिव्य वाळा ॥ ९४ ॥ मंगळशब्दें एक
 चि नाद । घरोघरीं परमानंद । ते समईचा आनंद । मी मतिमंद
 काय वानूं ॥ ९५ ॥ पंत परम हरुषले । आजि द्वितीय पुत्र-
 सौख्य देखिलें । याचकांहातीं निजकोठार लुटविलें । सुखी
 केलें दरिद्र्यां ॥ ९६ ॥ मग सवें घेवोनि ब्राह्मण । पंत आनंदें
 करोन । वेगीं पावले राणाऊभुवन । मुखावलोकन नवपुत्रा
 ॥ ९७ ॥ पंतें करोनियां स्नान । मग केलें पुण्याहवाचन । पहा-
 वया पुत्रवदन । आनंदें पूर्ण पातले ॥ ९८ ॥ देखोनि पुत्रमुख
 ते अवसरीं । पंतां आनंद अंतरीं । मधविंदु घालितां मुखाभी-
 तरीं । तेणें वानरकेसरी संतोषला ॥ ९९ ॥ राणाऊचिया
 सदनीं । वेगीं मिळाल्या सुवासिनी । बाळमुखचंद्रमा न्याहाळुनी ।
 विस्मित मनीं त्या जाल्या ॥ १०० ॥ ह्यणती आह्मां ही जाहलीं
 लेंकुरें । परीं ऐसीं न देखिलीं मनोहरें । वाई राणाऊ बाप भाग्य
 तुझे थोर । श्रीरघुवीर तुज तुष्टला ॥ १ ॥ बाळ घालोनि

पाळणा । भग त्या आरंभिती नामकरणा । मनीं ह्यणती रै
जगज्जीवना । दिला तान्हा सगुण तुवां ॥ २ ॥ पुन्हःपुन्हः
अवलोकित्ती । पुन्हःपुन्हः विस्मित होती । परस्परें बोलती ही
बाळमूर्ति । उदंड ख्याति करील नेणो ॥ ३ ॥ हा भासतो बाल-
सूर्यनारायण । ह्यणोनि ह्यणा गे यासि नारायण । शर्करा
वाटिती आनंदें करोन । नारायणनामाची ॥ ४ ॥ उपरी पंतें
जातकविचार । करूं बैसविले द्विजवर । सभा बैसली सभों-
वार । जातकविचार श्रवणातें ॥ ५ ॥ द्विजवरांमार्जीं वृद्ध जाणता ।
हाकारोनि सांगे समस्ता । जी जन्मांतरींची बहु पुण्यता । या
सूर्याजीपंता जोडली ॥ ६ ॥ कोण भाग्याचे द्विजवर आह्मी ।
जे हे पत्रिका देखों संभ्रमीं । जेणें निकट दास्य केलें श्रीरामीं ।
तो प्रत्यक्ष हनुमंतस्वामी बाळ तान्हा ॥ ७ ॥ हा हो जी उघड
ययाचें महिमान । सानथोरां विदित परिपूर्ण । मुनि वाल्मि-
कीनें गाडलें रामायण । विशेष गुणवर्णन श्रीहनुमंतजीचें ॥ ८ ॥
जन्मतां चि बाळकरणी । धरूं गेला वासरमणी । अमर सुरवर
धांवले संरक्षणीं । अतर्क्य करणी अंजनीतनयाची ॥ ९ ॥
येणें करोनि लंकेची होळी । रावण विटांबिला कुंभकर्ण जंबु-
माळी । इंद्रजित असुरांची करोनि रांडोळी । जनकजा वेलहाळी
सोडविली येणें ॥ १० ॥ प्रचंड प्रतापी श्रीहनुमान । सकळ
भागवतांमार्जीं शिरोभूषण । नेणो देशकालपरत्वे धर्मसंस्थापन ।
करूं येणें श्रीहनुमंतजीसी ॥ ११ ॥ ययाची पत्रिका पाहों जातां ।
हा करील धर्मसंस्थापन निश्चिता । भूषणभूत संतांमहंतां ।
स्वराज्यसाम्राज्यता याचेनि गुणें ॥ १२ ॥ एक भूपाळ सुल-
क्षणी । शरण येईल या लागुनी । अघआपदा उपशमुनी ।
पवित्र मेदिनी याचेनि गुणें ॥ १३ ॥ संतमहंतांचे मेळऊनि
भार । निश्चयें हा पृथ्वीचा उतरवील भार । सर्वीं सर्वत्र मंगळ
वाढवील अपरंपार । श्रीरघुवीरभजनभावे ॥ १४ ॥ द्विजवर

बोलती विचक्षण । पंत राणाऊ ऐकती लक्ष देवोन ।
 सकळ ठेले तटस्थ सभाजन । प्रेमाश्रु पूर्ण नयनीं वाहती
 सकळांच्या ॥ १५ ॥ ऐकोनि जातक सावचित्त । पंत द्विज-
 वरां षोडशोपचारें पूजित । यथाशक्ति द्रव्य सुवर्ण अर्पित ।
 लोटांगण घालिती विनित भावें ॥ १६ ॥ पुढें दिवस मास
 लोटतां । चिमणीं बाळें क्रीडती रांगतां । मातापित्या परम
 विश्रामता । लेंकुरां खेळतां देखोनी ॥ १७ ॥ बाळकें गुडघ्यावरी
 रांगती । तें कौतुक पंत राणाऊ देखती । सर्वे चि लीळाविनोदें
 कंठीं लाविती । निंबलोण उतरिती दृष्ट न हो ह्यणुनी ॥ १८ ॥
 राणाऊचिया सदनीं । सुदिव्य असती पुत्र दोन्ही । त्यां
 पहावें खेळवावें ह्यणुनी । कामधाम सांडोनी धांवती स्त्रिया
 ॥ १९ ॥ ह्यणती बाई राणाऊ नवल जालें । तुझ्या बाळकीं आमुचें
 चित्त चोरिलें । किती परतपरतों जाऊं ह्यणितलें । तरी चित्त
 राहे विगुंतलें यांचिमार्जी ॥ २० ॥ अयोध्येमार्जी श्रीराम
 जन्मतां । अयोध्येची पळों सरली दैन्यदरिद्रता । तिळभरी
 नुरली शोकचिंता । श्रीराम समस्तां सुखविश्राम जाला ॥ २१ ॥
 कां गोकुळीं जन्मतां चि कान्हा । वांझ गाई फुटला पान्हा ।
 त्याही भाकडा खडाणा । श्रीकृष्णजन्मगुणें वोळल्या ॥ २२ ॥
 तैसें चि आह्मां जांवेचिया जना । देवें सुखवावया धाडिलें
 गंगाधर नारायणा । यांचीं श्रीमुखें न्याहाळितां जाणा ।
 आनंद नयना नित्यनवा उपजे ॥ २३ ॥ यांचिया जन्मका-
 लापासोन । आमुचें दैन्यदरिद्र गेलें पळोन । गृहीं दहींदुभतीं
 धनधान्य वाढलें परिपूर्ण । करंटेंपण वोखदासी नुरलें ॥ २४ ॥
 यापरी परोपरीं गुणगायन । करिती बाळका कडिये घेवोन । पु-
 न्हःपुन्हः घेती चुंबन । लाविती कडकडोन कंठासीं ॥ २५ ॥
 चिमणीं बाळें लौकिक रीतीं । नाना बाळलीला दाविती । क्ष-
 णएक हांसती क्षणएक अक्रंदती । क्षणएक मागती स्तनपान

जननिये ॥ २६ ॥ दोघे ही अंशावतार खरे । परी मायबापा
मोहिती मायाआवरणीं सत्वरें । जे पुत्रसौख्य वांछित होतीं
वोहरें । तें साचोकारें कोड पुरविती ॥ २७ ॥ मग यथाकालेंक-
रोन । पडती उठती चालती टेंका धरोन । बोल बोलती बोबडे
वचन । आई बाबा मामा हाकारिती ॥ २८ ॥ कई मृत्तिकेत
अंग लोळविती । कई धेनुवत्सापाठीं धांवती । कई लेंकुरां-
मार्जीं खेळ खेळती । गडिएकतारा आळ्यापाळ्या ॥ २९ ॥
खेळती लगोऱ्या विटीदाडूं भोंवरा । खो खो काढिती खेळ
दुसरा । मेळऊनि सवंगडियांचा फेरा । खेळ निवडिती तिसरा
सुरपारुंभ्या ॥ ३० ॥ यापरी नाना खेळ खेळतां । नाठवे भूक
तहान चित्ता । माय विदोबिदीं बाळें धुंडिता । खेळ खेळतां
सवंगडियांमार्जीं सांपडती ॥ ३१ ॥ एक बोटीं एक कडिये ।
वेवोनि जननी गृहासी ये । जेऊं घाली दुधभात साये । हर्ष
न समाये पंतांसी ॥ ३२ ॥ जननी लटिकी च रागेजतां ।
पंतें लेंकुरें देखिलीं स्फुंदतां । कोण कारण शिक्षेसी पुसतां ।
हे गांव भटकती जननी ह्मणे ॥ ३३ ॥ यांसी तुमचा तिळ-
भरी नाही धाक । तेणें चि जालीं मोक्याट निःशंक । यापुढें
कोणी ठेवोनि सुशिक्षक । शहाणपण कांहीं शिकवावें ॥ ३४ ॥
आइकोनि पंत हासिन्नले । ह्मणती आमुचीं नवसार्चीं ता-
न्हुलें । इहीं सहस्र अपराध ही केले । चित्तीं वहिले तुवां
न आणावे ॥ ३५ ॥ मग पंतें सुमुहूर्त देखोन । उभयतांचें
करविलें व्रतबंधन । उपरीं आरंभिलें वेदपठण । स्वरोक्त पूर्ण
वेदविधी ॥ ३६ ॥ परी दोघांमार्जीं नारायण । एकेस्थळीं न
बैसे चि अर्धक्षण । मायगुरूसी चुकवोन । घेतसे अरण्य एकांत
वसती ॥ ३७ ॥ झणीं वृक्षशिखरीं जावोनि बैसे । जेथ कव-
णा ही जावया रिघाव नसे । कां पाणबुडी घेतां सावकाशें ।
डोहामार्जीं वसे दीर्घकाळ ॥ ३८ ॥ जन ह्मणती हा शुद्ध वानर ।

चेष्टा दावितो अपार । ऐसैं ऐकतां चि सत्वर । नारायण
अनिवार उड्डाण दावी ॥ ३९ ॥ जें न करवे कवणा ही बाळा ।
नारोवा तें चि करी अवलीळा । जांबचा थकित नरनारीमेळा ।
पुत्र आगळा देखों ह्मणती ॥ ४० ॥ गंगाधर अति शांत सत्वा-
गळा । श्रगुरु पढविती मुखोद्गत करी तत्काळ । अल्पकाळें चि
विद्या सकळ । करतळामळ केल्या ॥ ४१ ॥ पंतगृहींची वृत्ति
कुळकर्ण । ते लेहों लागला गंगाधर आपण । हिशेबीं कितेबीं
निपुण । हुजूर तेणें संतुष्ट केलें ॥ ४२ ॥ पंतांचा गृहकारभार । पाहों
लागला गंगाधर । हृदई चिंतूनि श्रीरघुवीर । कार्यांतर पडो चि
नेदी ॥ ४३ ॥ सूर्याजीपंतां अत्यादरें । विनऊनि प्रार्थिलें गंगाधरें ।
कीं अनुग्रह कीजे सत्वरें । जेणें उद्धरे हे तनु ॥ ४४ ॥ तुह्मी नि-
शिदिनीं करिता जयाचें ध्यान । तो मज दाखवा श्रीरघुनन्दन ।
मी ही तयाचें देखेन श्रीचरण । होईन शरण तनुमनेंसीं ॥ ४५ ॥
तुह्मी निशिदिनीं करिता नामस्मरण । तो मज दाखवा सीता-
रमण । त्यासी मी होईन शरण । निजात्ममरण चुकवावया
॥ ४६ ॥ तुह्मी आठविता जयाचें रूप । तो मज दाखवा अयो-
ध्याभूष । साझिये मनीं बैसला संकल्प । अनुग्रहा अत्यल्प
अवकाश न कीजे ॥ ४७ ॥ यापरी बहुविध करुणाउत्तरें ।
बोलोनि पंतां विनविलें गंगाधरें । शेवटीं दंडप्राय पडिला भूमी-
वर । नेत्रीं अश्रुपूर चालिला ॥ ४८ ॥ पंत झणीं उचलूनि
लाविती कंठीं । ह्मणती तान्हुल्या तुझी वयसा कीं धाकुटी ।
तथापि तुज पाहिजे जगजेठी । तरी उठाउठीं देवगृहीं जाये
॥ ४९ ॥ तैसा चि धाविन्नला गंगाधर । ठाकोनि आला देव-
घर । दंडप्राय पडिला भूमीवर । जय जय श्रीरघुवीरस्मर-
णेंसीं ॥ ५० ॥ ह्मणे धांव पाव गा श्रीरामा । मनमोहन मेघ-
श्यामा । पूर्ण परात्पर आत्मयारामा । सुखविश्रामा धांव विभो
॥ ५१ ॥ धांव धांव श्रीलक्ष्मीपते । धांव धांव श्रीजगत्पते ।

मी शरण आलों बाळमते । अनुग्रह त्वरित दे श्रीरामा ॥ ५२ ॥
 अगा श्रीरामा राजीवनयना । अगा श्रीवासुदेव जगदांतकरणा ।
 तुज मी शरण शरण दीनोद्धरणा । रमारमणा धांव विभो ॥ ५३ ॥
 ऐसा बाष्परोमांचित । श्रीमूर्तीतें विनवीत । परी देव देव्हारीं
 कांहीं च न बोले मात । तेणें गंगाधर विस्मित जाला ॥ ५४ ॥
 मग ह्मणे श्रीरामा सामोपचारीं । आज प्रगट व्हावें मजसामोरीं ।
 ऐसें तुज करणें नसेल निर्धारीं । तरी मी निर्धारीं देह ठेवीन तुज-
 पुढें ॥ ५५ ॥ तुवां त्या नामदेवासाठीं । नैवेद्य सेविला उठाउठीं ।
 दासी जनाईच्या पाठोपाठीं । शेणी वेचितां कष्टी नव्हसी कसा
 ॥ ५६ ॥ तुवां महार चोख्यासंगें । ढोरें वोढावीत निजांगें ।
 कां कबीरकमालसंगें । त्यांच्या मार्गें शेले विणवी तुवां ॥ ५७ ॥
 ऐशा कां एक दोन आयणी । मी बोलूनि दाऊं बाळवाणीं ।
 देवा ऐकिली ऐसी साच करणी । मज अनुग्रह देउनी संतो-
 षविजे ॥ ५८ ॥ श्रीएकनाथभक्तीकारणें । तुवां गंगेच्या कावडी
 वाहणें । पूजा उपकरण सामुग्री गंध उगाळणें । चोपदार होणें
 श्रीनाथगृहीं तुवां ॥ ५९ ॥ तेथ तुवां नीच दास्यत्वे वर्तावें ।
 आणि येथ आह्मासवें अक्षर ही न बोलावें । तरी मग कासया
 देह ठेवावें । ह्मणतां गंगाधर नावेक देहभाव विसरला ॥ ६० ॥
 ऐसा गंगाधराचा निर्धार । देखोनि प्रसन्नला श्रीरघुवीर । कुर-
 वाळोनि मुखकमळ सत्वर । गुह्य मंत्रविचार निवेदिला ॥ ६१ ॥
 श्रीरामें मस्तकीं ठेविला पद्मकर । समाधिशेजें गेला गंगाधर । पुन-
 रपि आणोनि वृत्तीवर । श्रीरघुवीर कुरवाळी तथा ॥ ६२ ॥ श्रीराम
 ह्मणे बाळा । तुवां संसार करावा अवलीळा । माझिये भजनीं
 लाऊनि नरनारीवाळा । वैकुंठीं हेळा तुवां यावें ॥ ६३ ॥ तुज
 दिधलें गंगातीर । उद्धरावया निजनिर्धार । भक्तिरहस्यादि ग्रंथ
 अपार । करोनि सत्वर जग उद्धरीं ॥ ६४ ॥ होतां श्रीरामाचा
 प्रसाद । गंगाधर लोटांगण घालित । तत्काळ प्रगटले श्रीहनुमंत ।

ह्यणती सांगती तुज मी यापुढें ॥६५॥ हे अनुग्रहाची वार्ता । पंतां
परमोल्लास ऐकतां । सकळ भाग्यश्री सुमंगळता । राणाऊ पंत
उपभोगिती ॥ ६६ ॥ अधिकारयुक्त पुत्र सुलक्षणी । वार्ता पसरली
कर्णोपकर्णी । तवं अंबडकर देशमुखानीं । केली मनीं विचारणा
॥ ६७ ॥ जे आपुली कन्या सुलक्षणी । द्यावी ज्येष्ठ गंगाधरा ला-
गुनी । झणीं च आले जांवे ठाकोनी । करिती विनवणी पंतांतें
॥ ६८ ॥ पंत अत्यंत सात्विक । न घेती आढओढ कांहींएक ।
सती राणाऊ सकौतुक । देत भाक स्वानंदें ॥ ६९ ॥ प्राप्तकाळीं
समारंभें विवाह जाला । मिरळनि आणिलें वधुवराला ।
राणाऊ वाखाणी स्नुषेला । लक्ष्मी घराला आली ह्यणे ॥७०॥
श्रीरामदासकथासारामृत । सावधान संत श्रोते परिसोत ।
श्रीधरचरणीं भीमु विनवीत । निजकृपामृत तुमचें हें ॥ ७१ ॥

इति श्रीरामदासकथासारामृत । भीमुविरचितम् नारायण-
जन्म । गंगाधरअनुग्रह कथननाम चतुर्थ प्रसंग सम्पूर्णमस्तु ॥

॥ श्रीराम ॥

प्रसंग ५ वा

आदिनारायणं विष्णुं ब्रह्माणं च वशिष्टकम् ।
श्रीरामं माहति वंदे रामदासं जगद्गुरुम् ॥

श्रीसद्गुरु रामदासाय नमः ॥

ये वढा श्रीसमर्थस्वामी शिरीं । असतां भय कोण
अंतरीं । निर्भयें वर्तणूक संसारीं । श्रीरामदास
अंतरीं चिंतोनि कीजे ॥ १ ॥ बाप स्वामी श्रीसमर्थ ।
याचें महिमान काय बोलूं जी येथ । न चले तुळ-
णेसी उपमा सार्थ । जे यथार्थ साजेल ॥ २ ॥ तो नमस्कारिजे

ब्रह्मादिकीं । आदरें पूजिजे शुकसनकादिकीं । तो गौरऊनि
 मिरविजे त्रैलोक्यां । शिवविष्णुलोकीं पूज्यमान तो ॥ ३ ॥
 श्रीरामदासनामाक्षरें । स्मरतां चि त्रैलोक्य उद्धरे । मंगळ यशाची
 गुढी उभारे । हर्षातिभरें गंधर्व किन्नर गुणगान करिती ॥४॥ श्री-
 रामदासनामाक्षर वाणी । अखंड गर्जे जयाची वाणी । त्याच्या
 पापा तापा जाली धुणी । वैकुण्ठभुवनीं घर त्यासी ॥ ५ ॥ श्रीराम-
 दासगुणगान । नारद तुंबर करिती आपण । तेथ मानव
 बापुडे कोण । श्रीरामदासचिंतन न करावया ॥ ६ ॥ श्रीराम-
 दासरूप डोळां । आवडीं न्याहाळील एकी हेळा । त्यावरी
 तुष्टला तमाळनीळ सावळा । अति शीघ्र काळें चि उद्धरिजे ॥७॥
 श्रीरामदासचरणाचें पूजन । जया घडलें अखंडदंडायमान ।
 त्यासी परमपद प्राप्त जाण । येविषीं अनुमान न धरिजे
 ॥ ८ ॥ इये मृत्यलोकींचिये नगरीं । एक वर्णावी श्रीरामदास-
 थोरी । येर इतर संसारधारी । वार्ता दूरी सारावी ॥ ९ ॥
 हा चि मियां धरोनि भावार्थ । प्रवर्तलों श्रीसमर्थभजनार्थ ।
 सकळ येणें चि पुरती मनोरथ । श्रीसंतवचनार्थ ऐसा चि असे
 ॥ १० ॥ बाप स्वामी श्रीसमर्थ दयाळ । अवलीळा उद्धरिलें
 भूमंडळ । सुखरूप केले जीव सकळ । शेखीं आपण अळुमाळ
 गुप्त ठेला ॥ ११ ॥ गुप्त परी चहुंकडे । ध्यानीं ध्यातां प्रत्यक्ष
 पुढें । पुरे अवघें चि कोडें सांकडें । समूळ कुडें मावळोनि
 ॥ १२ ॥ त्या श्रीगोसावियाचिया भजना । तनुमनेंसीं
 लागावें जाणा । समूळ देहाची विसरतां भावना । तें आपें-
 आप जाणा श्रीसमर्थ रामदासभेटी ॥ १३ ॥ जाहल्यां श्रीराम-
 दासभेटी । कैचें द्वंद्व संसारगोष्टी । खुंटली मीतूपणाची रहाटी ।
 परब्रह्मीं सृष्टि समसाम्य ॥१४॥ जी हा चि अनुग्रहो चिंतोन ।
 वंदूनि श्रीगुरुचरण । हरुषभरें श्रीसमर्थगुणगान । भक्तिपूर्ण
 करूं लक्षणतो ॥ १५ ॥ तरी तुह्मीं संतश्रोतेजनीं । अवधान घावें

मजलागुनी । ह्मणे भीसु हे वाळवाणी । बौबडी बौलणी मान्य
 करा ॥ १६ ॥ मागा चतुर्थप्रसंगींचें निरूपण । जाहलें नारा-
 यणाचें जन्मकथन । उपरी गंगाधरासी अनुग्रह जाण । देतां
 आपण श्रीरामचंद्रप्रभु ॥ १७ ॥ नारायणाची वाळलीळा ।
 कांहीं बोलिलों अवलीळा । पुनरपि तो चि अभिनव प्रसंग
 वाहिला । श्रोतीं आणिला पाहिजे चित्तीं ॥ १८ ॥ कोण नव-
 लाचें लेंकरूं । क्रीडे राणाऊचिये मंदिरीं । त्यासवें क्रीडावया
 लेंकुरांचा परिवारु । अति सत्वर धांवतसे ॥ १९ ॥ नारा-
 यणासी घेवोनि भीतरीं । हमामा खेळती हुंबरी । वाजविती
 पौवा वासरी मधुरस्वरीं । एकांत निर्जरीं आनंदें क्रीडती
 ॥ २० ॥ नारायणाविण त्यां लेंकुरां । युगांत जाये क्षण जरा ।
 विसरोनियां मातापितरां । चित्तीं पुरा नारायण त्यांच्या
 ॥ २१ ॥ नारायणाचा छंद । लेंकुरां लागलासे निर्द्वंद्व । स्वर्गीं
 बोभाटती अति सद्दद । नारायणा अति सन्निध राहीं रे
 ह्मणती ॥ २२ ॥ लेंकुरें मेळऊनि सत्वरीं । नारायण दूरी जाये
 पर्वतदरीं । धृवप्रन्हादभक्तमाहिमा थोरी । अति निर्धारीं पढवी
 तयां ॥ २३ ॥ नारोवा वदे त्यां लेंकुरां । बाप हो हा मृत्यलो-
 कींचा नश्वर पसारा । यालागीं सावध होऊनि अति सत्वरा ।
 सारंगधरा स्मरा गड्यांनो ॥ २४ ॥ ते लटिका चि उभविती
 देव्हारा । लटिका चि कथाकीर्तनपसारा । लटिका चि अन्नसंत-
 र्पण हाकारा । तृप्तिढेंकरा लटिके चि देती ॥ २५ ॥ लटिक्या चि
 उभविती पताका गुढिया । लटिक्या चि श्रीरामरथमिरवणिया ।
 लटिक्या चि हावभाव श्लोक सवाया । परस्परें या या ह्मणो-
 नि निरोप देती ॥ २६ ॥ तुळसीमाळा मुद्रांकित ठसे । नटोनि
 लेंकुरें थेंकारें नाचती सावकाशें । ऐसें वाळचेष्टा सौरसें । ना-
 रायणें पिसें लेंकुरां लाविलें ॥ २७ ॥ नारायणाचेनि संगतीं ।
 लेंकुरें देवभाव विसरती । सर्वकाल भगवद्ध्यान करिती । संतो-

षती भजनभावे ॥ २८ ॥ लेंकुरें नारायणाचेनि संगतीं ।
 सर्वकाल श्रीरामनाम स्मरती । मातापित्या स्मरा ह्यणती ।
 नातरी अंतीं श्रम बहू ॥ २९ ॥ नारायण चालतां पाउलीं ।
 सवेग धांवती लेंकुरांच्या पौळी । प्रेमभरें श्रीरामनामावळी ।
 गदारोळीं आनंदें गर्जती ॥ ३० ॥ श्रीरामनामाचा टाहो । लें-
 कुरें फौडो लागलीं पहा हो । खेळामार्जीं प्रत्यक्ष देवाधिदेवो ।
 लक्ष्मीनाहो रंगतसे ॥ ३१ ॥ नारायणाची वयसा थोडी ।
 परि विरक्तता अति गाढी । गिरिकपाटीं पर्वतपाठीं । ध्यानीं
 दृष्टि लावोनि बैसे ॥ ३२ ॥ त्यासी नावडे गृहींचें राहणें । ना-
 वडे कुळकर्ण लिहिणें । त्यासी नावडे संसार पाहणें । जनांत
 बैसणें नावडे त्यासी ॥ ३३ ॥ देखोनि नारायणाची विरक्त-
 वृत्ति । जन विस्मयचित्त होती । कोण हा योगिराज ह्यणती ।
 आह्मांमधीं उदेली ॥ ३४ ॥ नारायणाची विरक्तवृत्ति । देखोनि
 पंत परम संतोषती । धन्य उजळला वंश ह्यणती । पुत्र निवडती
 हरिभक्त ॥ ३५ ॥ आइका एके दिनीं । नारायण लेंकुरां घे-
 वोनि । भजनक्रीडार्थ जनीं । अति त्वरेंनि पातला ॥ ३६ ॥
 मध्यें घेवोनि नारायण । लेंकुरें फेर घेती अति सत्राण । शिण-
 ल्या भागल्या सकळ मिळोन । नारायणासन्निध हितगुज
 करिती ॥ ३७ ॥ इतुकियांत नवल वर्तलें । अकस्मात दिव्य
 वानर आलें । त्या देखतां लेंकुरें गजबजिले । भयाभीत जाले
 रुदन करिती ॥ ३८ ॥ रुदन करितां धांवती सैरा । दिशा
 धुंद सुटला वारा । मेघगड गर्जना वर्षती धारा । पळती वारा
 वाटा लेंकुरें ॥ ३९ ॥ ते पळतपळतां भागती । वरी पर्जन्यधारा
 वर्षती । कोणी कवणा न पुसती । जवळ करिती गृह आपुलें
 ॥ ४० ॥ लेंकुरें सुखरूप आलीं देखोनि । मातापिता हर्षलीं
 मनीं । परि त्या नारायणावांचोनि । लेंकुरें मनीं तळमळती
 ॥ ४१ ॥ ते ह्यणती नारायणा । भयानक वानरें वेढिलें जाणा ।

आह्लांसी भेवविलें विचकोनि वदना । भयानक गर्जना-
 सुभुःकार करुनी ॥ ४२ ॥ नेणो नारायणाची कोण असेल
 गति । ऐसें लेंकुरें स्फुंदस्फुंदोनि सांगती । झणीच नारायणा-
 लागीं लळमळती । आक्रंदती दीर्घस्वरें ॥ ४३ ॥ हे वानरव्य-
 थेची कहाणी । गेली पंतांचिये कर्णी । जे नारायणालागुनी ।
 वानरें वेडुनी दुरंतरा नेलें ॥ ४४ ॥ माय राणाऊ गजवजली ।
 धाय मोकलोनि आक्रंदली । अश्रुपूरें धरा भिजविली । अंग
 घाली धरणीये ॥ ४५ ॥ माझ्या तान्हुल्या नारायणा ।
 कासया गेलासि वा दूरी वना । कैसा दिससील आतां नयना ।
 कैसा सदना येसील पुन्हा ॥ ४६ ॥ कोण अद्भुत
 वानरु । माझें झडपूनि नेलें लेंकरुं । आतां कोण उपाव
 करुं । कोण्या स्मरुं संकटीं देवा ॥ ४७ ॥ ये रे ये रे
 नारायणा । पाजूं स्तनीं दाटला पान्हा । तुजवीण मज कर-
 येना । अत्यंत वेदना हृदय फुटे ॥ ४८ ॥ देखोनि राणाऊचें
 रुदन । पंत गंगाधर सांतवन करिती आपण । जे क्षणमात्रें
 चि आह्मी जाऊन । नारायणा शोधोन आणितों ॥ ४९ ॥ येरी-
 कडे त्या वानरें । नारायणा करोनि घाविरें । ओलांडूनि पर्वत-
 शिखरें । अति सत्वरें ब्रह्मारण्यांत आणिलें ॥ ५० ॥ नारायण
 जंव ब्रह्मारण्यांत पातला । तंव तेथ अकस्मात नवलाव देखिला ।
 महासिद्धांचा समुदाव ठाकला । दिव्यपुरुष शिरोभागीं ॥ ५१ ॥
 छत्रचामरें लखलखित । दिव्य सिंहासन शोभत । गळा वैज-
 यंती झळकत । प्रभा लखलखित कोटिरवीऐसी ॥ ५२ ॥ तो
 श्रीरघुनाथ कोदंडपाणी । पाठीं भरतशत्रुघ्न दोन्ही । वामांकीं ते
 जगज्जननी । बंधु लक्षुमण सन्निध उभा ॥ ५३ ॥ हो तें वानर
 पालटलें अकस्मात । तो चि श्रीहनुमंत साक्षात । नारायणासी
 हातीं धरित । ना भी ह्मणत हास्यवदनें ॥ ५४ ॥ राघवें नारायणा
 पाचारिलें । पिता कोठें ह्मणोनि पुसिलें । दिव्यभाषा पत्र लिहिलें ।

हातीं दिधलें नारायणाच्या ॥ ५५ ॥ मुद्रांकित पत्र लाथतां ।
 अवस्था पालटली तत्वता । अंगें रोमांच थरथर कांपतां ।
 नारोवा देहभाव आतां विसरों पाहे ॥ ५६ ॥ श्रीरामें नारा-
 यणा घेवोनि जवळ । उपदेश दिधला महामंत्र तत्काळ । तुझा
 पाठिराखा हनुमंत केवळ । ऐसें रघुकुळटिळक बोलिला ॥५७॥
 ते समई दिग्मंडळ दणाणिलें । तेषें नारायणाचें सर्वांग थरा-
 रिलें । ह्मणे काय ब्रह्मांड कोसळलें । विचित्र वडलें नवल
 आजि ॥ ५८ ॥ ह्मणोनि थरथरा असे कांपत । तेषें दांतखिळी
 बैसों पहात । भवतें टकमका अवलोकित । तंव श्रवणीं आद-
 लत धुधुकार भारी ॥ ५९ ॥ इतुकियामाजीं अकस्मात । विज्जु-
 सारिखें लखलखित । निजांगें दिव्य वस्त्र वेष्टित । सीत निवार-
 णार्थ देखिलें ॥ ६० ॥ वस्त्र रंगाथिलें अति मनोहर । आरक्त
 शोभा मंडित सुंदर । हुरमुजीसारिखें सपरिकर । अंति अरुवार
 दिव्यतेजें विलसतसे ॥ ६१ ॥ सव्यकरीं पत्र श्रीराममुद्रांकित ।
 वामकरीं अर्धचंद्र वाण श्रीराम देत । इतुकियामाजीं तत्काळ
 जाली गुप्त । निजांगें श्रीरामचंद्रमूर्ति ॥ ६२ ॥ इतुकें जंव क्षण-
 मात्र हो न सरे । तंव नारायणासी पडिलें अंधारें । वाचा स्तब्ध
 होऊनि एक संवत्सरें । निजसमाधिनिर्भरें तटस्थवृत्ति ॥ ६३ ॥
 येरीकडे पंत गंगाधर धाविन्नले । बाह्यप्रदेशीं पहात गेले । तंव
 अकस्मात एकाकी देखिलें । ब्रह्मारण्यांत एकलें नारायणा
 ॥ ६४ ॥ पाहती तंव चकित मानसीं । वाचा कुंठित निश्चयेंसीं ।
 बोलवितां नाना प्रयत्नैसीं । परि तो निश्चयेंसीं बोलेना ॥६५॥
 तंव नागरिक लोक पातले । कित्येकीं कित्तेक तर्क केले । ह्मणती
 यासी निश्चयें झडपिलें । भूत लागलें बाहेरबाधा ॥ ६६ ॥
 कोणी ह्मणती ब्रह्मराक्षस । कीं लागली झोटिंगाची टापस ।
 कोणी ह्मणती अहो यास । मुंज्या निश्चयेंसीं झोंवला ॥ ६७ ॥
 एक ह्मणती लागली मायराणी । कीं ते असेल सटवीची झड-

पणी । यासी पंचाक्षरी आणोनी । रक्षा त्वरेंनि करा यासी
 ॥ ६८ ॥ ऐसे बहुतंचे बहु तर्क झाले । बहुतीं बहु उपाव केले ।
 परंतु तितुके ही व्यर्थ गेले । एक ही केलें चालेना ॥ ६९ ॥
 मग सर्वही होवोनि निवांत । उचलूनि निजगृहांत आणित ।
 तंव वस्त्र देखिलें अवचित । अर्धचंद्र आणि पत्र करीं ॥ ७० ॥
 मग सकळ लोकांसी आज्ञा दिधली । पितयानें मूठ उकलूनि
 पाहिली । तंव पत्रावरी मुद्रा झळकली । अक्षरावली श्रीराम-
 नामांकित ॥ ७१ ॥ पुढें पत्रार्थासी जंव वाचिती । तंव दोघांसी
 समाधि अवचिती । प्राप्त होवोनि तटस्थ होती । सुख लाधती
 स्वात्मानुभवे ॥ ७२ ॥ पिता निजसमाधिसुख लाधोनि ।
 देह ठेवोनि तत्क्षणीं । साम्राज्यपदसुखासनीं । निजवैकुण्ठभुवनीं
 वास्तव्य केलें ॥ ७३ ॥ ज्येष्ठ बंधु जो कां गंगाधर । त्यांसी
 पत्र वाचितां समाधि साचार । तेणें ही लेखणी वाहोनि
 सत्वर । श्रीरघुवीर आराधिला ॥ ७४ ॥ हे अनुग्रहाची सांगतां
 वार्ता । मज ही हर्षरोमांच पुलकिता । क्षणएक निवांत बैसतां ।
 श्रीगुरु चित्ता आठवतो ॥ ७५ ॥ तो आठवतो श्रीधरु । जो
 पराचा ही परु । जेणें माझा केला अंगिकारु । समूळ अहंकारु
 घालऊनियां ॥ ७६ ॥ श्रीगुरु श्रीधरु श्री समर्थांचा । मी ही
 एकनिष्ठ श्रीधराचा । तेणें चि श्रीधरश्रीसमर्थभजनाचा ।
 काया वाचा छंद मज ॥ ७७ ॥ हे अनुग्रहाची कहाणी । काय
 बोलावी म्यां वाळवाणीं । स्मरण होतां चि थरथरोनी । कम्प
 रोमांच स्फुरोनि स्मरण घडे ॥ ७८ ॥ हे अनुग्रहाची जाणीव ।
 सिद्ध जाणती महानुभाव । मी कांहीं बोलिलों गौरव । यथा-
 नुभव श्रीसमर्थकृपें ॥ ७९ ॥ आइका कठिण काळ आला ।
 देश आवर्षणीं पीडिला । तेणें लोक अत्यंत जाजावला । न
 मिळे कंदमूळ पाला भक्षणार्थ ॥ ८० ॥ गाई गुरें मरती
 पटपटा । लेंकुरें विकिती तटतटा । चोहोंकडे दुःखकळोळ मोठा ।

काळ खोटा वोढवला ॥ ८१ ॥ काळांतरं देवें बरें केलें । पूर्वील
 दिवस पालटले । लोक आनंदें वतों लागले । परि नारायणगं-
 गाधरा पूर्वील दिवस असती ॥ ८२ ॥ पंतें केला वैकुंठवास ।
 वडील गंगाधर तो ही उदास । गृहांत पडों लागले उपवास ।
 जननी चित्तास उबगली भारी ॥ ८३ ॥ जननी रागेजोनि
 ह्यणो लागली । जे कारटीं उगी च भूभार जन्मलीं । याहूनि
 जन्मतां चि असतीं मेलीं । तरी मी भली ह्यणते कीं ॥ ८४ ॥
 जननी ऐसें वदतां । तें न साहवे चि नारायणचित्ता । तैसा
 चि धाविन्नला शेता । जाला उचलिता गोणिये ॥ ८५ ॥ उच-
 लोनि धेवोनि नारायण घराला । येतांचि कुळंबी माग घेत
 आला । बहु रागेजोनि वदला । चोर गवसला ह्यणे आमुचा
 ॥ ८६ ॥ नसतीं भाषणें बोलोन । विस्तार वाढविला तेणें । तंव
 जन ह्यणती इतुकिया काय कारण । आपुली गोणी उचलोन
 मार्ग धरीं ॥ ८७ ॥ मग तो उचलोनि गोणी । पाउलें चालिला
 दोनी । तंव चमत्कार देखिला जनीं । जे पुनरपि गोणी तैसी
 च तेथें ॥ ८८ ॥ तंव धावत चि मुरडला शेतधनी । ह्यणे हे
 ही माझी च कीं गोणी । पूर्वील नसती गोणी । तरी मग
 कोठोनि हे दिसती ॥ ८९ ॥ कुळंबियाचे बोला जन हांसती ।
 ह्यणती तुझ्या गोण्या आणिल्या किती । तितुक्या उचलीं
 सावचित्तीं । यथानिगुती सत्यपणें ॥ ९० ॥ कुळंबी गोणिया
 उचलउचलीं भागला । गोणियांचा पर्वत जाला । राणाऊ-
 सदनीं विस्मय दाटला । नवलाव वर्तला जांवनगरीं ॥ ९१ ॥
 तेथ लेंकुरें धाविन्नलीं सैरा । जन चमत्कार पाहों येती खरा ।
 स्त्रिया धावोनि येती न वोढितां दारा । कुळंबी पुरा जाजावला
 ॥ ९२ ॥ तंव सूत्रजन पुढें होवोन । निवाडा करिती तत्समान ।
 ह्यणती हे देवलीला पूर्ण । एक चि गोणी उचलोन मार्ग धरीं
 ॥ ९३ ॥ जरी अधिक करिसील उत्तर । तुजला दिवाणांत

पाठऊं सत्वर । यालागीं सामोपचार । तुज उत्तरीं बोलतसों
 ॥ ९४ ॥ तंव कुळंबी लाजिन्नला मनीं । ह्यणे जी माझी एक
 चि गोणी । करा जी अपराध क्षमा धनी । म्यां ते ही दिधली
 गोणी या बाळका ॥ ९५ ॥ इतुकें कुळंबी जंव बोलों सरला ।
 तंव अकस्मात गोणियांचा पर्वत गुप्तजाला । जन विस्मयचित्त
 ठेला । जननीये वाटला नवलाव भारी ॥ ९६ ॥ जननी नाराय-
 णासी घेवोनी पोटीं । कडकडोनि लावी कंठीं । ह्यणे मीच
 चांडाळीण खोटी । धान्यासाठीं लेंकुरा शिणविलें ॥ ९७ ॥
 मग त्या दिवसापासोन । राणाऊ लेंकुरा न दुखवी च बोलोन ।
 सर्वकाल श्रीरामचिंतन । कालक्रमण आनंदें चालिलें ॥ ९८ ॥
 गंगाधरपंताचें सत्वधीर वर्तन । त्यासी जन भेटी येती आद-
 रोन । जाणूनि अयाचित वृत्ति कारण । सामुग्री धांवधांवोनि
 पुरविती ॥ ९९ ॥ हरिभक्त आणि हरिभजन । तेथ काय हो
 पडेल न्यून । अष्टमहासिद्धि झाडिती अंगण । लक्ष्मी आपण
 नीच दास्यत्व करी ॥ १०० ॥

अनन्याश्चितयंतो मां ये जनाः पर्युपासते ।

तेषां नित्याभियुक्तानां योगक्षेमं वहाम्यहम् ॥

श्री. भ. गी. अ. ९-२२.

तया अभेदभक्ताचिया भक्तिभावा । देवा प्रतिपाल करणें
 पांडवा । न मिळतां प्राप्त करणें ठेवा । उण्यापुरयाचा न
 पडावा दुकाल तेथें ॥ १ ॥ भक्त आणि दरिद्रता । हे तंव
 बोलों चि नये वार्ता । पांडव लाखगृहीं जळतां । श्रीकृष्णें अव-
 चिता प्रतिपाल केला ॥ २ ॥ सती द्रौपदीच्या सत्वहरणा ।
 कौरवेशें दुर्वास अवकाळीं धाडिला भोजना । तेथ ही प्रगटला
 श्रीकृष्ण त्रैलोक्यराणा । द्रौपदीमनकामना पुरविली ॥ ३ ॥
 तो प्रचहाद दैत्यकुळीं । भजन करितां पिता छळी । तेथ ही नृसिं-
 हरूप प्रगटलें तत्काळीं । दैत्य चांडाल मर्दिला ॥ ४ ॥ त्यासीं

भक्ताचें उणेंपण । कल्पांतीं न साहवे चि जाण । सुदामजीचे
मुष्टि पौहे भक्षून । केली सम्पूर्ण सुवर्णनगरी ॥५॥ ह्या काइशा
पौराणीक कथा । आवालवृद्धा श्रुत नरसीमेहता । त्याचिया
हुंडीतें पटविता । प्रगटला अवचिता द्वारावतींत श्रीभगवान
॥ ६ ॥ त्या दुष्काळपीडितया जना । दामाजीपंतें कोठार लुट-
विलें जाणा । ते काळीं रसीद भरवया कारणा । श्रीविठ्ठलें
महार होणें नवल कीं ॥ ७ ॥ येथ ही नारायणासाठीं । देवें
नवल केलें उठाउठी । गोणियांची न पडे चि तुटी । निजांगें
जगजेठी गोणिया जाला ॥ ८ ॥ आइका नारायण गंगाधर ।
वर्तती नवलकवतुकाचार । उभयता बंधु परस्पर । प्रीति अपार
सख्यपणीं ॥९॥ ज्येष्ठ बंधु गंगाधर । त्यासी धाकुला नारायण
अति तत्पर । परस्परीं विरोधोत्तर । कल्पांतीं साचार नाडले
कीं ॥११०॥ गंगाधरपंत अति शांत । नारायण चपळपणीं अति
विख्यात । वानरचेष्टा आचरित । नाडले स्वस्थचित्त क्षणएक
॥ ११ ॥ बहुतीं बहु उपदेशिलें । परी ययाचें ऐसें चि केलें चाले ।
संवत्सर एक मौनमात्र गेलें । आरंभिलें भजन पुन्हां ॥ १२ ॥
नारायणाची वर्तणूक । वानराऐसी च निःशंक । चपल चंचलता
अत्यंतिक । जन विस्मयें कौतुक करिताती ॥ १३ ॥ गांवचीं
लेंकुरें मिळोन । नगरावाहेर करिती क्रीडाभुवन । नारोवा वृक्ष-
शिखरीं वळघोन । भुभुःकारोन उडिया घेत अनिवार ॥ १४ ॥
उडिया घेत वृक्षावरी । उडिया घेत भिंतीवरी । उसंत नेघे चि
क्षणभरी । लीला सारी विचित्र करी ॥ १५ ॥ नारायणाची
विचित्रता देखोनि । जननी वदे नारायणालागुनी । वाळा
धरीं कांहीं सोय मनीं । संसार ध्यानीं आण कांहीं ॥ १६ ॥
ऐसें हें जननीचें आइकोनि वचन । तत्काळ उतरंडीं गेला नारा-
यण । गुप्त अंधारीं रिघोन । ध्यान धरोन बैसला ॥ १७ ॥
स्मरण होतां जननी ह्मणे । आजि कोणीकडे गमन केलें नारा-

यणें । बहु काळ झाला अशुनी येणें । नारायणें कां न केलें
 ॥ १८ ॥ ह्यणोनि निघाली नारोवाशोधार्थ । विदोविदीं शो-
 धिलें बहुत । रानीवनीं धुंडिलें आडविहिरींत । शोध नि-
 श्चितार्थ नलगे चि कोठें ॥ १९ ॥ मग कांहीं गृहकृत्या-
 कारणीं । जननी प्रवेशली अंतरसदनीं । अंधारीं अडखळतां
 दचकली मनीं । तंव अचुक नारोवा आढळला ॥ १२० ॥ जन-
 नीयें काय रे वा करिसी पुसतां । नारोवा वदे करितों विश्वा-
 ची चिंता । किती श्रमी जालें तुज धुंडितां । येथ अंधारीं
 अवचिता दडोनि राहसी ॥ २१ ॥ देखोनि नारायणाची विर-
 क्तवृत्ति । जननी बहु चिंता करी चितीं । ह्यणे ययाचीं लक्षणें
 विपरीत दिसती । जाईल अवचितीं निघोनि कोठें ॥ २२ ॥
 कोण्हा विरक्त साधूच्या संगतीं । हा निघोन जाईल निश्चितीं ।
 यालागीं विवाह केल्यां त्वरितगतीं । तरी च यथानिगुतीं आ-
 कळेल हा ॥ २३ ॥ पंतगृहींचे कुळोपाध्ये । नारायणा पाचारो-
 नि सन्निध । उपदेश करिती नानाविध । सद्बोध सूत्र चाली
 ॥ २४ ॥ कुळगुरु वदे नारोवा तूं अनर्थ करिसी । वृक्षशिखरीं
 लंकुरा नेवोन बैसविसी । कां वरी पाषाण ही मारिसी । तेणें
 कासाविसी जीव त्यांचा ॥ २५ ॥ पंत निवर्तल्यापासोन । तुह्या
 धाक चि नुरला अणुप्रमाण । हे आह्यांसी नावडती तुमचे
 गुण । या गुणें भलेपणा न मिळे तुह्या ॥ २६ ॥ दों दिसा
 तुमचा विवाह करणें । तुमचें तंव हें विपरीत वर्तणें । या गुणें
 संतुष्ट न होती कीं सज्जनें । तुमचें वर्तणें आह्यांसी न रुचे
 ॥ २७ ॥ विवाहाची निघतां वार्ता । नारोवा पळोनि गेला स-
 त्वरता । वृक्षशिखरीं बैसला निवांता । दृष्टीपरौता सकळांसी
 जाला ॥ २८ ॥ तंव सकळीं सकळ शोधिलें । शोधितां वृक्षशि-
 खरीं देखिलें । गृहीं यावद्यासी विनविलें । तंव नारोवानें केलें
 विपरीत तेथें ॥ २९ ॥ हे गृहासी नेतील । आग्रहें विवाह मां-

डितील । झणीं संसारीं गोंवितील । श्रीरघुनाथ अंतरेल निश्च-
 येंसीं ॥ ३० ॥ वरून ऐसें विचारुनि मनीं । नारोबा क्रोधें
 उडी घेत वृक्षावरून । तेंणें डोहांत शरीरपीडा अति दारुण ।
 आलें आवाळु भृकुटीमध्यभागीं ॥ ३१ ॥ नारोबा डोहांत बु-
 डाला । सर्वत्र हा चि शब्द उठिला । नागरिकांचा पोवा
 धाविन्नला । राणाऊनें मांडिला आकांत भारी ॥ ३२ ॥ जांवेचे
 जन घाबिरे जाले । सकळीं रुदन आरंभिलें । सकळीं अन्न-
 पाणी वजिलें । दुःखीकष्टीं बैसले डोहाभोंवतीं ॥ ३३ ॥ तेथें
 येवोनि गंगाधर । शांत केलें लाहानथोर । मी नारोबासी बो-
 लावितों सत्वर । ह्मणोनि सादरें सरसावला ॥ ३४ ॥ डोहा-
 सन्निध उभा राहोन । गंगाधर हाक देत आपण । तों चि
 नारायण झणीं वो देवोन । वरी येवोन सकळां भेटला ॥ ३५ ॥
 नारायणप्रकृतिमान अस्वस्थ जालें । नारायणा गृहीं घेवोनि
 आले । सकळ ही भिवोनि वतीं लागले । बोलो विसरले
 विवाहवार्ता ॥ ३६ ॥ या उडीयोगें नारायण । बहुकाल रा-
 हिला अंधरुणा खिळोन । बंधु माता अति भिवोन । नाराय-
 णासीं वर्तती ॥ ३७ ॥ पुढें नारोबाशरीरीं उपचार जाला ।
 पुनरपि जननीमनीं विचार भरला । वडील पुत्रासी निवेदिला ।
 जे विवाह जाला पाहिजे नारोबाचा ॥ ३८ ॥ कैसे ही करोन ।
 विवाहीं राजी करावा नारायण । हे माझिये मनींचे
 मनोरथ पूर्ण । करणें तुजकडे गंगाधरा ॥ ३९ ॥ तंव
 गंगाधर ह्मणती जननीये । हें तंव कल्पांतीं घडों नये । मी-
 करूं पाहतों उपाये । परि निश्चयें भाक न देववे ॥ १४० ॥ मग
 जननी च घेवोन नारायण । पृक्षांतीं ह्मणें तुज माझें वचन कीं
 प्रमाण । नारोबा वदे तुजवेगळें दैवत न देखों आन । आज्ञा
 प्रमाण मज तुझी ॥ ४१ ॥ तुजपुढें काढितां विवाहगोष्टी । तंव

तूं करिसी नाना चाउटी । थोर विघ्न आणि आटाटी । तेणें
दुःखी कष्टी आह्मी होतसों ॥ ४२ ॥ तरी तुझें हें करणें उचित
नोहे । तुज माझी च कीं आण आहे । अंतरपाट धरी तों लग्न-
मंडपीं राहें । माझी आवडी हे पुरवीं तूं ॥ ४३ ॥ तंव नारोबा-
मनीं विचार पडिला । जननीशब्द तरी पाहिजे राखिला ।
पूर्वसंकेत हि पाहिजे पाळिला । विचारुनि जननी बोला बरें
ह्मणे ॥ ४४ ॥ इतुकी च भाक घेवोन । जननी संतुष्टली पूर्ण ।
अंतरपाटीं उभा राहिला नारायण । संगळअक्षता पडणें कठिण
नोहे ॥ ४५ ॥ भानजीपंतांची सुस्वरूप कन्या पाहिली । पत्रि-
का ही छत्तीस गुणी उतरली । सदर्नीं विवाहसाहित्याची गर्दी
जाली । निमंत्रणपत्रिका लिहिल्या गंगाधरपंतें ॥ ४६ ॥ श्री-
रामदासकथासारासुत । सावधान संत श्रोते परिसोत । श्रीधर-
चरणीं भीमु विनवीत । निजकृपासुत तुमचें हें ॥ १४७ ॥
पंचमोऽध्याय संपूर्णमस्तु ॥

॥ श्रीराम ॥

प्रसंग ६ वा

आदिनारायणं विष्णुं ब्रह्माणं च वशिष्ठकम् ।

श्रीरामं माशुतिं वंदे रामदासं जगद्गुरुम् ॥

श्रीसद्गुरु रामदासाय नमः ॥

म राजीवलोचन । राम निजात्मसुखैकधन । राम
विधी विश्वंभर सनातन । सकळ कल्याण श्रीराम-
संगतीं ॥ १ ॥ श्रीरामचंद्रकृपानेटें । समूळ आधि-
व्याधि दुःख निवटे । जन्ममरणाचा पांग फिटे ।
होय तळपट कळिकाळाचें ॥ २ ॥ बाप वाल्मि-
काचें भजन फळलें । लिहिलें भजन साच घडलें । न भूतो न
भविष्यति चरित्र जालें । नवल वर्तलें त्रिभुवनीं ॥ ३ ॥ श्री-

रामचंद्रसहजचालीं । शिळा अहिल्या उद्धरली । जनकसभे धनु-
 भंगीं ख्याति लाविली । आदिशक्ति पर्णिली जनकात्मजा ॥४॥
 श्रीराम अयोध्येचा राजा । त्यासी शरण हनुमंत सहजा । वि-
 भीषण जांबुवंत अंगद सुग्रीवराजा । अनन्य फौजा जुत्पतींच्या
 ॥ ५ ॥ मारिले त्रिशिर खर दूषण । मुख्य करून रावण कुंभ-
 कर्ण । अखया अतिकाय प्रहस्त प्रधान । मुख्य मुखरण इंद्र-
 जित निवटिला ॥ ६ ॥ हे मूळ रामायणींची कहाणी । कली-
 मार्जी देखिली सज्जनीं । श्रीएकनाथ भावार्थरामायणीं । भावार्थ
 वाणी बोलिले ॥७॥ मुनि वाल्मिकीनें भविष्य वर्तविलें । तें तिही
 लोकीं साच घडलें । श्रीएकनाथ भावार्थ बोलिले । अवतारा
 आले श्रीहनुमंतस्वामी ॥ ८ ॥ हा श्रीज्ञानियाचा अंशावतारी ।
 मुनी वाल्मिकीचा कलत्र भारी । बोलोनि गेला वैखरी । तें तें
 साचपरी देखिलें ॥ ९ ॥ श्रीभावार्थरामायणींचा हनुमा ।
 तो चि श्रीसमर्थ परमात्मा । भूभार उतरावया पुवंगमा । श्री-
 राम परमात्मा नियोजी ॥ १० ॥ कठिण विषमकाळीं । सहाय्य
 सखा श्रीहनुमा बळी । श्रीरामभद्रसम्मेळीं । वानरपौळी उप-
 तिष्ठती ॥ ११ ॥ श्रीरामप्रभूचें मनीचें करी । श्रीरामप्रभूचें
 अनुसंधान वरी । श्रीरामचंद्रमहिमा विस्तारवी भारी । तो हा
 अविश्रम निर्धारी श्रीसमर्थस्वामी ॥ १२ ॥ भीम भयानक
 प्रसंग पाही । प्रसंगाऐसी वर्तणूक देहीं । सामर्थ्य बळेंसी तु-
 लणा नाहीं । हे सांगूं मी काई श्रीसमर्थमहिमा ॥ १३ ॥
 फोडिलें रावणाचें धैर्यमडकें । सिताशुद्ध्यर्थ घरधांडोळी घेतली
 लंके । भंगिलीं रावणाची असंख्य कटकें । जंबुमाळी अचुके
 धुळीं मेळविला ॥१४॥ ह्या श्रीहनुमंतजीच्या आचरिल्या चेष्टा ।
 श्रीनाथरायें भावार्थी वर्णिल्या स्पष्टा । सज्जनीं अवकाश करुनि
 मोठा । ग्रंथ अदटा श्रवण कीजे ॥ १५ ॥ अदट दादुगा श्रीह-
 नुमा वीर । श्रीरघुनाथसेवें अति तत्पर । कपीकुळीचा

कटकसंभार । शरण निरंतर ज्यासी सदा ॥ १६ ॥
 अदट दाटुगा महाबळी । हनुमा तळपे श्रीरामदळीं । सर्वे चि
 असुरांची फोडोनि फळी । असुररवंदळी मांडिली येणें ॥१७॥
 श्रीहनुमंतस्वामी श्रीसमर्थस्वामी । प्रतापतेजें सुरवर पडिले
 भ्रमीं । महिमा वर्णितां । थकित श्रीएकनाथस्वामी । तेथें कि-
 ती मी बापुडा ॥ १८ ॥ धन्य श्रीएकनाथभावार्थलेखा । भा-
 वार्थी भविष्य दाविलें देखा । जयाचा ठाव नकळे श्रुतिवेदां-
 दिकां । तो प्रसंग चोखा वर्णिला ॥ १९ ॥ लिहिला प्रत्ययो
 आला । मोठा आनंद जाहला । आमुचा हनुमंत कैवारी पावला ।
 चळीकांप सुटला असुरांसी ॥ २० ॥ स्वधामा जातां यान्चि
 कारणा । प्रभू श्रीरामचंद्रप्रेरणा । भक्तसंकट निवारणा । ठेविला
 हनुमंत कंदना असुरांच्या ॥ २१ ॥ हे कहीं करितील प्रळयो ।
 अथवा गोब्राह्मणभक्तक्षयो । तो झणी जाणूनि कठिण समयो ।
 प्रभूनें हनुमा पहा हो नियोजिला ॥ २२ ॥ तो चि श्रीहनुमंत
 शुद्ध मानवी वेषें । जावेंत प्रगटला निरावकाशें । नानापरीच्या
 वाळलीला सौरसें । भीसु ह्मणे संतोषें हा लीलाविग्रही ॥२३॥
 आइका पंचम प्रसंगीचें निरूपण । जननीये भाक देत नारायण ।
 जे अंतरपाट धरीं तों उभा ठाकेन । एविषीं अनुमान न धरावा
 ॥ २४ ॥ नारायणाची अनुकूल बाणी । पडतां जननीयेचे श्रव-
 णीं । अत्यंत दाटला हरिख मनीं । ह्मणे त्रिभुवनीं धन्य मी
 जालों ॥ २५ ॥ माझिया नारोवाचा विव्हाव । मी सरता
 करीन ठावोठाव । समारंभें पूजीन कुळदेव । विघ्ना वाव न
 पडावया ॥ २६ ॥ मज नारोवाचा अत्यंत हरिख । देखावें
 तयाचें विवाहकवतुक । विघ्न नासो विघ्नविनायक । चतुर्थीं
 निष्टंक धरिली मियां ॥२७॥ कृपा करो दाशरथी । सुमंगल साधो
 लग्नतिथी । सहाय्य असावे श्रीउमापति । शतधा चित्तीं शरण मी
 त्यासी ॥२८॥ यापरीं सोल्हसित वृत्तीं । राणाऊ गंगाधरा नेऊनि

एकांतीं । ह्मणे तुवां आजि जावें त्वरान्वित गती । निज
 मातुळाप्रती आणावया ॥ २९ ॥ तेथ भानजी बैसला असेल
 भोजना । तुवां येथ आणावें हस्तप्रक्षाळणा । न करावे वेळ-
 वेवधाना । सीमांतपूजणा झणी अवकाश होय ॥ ३० ॥ देखोनि
 मायेचा हरिख । मनीं गंगाधर साशंक देख । ह्मणे नारोबा
 एकाकी एक । निज भविष्य चौख विसरला ॥ ३१ ॥ भविष्य
 कैसें विसरला । जननीप्रति काय बोलिला । हें चि पुसों पां
 जननीला । ह्मणोनि वहिला सरसावला ॥ ३२ ॥ माये मज
 तुझी आज्ञा कीं प्रमाण । परी तुजप्रति काय बोलिला नारायण ।
 तें तुवां कृपा करोन । एकवार श्रवण करवावें ॥ ३३ ॥ तंव
 जननी तया बोलिली । जे म्यां नारोबाची भाक घेतली ।
 ' अंतरपाट धरे तों बोहलीं ' । तुमच्या बोलीं अनुसरेन
 ऐसी ॥ ३४ ॥ यालागीं धरिलियां अंतरपाट । नारोबा
 सांपडेल स्पष्ट । टाळी वाजळं कडकडाट । वाजंत्री घडघ-
 डाट लग्नमंडपीं ॥ ३५ ॥ तरी तुवां आतां । झणी अवकाश
 करितां । कहीं विघ्न वोढवेल अवचिता । जाईल परता
 नारोबा हातींचा ॥ ३६ ॥ तंव मनीं चमत्कारला गंगाधर ।
 ह्मणे नारोबा अत्यंत चतुर । माय भोळी शब्दांतर । भाक
 अखवार नेणे ते ॥ ३७ ॥ सवे चि जननीसी वंदोन । निज मातुळा
 चालिला त्वरा करोन । तंव एकांत मार्गी भेटला नारायण । ह्मणे
 निज भविष्याचरण रक्षावें बंधू ॥ ३८ ॥ तुह्मी सर्वज्ञ सर्व जाणता ।
 आणि आह्मां नाथिलें चि गोंविता । तरी मग पुढील भवि-
 ष्याची भविष्यकथा । कोण सरता करील सांगा ॥ ३९ ॥ काय
 नेणा मुळींच्या स्वरूपा । धर्मसंस्थापना करितसा खेपा । जाळि-
 तसा त्रिभुवनींच्या तापा । सुपंथ सोपा तुमचेनि जगा ॥ ४० ॥
 भागा आला कार्यभाग । तो सिद्धी न्यावा जी निर्व्यग ।
 विवेक करावा सांगोपांग । मी एकाकी एकांग ब्रह्मचारी ॥ ४१ ॥

हां हो जी वडील तुह्मी । जें जें करूं सांगाल स्वामी । तें तें
 श्रद्धापूर्ण आचरूं आह्मी । परी विवाहसंभ्रमीं नातळों जी
 ॥ ४२ ॥ माय जननीयेच्या आग्रहा । कांहीं भाक बोलिलों
 पहा । परी निधडा शब्द राखेन हा । जे अंतरपाट धरीं तों राहेन
 ऐसा ॥ ४३ ॥ नारोबा इतुकें बोलों सरतां । तंव मिठी पडिली
 उभयतां । गंगाधर वदे धन्य नारोबा तुझी वाग्देवता । कली-
 मार्जीं सरता तूं एक ॥ ४४ ॥ मज तुझा कीं भरवंसा । तुज
 कल्पांतीं नातळे मायेचा फांसा । तूं निःशंक आचरे बोला ऐसा ।
 अपराध सहसा न गणूं आह्मी ॥ ४५ ॥ आतां लौकिक रीतीं ।
 मी जातों मायामातुळाप्रती । जननीबोला लग्न तिथी । सोयरीक
 निश्चितीं तुज आणितों ॥ ४६ ॥ तें निज मातुळ बोदलापुर ।
 झणीं ठाकोनि आले गंगाधर । आप्त इष्ट आलिंगन वंदन पर-
 स्पर । कुशलोत्तरीं क्षेम पावती ॥ ४७ ॥ ते भानजी
 हरिदास परम भक्त । श्रीएकनाथस्वामी अनुग्रहित । हरि-
 कीर्तनीं परम विख्यात । पुण्य अद्भुत पूर्वार्जित जयांचे
 ॥ ४८ ॥ श्रीएकनाथ भानुदासकुळीं । प्रत्यक्ष महाविष्णु
 महितळीं । धर्मसंस्थापनेची पहाट फुटली । साधकें लाविलीं
 भजनपंथा ॥ ४९ ॥ ' एका जनार्दनी ' नाम श्रवणीं पडे ।
 त्यासी वैकुंठींचे दारवंटे उघडे । कळिकाल गजबजोनि
 परता दडे । ऐसे चोखडे श्रीएकाजनार्दनस्वामी ॥ ५० ॥
 श्रीएकनाथस्वामींचे द्वारीं । श्रीहरि उभे अष्टौ प्रहरीं । न्यून
 पडों चि न देती अणुभरी । धन्य थोरी नाथांची ॥ ५१ ॥
 श्रीएकनाथस्वामींचे घरीं । निजांगें रावतसे श्रीमुरारी ।
 कावडी खांदीं पाणी भरी । सेवातत्परीं राहिला ॥ ५२ ॥
 भानुदास एकनाथ नाम । ऐकतां चळीं कापे यमधर्म ।
 अधम ते ही केले भक्तोत्तम । ऐसे उत्तमोत्तम श्रीएकनाथ-
 स्वामी ॥ ५३ ॥ धन्य श्रीजनार्दनाची कृपा । उजळिलें

एकादशस्कंध भागवतदीपा । जालियलें संसारअघतापा ।
 पुरुषोत्तम सोपा जयाचेनि भजनें ॥ ५४ ॥ धन्य श्रीदत्ता-
 त्रयांचा साक्षात्कार । धन्य तो देव गिरीवर । धन्य तें प्रति-
 ष्ठाणक्षेत्र सुंदर । धन्य धन्य तें तीर गोदेचें ॥ ५५ ॥ धन्य
 श्रीएकनाथपादुका । धन्य त्या 'षष्ठी' तील भाविकां । धन्य असो
 त्या क्रिमीकीटकां । सन्निध वास निका श्रीएकाजनार्दनस्वामी
 ॥ ५६ ॥ भानुदास एकनाथ । येणें वाचा सनाथ । निश्चयेंसीं पुरती
 मनोरथ । ख्याति अद्भुत अद्यापवरी ॥ ५७ ॥ श्रीएकनाथमहि-
 मान । बोलावया समर्थ कोण । जेथ श्रुतिवेदां पडिलें मौन । तें
 वदावया वदन मज नाहीं ॥ ५८ ॥ यालागीं नमस्ते नमस्ते
 स्वामिया । जैसे असाल तैसिया । वाचा कुंठित बोलावया ।
 आर्त भेटावया बहु लागले ॥ ५९ ॥ हां हो जी श्रीएकाजनार्दनीं ।
 मी अनन्यभावे लोटांगणीं । पदरीं ध्यावे निज तान्हयालागुनी ।
 चित्तीं न गणूनि अपराधा ॥ ६० ॥ तंव श्रोते ह्मणती नवल जा-
 लें । तुवां माजीं हें काय आदरिलें । श्रीएकनाथस्तवन विस्तार-
 विलें । मुख्य निरूपण ठेलें ठाईच्या ठाई ॥ ६१ ॥ तेथ भीमु ह्म-
 णे क्षमा करा स्वामी । प्रसंगें आठवले श्रीएकनाथस्वामी । श्रीस-
 मर्थ श्रीएकनाथस्वामी । मज तंव संभ्रमीं एकरूप जाले ॥ ६२ ॥
 तरी आतां भलें केलें । स्वामींनीं सेवका जागविलें । श्रीएकनाथ-
 प्रेमें वाहविले । आतां आठवीन वहिलें मुख्य निरूपण ॥ ६३ ॥
 आइका तरी श्रीनाथस्वामीअनुग्रहित । गंगाधरमातुळं परमभक्त ।
 गंगाधरा गौरऊनि आळिगित । कुशळ पुसती सन्निध बैसउनी
 ॥ ६४ ॥ बाळ गंगाधरा भला आला । आह्मां परम संतोष
 जाहला । पुनरपि कडकडोनि कंठीं लाविला । गहिवर दाटला
 उभयता ॥ ६५ ॥ काय भगिनी सुखी पूर्ण । तो बाळ रवी सुखी
 नारायण । वाप हो कांहीं पडिल्यां न्यून । मज अवश्य जाण
 कळवावे ॥ ६६ ॥ बाळ नारायणाची लीला । आह्मी ऐकतसों

वेळोंवेळा । तेणें आह्मां संतोष सकळां । धन्य उजळला राणाऊ-
 कुसुवा ॥ ६७ ॥ नारोवाची वानरी लीला । ऐकतां आह्मा आश्विर्य
 सकळा । एक विशेष नवलव आइकिला । जांबेंत गोण्यांचा
 लाविला ठीग येणें ॥ ६८ ॥ बाप हो धन्य तुमचें बंधूपण । धन्य
 तुमचें परस्पर वर्तन । धन्यं तुमचें मातृआर्चन । वंशउद्धरण तुह्मीं
 च केलें ॥ ६९ ॥ तरी बापा गंगाधरा । आमुचे मनीं बैसला भाव
 पुरा । आह्मीं स्वकन्येसी निवडिला नोवरा । सगुण साचोकारा
 नारायण एक चि ॥ ७० ॥ त्याच्या स्वरूपलक्षणीं । तुळणा
 नाहीं त्रिभुवनीं । तुवां पुरवावी हे आमुची आयणी । भीड
 खर्चूनि गंगाधरा ॥ ७१ ॥ तुवां ह्यणितल्यां तो आइके । यरव्हीं
 कवणाहि नाइके । आह्मी सकळीं मिळोनि कौतुकें । जावई
 अचुक निवडिला नारायण ॥ ७२ ॥ त्याचे तें गुणलक्षण । अंग-
 काठी ठाणमाण । ब्रह्मतेज परिपूर्ण । असाधारण दिसतसे ॥ ७३ ॥
 त्याची जन्मपत्रिका । पंतें आम्हा दाविली सकौतुका ।
 हा होईल महापुरुष नेटका । शब्द लटिका न म्हणावा
 ॥ ७४ ॥ यालागीं बापा तुवां । आमुचा शब्द सिद्धी न्यावा ।
 नोवरा गजरें मिरवीत आणावा । विव्हाव व्हावा समारंभेंसीं
 ॥ ७५ ॥ तंव स्मित हास्यें वोलिला गंगाधर । वडिली केला
 जो विचार । तो चि जननींचितीं आदर । भेटीसी सत्वर
 बाहतसे आपणा ॥ ७६ ॥ नारोवाचें वर्तणें । आम्हां सकळां
 नवलवाणें । त्याचें किती करावें गुणगाणें । अत्यंत साजणें
 तेणेंसीं आम्हा ॥ ७७ ॥ तो तंव शुद्ध रुद्रावतारी । मानवी तनु
 नव्हे निर्धारीं । पूर्ण ब्रह्म सचराचरीं । लौकिकाचारीं नातळे तो
 ॥ ७८ ॥ तो बालधर्मसूर्य संपती । उदय पावला येईल प्रचीती ।
 भक्तिपेठ दुमदुमेल संतीं । अयोध्याधीश श्रीरघुपतिचेनि धर्म
 ॥ ७९ ॥ नारायण आमुचा विसावा । नारायण आमुचा जीवा-
 भावा । नारायण आमुचा निज निधान ठेवा । अत्यंत बरवा

नारायण आमुचा ॥ ८० ॥ नारायणें सुमंगळ केलें । नारायणें
 निजभजन फळलें । नारायणें निजवंशा भूषविलें । नारायणें
 जोडले श्रीरामचंद्रप्रभु ॥ ८१ ॥ श्रीरघुनाथजीच्या सेवें । नारा-
 यणें विकिलें जीवेंभावे । नवल कलियुगीं जें न व्हावें । तें चि
 स्वयमेव नारायण आचरुनि दावी ॥ ८२ ॥ त्याचें किती करावें
 गुणगाणें । तो आमुचा जीव कीं प्राण । त्याविण आह्मां न
 गमे पळ क्षण । ऐसा नारायण प्रिय आह्मां ॥ ८३ ॥ त्यासी
 विवाहाची वार्ता पुसतां । तो उठोनि धांवें अरण्यपंथा । त्यासी
 अतिप्रसंग करूं जातां । वेतली डोहांत उडी तेणें ॥ ८४ ॥ ते-
 काळीं जावेंतील जन । बाल स्त्री वृक्ष पाषाण । दुःस्वार्णवीं बुडो-
 लीं सम्पूर्ण । कोणें सांतवन कोणेंसीं कीजे ॥ ८५ ॥ मायेनें
 थोर मांडिला आकांत । नारोवासीं दाखवारे ह्मणत । तंव मी
 धांविन्नलों निभ्रांत । नारोवा वरी ये ह्मणतां वरी आला ॥ ८६ ॥
 त्यासी तईपासोनी । विवाहवार्ता न काढीच कोण्ही । मग मायेनें
 हळु एकांतीं नेउनी । निज भाकवचनीं वद्ध केला ॥ ८७ ॥ तें
 जननीचें वचन ऐसें । जें अंतरपाट धरीं तों असावें सावकाशें ।
 यालागीं मामाजी तुह्मी सौरसें । विवाहसंतोषें सुखी व्हाल
 वाटतें ॥ ८८ ॥ यापरी गंगाधराचें आइकोनि वचन । हरुषभरें
 टाळी पिटिती सकळ मिळोन । ह्मणती नारोवा अंतरपाटीं सांप-
 डल्या जाण । विवाह पूर्ण सिद्धीस नेऊं ॥ ८९ ॥ मग गंगा-
 धर भानजी रथीं बैसोन । ठाकोनि आले जांबभुवन । भानजी
 राणाऊ एकांतीं बैसोन । विवाह पूर्ण निश्चीत केला ॥ ९० ॥
 तें विवाहप्रसंगीचें निरूपण । करूं जातां परिपूर्ण । ग्रंथ वाढेल
 असाधारण । यालागीं अल्पसाधारण बोलिजेल ॥ ९१ ॥
 भानजीपंत बोदलापुरा जावोन । साहित्य करविती अतित्वरेनें ।
 उभयपक्षीचें अधिक उणें । अणुप्रमाण उरोंचि न देती ॥ ९२ ॥
 येरीकडे राणाऊ गंगाधर । साहित्य करविती अतिसत्वर ।

आप्तवर्ग दूरस्थ दूरवर । मिळाले सपरिवार विवाहप्रसंगीं
 ॥ ९३ ॥ नारायणा लागली हळद । वाजंत्री वाजती अति
 सन्नद । करवल्या ओंव्या गाती नानाविध । परमानंद जननिये
 ॥ ९४ ॥ कुळींचा कुळधर्म केला । नोवरा देवालयीं बसविला
 लग्नसमारंभ नगरा वाहेरी आला । समारंभें चालिला बोदला-
 पुरा ॥ ९५ ॥ निकट येतांचि बोदलापूर । सामोरे धांवती सान-
 थोर । नोवरा देखोनि संतुष्ट नारीनर । भाग्य अपार कन्येचें
 ह्मणती ॥ ९६ ॥ मग भानजीपंतें प्रशांत निर्मळ । जानवशा दिधलें
 सुस्थळ । सीमांत पूजनाची आली वेळ । वेध सकळां सीमांत-
 पूजनीं ॥ ९७ ॥ नगरावाहेरी भीममंदिरीं । नारोबा बैसला
 लौकिकाचारीं । अति शांत प्रकृतिभेद न करी । वेध अंतरीं न
 कळवीच कवणा ॥ ९८ ॥ तो दिसतसे शांतस्वरूप । परी अंतरीं
 खडतरला प्रखरतर ताप । त्यासी लेबविलीं अलंकारभूषणें
 अमूप । उपजे अनुताप तेणेंचि त्यासी ॥ ९९ ॥ तो ह्मणे हे
 कोण देहविटंबना । मज काइसी जोडिती अंगना । मी झणीं
 निघेन पुरश्चरणा । यांचिया मना येइल तें येवो ॥ १०० ॥
 स्त्रीसंगती सुख कोण । स्त्रीसंगती काम दारुण । स्त्रीसंगतीं
 देहबंधन । अवश्य मरण स्त्रीसंगती ॥ १ ॥ स्त्रीसंगती ममता
 वाढे । स्त्रीसंगती अपराध जोडे । स्त्रीसंगती परमार्थ बुडे । नव्हे
 धडफुडें स्त्रीसंगती ॥ २ ॥ स्त्रीकामें प्राणी नागविला । स्त्रीकामें
 प्राणी बंध पावला । स्त्रीकामें संसार वाढला । मुख्य विसरला
 भजन भगवंताचें ॥ ३ ॥ स्त्रीकामाची आंदणी दासी । नागजं
 जाणें पुरुषासीं । हटें तटें नेतसे पतनासी । हें पुरुषांसीं नेणवे
 ॥ ४ ॥ स्त्रीकामाची सोलीव कांकडी । पुरुषातें भुलवी घडी-
 घडी । नेत्रकटाक्ष बाण सोडी । केलों वेडीं भाविकें ॥ ५ ॥
 स्त्री केवळ पतनाचें मूळ । स्त्रीदेह अमंगळां अमंगळ । घडतां

स्त्री संग एकांत पळ । मरणा मूळ तें त्यासी ॥६॥ यापरी स्त्री-
 संगती । पुरुष नागवले नेणों किती । मार्गें नागविलें पुढें नाग-
 वती । मुख्य अधोगती स्त्रीसंगती ॥७॥ अनित्य येथील वसती ।
 लोक भुलोनि गेले स्त्रीसंगतीं । वृथाभिमानें भरिं भरती । शेखीं
 जाती मरोनियां ॥८॥ यांसी मरणभयचि नाहीं । कोण भरंवसा
 धरिती देहीं । काळ पाठीं उभा अवकाश नाहीं । यापरी अनिश्चित
 पाहीं हा लोक ॥ ९ ॥ येथील वस्तुजात पाहणें । तें नाहींचि
 ऐसें जाणणें । एका राघवावीण सर्व सुणें । उदास वर्तणें श्री-
 रामभक्तीं ॥ १० ॥ जन्मा आलियाचें कारण । मुख्य करावें
 भगवद्भजन । त्याचें सर्वभावे पूजनअर्चन । देहपतन होईतो
 कीजे ॥ ११ ॥ पाय ठेवितां धरणी । राघवा आठवीजे अंतः-
 करणी । नेत्रपातीं लवतांक्षणीं । श्रीरघुनाथ मनीं स्मरावा ॥१२॥
 श्रीराम आदिअवसानीं । मध्येंचि माया बुडवणी । सूत्र गेले भव-
 पार तरुनी । मूर्ख मनीं नेघे हें ॥ १३ ॥ जननीच्या गर्भोदरीं ।
 मूत्रनरकाच्या अधणाभीतरीं । अस्थिमांसाच्या दाथरीं । नउ-
 मासवरी उकडिजे ॥ १४ ॥ तेथील व्यथा कवणा नेणें । नाहीं
 मायदाईचें पुसणें । संकटीं बापुडें हिंसवाणें । सुटका नेणें
 गजबजिला ॥ १५ ॥ तें होतां दारुण व्यथा । मग आठविलें
 श्रीरघुनाथा । ह्मणे सोडवीं सोडवीं भगवंता । मागुती परतान
 ये ऐसियां ठायां ॥ १६ ॥ मज कळों आला भाव । तूंचि देवा
 आदिदेव । तूं चतुर अगम्य तुझी भाव । मज स्वयमेव कळों
 आली ॥ १७ ॥ देवा येथोनि सोडविसी । तरी आठवीन
 चरणासी । न करीं अन्य उदिमासी । अष्टौ प्रहरासीं भजन
 तुझें ॥ १८ ॥ ऐसिया स्तुतिपाठयोगें । कृपालुवें सोडविलें
 सानुरागें । जीव बाहेरी येतांचि कोहं जागें । सोहं
 प्रसंगें विसरला ॥ १९ ॥ तें सोहं मूळस्वरूप विसरोनी ।
 जो तो मोहिला मायागुणीं । अमा ऐसा भाव धरुनी ।

भगवंता लागुनी वचनभ्रष्ट जाले ॥ २० ॥ मी नव्हे या
जना ऐसा । मज नाही पापधिवसा । भक्तप्रतिपाल श्री-
रघुनाथकोंवसा । त्याचा दासानुदास जर्गी मिरवेन ॥ २१ ॥
त्याची आवडी कथा करीन । मुखें श्रीरामनामस्मरण । चरणीं
तीर्थयात्रागमन । करीन पूजन श्रीगुरुचें ॥ २२ ॥ मज नलगे
हें भूषण । अळंकार वस्त्र मळवटलेपन । मी सेवीन एकाकीं
निर्जनवन । श्रीरघुनन्दन सेवावया ॥ २३ ॥ श्रीराम जाला
वनवासी । मीही जाईन पंचवटीसीं । श्रीरामें मारिलें रावण-
कुंभकर्णासीं । मी षड्द्विपूसीं दंडीन ॥ २४ ॥ श्रीरामें ताटिका
मारिली । आह्वां ममता मारणें भली । श्रीरामें तिहींलोकीं कीर्ती
केली । आह्वां करणें आली धर्मसंस्थापना ॥ २५ ॥ यापरी
नानाविध विचारतरंग । नारोबामनीं उठताती अनेग । इतरां
नेणवेचि गुह्यांतरंग । गंगाधर सांग जाणतसे ॥ २६ ॥ वृद्ध-
ह्मणती करवावें वरपूजन । वरमाय करवल्या पाचारा निवडून ।
न करावें वेळ वेवधान । सत्वर जाणें वरपूजनीं ॥ २७ ॥ वाजं-
त्री वाजवा रे ह्मणती । हवाया भुईनळे उडविती । वारू चहूं
पायांवरी नाचविती । भाट गर्जती यशकीर्ती ॥ २८ ॥ गजरें
भीम मंदिरीं आले । गौरवें वरपूजन केलें । वरा वधुमंडपा स्पर्श-
विलें । भोजन करविलें दुधभात ॥ २९ ॥ प्राप्त जाली लग्नघ-
टिका । वधुमंडप शोभविला नेटका । आरंभ जाला मंगळ
आष्टकां । वधुवरांसी नेटका अंतर्पाट धरियला ॥ ३० ॥ सभा
बैसली घनदाट । कीर्ती गर्जताती भाट । मंगळआष्टकें गर्जती
उद्भट । ते नारोवा स्पष्ट श्रवण करी ॥ ३१ ॥

॥ श्लोक ॥ आरंभीं वदती महागणपती हे शारदे सुंदरी ।

वाणीशुभ वदे सुवेळ विलसे तूं मंगळे माधुरी ।

रामा जानकि माल घेउनि करीं ऊभी असे सुंदरी ।

तों ते सादर बैखरी शुभ वदे सीतावरं मंगळम् ॥ १ ॥

टीकाः—येवंविध मंगलाष्टकें । द्विज गर्जती अनेकें । साव-
धान सावधान ह्यणती कौतुकें । तेणें नारोवा अत्यंतिक साव-
धान जाला ॥ ३२ ॥ सावधान सावधान । भिक्षुक बोलती
गर्जगर्जन । नारोवा ह्यणे मी असतां सावधान । वृथा शिकवण
हे काइसी ॥ ३३ ॥ जननीचा बोल राखिला । हा अंतरपाट
फेडिला । मी जालों चहूं देहा मोकळा । विवाहसोहळा मज
काइसा ॥ ३४ ॥ द्विज हो तुह्मीं ह्यणतां सावधान । तोंचि मी
जालों सावधान । सुखें सेवीन श्रीरघुनन्दन । विवाहबंधन
(देह) मजकाइसें ॥ ३५ ॥ ऐसा आवेशें गर्जोन । नारोवा
उसळला अतिसत्राण । नावरेचि कवणा अणुप्रमाण । घेतलें रान
क्षणार्थें ॥ ३६ ॥ मंडप गजबजिला एकसरा । पळाला पळाला
ह्यणती नोवरा । जो तो धरूं धांवला सत्वर । त्यासीं पाठलाग
पुरा न घडला ॥ ३७ ॥ एकचि हलकळोळ जाला । नारोवा
हातोहातीं पळाला । सावधान अक्षरीं स्वरूपीं जागला । मुक्त
जाला मायेंतुनी ॥ ३८ ॥ पूर्वीं नाहीं आइकिलें । रामकृष्णादि
अवतार जाले । कलीमाजीं अघटीत घडलें । देवऋषी शंकले
चरित्र देखुनी ॥ ३९ ॥ हें न भूतो न भविष्यती जालें । नारायणें
अतर्क्य केलें । विधीइंद्रादि थकीत ठेले । मनीं दचकले सदाशिव
॥ ४० ॥ ते माया मोहिनी । शंकरा भुलवी मोहुनी । नारदी जाले
नारद मुनी । असंख्य पुत्रांलागुनी प्रसवले ॥ ४१ ॥ ब्रह्मा सृष्टीकर्ता
भला । तो स्वकन्येसीं रत जाला । मूळ स्वरूप विसरला ।
पतन पावला मोहुनी ॥ ४२ ॥ तो चंद्रमा भुलोनी सेऊं गेला
गुरुपत्नी । कलंक जडला न निघे अश्रुनी । अधःपतनीं पडि-
यला ॥ ४३ ॥ अमरेंद्राचें काय सांगूं । गेला सती अहिल्या
भोगूं । जाला स्वशरीरभंगू । तो प्रसंगू अति दारुण ॥ ४४ ॥
विश्वामित्र सकळीं आइकिला । त्यासीं भदेरा उर्वशीनें लाविला ।
समूळ पुण्यठेवा लुटिला । शेखीं नागाविला लौकिकीं ॥ ४५ ॥

यापरी थोरथोर । पतन पावले यतीश्वर । एक निवडिला शुक
मुनिवर । ब्रह्मचर्य प्रखरतम जयाचें ॥४६॥ त्या श्रीशुकमुनींद्रा
ऐसें । व्रत पाळिलें श्रीरामदासें । कलियुगामार्जीं विशेषें । पुण्य-
पुरुषीं श्रीरामदास स्तवियला ॥ ४७ ॥ असो नोवरा पळाला ।
हाचि सर्वतोमुखीं शब्द उठला । जननीचितीं उभड भरला ।
देह टाकिला धरणीये ॥ ४८ ॥ माय गडबडां लोळे । अश्रुपूरें
वाहती डोळे । हृदय अत्यंत तळमळा । माझ्या कपाळा हें काय
आलें ॥४९॥ माझा जीव कीं प्राण । कोणी दाखवा रे नारायण ।
ऐसी अत्यंत अक्रोशें हांक फोडोन । ज्यात्या लागोन पुसतसे
॥ ५० ॥ अरे कोणी धांवा धांवा । माझा नारायण आणावा ।
सर्वेचि वदे काय करूं रे देवा । काय हें देवा ओढवलें
॥ ५१ ॥ लोळे गडबडां धरणी । सांवरूं धांवतीं चार सहा-
जणी । सर्वेचि देहभान विसरुनी । मूर्छापणीं बुडाली ॥ ५२ ॥
झणींच सावध होउनी ह्मणे । कोणीकडे गमन केलें नारायणें ।
माझे मज भेटवा हो तान्हे । अत्यंत पेखणें तेणेंसि मज ॥ ५३ ॥
त्यासी म्यां नाहीं नहाणिलें । नाहीं पोटभरीं जेवविलें ।
त्यासी पुरतें नाहीं न्याहाळिलें । नाहीं खेळविलें कवतुकेंसी
॥ ५४ ॥ कवण्या पापिणीची दृष्ट लागली । कां लेंकुरासी झड-
पणी आली । मज अभागिणीची संपत्ती गेली । हानी जाली
काय करूं ॥ ५५ ॥ नवस नाहीं चुकलें । देवें कां पा विरुद्ध
केलें । ऐसें ह्मणतां हृदय पिटिलें । भूमी आपटिलें कपाळा
॥ ५६ ॥ देवा किती अंत पाहसी । भेटवी मज माझ्या तान्हु-
ल्यासीं । मज नलगे त्या विवाहसौख्यासीं । ह्मणौनि उकसा-
बुकसीं स्फुंदत ॥ ५७ ॥ सर्वेचि उठोनि धांवली सैरा । बाहेरी
आली वोळांडूनि पुरा । ज्यात्या पुसे लेंकुरा । नारोबाचा पुरा
शोध सांगा ॥ ५८ ॥ तुह्मीं नारोबाचे सवंगडे । तुह्मांस वाटीन
साखरपेढे । धांवा धांवा धडफुडे । नारोबा मजपुढें आणावा

॥ ५९ ॥ यापरी राणाऊ वारंवार । विलपतसै करुणौत्तर ।
 तेथ झणीं येऊनि गंगाधर । जननीचा कर धरोनि नेली ॥६०॥
 तूं सूत्र चतुर माउली । आह्मां अनाथांची साउली । तुंवा शोक न
 करावा येकाळीं । चित्त अळुमाळ शांत कीजे ॥६१॥ श्रीरघुनाथ वना
 गेला । उदंड वैभवे अयोध्ये प्रवेशला । नारोवा येणें काळेंसी पळोनि
 गेला । येईल वहिला यश कीर्ति भाग्यें ॥ ६२ ॥ ईश्वरीं सूत्र
 जैसें । संसारीं रहाटिजे तैसें । नारोवा उदंड वैभवसंपन्नदशे ।
 अल्पावकाशें येईल भेटी ॥ ६३ ॥ संप्रती अधर्म बहू जाला ।
 लोक अत्यंत जाजावला । श्रीराघवे नारोवा प्रेरिला । देखाल
 डोळां कवतूक तुह्मी ॥ ६४ ॥ आतां त्वरीत येथोनी । जाऊं
 निजनगरा लागुनी । सर्वकाळ श्रीरामभजनीं । अनुदिनींकाळ सारुं
 ॥ ६५ ॥ तो श्रीदाशरथी । नारोवासी रक्षील निश्चिती । तुह्मीं
 कांहीं न आणावें चित्तीं । सुफलित होतील वासना ॥ ६६ ॥
 हा बोल सत्य जाणा । शिवतो तुमच्या चरणा । भय नाहीं
 नारायणा । होईल शहाणा गुणवंत ॥ ६७ ॥ यापरी विनवोनी
 गंगाधरें नेली जननी । येवोनि राहिले जांबभुवनीं । अनुदिनीं
 श्रीरामचिंतन ॥ ६८ ॥ येरीकडे नारायणें । मंडपांतूनि केलें
 पलायन । जांबेनिकट वटवृक्षीं वळघोन । त्रिरात्र अनशन
 निजसमाधि वसती ॥ ६९ ॥ त्रिरात्र समाधिकाळ क्रमिला ।
 मग पंचवटीमार्ग धरिला । गोदेतटीं रहिवास नेमिला । नेमनेमिला
 द्वादश वरुषें ॥ ७० ॥ यापरी स्वानंदभरें । नारोवा एकाकीं
 एकला विचरे । श्रीरामनामस्मरण करी गजरे । काळा भेदरें
 मानसीं ॥ ७१ ॥ श्रीरामनामाचा गजर । नारोवा करी आष्टौ-
 प्रहर । विश्रान्ति नेघेचि पळभर । चालिला गजर श्रीरामनामीं
 ॥ ७२ ॥ यापरी श्रीरामनामचिंतन । करितां नारोवा विसरला
 देहभान । नाठवे देहीं भूकतहान । दिवसनिशी वोळखण विस-
 रला ॥ ७३ ॥ नारोवा करील पंचवटीं गमन । तें पुढील प्रसं-

गीचें निरूपण । स्वानंदसाम्राज्य जीवन । सांधक सज्जन
परिसोत ॥ ७४ ॥ मज नसतां अधिकार । श्रीरामदासें करविला
ग्रंथाविस्तार । मी तंव मतिमंद पामर । कनिष्ठ किंकर संतांचा
॥ ७५ ॥ मज तंव न कळे कांहीं । अत्यंत मूर्खता देहीं । श्री-
रामदासें कांहीं । वचनें हीं बोलविलीं ॥ ७६ ॥ श्रीरामदास
कथासारामृत । सावधान संतश्रोते परिसोत श्रीधरचरणीं । भिमू
विनवीत । निजकृपामृत तुमचें हें ॥ ७७ ॥ इति श्री रामदास-
कथासारामृत । भिमूविरचित नारायणविवाहाख्यान निरूपणं
नाम षष्ठम प्रसंग सम्पूर्ण ॥ ७ ॥

॥ श्रीसमर्थ रामदासार्पणमस्तु ॥

॥ श्रीराम ॥

प्रसंग ७ वा

आदिनारायणं विष्णुं ब्रह्माणं च वशिष्ठकम् ।
श्रीरामं मावृतिं वंदे रामदासं जगद्गुरुम् ॥

॥ श्रीसद्गुरुरामदासायनमः ॥

म हद्गाग्याची परवडी । श्रीरामदासस्मरण होत घडी-
घडी । परमानन्दीं मन देत बुडी । चवी गाढी न
बोलवे ॥ १ ॥ सहज भाव उपजला । श्रीसमर्थप्रभू
विलोकिला । माझा देहभाव हरपला । छंद लाग-
ला निशिदिनीं ॥ २ ॥ श्रीरामदासेंविण । मज नगमे पळक्षण ।
जरी शोधिलें त्रिभुवन । श्रीरामदासेंविण शुन्य जालें ॥ ३ ॥
पदार्थमात्र दृश्यभूत । नाना कळा कुशल भासत । आब्रह्मभुवनीं
विचरत । तें तें समस्त श्रीरामदासशक्ती ॥ ४ ॥ सूर्य उजळे ।
चंद्र मावळे । समुद्र खळाले । हे केवळ श्रीसमर्थआज्ञा ॥ ५ ॥
विधी सृष्टी करूं बैसविला । सदाशिव संहारू नेमिला । आपण
प्रतिपळिता भला । करुनी मोकळा कर्मातीत ॥ ६ ॥ श्रीसमर्थ

रामदाससेवा । आहे कवणाचिये देवा । असेल जन्मांतरीचा
 पुण्यठेवा । तिहींच ध्यावा अनुभव हा ॥ ७ ॥ देशकाळवर्तमानें ।
 वाढलीं बुद्धिवाद अनुमानें । नाना टवाळी कुतर्क दुणें । देखती
 उणें आपणाऐसें ॥ ८ ॥ नवल या जनांचें । ह्मणती श्रीसमर्थ
 अवतारी कैचे । मी नाइके हें वचन ययांचें । अत्यंत
 काचें भक्तिभावा ॥ ९ ॥ भाविकां तो पथचि टाकावा ।
 संतसंग साक्षेपें धरावा । आपुला स्वानुभव वाढवावा । भगवंत
 वोळखावा दृढभक्तीं ॥ १० ॥ पूर्वी थोर भक्त जाले । भक्ति-
 सामर्थ्ये गाजले । कीर्ति करुनि अमर जाले । शेर्षीं मिळाले
 भगवंतीं ॥ ११ ॥ तैसेचि वारकरी संप्रदाई । दुराग्रहो रूढला
 कांहीं । श्रीसमर्थीं भिन्नत्व पाही । तो परमार्थिकही शुद्ध न
 ह्मणों ॥ १२ ॥ निवृत्तिप्रमुख श्रीज्ञानदेवें । भूतमात्रीं भगवंत भावावे ।
 तेचि सांप्रदाईकीं श्रीसमर्थकाव्या वोळावें । वरी ह्मणवावें
 हरिभक्त ॥ १३ ॥ नसता संशय उभविती । श्रीसमर्थीं लोभ
 भाविती । हा हो जी धिग् धिग् ते वदंती । पतन पावती विपरीत
 बुद्धी ॥ १४ ॥ श्रीसमर्थांचें प्रतापसामर्थ्य । निश्चयें जाणें श्रीरघुनाथ ।
 श्रीरघुनाथआज्ञेचा संकेत । शिरसा पाळिती श्रीसमर्थप्रभू
 ॥ १५ ॥ जीवभूत जाजावला । तो कैवार श्रीसमर्थ रामदासें
 घेतला । प्रतापसामर्थ्ये श्रीरघुनाथ तुष्टला । श्रीराममय केला भूगोळ
 आववा ॥ १६ ॥ श्रीसमर्थरामदासचरित्र गुह्य । हें गुह्य गुह्या-
 तीत परम गुह्य । तें कवणा वैखरीं बोलों ये । ब्रह्मादिकां नये
 बोलतां वाचे ॥ १७ ॥ अगम्य अतर्क्य नाना नाटकी । श्रीरा-
 मदास नकळे लौकिकां । नेति नेति वचन वेदांदिकां । श्रुती
 घोकी याचि परी ॥ १८ ॥ संतपुरुषीं श्रीरामदास पुजिला ।
 श्रीसंतपुरुषीं श्रीरामदास गौरविला । श्रीसंतपुरुषीं स्तवियला ।
 हृदई धरियला सर्वकाळ ॥ १९ ॥ संतपुरुषीं श्रीरामदासीं सख्य ।
 श्रीसंतपुरुषीं श्रीरामदासीं समाधान निष्कंटक । संतपुरुषीं

श्रीरामदासीं समाधान एक । द्वैताचा कलंक वोखदासै नाही
 ॥ २० ॥ महद्भाग्याची थोरी । श्रीसमर्थ आले हृदयमंदिरीं । ते
 सुख न बोलवे वैखरीं । रिता अणुभरी नुरवी च ठाव ॥ २१ ॥
 संसार सुखमय जाला । श्रीरामदास जिवलग भेटला । इतरां
 सुलभ असोनि दुर्लभ जाला । त्यांचिया बोला मी नेघे ॥ २२ ॥
 आइका पूर्वानुसंधान । लग्नमंडपींहूनि पळाला नारायण । जांवे-
 निकट वटवृक्षीं वळघोन । त्रिरात्र अनशन निजसमाधि वसती
 ॥ २३ ॥ वयोमर्यादा केतुली । केवळ द्वादश वरुषें नेमें
 बोलिली । अल्पकालेंचि वैराग्यता वरिली । तपा आगळी
 पुरुषार्थ सिद्धी ॥ २४ ॥ कृतत्रेतद्रापारीं । भक्त विख्यात जाले
 भारी । ते ते युगमान सहज सत्वधारी । कलीची भरोवरी
 तैसी नव्हे ॥ २५ ॥ कली पापाचा वोटिला । कली विषयाचा
 आथिला । कली दुःख दाहो भरिला । कलीनें केला अनर्थ बहू
 ॥ २६ ॥ यया कलीचें महिमान । नेणती थोरथोर सज्ञान । जो तो
 अधर्मरती निपूण । पापपुण्य वोळखण विसरले ॥ २७ ॥
 कलीमार्जीं स्त्रीपुरुष मेळा । पापरतीं निखिळ खिळिला । शुद्ध-
 भाव उठोनि पळाला । कलिचा केला प्रताप ऐसा ॥ २८ ॥
 पुरुषांची पापवासना । स्त्रिया रूढल्या परदारपतना । स्वप्नीं
 नाठवे दोष मना । कलीची नाना विटंबना हे ॥ २९ ॥ यया
 कलीचें महिमान । असत्यवादी मिनले जन । अधर्मरतीं प्रोत्सा-
 हन । निःशंक हेळण संतपुरुषीं करिती ॥ ३० ॥ यया कलीचें
 बळ । लोक झकविले सकळ । धर्म केलासे निर्मूळ । प्रळयकाळ
 कलीचेनि धर्म ॥ ३१ ॥ यया कलीचा बडिवार । ब्रह्मकर्म
 उत्तम सार । सांडूं लागले द्विजवर । अनाचार प्रवर्तला ॥ ३२ ॥
 यापरी यथार्थाचे अनर्थ । बुडों टेकला परमार्थ । हा कलि-
 युगाचा पुरुषार्थ हाहाभूत मेदिनी ॥ ३३ ॥ शांतीक्षमादयामाया ।
 नाहीं सद्भावसत्क्रिया । ठाव नाहीं बोलावया । सत्व धैर्य

गुण गेले ॥ ३४ ॥ कैचा वर्णाश्रमधर्म । अन्योन्य विचरती
 कर्म । मुखीं ह्यणावया रामराम । अत्यंत श्रम वाटती
 ॥ ३५ ॥ पाप थोरावलें उचंबळ । उत्तमचि न ह्यणती
 चांडाळ । अभक्ष भक्षितां विटाळ । कदाकाळीं न ह्यणती ॥ ३६ ॥
 पुण्यकर्मा न दे कवडी । पापकर्मीं वेंची कोडी । अतीत अभ्या-
 गतां दवडी । बुद्धि कुडी कलिप्रतापें ॥ ३७ ॥ अधर्म तोचि
 धर्म जाला । धर्म तोचि अधर्म नेमिला । यया कलीचा हा
 प्रताप सगळा । प्रलयकाळ कलिचेनि धर्में ॥ ३८ ॥ नाहीं
 मर्यादेचें भाषण । नाहीं श्रद्धा हरिभक्तिनिरूपण । नावडे देवा-
 लया गमन । नाहीं भजन श्रद्धायुक्त ॥ ३९ ॥ नाहीं विश्वास
 नाहीं भाव । नाहीं सत्संग नाठवे देव । नाहीं परमार्थासीं वाव ।
 कलि स्वयमेव प्रतापगाजी ॥ ४० ॥ उत्तमवर्ण ब्राह्मण ।
 जाहले मद्यपी निपूण । करिती शृंगारकळा नर्तन । ऐकती
 गायन वेश्येचें ॥ ४१ ॥ स्वगृहीं सांडोनि उत्तम कांता । एक
 रातले वारांगना देखतां । वित्त शरीर समूळ भंगतां । तरी
 ही चित्ता विराग नोहे ॥ ४२ ॥ कुळवंत स्त्रिया शृंगार करिती ।
 वारांगने ऐशाचि सजती । सौभाग्य मंगळ हेळसिती । ताठा
 चालती उपराउपरी ॥ ४३ ॥ सून सासवे न गणी । पुत्र पित्या
 अवमानी । वडील मर्यादा न राखे कोणही । कलीची करणी हे
 ऐसी ॥ ४४ ॥ कलीची अनर्थ थोरी । विश्वास नुरला परस्परीं ।
 मृत्यपीडा घरोघरीं । सुख तिळभरी नसेचि कोणहा ॥ ४५ ॥
 यया कलीचें माहिमान । सांगों जातां असाधारण । कलियुगीं
 भगवद्भजन । अत्यंत कठिण जग बोले ॥ ४६ ॥ न करवे
 भजन न करवे तप । न कळे सत्कर्म सत्क्रिया साटोप । न
 कळे सद्भृत्ति सद्वासना आपेआप । संतप्रदीप यालागीं येती
 ॥ ४७ ॥ अत्यंत कळवळोन । संत धांवती वैकुंठीहून । निजांगें
 सन्मार्ग आचरून । हातीं धरोन जग उद्धरिती ॥ ४८ ॥ ते नित्य-

मुक्त परी जनांकारणें । करुनि दाविती तपपुरश्चरणें । भजन
उपासना हरिजागरणें । गीताभागवत राधायणें पठविती
॥ ४९ ॥ कलीचें महिमान विचित्र । मी बोलिलों स्वल्प-
मात्र । आतां अवधारा श्रीसमर्थचरित्र । परम पवित्र मंगळ-
धाम ॥ ५० ॥ या कलियुगामार्जी । एक निवडला नारोवा
गाजी । कामक्रोधलोभमोहसमार्जी । विरक्त सहर्जी एकाकि
जाला ॥ ५१ ॥ नारायणें ध्यान धरोनी । एक आठविला
श्रीहनुमंत ध्यानीं । ह्मणे येइजे दयाळा त्वरा करुनी । नव्हे
कोणी तुजविण मज ॥ ५२ ॥ जयजयाजी वायुतनया । जय-
जयाजी लोकप्राणेश सुहृदया । जयजयाजी वानरवेश
प्रभुवर्या । धांव सदया कपिवर्या ॥ ५३ ॥ संकल्प विक-
ल्प चित्तीं उठती । काम क्रोध लोभ धांवती । आशा मनीषा
चित्तीं बैसती । नव्हे उसंत क्षणभरीं ॥ ५४ ॥ बहुविध सोडरे
सज्जन । अलोट करिती प्रेमसंभाषण । परी न मिळे तेथ रघु-
नंदन । तोचि दावी कपिवर्या ॥ ५५ ॥ तुमची यशकीर्ती ति-
हीं लोकीं । अंतरात्मा श्रीरामाचा कीं । संकटसमई जाऊनि
लंकीं । मायसीता सोडविली तुह्मी ॥ ५६ ॥ लक्ष्मण पडतां
धरणीवरी । तुह्मीच धांवलांत वानरकेसरी । झणीं आणोनि
द्रोणागिरी । रणसंगरीं सौमित्र वांचविला ॥ ५७ ॥ अहीमही
श्रीरामलक्ष्मण । नेतां पाताळीं धांवलां वायुनन्दना । थोर सा-
मर्थ्य आणि गर्जना । श्रीरामलक्ष्मणा सोडविलें तुह्मीं ॥ ५८ ॥
ऐशा कां एकदोन वार्ता । किती आठवाव्या समर्था । धन्य
जगज्जननीशोकहर्ता । भेटावें आतां निज तान्हयासी ॥ ५९ ॥
हीनदीन एकनिष्ठ किंकर । स्वामी कीजो जी अंगिकार । ठेविजे
शिरीं पन्नकर । निर्भर होईन त्रिभुवनीं ॥ ६० ॥ नाहीं माता
नाहीं पिता । कोणहीच नाहीं शोकहर्ता । ह्मणोनि चित्ता उभड

भरला ॥६१॥ तुमचा भरवंसा मुळीं पासोनी । हिंडों कां जनीं वि-
 जनीं । तुह्मी आषचे चिंतामणी । चिंताहरणीं धांव घ्याजी ॥६२॥
 मज ऐसा पतीत । कोणी न भेटेल त्रिजगतांत । मी बाळक
 तुह्मी मायतात । घ्यावें पदरांत स्वामिराया ॥ ६३ ॥ जनीं
 दिसती नानारंग । कोण कोणाचा धरिजे संग । कोण चित्सखा
 अभंग । सांगा अंतरंग दयाळा ॥ ६४ ॥ आधीं दर्शन तुह्मी
 दीजे । उपरी श्रीरामराया भेटवीजे । देहबंधनातें तोडविजे ।
 विनंती सहजें बाळमती ॥ ६५ ॥ दीनबंधू श्रीमारुती । धन्यधन्य
 तुमची यशकीर्ती । माया अविद्या सन्मुख युवती । श्रीरघुपती
 अंतरवी ॥ ६६ ॥ तिचा नघडो मजलागीं वारा । चांडाळीण
 बुडवितसे मोहपुरा । श्रीरघुवीर दाता पूर्ण सोयरा । श्रीवायु-
 कुमरा मज अंतरवी ॥ ६७ ॥ तुह्मी मजलागीं हातीं धरा ।
 आधींव्याधी पासूनि दूर करा । मग स्वस्त असा कीं दूर करा ।
 कीजे विचारा येईल तें ॥ ६८ ॥ एकवार धरिलिया हातीं ।
 थोरथोरांची होईल सम्मती । दारीं उभा मी दीन अतिथी ।
 एकनिष्ठ निश्चिती प्रेमभीक घाला ॥ ६९ ॥ तुह्मा ऐसा
 दाता । मिळालिया काइसी संसार चिंता । सर्वभावे
 चरणीं ठेविला माथा । कृपावंता कृपा करीं ॥ ७० ॥
 श्रीहनुमंतमाय कुठें गेली । नेत्र शिणले पहात वाटुली । क्षुधा-
 तृष्णा मज लागली । पाजी दयाळें प्रेमपान्हा ॥ ७१ ॥ कंठ
 शोषला आळवितां । कुठें गेली वो दीनमाता । चिंता तुजला
 दूर जातां । कैसी नाही आली वो ॥ ७२ ॥ कामक्रोध तस्क-
 रांच्या मेळीं । विवेक पैका गेला काया शिणली । परमार्थाची
 वाट धरिली । दावा वाटुली श्रीहनुमंतस्वामी ॥ ७३ ॥ उठीं
 येई माये श्रीहनुमंते । घेई तान्हया कडीवरते । कुरवाळुनियां
 मुखकमळातें । करवीं स्तनपानातें दयाळें ॥ ७४ ॥ तंव श्रीह-
 नुमंत माय कृपालुभली । भाळीं सिंदुर मळवट ल्याली । भिसु

ह्यणें धाउनी आली । केली साडली नारायणा ॥ ७५ ॥
 यापरी नारायण । करितां श्रीहनुमंत स्तवन । प्रगट जाले न
 लावितां क्षण । सांगितली खूण अभय वरें ॥७६॥ श्रीहनुमंतें
 धरोनि नारायणहनुवटी । सांगती बापा जाई रे तूं पंचवटीं ।
 न व्हावें कहीं दुःखकष्टी । श्रीरघुनाथ भेटी होईल तुज ॥ ७७ ॥
 करीं गायत्रीं पुरश्चरण । आणि उदंड रामनामाचें गर्जन ।
 येणें अल्पकालेंचि श्रीरघुनंदन । तुजलागूनि भेटतील ॥ ७८ ॥
 तुंवां न सांडावा धीर । चालवीं श्रीरामनामीं गजर । रामनामें
 गर्जावें अंबर । रामनामें निर्भर पुनीत होइजे ॥ ७९ ॥ श्रीराम-
 नामें कोंदावें नभ । श्रीरामनाम स्वरूप स्वयंभ । नामासरसा
 फोडिला स्तंभ । दैत्य उभा श्रीनृहरें चिरियला ॥८०॥ श्रीराम
 खातां श्रीराम पितां । श्रीराम बोलतां श्रीराम निवांता । श्री-
 राम आठवी मार्गक्रमतां । श्रीराम स्मरतां शयन कीजे ॥८१॥
 श्रीरामनामाचा महिमा । जाणती सदाशिव आणि उमा ।
 ध्रुव उपमन्यु अजामिळ जाणती महिमा । प्रच्लाद् गरिमा श्री-
 रामनामें ॥ ८२ ॥ एकवार उच्चारितां श्रीरामनाम । तेणें चलि-
 कांपे यमधर्म । नामापार्शीं पुरुषोत्तम । मेघःशाम सर्वकाल
 तिष्ठे ॥ ८३ ॥ श्रीरामनामीं कृतकल्याण । श्रीरामनामीं कैवल्य
 परिपूर्ण । श्रीरामनामीं सहजीं उद्धरण । पक्षी गृध्रादि जाण ।
 नामेंचि उद्धरिले ॥ ८४ ॥ महापातकी वाल्ह्याकोळी । गर्जि-
 न्नाला श्रीरामनाम कळोळीं । झणीं पातकांची होवोनि होळी ।
 ऋषिसम्मेळीं गुरुत्व पावला ॥ ८५ ॥ सतीअहिल्या घोर शाप
 पावली । शापें पाषाणशिळा जाली । तिसीं श्रीरामचरणधुळी स्प-
 र्शली । नामें उद्धरिली तिहीं लोकीं ॥ ८६ ॥ श्रीरामनामाच्या
 कळोळीं । गणिका वैकुंठ चढली । श्रीरामनामाची प्रताप
 नव्हाळी । मर्कटें उद्धरिलीं पालेखाइरें ॥८७॥ श्रीरामनामाच्या
 प्रतापा भेणें । आह्मी मर्कटीं रावणा भेडसावणें । म्यां हनुम्यानें

समुद्र तरणै । श्रीरामनाममहिमानै सामर्थ्य पावळौ ॥ ८८ ॥
 आह्मीं लंकागडदुर्गामाझारीं । श्रीरामनाम गर्जिन्नळों भारी ।
 तेणें अंगीं प्रताप सामर्थ्य थोरी । केली बोहरी असुरांची ॥८९॥
 आह्मां मर्कटां श्रीरामनाम आवडे । तेणें बळें चढिन्नळों लंका-
 दुर्गकडे । मंगळमय चहुंकडे । विघ्न धडफुडें स्वप्नीं ही नेणों ॥९०॥
 आह्मा वानरांचें गुह्यवर्म । मुखें भुभुःकार गर्जावें श्रीरामनाम ।
 हेंचि आमुचें गुह्य गुह्यातीत परम । तुज संभ्रमें गुप्त सांगों
 ॥ ९१ ॥ तुंवा येथोनि निःशंकपणें । पंचवटी करावें गमन ।
 गोदेतटीं मांडावें पुरश्चरण । श्रीरघुनन्दन स्वयमेव भेटेल ॥९२॥
 ऐसी अत्यंत हितगुजवार्ता । ऐकतां नारायणा हर्षरोमांचता ।
 सर्वेचि होय साष्टांगें नमिता । पुढती पुढती नमनचि केलें ॥९३॥
 तंव अंतर्धान पावले श्रीहनुमान । नारायणें केलें पंचवटीं गमन ।
 साष्टांगें श्रीरघुपतीसीं लोटांगण । आणि केलें वंदन गोदेतें ॥९४॥
 तें परमपवित्र गोदातीर । उगमीं वसती श्रीत्र्यंबकेश्वर । निकट
 राहिले श्रीनिवृत्तिदातार । सिद्ध थोर श्रीज्ञानराजबंधू ॥ ९५ ॥
 धन्य धन्य पंचवटीक्षेत्र । धन्य तेथील सृष्टिशोभा विचित्र ।
 धन्यधन्य त्र्यंबकगिरिराज पवित्र । होती सुपात्र वसतीसी
 जातां ॥ ९६ ॥ धन्य पंचवटींतील पुष्पतरुवर । धन्य तेथील
 पक्षियांचे संभार । श्रीरामनाम स्मरती निरंतर । सहजीं उ-
 द्धार पंचवटी देखतां ॥ ९७ ॥ श्रीरामचंद्रें पंचवटीसीं वस्ती
 केली बहुकाळेंसीं । तेणेंचि ते भूमी पवित्र अनायासीं । नाराय-
 णासीं आनंद तेथें ॥ ९८ ॥ तें देखतां गोदेचें मनोहरतीर ।
 नारायणा आनंद अपार । गर्जत उठिला जय जय श्रीरघुवीर ।
 हाक दूर नभीं गेली ॥ ९९ ॥ विशेष लोक वसतीसीं न रा-
 हतां । नारायणें निवाडिलें एकांतां । त्यासी संबोधिती टाकळी
 आतां । तपःसिद्धता त्याठाई ॥ १०० ॥ नारायणाचा उपक्रम ।
 सर्वकाळ गर्जावें श्रीरामनाम । हेंचि तप उत्तमोत्तम । धरिला

नेम दृढ रामनामीं ॥ १ ॥ नारायणाचें नामस्मरण । जातसे
 गगन भेदोन । जळचरें स्थळचरें सम्पूर्ण । नारायणेसीं रामनाम
 स्मरती ॥ २ ॥ नारायणाचें नामस्मरण । रामराम स्मरती
 वृक्षपाषाण । क्रिमी कीटकांदि जाण । नारायणेसीं रामराम
 स्मरती ॥ ३ ॥ श्रीरामनाम स्मरतां । नाठवे भूकतान चित्ता ।
 श्रीरामगुणीं नाचतां । स्वेद रोमांचित देहभाव विसरे ॥ ४ ॥
 नारायण श्रीरामगुणसम्मेळीं । नाचत बोले विरुदावळी । प्रेमा-
 श्रुपूर लोटती नेत्रकमळीं । श्रीरामनाम धुळीं लोटांगणीं जातसे
 ॥ ५ ॥ नारायणाचें पुरश्चरण । कलियुगीं विशेष जाण । अ-
 त्यंत निर्धार दाविला आचरून । सिद्ध चाकाटून आश्चर्य मा-
 निती ॥ ६ ॥ जगीं तोचि परमधर्म । जे बुद्धि भावी पुरुषोत्तम ।
 न देखे द्वैतविषय । सर्वकाल नेम रामकृष्णगोविंद ॥ ७ ॥
 आवडे श्रीगुरू पुजावा । डोळां श्रीरामचि पहावा । नाना गुणीं
 परमेश्वरु गावा । लोटांगणीं जावें साधुसंतमेळीं ॥ ८ ॥ आपुलें
 जें जें ह्यणावें । तें तें भगवंतीं समर्पावें । हरिभक्त ह्यणविती जिवें-
 भावें । त्यांचिया जावें वसतीसीं ॥ ९ ॥ त्याची मनोभावें
 करितां पूजा । ते श्रीहरीसी पावें वोजा । त्यांचिया वंदितां
 चरणरजा । उद्धार सहजा तत्क्षणीं ॥ १० ॥ भगवंताचे नाना-
 गुण । आवडीं गावे करावें कीर्तन । अविश्रामता नामस्मरण ।
 करितां श्रीचरण जोडती ॥ ११ ॥ सर्वाभूतीं भगवंत । यें
 शुद्धभावें वर्तत । अत्यंत आदरें जगा वंदीत । तो बुद्धिवंत हें
 श्रीनारदवचन ॥ १२ ॥ जे कामक्रोधातें दमविती । मनोइंद्रि-
 यातें आकळिती । निष्कामभावें भगवंत भजती । त्यासीं गती
 भगवंत आदिअवसानीं ॥ १३ ॥ तोचि भक्तू देवां पढिये । त्यासीच
 भगवंत भेटों ये । त्याचें महिमान सांगों काये । तो निर्जागें होये
 चतुर्भुज ॥ १४ ॥ तो भक्तु हरिकथा करी । तिये रंगीं नाचे
 श्रीहरी । त्यातें वंदूं येती श्रीत्रिपुरारी । तीर्थे निरंतरीं त्याची

आस करिती ॥ १५ ॥ भक्तू भक्तिमदें देहभाव विसरे । येणें
 नेमें श्रीरामनामगजरें । कळिकाळामानसीं भेदरें । पाप नुरे
 वोखदेसीं ॥ १६ ॥ नवल यया भक्तांचें महिमान । नामें
 पुनीत करिती त्रिभुवन । देव आणिती आकळोन । सहजीं
 उद्धरण श्रीरामभक्तसंगें ॥ १७ ॥ श्रीरामनाम शुद्धतप । श्रीरा-
 मनाम शुद्धजप । श्रीरामनामें पुण्यप्रताप । अत्यंत साक्षेप श्री-
 रामनामीं कीजे ॥ १८ ॥ श्रीरामनामापरतें । तप नाहीं अनु-
 सरतें । तेंचि नारायणें स वध नचित्तें । अत्यंत प्रतापें गाज-
 विलें ॥ १९ ॥ भक्त बहुविध असती । उत्तम अल्पमात्र निवडती ।
 जयाचिया दर्शनप्राप्ती । देवां खंती निरंतर ॥ २० ॥ हाचि
 देवाघरीं दुकाळ । भक्त न भेटती निर्मळ । जयांचिये वाणीं
 रामनामकळोळ । श्रद्धानिखीळ भगवंत भूतमात्रीं ॥ २१ ॥
 तो भक्तु गाये नाचे । अंगीं दर्दरीत उठती रोमांच । नेत्रीं
 पूर वाहती प्रेमाश्रूचे । न्हदई भगवंताचें ध्यान लागलें ॥ २२ ॥
 भगवंतें केली लीला । तो तेचि करूं लागला । येणें जग
 बोले झडपिला । निखीळ निवडिला वेडिवेमाजीं ॥ २३ ॥
 तो क्षणा हांसे क्षणा रडे । क्षणा शांत क्षणा ओरडे । क्षणा
 टाळिया वाजऊनि उडे । क्षणा पडे निचेष्टित ॥ २४ ॥ त्यासीं
 एका भगवंताविण । वोस जाहलें त्रिभुवन । कोण हांसे रडे
 कोण । हे वोळखण विसरला ॥ २५ ॥ ऐसिया अवस्थेप्रती ।
 भक्तशिरोमणी प्रवेशती । त्यांची अज्ञानजन्यबुंधी । तत्काळ
 तुटती नवल कोण ॥ २६ ॥ जन्ममरण फेरा तुटे । भगवंत
 प्रत्यक्ष भेटे । देहबंधाचा पांग फिटे । अत्यंत वरिष्ठ भक्तचूडा-
 मणी ॥ २७ ॥ नारायणाचें भजन । याचि अवस्थे मिनलें
 जाण । सिद्धी पावलें पुरश्चरण । देवगण पुष्पवृष्टी करिती
 ॥ २८ ॥ जाहलें षष्ठम वर्षाचें पुरश्चरण । तोंचि प्रसन्नले श्रीर-
 घुनन्दन । नारायणासन्निध भ्रगटोन । मधुरा वचन बोलती

॥ २९ ॥ बापा धन्य तुझे तपाचरण । धन्य तुझे नामस्मरण ।
तुंवां अत्यंत अल्पवयीं आराधून । मी रघुनन्दन प्रसन्न केला
॥ ३० ॥ आतां आवरीं आपुल्या तपा । येथोनि तुज मी
रघुनाथ सोपा । दिगंतीं वाढवीन तुझिया पुण्यप्रतापा । जगा
सौख्य अमूप तुझेनि धर्म ॥ ३१ ॥ यथोनि जावें कृष्णातटा-
कासीं । राजशककर्ता आला जन्मासीं । तुंवा झणीं व्हावें सहाय्य
त्यासी । अनायासीं भूभार हरेल ॥ ३२ ॥ धर्म
बुडाला ये काळीं । गोब्राह्मण अत्यंत तळमळी । तुंवां
विलंब न कीजे अळुमाळी । महीमंडळीं धर्मसंस्थापिजे
॥ ३३ ॥ तेथ पडेल जे जें उणें । तें तें झणीं निवारीन मी
रघुनन्दन । तुज पाठिराखा वायुनन्दन । दिधला आंढण
सेवेसाठीं ॥ ३४ ॥ ऐसा अत्यंत कृपाळू श्रीरघुनन्दन । नारा-
यणा सांगे कळवळोन । तंव नारायणाचें दृढ तपाचरण । ह्यणे
नेम पूर्ण झाल्याविण न घडे स्वामी ॥ ३५ ॥ स्वामी तुह्मी
आज्ञापितां । तैसेंचि मी आचरतां । कलीमार्जीं होईल नवलकथा ।
नेम संकल्पितां सांडोनि जातील ॥ ३६ ॥ द्वादश वरुपांचा
नेम । केला सिद्धि पावो उत्तम । उपरी चतुर्धामदर्शन संभ्रम ।
म्यां रघुत्तमा केला जी ॥ ३७ ॥ त्याही वरी जननीदर्शन ।
तिसीं भेटिगांठी आलिंगन । जेष्ठबंधूचरणसंवाहन । करीन
अर्चन आदरेंसी ॥ ३८ ॥ इतुकें निर्विघ्न घडल्याउपरी । सुखें
निघेन कृष्णातिरीं । यालागीं स्वामी कृपा करी । आग्रह न
धरीं याविण दुजा ॥ ३९ ॥ इतुकें आइकोनि अयोध्याधीश ।
ह्यणती भला शोभसी आमुचा दास । तुज यापुढें ह्यणती रामदास
समर्थ । संतांस सामर्थ्य तुझे ॥ ४० ॥ नारायणें तेच क्षणीं ।
लोटांगण घातिलें दृढ चरणीं । गडबडां लोळे धरणी । तंव
श्रीरघुनाथ मनीं सुखावले ॥ ४१ ॥ श्रीरामें नारायण उच-

लोनि बाहीं । ह्यणती तुज या पुढें असमर्थ नाहीं । सकळ सामर्थ्य
 दिलें तुझ्याठाई । देवदेवांही आगळें सामर्थ्य तुज ॥ ४२ ॥
 नारायणा असीर्वाद दिधला । श्रीरामप्रभू अतंर्धान पावला ।
 नारायणें उपक्रम चालविला । तपलीला परिसावी ॥ ४३ ॥
 मधुकरीकारणें । रामदासा पंचवटी येणें । लोक भ्रमती पिसा-
 टणें । महिमा नेणें कवणासीं ॥ ४४ ॥ कटीं कौपीन मेखळा ।
 शिरीं जटाजूट मोकळा । श्रीरामजयराम देत आरोळ्या । गोष्टी
 सगळ्या पिसाट करी ॥ ४५ ॥ श्रीरामदासांचें चिन्ह । कवणा
 नेणवे अणुप्रमाण । त्याचें तंव पिसाट वर्तणें । विरुद्ध भासणें
 सांसारियां ॥ ४६ ॥ तो आत्मरामीं तल्लीन । त्यासीं नाठवे
 वस्त्र प्रावर्ण । त्यासीं नेणवे भूकतहान । दिवसनिशी वोळखण
 तो विसरला ॥ ४७ ॥ पंचवटींत आल्या मधुकरी । त्यासी
 स्त्रियां देखोनि लुब्ध अंतरीं । लेंकुरांची पाठीं भीड भारी ।
 श्रीरामदास डोळांभरी पुरतें न देखेचि कवणासी ॥ ४८ ॥
 अंगकाठी ठाणमान । अत्यंत सुखरूप लावण्य । तेज पहातां
 रविशशी दिपोन । क्षणएक लाजोन लपों ह्यणती ॥ ४९ ॥
 गौरवर्णकाया । धर्धरीत नासिक सरळ भंवया । अत्यंतसुकुमार
 काया । जो तो पहावया लोधोनि पडे ॥ ५० ॥ कंठावरी
 भली । शोभतसे त्रिवळी । वक्षस्थळ विशाल भाळीं । शोभलें
 अवाळु भृकुटि । मध्यभागीं ॥ ५१ ॥ केशपाश कुरुळे । मस्तकीं
 सुटले मोकळे । इतस्ततः विखुरले । तेणें शोभला यतिराज
 ऐसा ॥ ५२ ॥ तपःसामर्थ्य शरीरीं । तेणेंचि कांति चढिन्नली
 भारी । विरुळा साधू महीवरी । लोक घरोघरीं बोलती
 ॥ ५३ ॥ न करीं कवणाशीं संभाषण । नाहीं कवणेसीं वोळ-
 खण । एका श्रीरामजयरामाविण । नव्हे भाषण निर्धारिशीं
 ॥ ५४ ॥ ऐसें चालतां तपाचरण । तंव टाकळींत वर्तलें नवल-
 विंदान । एक सुपात्र ब्राह्मण । अकस्मात मरण पावला ॥ ५५ ॥

त्याकाळींच्या स्त्रिया । एकनिष्ठ पति सेवावया । धारिष्ठ अंगी
सहगमन करावया । पुनीत व्हावया स्त्रीदेहो ॥ ५६ ॥ पति
ह्यणिजे जीव कीं प्राण । पति हेंचि निज सुखायतन । पति
प्रत्यक्ष नारायण । अंतरीं परिपूर्ण हे भावना ॥ ५७ ॥ पती
सेवेहून । वैकुंठ मानिती ठेंगणें । पतीआज्ञा प्रतिपाळण । प्राणांतीं
जाण न चुकती ॥ ५८ ॥ एकनिष्ठ पतिसेवा । तिचेचा धाक
देवदेवां । ऐसिया पतिव्रतेचिया दैवा । कवण आणावें उपमेसीं
॥ ५९ ॥ असो ते काळीं टांकळी संनिध । दशपंचक ग्राम प्रसिद्ध ।
तेथील कुळकर्णी क्षयरोग असाध्य । होतां प्राणांत जाहला ॥ ६० ॥
तंव तयाच्या सुशीळ भार्येनें । आदरिलेंसं सहगमन । आली
प्रेतयात्रा गंगातट ठाकोन । टांकळीहून निकट जे ॥ ६१ ॥
प्रेतयात्रा मिळाली । अत्यंत शोकें हळहळली । कोणी एक पर्ण-
कुटी अवलोकिली । साध्वी धाडिली यतिदर्शनास ॥ ६२ ॥
जन बोले जासील सहगमनीं । तरी वंदूनि येई हा पवित्र मुनी ।
कांहीं कृपा करील कोदंडपाणी । यमपाशबंधनीं निर्मुक्त होसील
॥ ६३ ॥ जनवचन मानलें साध्वीसीं । नमन करूं आली
यतिवरासी । नमनें पावली असीर्वचनासी । अष्टपुत्रा होसील
सुभद्रे ॥ ६४ ॥ तंव ते साध्वी लाजिन्नली । स्वामी वरदोक्ति कीं
पावली । येणें काळेंसी वृथा गमली । ह्यणोनि केलें पुनरपी
नमन ॥ ६५ ॥ तंव तेथ मिळाले सकळ लोक । पाहती यती
असीर्वाद कवतूक । श्रीरामदास खुणेनें पुसती एकेक । दुःख-
शोका कोण कारण ॥ ६६ ॥ जन सांगती स्वामी । इथे
साध्वीचा भर्ता गेला परंधामीं । हे सिद्ध निघाली सहगमन-
संभ्रमीं । तो विधी आह्मी करूं आलों ॥ ६७ ॥ तंव बोलिले
श्रीरामदास । आजि संकट आलें श्रीराघवास । इतुकें बोलोन
सावकाश । सन्निध प्रेतास आणविलें ॥ ६८ ॥ निरखोनि प्रेत
न्याहाळिलें । उपरी श्रीरघुवीरनाम गर्जिन्नले । प्रेतावरी

श्रीरघुनाथतीर्थ प्रक्षालिलें । तत्काळ उठविलें मृतासीं ॥ ६९ ॥
 थोर नवलाव जाला । लोकीं चमत्कार देखिला । कहीं नाहीं
 आइकिला । नाहीं पाहिला कवणें कहीं ॥ ७० ॥ मेलें मनुष्य
 उठविणें । हें सामर्थ्य नाहीं मनुष्यपणें । न भूतो न भविष्यती
 करणें । सामर्थ्य वाहणें समर्थपुरुषीं ॥ ७१ ॥ थोर लौकिक
 गाजला । जनीं सिद्धपुरुष वोळखिला । मागील बोल सार्थ
 जाला । जे श्रीज्ञानराजें उठविले सच्चिदानंदबाबा ॥ ७२ ॥
 सकळीं श्रीरामदास पूजिला । सकळीं श्रीरामदास वंदिला ।
 सकळीं श्रीरामदास गौरविला । आघवियांचा जाला जीव कीं
 प्राण ॥ ७३ ॥ तें मेलें प्रेत हडबडोनि उठिलें । अति आवेशें
 बोळों लागलें । ह्मणे मज यमपाशीं सोडविलें । यमधर्म वंदिलें
 याचि पुरुषा ॥ ७४ ॥ जई आले यमपुरीं । तई यमधर्म अत्यंत
 थरारी । पूजा केली अत्यंत गजरीं । मज सत्वरी बंधमुक्त केलें
 ॥ ७५ ॥ तोचि हा यती महापुरुष । मज सोडविता परेश ।
 आतां याचीच धरिजे कांस । सांडूनि आस लौकिकाची
 ॥ ७६ ॥ तंव सकळीं घातलें लोटांगण । सकळीं केल्या प्रद-
 क्षिणा । वारंवार करिती स्तुती पठण । ह्मणती नाहीं वोळखण
 आजवरी स्वामी ॥ ७७ ॥ मागील अपराध क्षमाकरा । येथोनि
 आपण आह्मांसीं आसरा । षोडशोपचारें श्रीरघुवीरा । अत्यादरें
 पूजूं जी ॥ ७८ ॥ मग ते साध्वी पुढें होवोन । करी अनन्य-
 भावें वंदन । करी नानापरी स्तुतीस्तवन । ह्मणे धन्य धन्य
 चरण देखिले स्वामी ॥ ७९ ॥ तंव हांसोनि बोलिले श्रीरामदास ।
 अष्टपुत्र असती तुह्मांस । आणीक दोघांचा संतोष । तुह्मां
 अयोध्याधीश देखील ॥ ८० ॥ आतां सुखें गृहीं संसार कीजे ।
 होईल प्रथम पुत्र श्रीराघवा अर्पिजे । श्रीरघुनाथसेवा न विसं-
 बिजे । उद्धार सहजे येथोनि तुह्मा ॥ ८१ ॥ मग तो सकळ
 लोकमेळा । आला स्वनगराला । प्रेत उठविलें बोल पसरला ।

बोभाट जाला सिद्धपुरुष श्रीरामदास ॥ ८२ ॥ शके १५४५
 सोत्तरीं । रुधिरोद्धार नाम संवत्सरीं । वैशाखमास शुद्ध दशमी
 माझारीं । गोदेतिरीं चरित्र जालें ॥ ८३ ॥ तीं उभयतां बोहरें ।
 श्रीरामसेवें मिनलीं निर्धारें । नित्य श्रीरामदास पूजन वंदन
 आदरें । करिती श्रीरघुवीर स्मरणेंसीं ॥ ८४ ॥ पुढें लोटिला
 काळांतर । साध्वी राहिली गरोदर । पुत्र प्रसवली सुंदर ।
 अत्यंत थोर भक्तराज ॥ ८५ ॥ थोर आनंद मानिला । श्रीसम-
 र्थरामदासा अर्पिला । प्राप्तकाळीं व्रतबंध केला । सर्वकाळ
 विकिला श्रीरामदाससेवें ॥ ८६ ॥ तेचि पुढें श्रीउद्धवगोसावी ।
 श्रीसमर्थसंप्रदाई थोर पदवी । त्यांची उपमा कवणासि द्यावी ।
 थोर गोसावी श्रीउद्धवस्वामी ॥ ८७ ॥ उद्धवा पढविलें श्रीराम-
 नाम । उद्धवा पढविलें अनुष्ठान धर्म । उद्धवा पढविला उपा-
 सनानेम । अत्यंत उत्तम श्रीउद्धवस्वामी ॥ ८८ ॥ श्रीसमर्थ
 रामदास संप्रदाय । आद्यप्रवर्तक श्रीउद्धवस्वामीच होय । त्यांचें
 महिमान वर्णू काय । जन्मतांचि प्राप्त होय श्रीसमर्थसेवा ॥ ८९ ॥
 पुढें प्रसंगानुसार । येईल श्रीउद्धवस्वामीचें चरित्र । सांप्रत काय
 वर्तला प्रकार । श्रोतीं सादर अवधारिजे ॥ ९० ॥ श्रीसमर्थांचें
 पुरश्चरण । चालतां वारंवार भेटती श्रीहनुमान । तंव एकदां जालें
 नवलविंदान । सादरें करोन श्रोतीं अवधारिजे ॥ ९१ ॥ हनु-
 मत सांगती श्रीरामदासा । तूं तरी भक्तिभाग्याचा धिंवसा ।
 तुझेनिमुखें श्रीरामपरेशा । रामायणीं उल्हासा ऐकावें वाटतें
 ॥ ९२ ॥ संप्रती आहे उत्साव । पंचवटीं श्रीरामनवमा गौरव ।
 तुझिया निरूपणशैलीचें वैभव । मी स्वयमेव श्रवण करूं इच्छी
 ॥ ९३ ॥ आधींच तूं श्रीरामभक्त । वरी अत्यंत विरक्त । त्या
 तुझेनि मुखें श्रीरामचरित्र । श्रवण करितां पवित्र श्रवण होती
 ॥ ९४ ॥ तंव अत्यंत विनीत भावें श्रीरामदास ह्मणती । स्वामी हे
 कोण वढंती । समर्थापुढें मी अत्यंत अल्पमती । अत्यंत चितीं संकोच

स्वामी ॥ ९५ ॥ तंव आग्रहें वारिती श्रीहनुमंत । ह्यणती
न आणावें आणीक चित्तांत । मी येतो बडुवेषांत ।
ह्यणतां पंचवटींत प्रविष्टले दोघे ॥ ९६ ॥ श्रीरामदास पुजारिया
विनविती । आजि रामायण आह्मी सांगूं ह्यणती । तंव तो
चमत्कारला चित्तीं । ह्यणे नव्हे मिति भाग्यासीं आमुच्या
॥ ९७ ॥ तुह्मी स्वामी पुण्यमूर्ती । दर्शनें पुनीत केलें दीन
रंकाप्रती । तुमचे मुखें श्रीरघुनाथकीर्ती । अती निगुती
श्रवण करूं स्वामी ॥ ९८ ॥ मग गौरवें बैसविलें व्यासपीठीं ।
पुराण आरंभिलें सुंदर पाठीं । नानाप्रसंग चमत्कृती । श्रोते
चित्तीं दंग होती ॥ ९९ ॥ वक्ता पाहिजे अनुभवाचा । तो
अधिकार अंगीं साचा । न निघे अर्थबोध शब्द काचा । काया
वाचाभनेंसीं ॥ २०० ॥ यापरी नऊरात्र रामायण । श्रीसमर्थ
सांगती अधिकारपूर्ण । श्रोतयां आनंद थोरावें उचंबळोन । जो
तो गहिवरोन लोटांगणीं येतसे ॥ १ ॥ ऐसा कथाप्रसंग
चालतां । बडुश्रीसमर्थीं प्रसंग निघाला अवचिता । श्रीहनुमंतें
पुष्पवाटिके जातां । कण्हेरी वृक्षा आतौतें बैसले ॥ २ ॥
कण्हेरी वृक्षीं बैसोन । हनुमंतें सुमनें देखिलीं शुभ्रवर्ण । तंव
तेथ बटू वदे हे कोण प्रमाण । सिंदुरवर्ण पुष्पें होतीं ॥ ३ ॥
श्रीभावार्थ रामायणीचें निरूपण । अश्वत्थ वृक्षीं बैसला हनुमान ।
श्रीसमर्थ ह्यणती उभय वृक्ष निकट प्रमाण । परी पुष्पवर्ण
निर्धारिंसीं शुभ्रचि होता ॥ ४ ॥ ऐसा जाला प्रष्ण उपस्थित ।
तंव श्रोते ह्यणती हा बटू कां वितंडत । श्रीसमर्थ ह्यणती व्हावें
स्वस्त चित्त । हा बटू अत्यंत जाणता ॥ ५ ॥ श्रीसमर्थ निरूपणीं
पुष्पें शुभ्र । बटूचित्तीं राहिला भ्रम विषम । श्रीसमर्थें पुराण
संपाविलें संभ्रमें । श्रीहनुमंतें लंकादुर्ग आक्रमिलें ॥ ६ ॥ तंव
त्या पुष्पवाटिकेमाजीं । सहजें प्रविष्टले विभीषणजी । अक-

स्मात् न्याहलिलै हनुमंतजी । ह्यणती अहो जी स्वामी कैसेनि
येणें ॥ ७ ॥ आह्यां कवणा न भेटतां । दिसतसां पुष्पवाटिकेंत
अवचितां । कैसें येणें केळें समर्था । आमुचे चित्ता नवल जालें
॥ ८ ॥ तंव श्रीहनुमंत बोलिले वचन । जे मदांशें रामदासभक्त
जाले निर्माण । त्यांचेनि मुखें श्रवण करितां रामायण । पुष्प-
वर्ण शुभ्र आइकिला ॥ ९ ॥ तो निरसावया भ्रम । ह्यणोनि
केला उपक्रम । भ्रम जाला निर्भ्रम । रामदास उत्तम साचचौ
बोलिला ॥ १० ॥ लंकापती करोन श्रीहनुमंतपूजन । विनऊनि
बोलिले वचन । जे त्या महानुभागाचें दरुशन । आह्यांलागून
कैसेनि घडेल ॥ ११ ॥ तंव बोलिले श्रीहनुमान । रामदास
करितील पृथ्वीपर्यटण । तेणें काळेंसीं तुह्यां दरुशन । निर्धारून
होईल ॥ १२ ॥ सर्वेचि आले पंचवटीं । सांगती पुष्पवाटिकें-
तील गोष्टी । श्रीसमर्थ ह्यणती एकावें जगजेठी । पुष्पवाटींतील
पुष्पवार्ता ॥ १३ ॥ आपण गढलंका दुर्गांतरीं । रावणक्रोधें
हिंडलां भारी । अग्नी प्रदीप्त केला घोघरीं । लंका सारी सिंदु-
रवर्ण केली ॥ १४ ॥ तोचि भास पुष्पावरी । स्वामीनीं केला
निर्धारीं । संप्रती निष्क्रोध अंतरीं । पुष्पें वरीं शुभ्रवर्ण भासलीं
॥ १५ ॥ यापरी नाना चरित्रें । श्रीसमर्थ करिती परमपवित्रें ।
श्रीरामचंद्र हालविती सूत्रें । श्रीहनुमंत सर्वीं सर्वत्र निजविजया मूळ
॥ १६ ॥ आलें पुरश्चरण समात्पीं । श्रीरघुनाथ परिवारें प्रगटती ।
तंव श्रीसमर्थ त्यासीं सोल्हासें पूजिती । कौतुक देखती अमर-
गण ॥ १७ ॥ पुरश्चरणाचा संकल्प । सिद्धी गेला निर्विघ्न निर्वि-
कल्प । कृपाकटाक्षें वोळला अयोध्याभूप । हा पुण्यप्रताप श्रीसमर्थ
भजनाचा ॥ १८ ॥ तेणें काळें श्रीरामदास । लोटांगणीं जाती
श्रीराघवासा सुरसिद्ध करिती पुष्पवृष्टीस । अप्सरानर्तनास थैका-
रती ॥ १९ ॥ ब्रह्मा सदाशिव अमरेश । वर्णिती श्रीरामदास-
यश । शुक सनकादि आले पूजनास । पंचवटीस परमोत्साव

गाजला ॥ २० ॥ गंधर्वी मांडिलें गायन । अप्सरीं मांडिलें
 नर्तन । वसिष्ठ विश्वामित्र देती असीर्वचन । वाल्मिकी गौर-
 ऊनि आलिंगिती ॥ २१ ॥ तेथ निवृत्तीप्रमुख श्रीज्ञानदेव ।
 जनार्दन एकनाथ श्रीनामदेव । मुनी पुंडलीक आले स्वयमेव ।
 पूजा गौरव विलोकिती ॥ २२ ॥ थोर उत्साव जाला । सुर-
 सिद्धीं श्रीरामदास गौरविला । श्रीरामचंद्रें अंकीं बैसविला ।
 दुंदुभी गर्जिन्नल्या नभमंडळीं ॥ २३ ॥ सकळी दिधलें असी-
 र्वचन । ह्यणती तुझेनि धरा पुण्यपावन । तुझेनि कलियुगीं धर्म-
 संस्थापन । तूं वायुनन्दन मानवी तनू ॥ २४ ॥ तुझेनि श्रीराम-
 उपासना । तूं निधाड कलिमलभंजना । तुझे तप आणितार्ता
 मना । आह्मां अमरगणां नवल जालें ॥ २५ ॥ तेथ श्रीराम-
 दासें सुरवरा पूजिलें । सर्वभावे लोटांगण घातिलें । असीर्वचनीं
 सकळ अंतर्धान पावले । श्रीसमर्थे आदरिलें पृथ्वीपर्यटन
 ॥ २६ ॥ उद्धवे सवें यावया घेतली अळी । तंव त्यासीं संबो-
 खूनि दिधला हनुमंत बळी । टाकळी आश्रमींच राहवांनि
 अलुमाळी । प्रयाण सुवेळीं आदरिलें ॥ २७ ॥ आतां येथोनि
 पृथ्वीप्रदक्षिणा । श्रीरामदास निघतील जाणा । नानाचरित्र
 ध्यानीं आणा । वैकुंठराणा अंकित जयांचा ॥ २८ ॥ साचची
 माझियेवनीं श्रीसमर्थ रामदास बैसले येउनी । हातीं धरोन
 चालविती लेखणी । नवल निशिदिनीं मज वाटतें ॥ २९ ॥
 कोण पुण्याची परवडी । प्राप्त परात्पर जोडी । श्रीरामदाससखा
 कडोविकडीं । माझिये कुडीं प्रविष्टला ॥ ३० ॥ कैसेनि आवडलें
 देवा । कोण पुण्याचा ठेवा । जो मी प्राप्त जालों ह्या देवा । सर्व-
 स्वेसीं देहभावा विसराविलें ॥ ३१ ॥ माझी मती जाली वेडी ।
 प्राप्त श्रीसमर्थचरित्र परवडी । वचनें प्रबंध होती तांतडी । ती

१ पंचवटीजवळ टाकळीस उपरिनिर्दिष्ट श्रीहनुमंताचे संस्थान प्रसिद्ध आहे.
 श्रीहनुमंताची मूर्ति दिव्य आहे. व्यवस्था उत्कृष्ट आहे. गादीवर ब्रह्मचारी पुरुष
 परंपरागत आहे.

घडीघडी मी लिहितसें ॥ ३२ ॥ मज तंब न सुचे कांहीं ।
 आणीक उदीम नावडे देहों । देवें देवें चरित्रलेखनप्रवाहीं ।
 निःसंदेहीं आकळिले ॥ ३३ ॥ असो हें परिहारवचन ।
 परिहारमिसें होईल अभिमान । तें सांडोनियां सावधान । श्री-
 रामदास पर्यटन विचारूं ॥ ३४ ॥ श्रीसमर्थ करितील पर्यटन ।
 तें पुढील प्रसंगींचें निरूपण । श्रोतीं घावें जी अवधान । साव-
 धान भिमू ह्मणे ॥ ३५ ॥ श्रीरामदासकथासारासृत । सावधान
 संतश्रोते परिसोत । श्रीधरचरणीं भिमू विनवीत । निजकृपा-
 मृत तुमचें हें ॥ ३६ ॥ इतिश्रीरामदासकथासारासृत भिमूविर-
 चितं श्रीसमर्थतपाचरणं नाम सप्तम प्रसंग ॥

॥ सम्पूर्ण शुभं भवतु ॥

॥ श्रीराम ॥

प्रसंग ८ वा

आदिनारायणं विष्णुं ब्रह्माणं च वशिष्ठकम् ।

श्रीरामं मारुतिं वंदे रामदासं जगद्गुरुम् ॥

॥ श्रीसद्गुरु रामदासायनमः ॥

ज गजीवन मेघश्याम । राजीवनयन आत्माराम । हृदई
 आठऊं मंगळधाम । सकळ भ्रम निरास करी
 ॥ १ ॥ श्रीरामचंद्र चरण कमळें । हृदई साठऊं
 सर्वकाळ । येणें मनोरथ पुरती तात्काळ । प्रताप-
 शील श्रीरामचंद्रप्रभू ॥ २ ॥ श्रीरामचंद्र सगुण
 ध्यान । हृदयसम्पुटीं ठेविजे सांठऊन । येणें होइजे कृत-
 कल्याण । सुख परिपूर्ण श्रीरामचिंतनें ॥ ३ ॥ श्रीरामसेवा
 हातीं आली । तयाची अज्ञाननिशी सरली । यज्ञ दान तपें
 तयासींच घडली । पवित्र केली मेदिनी तेणें ॥ ४ ॥ श्रीराम-
 आदि अवसानीं । श्रीराम स्मरिजे निशिदिनीं । श्रीराम व्यापक
 जनीं विजनीं । सृष्टिप्रताप करणी श्रीरामरायाची ॥५॥ श्रीराम

विधिजनिता । लोकालोक निर्मिता । अनादि आदि अविश्रमता ।
 प्रतिपालिता जीवभूतां ॥ ६ ॥ तेणें ब्रह्मांड रचिलें । लोकालोक
 निर्मिलें । त्याचिया सत्तेविण पर्ण न हाले । लोकालोक ठेले अंकित
 जयाचे ॥ ७ ॥ श्रीराममंगळां सुमंगळ । श्रीराम भक्तांकित पुरवी
 लडिवाळ । श्रीराम भक्तप्रतिपाळ । निवे तळमळ श्रीरामचिंतनें
 ॥ ८ ॥ शंकराचें हळाहळ । जेणें केलें सुशीतळ । तोचि श्रीराम
 असुरांतकाळ । उद्धार केवळ श्रीरघुराजसंगतीं ॥ ९ ॥ श्रीराम
 स्मरिला प्रन्हादबाळ । तेणें गुणें पिता कोपलासे प्रबळ ।
 पर्वतपात लाविला अग्निज्वाळ । विष अळुमाळ सेवविलें ॥ १० ॥
 हस्तिपायीं चिरडिलें । अग्निस्तंभा कवटाळविलें । नाना
 छळप्रकार आदरिले । एकही केलें चालेना ॥ ११ ॥ हांक देतां
 स्तंभ कडाडिला । भक्त प्रन्हाद संरक्षिला । दैत्य नखेंचि विदा-
 रिला । ब्रीद गाजलें भक्तकैवारी श्रीरामचंद्रप्रभू ॥ १२ ॥ तो
 पापी अजामेळ । पापरतीं खिलिला निखीळ । पुत्रमिसें उद्धार
 तत्काळ । नवल केवळ श्रीरामरायाचें ॥ १३ ॥ पुत्रनाम नारा-
 यण । अजामेळ स्मरे आपण । प्राणांत अवस्था प्राप्त होतां
 दारुण । अजामेळ गहिवरोन नारायणा हांकारी ॥ १४ ॥ तेणें
 काळें यमधर्मराजदूत । जाले कम्पायमान भयाभीत । विष्णुदूतीं
 विमान आणिलें त्वरीत । उत्साव करीत वैकुंठीं नेला ॥ १५ ॥
 गणिका शुद्ध पापमूर्ति । श्रीराम पढवी शुकापती । तेणें छंदें
 सहज त्रिजगतीं । उद्धरागती पावली ॥ १६ ॥ भिक्षुपुत्र तो उपमन्यू ।
 दुग्ध मिसें शरण्यू । त्यासीं दिधला क्षीरसागर आंदणू । उदार
 करणी श्रीरामरायाची ॥ १७ ॥ दशावतार लीला । हे केवळ
 श्रीरामचि नटला । भक्तां प्रतिपाळ दैत्यांतकाळ जाला । श्री-
 रामलीला उभयभागीं सुखकारी ॥ १८ ॥ दशकंठें विरोध
 मांडिला । विभीषण शरणागत जाला । शेखीं दोहोंचाही
 उद्धार केला । विरुद्ध बोला रिगमू नाहीं ॥ १९ ॥ भलत्याही

परी । श्रीरामनाम पडो श्रवणांतरी । श्रीराम तयाचें पापताप
संहारी । तो अधिकारी मोक्षाचा ॥ २० ॥ यालागीं श्रीराम-
नाम । दासीं स्मरिजे उत्तम । जगीं हाचि एक परम धर्म ।
सकळ नेमांही नेम श्रीरामनाम वाचे ॥ २१ ॥ श्रीरामनाम ।
स्मरतां निरसे दोष भ्रम । असंख्य तरले स्मरतां रामराम । पुढें
ही भविष्यमान तरतील ॥ २२ ॥ आइका सप्तम प्रसंगींचा
विचार । पृथ्वीपर्यटणीं श्रीरामदास निर्धार । करोनि निघाले
सत्वर । श्रोतीं सादर अवधान दीजे ॥ २३ ॥ श्रीरामदास
पथीं चालती । जडमूढाप्रती उद्धरिती । श्रीरामउपा-
सनीं विश्व मोहविती । षावेत्र त्रिजगतीं श्रीरामदासभेटी
॥ २४ ॥ श्रीरामदासअंत न कळे कवणा । नेणती
साधु रामदासखुणा । शहाणे विचारिती आपूनि मना ।
तरी ही ऊणखुणा न कळती ॥ २५ ॥ श्रीरामदास
तीर्थ क्षेत्रा निघाले (चालिले) । श्रीप्रयागराज ठा-
कोनि आले । त्रिवेणीसंगमीं स्नान वंदन केलें । दर्शना
आले श्रीविश्वेश्वराच्या ॥ २६ ॥ ते काळीं विद्वांस ब्राह्मण ।
मंदिरीं करूं बैसले अनुष्ठान । कोणी क्षुद्रयाती ह्यणोन ।
श्रीसमर्था अंत न यावें ह्यणती ॥ २७ ॥ श्रीसमर्थें द्विजशब्द
राखिला । श्रीविश्वनाथा दुरूनि प्राणिपात केला । दूरस्थळीं
रहिवास नेमिला । तंव मंदिरीं वर्तला नवलाव भारी ॥ २८ ॥
अनुष्ठानीं द्विजवर । त्यांसीं दृष्टीं नाढळेचि श्रीविश्वेश्वर । सकळ
जाले भयाभीत थोर । करिती विचार कोण पुण्यपुरुष अव-
मानिला ॥ २९ ॥ आला होता जटाधारी । आपण अव्हेरिला
दुरी । नेणों अधिकार सामर्थ्य भारी । तेणेंचि श्रीविश्वेश्वरा वश
केलें ॥ ३० ॥ तंव सकळही द्विजवर धाविन्नले । श्रीसमर्थचरण
दृढ धरिले । अत्यंत आदरें मंदिरीं आणिलें । तत्काळ प्रगटले
श्रीविश्वेश्वर ॥ ३१ ॥ थोर ख्याती जाली । श्रीसमर्थमहंती प्रग-

टली । समूळ काशीपुर दर्शना धांवली । जगदुद्धार मांडती
 श्रीसमर्थ रामदास ॥ ३२ ॥ जन बोलती महंत देखिला ना
 ऐकिला । श्रीविश्वनाथेंचि पाठविला । आह्मां सकळांचा उद्धार
 केला । श्रीविश्वनाथ दाविला साक्षित्वें ॥ ३३ ॥ सकळीं श्रीरामदास
 पूजिला । सकळीं श्रीरामदास गौरविला । सकळीं श्रीरामदास
 स्तवियला । आघवियांचा जाला जीव कीं प्राण ॥ ३४ ॥ श्रीहनुमंत
 घाटावरी । केवळ नाममात्र उरली उरी । तेथ श्रीहनुमंतरायाची
 साजिरी । मूर्ति बरी संस्थापिली ॥ ३५ ॥ मग आदरिलें प्रयाण ।
 ठाकोनि आले अयोध्याभुवन । घातिलें श्रीरघुपतीसीं लोटां-
 गण । साष्टांगें वंदन श्रीहनुमंतजीसीं ॥ ३६ ॥ अवलोकितां
 अयोध्यापुरी । श्रीसमर्था आनंद लहरी । ह्मणती माझ्या
 स्वामीची हे नगरी । डोळांभरी देखिली आजी ॥ ३७ ॥ येथ
 श्रीरामचंद्रप्रभू अवतरला । येथ श्रीरामचंद्रप्रभू क्रीडला । येथेंचि
 दशरथ भूपाळ शोभला । श्रीवसिष्ठें केला रहिवास येथें ॥ ३८ ॥
 श्रीदशरथ पुण्यशीळ । तो येथील भूपाळ । ज्यासी अनुकूल
 ऐश्वर्य सकळ । श्रीरघुकुळटिक लेंकरू ज्यासी ॥ ३९ ॥ दश-
 रथें पुत्रकामेष्टीयज्ञ केला । तो शृंगऋशीश्वरें सकळ सिद्धी नेला ।
 येथोनि पिंड घारीनें झडपिला । तोचि वहिला श्रीहनुमंतस्वामी
 ॥ ४० ॥ श्रीरामप्रभूचें हें निवासस्थान । येथें आले होते अम-
 रगण । सकळ सुरसिद्ध मिळोन । श्रीरघुनन्दन येथेंचि पूजिला
 ॥ ४१ ॥ यापरी नानाविध तरंग । श्रीसमर्था उठताती अंतरंग ।
 आनंदलहरी उचंबळती अनेग । सर्वभावे सांग श्रीरामचंद्र
 पूजिला ॥ ४२ ॥ श्रीसमर्थें आयोध्येंत बहुकाल ऋमिलें ।
 अयोध्यामहात्म्य श्रवण केलें । उपरी प्रयाण आदरिलें । ठाको-
 नि आले मथुरा गोकुळ वृंदावनीं ॥ ४३ ॥ डोळाभरीं मथुरा
 पाहिली । माडिया गोपुरीं सुवर्णकळसीं शोभली । यमुना

मंदगामिनी न्याहाळिली । शोभा शोभली अतिरम्य शोभा
॥ ४४ ॥ यमुनेत स्नानवंदन केलें । श्रीकृष्णजीसीं साष्टांगें
वंदिलें । उपरी वृंदावन विलोकिलें । चरित्र स्मरलें श्रीकृष्णजीचे
॥ ४५ ॥ गोप गोपांगना । धेनु वत्स वेष्टीत जाणा । क्रीडला
येथें यश्वदेचा कान्हा । श्रीसमर्थ मनीं स्मरण करिती ॥ ४६ ॥
अघबकादि मर्दिले । पूतनेसी स्तनपानींच शोषिलें । विघ्न तें तें
निर्विघ्न जालें । श्रीकृष्णें लीलें नवल केलें ॥ ४७ ॥ कंसें बहु
धाक लाविला । श्रीकृष्णें तितुकाही तृणावारीं नेला । दुष्ट
दमोनि भूभार उतरिला । त्रिभुवनीं रेंविला कीर्तिध्वज ॥४८॥
श्रीकृष्णप्रभूची लीला । अगम्य अतर्क्य सकळांला । राधिकेचा
उद्धार केला । गोपाळकाला यमुनेतिरीं ॥ ४९ ॥
कर्मठ द्विजवरांसी । प्रीति नाहीं श्रीकृष्णासी । कर्मकांडीं गोंउनी
त्यांसीं । आवाळ सावाळ भक्तांसीं श्रीकृष्ण उद्धरी ॥ ५० ॥
तेथूनि श्रीरामदास । मग आले गोकुळास । वंदिलें त्या पुण्य-
भूमीस । जेथें वंदिवास श्रीकृष्णवल्लिभद्रां ॥ ५१ ॥ जेथोनि
गाई गोधनें । घेवोनि वना जाइजे श्रीकृष्णें । मुरली पोवा
वाजविणें । खेळ खेळणें गोपमेळीं ॥ ५२ ॥ ते बळीभद्र
श्रीकृष्ण । गोकुळींचे जीव कीं प्राण । यश्वदा माता करवी दही-
भात भोजन । आणि निंबलेण उतरवी नित्य ॥ ५३ ॥
येथोनि अक्रुरें नेला । श्रीकृष्णवल्लिभद्र मथुरेला । गोपींनीं
देहधरणी टाकिला । शोक मांडिला अनिवार ॥ ५४ ॥ श्री-
देवदेवें देवकार्या लागीं । अक्रुराकरवीं रथ पेलिला लगबगीं ।
कंस मर्दिला एकांगीं । कीर्ति त्रिजगीं श्रीकृष्णजीची ॥ ५५ ॥
यापरी वेळोवेळां । श्रीसमर्थ आठविती गोकुळाला । उपरी मार्ग
क्रमिला । चित्रकूट देखिला पवित्रगिरी ॥५६॥ उपरी द्वारावतीसीं
आले । क्षेत्रराजा साष्टांगेसीं वंदिलें । श्रीकृष्णलीलाचरित्रां
रंगले । तीर्थविधी केले यथाविधी ॥ ५७ ॥ प्रभासपिंडार्क

क्षेत्र । श्रीरामदासें विलोकिलें सुपात्र । द्वारवतींत संस्थापिले
श्रीरामचंद्र । तेथें अभंग पवित्र गाइला ॥ ५८ ॥

अंतरीं गुरुवचन । बाह्य नापीत वपन ॥ १ ॥

अंतर्बाह्य शुद्ध जालों । रामदर्शनं निवालों ॥ २ ॥

मन मुंडिल्या उन्मन जालें । शिर मुंडिल्या काय गेलें ॥ ३ ॥

रामदासें तीर्थविधी केला । रामीं पिंड समर्पिला ॥ ४ ॥

प्रभास क्षेत्रीं मठ संस्थापिला । शिष्यसमुदाय थोर वाढला ।
तेथूनि आले श्रीनगराला । श्रीनानकपंथीं भेटले भक्त बहू
॥ ५९ ॥ श्रीनानकपंथीं समुदाव भारी । श्रीसमर्था पूजूं धांवले
सत्वरी । नाना निरूपण वाक्य थोरी । सकळां अंतरीं समा-
धान जालें ॥ ६० ॥ श्रीसमर्थदर्शनं प्रेम दुणावलें । कितीएकीं
अनुग्रह मागीतले । श्रीरामदासीं श्रीनानकीं भिन्नत्व नाहीं
ह्मणतिलें । विख्यात जाले श्रीनानकप्रभू ॥ ६१ ॥ तयांचा
मी अंकीत । तुह्मी सकळ तयांचे निष्ठावंत । अन्यथा न
करावा विचार संकेत । उपासनापंथ थोर श्रीनानकस्वामी ॥ ६२ ॥
यापरी प्रीति संभाषणें । नाना उद्धार करुणा वचनें । निवविलीं
तयांचीं अंतःकरणें । उपरी आदरिलें गमन हिमालयीं ॥ ६३ ॥
श्रीबद्रिकेदार बद्रिनारायण । श्रीसमर्थकालीं मार्ग अत्यंत
कठीण । संप्रती सुखमय साधारण । विश्वजन पाहोनि येती
॥ ६४ ॥ श्रीसमर्थकालीं हिमालययात्रा । अत्यंत कठीण सकळ
गात्रा । विरुळिया घडे सुपात्रा । परम पवित्रा भाग्यवंता
॥ ६५ ॥ प्रथम हरिद्वार देखिलें । श्रीगंगास्नानवंदन केलें ।
निकट हिमालया न्याहाळिलें । कौतुक जाहलें सृष्टिसौंदर्य
देखोनी ॥ ६६ ॥ तेथोनि गंगोत्रीपंथ क्रमिला । गंगाउगम अव-
लोकिला । संप्रती न देखवेचि कवणाला । देह पतनाला पावती
॥ ६७ ॥ तेथोनि परतले श्रीरामदास । साष्टांगें नमिती श्रीत्रि-
जुगी नारायणास । जेथें श्रीशंकरास । हिमकन्येसीं विवाह
जाला ॥ ६८ ॥ श्रीसदाशिव निंदेवरी । देह सांडिला दक्षकु-

मरी । ते जन्मली हिमालया उदरीं । श्रीशंकरें गौरी अंगिका-
रिली ॥ ६९ ॥ तो लग्नविधीं जाला । तेथें श्रीत्रिजुगी नारा-
यण ह्यणितला । अद्यापवरी होम नाहीं विसर्जिला । देखती डोळां
सानथोर ॥ ७० ॥ तेथें श्रीसमर्थें वंदोनी । तेथील तीर्थविधी
पाळोनी । ठाकोनि आले श्रीकेदारस्थानीं । गगनचुंबित हिमशिखरें
देखती ॥ ७१ ॥ श्रीकेदारेश्वर प्रदेश । हिममय पीडी शरीरास ।
तो कवणा न साहवेचि त्रास । कितीएक देहास सांडिती ॥७२॥
श्रीसमर्था श्रीरामभजन चांग । तेणें कळिकाळांही नव्हेचि
रीग । तेथ हिम किती पीडील अंग । सर्वां सर्वांग श्रीराममय
जालें ॥७३॥ तो तीर्थविधी केला । श्रीकेदारेश्वर साष्टांगें वंदिला ।
पुढती बद्रिनारायणपंथ आक्रमिला । तो पंथ आक्रमिला अत्यंत
कठीण ॥७४॥ ठाकोनि आले श्रीबद्रिनारायण तेथ । साष्टांगेंसी
केलें वंदन । पुढती केलें वसुधारागमन । नवलविंदान सृष्टिशोभा
देखिली ॥ ७५ ॥ श्रीअलकनन्दा मन्दाकिनी । विष्णुप्रयाग
नन्दप्रयाग वैतरणी । बहुविधा देखिल्या तीर्थश्रेणी । मानस
सरोवराहूनि परतले ॥ ७६ ॥ मनुष्यमात्रां न जाववें । तेथ
तेथ श्रीसमर्थें रिघावें । तेथील वस्तुजात अती सूक्ष्मत्वे
निरीक्षावी । जडमूढ लावावे भजनपंथा ॥७७॥ हिमालयपर्वतीं ।
श्रीसमर्थ अत्यंत संतोष पावती । नाना सृष्टिशोभा विलोकित्ती ।
सिद्धमुनी भेटती गुप्तपंथीं ॥ ७८ ॥ श्रीवद्रीकेदार आश्रमीं ।
श्रीसमर्था भेटले श्रीव्यासस्वामी । भेटों आले श्रीउद्धव परम
संभ्रमी । असीर्वाद प्रेमा परम धन्य धन्य ॥ ७९ ॥ श्रीसमर्था
हिमताप किंचित वाटला । तो झणीं श्रीहनुमंता जाणवला ।
आणोनि दिधली हुर्मुजी वस्त्रें मेखळा । टोप दिधला भव्य
विराजीत शिरीं ॥ ८० ॥ तेकाळीं श्रीसमर्थ ध्यान । वस्त्रें मेखळा
वल्कलांबर परिधान । पायीं पादुका कटीं कौपीन । तुंबा कुब-
डी करीं घेवोन विचरती ॥ ८१ ॥ श्रीहनुमंतें दिधली तुळशी-

माळा । ते श्रीसमर्थ लेइले गळां । हिमालयीं चतुर्मास ऋमिला ।
मग उतरले हृषीकेशासी ॥ ८२ ॥ उपरी श्रीजगदीशदर्शन
घेतलें । तेथील तीर्थविधी आचरले । उपरी प्रयाण आदरिलें ।
ठाकोनि आले श्रीसेतुबंधरामेश्वरीं ॥ ८३ ॥ श्रीसेतुबंधरामे-
श्वर । पाहोनि येती सानथोर । जयाचा महिमा सांगतां
अपार । धन्य महीवर श्रीसेतुबंधरामेश्वर ॥ ८४ ॥ नानातीर्थें
देखिलीं । नाना देवालये विलोकिलीं । परंतु ते सरी नाहीं
आली । सेतुबंध नव्हाळी विशेष भारी ॥ ८५ ॥ विख्यात
नृपवर महिवरी । जयांची दृढश्रद्धा श्रीसेतुबंधावरी । अगणित
सम्पत्ति अर्पिली । शोभा वाढविली श्रीसेतुबंधाची ॥ ८६ ॥
गगनचुंबित गोपुरें । अत्यंत विशाल प्राकारें । एकेका नगरा
ऐसीं थोर । भव्य मंदिरे श्रीसेतुबंधमार्गी ॥ ८७ ॥ श्रीसमर्थ
आले मदुरेप्रती । घातिलें दंडवत श्रीसुंदरेश्वरपार्वती । जडमूढ
जे शरण येती । त्यांतें उद्धरिती कृपाळूपणें ॥ ८८ ॥ उपरीं
आले श्रीरामेश्वरीं । साष्टांगेंसीं वंदिला श्रीत्रिपुरारी । क्षेत्रराज
देखतां उल्हास भारी । वसती बरी आवडली ॥ ८९ ॥
भोंवता समुद्राचा फेर । मध्ये श्रीसेतुबंधरामेश्वर । नित्य महा-
यात्रा लोटे अपरंपार । कीर्ति थोर श्रीसेतुबंधाची ॥ ९० ॥ श्री-
सेतुबंधीं श्रीहनुमंत राहिले । ते श्रीसमर्था भेटों आले । आग्रहें
लंकागमन बोलिले । विभीषणरायासी वहिलें भेटावया
॥ ९१ ॥ श्रीहनुमंत ह्मणती श्रीरामदासा । तुमचे भेटी
विभीषणा थोर आशा । झणीं जाऊं न लागतां
अवकाशा । माझिये बैसावें स्कंधावरी ॥ ९२ ॥ श्रीसमर्थें
हनुमंतराया वंदिलें । ह्मणती स्वामी अत्यंत सनाथ केलें ।
वरी लंकेप्रती नेऊं आदरिलें । धन्य फळलें भाग्य स्वामी
॥ ९३ ॥ झणींच सवेग लंकेप्रती । श्रीहनुमंत उड्डाणें आले
त्वरित गती । विभीषणरायासीं दूत जाणविती । स्वामी अव-

चिती थोर पुरुष आले ॥ ९४ ॥ श्रीहनुमंत आह्मी वोळखिले ।
दुजे कोण हें न कळे । श्रीहनुमंतस्वामीचें लडिवाळे । अत्यंत
प्रेमळे दिसतात जी ॥ ९५ ॥ ते दूतवार्ता ऐकतां । धीर न
धरवेचि विभीषणचित्ता । सामोरे धांवले सत्वरता । नगरीं
आताता गजरेसीं आणिलें ॥ ९६ ॥ श्रीसमर्थे विभीषणा घा-
तिलें लोटांगण । तंव येरें झणींच घेतलें उचलोन । अत्यंत
आदरें हातीं धरोन । सुवर्ण आसनीं बैसविलें ॥ ९७ ॥
सभा बैसली पृथक् पृथक् । श्रीहनुमंता दिधलें सिंहासन चोख ।
श्रीसमर्थपूजन करिती एकेक । नगरीं कौतुक घरोघरीं ॥ ९८ ॥
मंगळवाद्यें वाजविलीं । घरोघरीं मंगळें केलीं । लंका श्रीसमर्थ-
चरणीं लागली । कीर्ति वर्णिली श्रीसमर्थजीची ॥ ९९ ॥ नित्य
कथाकीर्तन गजर । श्रीरामनामीं उच्छाव थोर । लोटांगणीं
धांवती नारीनर । भाग्य अपार लंकेचें ॥ १०० ॥ लंकेत बहुकाळ
रहिवास केला । नित्य कथाकीर्तन सोहळा । मग परतावया
निरोप घेतला । विरह दाटला विभीषणराया ॥ १ ॥ परस्परीं
लोटांगण । परस्परीं प्रीतिसंभाषण । परस्परीं प्रीतिवंदन ।
प्रेमाश्रु नयनीं परस्परीं चालिले ॥ २ ॥ लंकेहूनि प्रयाण प्रसंगीं ।
श्रीसमर्थे विभीषण स्तुति केली अभंगीं । तेचि वक्ता श्रोतयां-
लागीं । अति लागवेगीं सादर करीतसे ॥ ३ ॥

धन्य हें नगर धन्य विभीषण । धन्य वरदान समर्थांचें ॥ १ ॥
समर्थांचे कृपें वर हा पावला । चिरंजीव जाला कल्पवरी ॥ २ ॥
कल्प एक वस्ती लंकेमाजी जाणा । मासुति रक्षणा जयालागीं ॥ ३ ॥
जयालागीं कृपा समर्थ हनुमंत । उपासना पंथ राघोवाचा ॥ ४ ॥
राघवाचे कृपें भेटि याची जाली । लंकादेवी आली भेटावया ॥ ५ ॥
भेटीचा हा लाभ मासुतिच्या संगें । पुष्पाचिया योगें येणेंकरितां ॥ ६ ॥
येणें जालें येथें प्रदक्षिणा योगें । समर्थांचा संग ह्यणोनियां ॥ ७ ॥
ह्यणोनिया विनंती ऐकालंकापती । लोभ फार चित्तीं असों द्यावा ॥ ८ ॥
असों द्यावी आतां कृपा दासावरी । दास हा निर्धारिं मनीं चिंती ॥ ९ ॥
मनीं हा लोभ फार असों द्यावा । लोभयोगें सेवा घडो मज ॥ १० ॥

मज घडो सेवा राघवाची भक्ती । उभयपद-प्राप्ती ह्यणोनियां ॥ ११ ॥
ह्यणोनियां धन्य आपणा ह्यणवी । दास ह्यणे पदवी तुह्या करितां ॥ १२ ॥
इतुकें जंव श्रीसमर्थ बोलों सरले । तंव धांवोनि विभी-
षणें कंठीं लाविले । धन्यधन्य श्रीसमर्था ह्यणितलें । श्रीराम-
प्रभूचे उभविले कीर्तिध्वज तुह्या ॥ ४ ॥ आतां येथोनी । तुह्या
उद्धरिजे मेदिनी । उद्धरिजे जडमूढां लागुनी । प्रताप करणी
समर्थसंत तुह्या ॥ ५ ॥ यापरी विर्भाषणनिरोप घेतला । श्रीस-
मर्थ आले श्रीसेतुबंधाला । येथेही श्रीहनुमंत साष्टांगें वंदिला ।
उपरी श्रीरंगनाथ देखिला शेषशयनीं ॥ ६ ॥ श्रीसमर्थ हंस-
क्षेत्रीं आले । उपरी मध्वरंगासीं देखिलें । श्रीअंतरंगा नमिलें ।
देखिले श्रीजनार्दन वहिले दर्शसेनादी ॥ ७ ॥ तेथूनि गोकर्ण-
महाबळेश्वरीं । वस्ती केली बहुकाळवरी । उपरी शेषादि पर्वत-
शिखरीं । श्रीव्यंकटेश्वरा वंदिलें ॥ ८ ॥ श्रीशैल्य मल्लिकार्जुन ।
बालनृसिंह नारायण । पालक नृसिंह भगवान । वीरभद्र पंचम-
हालिंगें जाण देखिलीं ॥ ९ ॥ देखिली किष्किंधा नगरी थोर ।
ऋष्यमूकपर्वत पंपासरोवर । स्वामी देखिला श्रीकार्ति-
केश्वर । दक्षिणक्षेत्रें अपार देखिलीं ॥ १० ॥ देखिलें
करवीर क्षेत्र । उपरी श्रीपरशुराम पवित्र । देखिला श्रीपंढरीनाथ
सुपात्र । भीमाशंकर त्वरित तोही देखिला ॥ ११ ॥ उपरी
आले श्रीत्र्यंबकेश्वरीं । लोटांगण घातिलें गंगादारीं ।
कडकडोनि आलिंगन श्रीनिवृत्तिसमाधीवरी । यात्रा बरी सुफ-
ळित श्रीसमर्थजीची ॥ १२ ॥ उपरी पंचवटीं येउनी । श्री-
रघुनाथ वंदिला लोटांगणीं । सकळपुण्य अर्पिलें श्रीचरणीं ।
निष्कामभजनीं सनाथ जाले ॥ १३ ॥ श्रीरामप्रभू ह्यणती
श्रीरामदासा । येथोनि झणीं न करावें अवकाशा । त्वरें जावोनि
दक्षिणप्रदेशा । अति उल्हासें धर्म संस्थापिजे तुंवां ॥ १४ ॥
तंव श्रीसमर्थें घातलें लोटांगण । कर जोडोनि केलें स्तुती-

स्तवन । स्वामी घेतों आतां मातृदर्शन । सेवीन चरण ज्येष्ठ
बंधूंचे ॥ १५ ॥ त्याउपरी कृष्णातटाकासीं । मी निश्चयें जातों
लागवेगेंसी । ऐसैं ऐकतां श्रीरामचंद्रासीं । संतोष मानसीं बहु
वाटला ॥ १६ ॥ श्रीसमर्थ श्रीराघवा पूजिलें । नाना असीर्वाद
घेतले । श्रीरामप्रभू अंतर्धान पावले । श्रीसमर्थ चालिले तेथोनि
पुढें ॥ १७ ॥ उपरी आले टाकळीं । साष्टांगेंसीं वंदिला श्री-
महाबळी । उद्धवा आलिंगिलें प्रेमसम्भेळीं । करुणाबोलीं गुज
त्यासीं करिती ॥ १८ ॥ उद्धवा सांगती श्रीरामदास ।
आह्मीं जातों श्रीगंगाप्रदक्षिणेस । अल्पकालेंचि येऊं भेटीस ।
चित्तीं दुःखखेदास न आणिजे ॥ १९ ॥ यापरी संबोखूनि
उद्धवास । श्रीसमर्थ चालिले गंगाप्रदक्षिणेस । ठाकोनि आले
श्रीप्रतिष्ठाणक्षेत्रास । बहुकाल वसतीसिं राहिले ॥ २० ॥ ते
काळीं श्रीसमर्थध्यान । अत्यंत तेज परिपूर्ण । करीं तुंबा कुबडी
धारण । कटिबंधकौपीन विलसतसे ॥ २१ ॥ पाठीसीं मेखळा ।
शिरीं जटाजूट मोकळा । कंठीं तुळशीमाळा लेइल्या । गळोल
शोभली करसम्पुटीं ॥ २२ ॥ यापरी करोन वेष । श्रीसमर्थ
आले पैठणास । सायम्संधेच्या समयास । गंगेवरी ब्रह्मवृंदास
दृष्टीं पाडिले ॥ २३ ॥ श्रीसमर्था पुसती ब्राह्मण । जी आपुली
उपासना कोण । कैसें आदरिलें परिभ्रमण । वसतीस्थान
कोण तुमचें ॥ २४ ॥ तंव श्रीसमर्थ नमूनि ह्मणती । विचरो
श्रीरामउपासनापंथीं । ब्रह्मचर्य आश्रम आह्मांपती । स्वानंद-
वृत्ती महीं विचरो आह्मी ॥ २५ ॥ श्रीसमर्थकरीं गळोल देखिली ।
कवण्या काजा द्विजवरीं पुसिली । श्रीसमर्थ ह्मणती क्रीडावया
भली । करीं धरिली स्वामिराया ॥ २६ ॥ कांहीं आहे अभ्यास ।
ऐसैं द्विजवर पुसती श्रीसमर्थास । तंव घर आकाशीं घेत होती
परिभ्रमणास । श्रीसमर्थ तिसीं तत्काळ पाडिलें ॥ २७ ॥
द्विजवरीं हाहाकार केला । श्रीसमर्था जीवहत्या दोष लाविला ।

प्रायश्चित्तविधी आरंभिला । जटाभार उतरिला गोमय दिधलें
 ॥ २८ ॥ श्रीसमर्था द्विजवर ह्यणती । आतां जाहलीसे शुद्धी ।
 हे वाक्य न मनेचि श्रीसमर्थाप्रती । ह्यणती असत्य वदंती
 द्विजवर हो ॥ २९ ॥ श्रीएकनाथस्वामीसीं तुह्मी । छप्पन्न प्राय-
 श्चित्तें दिधलीं संभ्रमीं । मज तंव न मानवे हें स्वामी । घार तुह्मी
 जंव न उठवितां ॥ ३० ॥ ऐसा श्रीसमर्थआग्रह । द्विजवर
 ह्यणती हें नव्हे । मेला जीव परतोनि नये । भलत्या भरीं भरों
 नये गोसाविया ॥ ३१ ॥ तंव श्रीसमर्थे निजकरीं । घार उच-
 लोनि घेतली सत्वरीं । ह्यणती जाई वो आपुल्या भ्रमणांतरां ।
 गगनभरीं फिरावया ॥ ३२ ॥ ऐसें ह्यणत गोंजारिलें । घारी-
 पृष्ठीं हस्त फिरविले । तंव तेथ नवलविंदान जालें । सजीव
 होवोन उडाली घार गगनीं ॥ ३३ ॥ श्रीसमर्थे प्रतिष्ठानीं
 नवल केलें । पूर्ववत जटाभार आले । द्विजवर श्रीसमर्थ चरणीं
 लागले । ह्यणती क्षमा केलें पाहिजे स्वामिराया ॥ ३४ ॥ प्रति-
 ष्ठानीं नवल जालें । लोकीं श्रीसमर्थ सिद्ध वोळखिले । सकळीं
 नानास्तुती पठण केलें । नानापरी गौरविलें पूजाविधी ॥ ३५ ॥
 श्रीसमर्थे ब्रह्मवृंदा वंदिलें । हा तुमचा प्रताप ह्यणितलें । तुह्यां सक-
 लांचें मी लेकरूं लडिवाळें । श्रीनाथचरणावरी खेळेन कवतुकेसीं
 ॥ ३६ ॥ श्रीनाथपादुकाजवळी । श्रीसमर्थ कीर्तन करिती गजरीं ।
 सानथोर भुलविले अळुमाळी । श्रीनाथवृंदावन डोलों लागलें
 ॥ ३७ ॥ श्रीसमर्था नित्य गंगास्नान । मधुकरी करिती कोरान्न ।
 रात्रौ करिती हरिकीर्तन । निस्पृह पूर्ण श्रीसमर्थस्वामी ॥ ३८ ॥
 आतां येरीकडे जांव नगरीं । राणाऊ शोक पीडा अत्यंत
 शरीरीं । अन्न न सेविती पोटभरी । नयनीं पूर येती दुःखाश्रूचे
 ॥ ३९ ॥ ऐसिया शोकाकुळींत वृत्ती । राणाऊदृष्टी गेली
 निश्चिती । गंगाधरपंत नित्य सांत्वन करिती । आठव देती पूर्व-
 संकल्पाचा ॥ ४० ॥ कैसें पंतांचें सूर्योपासन । कैसें पावलें वर-

दान । तें सकळ तुह्यासीं ज्ञान । वृथा कष्टोन देह कां पीडितां
 ॥४१॥ सूर्यअंशें पुत्र जाला । पूर्व संकल्पें सन्निध बैसला । रुद्रांशें
 पुत्र प्रगटला । त्याचा नेम नेमिला जगदुद्धारा ॥४२॥ ऐसें हें
 सकळ जाणतां । आणि लोकिकां या ऐसे शोकां भरतां । हें तंव न
 साहवेचि भगवंता । तरी नारायण आतां त्वरीत भेटेल ॥ ४३ ॥
 पंत गंगाधराचें आइकोनि वचन । जननी बोलिली सावधान ।
 तूं बोलिला तें सत्य साच वचन । सत्य समाधान तुझेनि वचनें
 ॥ ४४ ॥ तूं ज्ञाता साधू गुणनिधान । आत्मानात्म करावें निरू-
 पण । तेणेंचि वृत्ती स्थिरावोन । भगवद्भजन सांग घडेल ॥४५॥
 ते काळीं पंतगंगाधरें । निरूपिला आत्मानात्म विचार । जन-
 नीस अत्यंत हरुषभर । श्रीरघुवीर स्मरणेंसीं ॥ ४६ ॥ तंव अक-
 स्मात एके दिनीं । श्रीसमर्थ उभे अंगणीं । जयजय श्रीरघुवीर
 गर्जनीं । जांबभुवन पवित्र केलें ॥ ४७ ॥ ते काळींचा आनंद ।
 न सांठवेचि गगनांत । मूर्ति पहातां भव्य अवधूत । श्रीशुक-
 मुनींद्र ऐसा ॥ ४८ ॥ धन्य ते काळीचे जन । जिहीं श्रीसमर्थ
 अवलोकिले डोळांभरोन । धन्य राणाऊ साध्वी निधान । पुत्र
 हनुमान जियेसीं ॥४९॥ इतर स्त्रियांसीं पुत्र होती । परी राणाऊ-
 सतीची विशेष महती । उभयतां पुत्र विख्यात जगतीं । ईश्वरांश
 निपजती जगदुद्धरणीं ॥५०॥ अवधारा ते काळीं । राणाऊ स्तुषेतें
 बोलिली । बाळे गोसाविया भिक्षा घाली । ऐकतां हासिन्नले
 श्रीसमर्थ रामदास ॥ ५१ ॥ हाहो जी हा भिकारी । नाहीं आला
 भिक्षेवरी । ऐकतांचि राणाऊ नवल करी । कोण नारोबा गृहीं
 आला नेगों ॥ ५२ ॥ कोण रे नारायणा । ह्मणतांचि श्रीस-
 मर्थें घातिलें लोटांगणा । मायेनें कडकडोनि दिधलें आलिंगना ।
 देहभान विसरली ॥ ५३ ॥ सर्वेचि आली शुद्धीवर । तंव
 नारोबाशिरीं देखिला जटाभार । ह्मणे काय करूं न देखवे
 डोळांभर । नारोबा अरुवार नयनेसीं ॥ ५४ ॥ तंव श्रीसमर्थ

हृणती । माते तुज दृष्टी देवों निश्चिती । डोळ्यांवरी तुळसी-
माळा फिरवितां सहज रीती । तंव दृष्टी पुरती नयनासि
आली ॥ ५५ ॥ श्रीसमर्था जननी हृणे । बाळा ह्या भूतचेष्टा
तुज कवण्या गुणें । श्रीसमर्थ स्मित हास्यें हृणती जबर
भूतानें । मजलागुनी पढविल्या जी ॥ ५६ ॥ अत्यंत जबर
भूत भारी । ते शिरलें माझिये हृदयमंदिरीं । मी वर्तत त्याचि-
या चेष्टेवरी । चराचरीं तें भूत भरलें ॥ ५७ ॥ तुह्मां सांगतो
तें भूत । श्रवण करावें सावचित्त । सर्वेचि रचोनि पद् गात ।
श्रोतीं सावचित्त परिसावें ॥ ५८ ॥

होतें वैकुण्ठिच्या कोनीं । शिरलें अयोध्याभुवनीं ।
लागे कौसल्येच्या स्तनीं । तेंचि भूत गे माय ॥ १ ॥
जातां कौशिक राउळीं । अवलोकितां भयंकळि ।
ताटिका ते छळोनि मेली । तेंचि भूत गे माय ॥ २ ॥
मार्गी जातां वनांतरीं । पाय पडला दगडावरी ।
पाषाणाची झाली नारी । तेंचि भूत गे माय ॥ ३ ॥
जनकाचे अंगणीं गेलें । शिवाचें धनुष्य भंगिलें ।
वैदेही अंगीं संचरलें । तेंचि भूत गे माय ॥ ४ ॥
जेणें सहस्रार्जुन वधिला । तो ही तत्काळचि भ्याला ।
धनू देऊनि देह रक्षिला । तेंचि भूत गे माय ॥ ५ ॥
पितयाचे भाकेसीं । कैकईचे वचनासी ।
मानुनि गेलें वनवासीं । तेंचि भूत गे माय ॥ ६ ॥
सुग्रीवाचें पालन । दाळीचें निर्दाळण ।
तारी पाण्यावरी पाषाण । तेंचि भूत गे माय ॥ ७ ॥
रक्षी मरणीं बिभीषण । मारी रावण कुंभकर्ण ।
तोडी अमरांचें बंधन । तेंचि भूत गे माय ॥ ८ ॥
धामांगीं खियेला धरिलें । धांडनि शरयूतिरीं आलें ।
तेथें भरतासी भेटलें । तेंचि भूत गे माय ॥ ९ ॥
सर्वाभूतांचें हृदय । नांव त्याचें रामराय ।
रामदास नित्य गाय । तेंचि भूत गे माये ॥ १० ॥

ऐसें रसाळ काव्य श्रवणीं पडतां । जननीये हर्षरोमांच पुल-
कितां । कडकडोनि श्रीसमर्था आलिंगितां । धणी न पुरे चुंबिता

श्रीसमर्थमुख ॥५९॥ जननी वदे धन्य नारीवा तुझा पुरुषार्थ ।
 तुझेनि निश्चयें मी सनाथ । तुंवां समूळ दुःख केलें सुखचि
 निभ्रांत । माझिया हृदयांत आनंद न सांठवे ॥ ६० ॥
 ऐसें श्रीसमर्थजननी संभाषण । चालतां पंत गंगाधरीं केलें
 श्रवण । धांवतचि आले आंतून । डोळेभरोन श्रीसमर्थ देखती
 ॥ ६१ ॥ बंधूबंधूसीं पडिली मिठी । बंधूबंधूसीं प्रेमदृढ गांठी ।
 बंधूबंधूसीं सुख एक पोटीं । सुख संतुष्टीं बंधूबंधू ॥ ६२ ॥
 बंधूबंधूचा विशेष प्रेमा । नाहीं द्यावया दुसरी उपमा । भेटि-
 गांठिं होतांचि समाधी संभ्रमा । तत्काळीं श्रीरामीं लीन दोघे
 ॥ ६३ ॥ बंधूबंधूसी उपासना एक । बंधूबंधूसीं समाधान एक ।
 बंधूबंधूसीं सुख एक । एकाकी आत्यंतिक एकरूप दोघे ॥६४॥
 अवस्था सांवरून पंत गंगाधरें । कंठीं श्रीसमर्था लाविलें
 निर्भरें । डोळे भरिल्लें प्रेमाश्रुपुरें । नयनाश्रुपुरें श्रीसमर्था न्हा-
 णिलें ॥ ६५ ॥ पंत गंगाधर नारायण । अवस्था सांवरुनि
 करिती संभाषण । गंगाधरपंत वदले श्लोकचरण । ते सादरें
 करोन श्रोतीं अवधारिजे ॥ ६६ ॥

लावण्य तारुण्य संपन्न नारी । कौशल्यता वैभव चित्त हारी ।
 एकांतकाळीं पडतां समंधू । अभिलाष नाहीं तो धन्य साधू ॥१॥
 ऐसा पंतगंगाधरांचा प्रश्न । श्रीसमर्थ बोलती प्रतिवचन । जे
 अत्यंत सखोल अर्थपूर्ण । श्लोक गंभीर वचन अवधारिजे ॥६७॥
 वारांगना ती सन्मुख आली । लावण्यरूपीं दृष्टी न घाली ।
 मुक्ताफळीं शुक उगेचि रासी । परंतु आरण्य मिरास त्यासीं ॥२॥
 यापरी संभाषण । उभयतां बंधू करिती आनंदपूर्ण । परस्पर
 पावती ऊणखूण । अत्यंत समाधान परस्परिं ॥ ६८ ॥ श्रीरा-
 मरायें वनवासाहुनी । येणें केलें अयोध्याभुवनीं । संतुष्टता
 कौसल्यामाते लागुनी । राणाऊ जननी तेणेंपाडें सुख संतुष्टी
 ॥ ६९ ॥ चवदा वरुषें निराहारी । भरत राहिला निर्धारीं ।

श्रीराघवें भेटी दिधल्या उपरी । सुख समाधान परी । पंत
गंगाधरा तेणें पाडेसीं ॥ ७० ॥ तथा सुखासी सीमा । नाहीं घावया
उपमा । जांबेची विशेष भाग्यगरिमा । मज तंव संभ्रमा वैकुंठ जालें
॥ ७१ ॥ श्रीसमर्थ वास्तव्य जेथें । त्रिभुवनीचें राज्य तेथें । सकळ ऐश्व-
र्यें सामर्थ्यें । लक्ष्मी रावते अष्टमहासिद्धीसीं ॥ ७२ ॥ तईं जांबेंत
थोर उत्साव जाला । श्रीसमर्थदर्शना जनसमूह धांवला । सकळीं
शोडषोपचारें पूजिलें । सकळांचा झाला जीव कीं प्राण ॥ ७३ ॥
उपरी जाहलें भोजन । श्रीसमर्थ कथिंती निजाचरण । लग्नमंड-
पींहूनि केलें पलायन । पंचवटीं राहोन अनुष्ठान तीर्थयात्रेवरी
॥ ७४ ॥ मी स्तवियला श्रीहनुमान । तो प्रगटला मजलागोन ।
ह्मणे जाईं करीं पंचवटीं तपाचरण । श्रीरघुनन्दन तुज भेटेल
॥ ७५ ॥ सुखें करीं पुरश्चरण । सुखें चालवीं नामस्मरण । गोष्टी
न करीं श्रीरामनामाविण । निर्धारें करोन तप आचरीं ॥ ७६ ॥
उपरी गेलों पंचवटीं । आराधिला जगजेठी । श्रीरामप्रभू भेटला
उठाउठी । ह्मणती तपाची अटाटी आवरी ॥ ७७ ॥ मियां
प्रभुचरणीं विनविलें । जे स्वामी द्वादश वरुषें नेमिलें । तितुकें
निर्विघ्न सिद्धी गेलें । तेणें वाहिलें मज समाधान होईल ॥ ७८ ॥
उपरी निघालों तीर्थाटणा । गेलों अयोध्या मथुरा बद्रिनारा-
यणा । चतुर्थीं केलीं जाणा । जयांची सीमा न बोलवे ॥ ७९ ॥
द्वादशवरुषें चहंधामें केलीं । उपरी श्रीरघुनाथभेटी घेतली ।
श्रीचरणीं पुण्यसंपत्ती समर्पिली । भेटिलार्गीं आलों संप्रती
वडिलांच्या ॥ ८० ॥ आतां येथोनि पुढें । धर्मसंस्थापनेच्या
केंवाडें । मज जाणें असें वाडेकोडें । श्रीरमावल्लभें धडफुडें आज्ञा-
पिलें ॥ ८१ ॥ तंव जननी गंगाधरा । आनंद लहरी उठती
एकसरा । ह्मणती बापा निवडलासी पुण्यपुरुष साचोकारा ।
वंशधर पितरां उद्धरिलें तुंवा ॥ ८२ ॥ पूर्व संकेतशब्द खरा
जाला । माझा नारोवा पुण्यपुरुष निवडला । झणीं तो मज

कौतुकें भेटी आला । उद्धार केला तेणें आमुचा ॥ ८३ ॥ जननी
 वदे नारायणा । तूं सुखें करी जगदुद्धरणा । परी निववी माझि-
 या मना । जें कदाही भ्रमणांत न जाइजे ॥ ८४ ॥ श्रीसमर्थ
 जननीशब्द आइकिला । बंधू गंगाधर विलोकिला । पंत ह्यणती
 अल्पमात्र संशय उरला । तो निरसिला पाहिजे तुह्मी ॥ ८५ ॥
 तंव हांसोनि बोलिले श्रीरामदास । मानितों जी श्रेष्ठवचनास ।
 वंदूनि श्रीगंगाधरचरणास । श्रीकपिलगीतेसीं आदरिलें ॥ ८६ ॥
 ते समूळ श्रीकपिलगीता । आकळे ऐसी नाही जी अधिका-
 रता । भिमू ह्यणे मी अल्पस्वल्प बोलतां । श्रोतीं सादरता
 क्षमा कीजे ॥ ८७ ॥ मी तंव तुमचें लडिवाळ तान्हे । पिसा-
 टचि बोलतों वचनें । शब्दार्थ खोली मी कांहीं नेणें । मूर्खपणें
 महीं वर्तत ॥ ८८ ॥ न कळे कैसें जालें । श्रीसमर्थ चरित्रलेखनीं
 वैसविलें । माझेनि मुखें तोचि बोले । माझें मूर्खपण वहिलें मज्ज
 टाडकें ॥ ८९ ॥ आतां वंदूं श्रीधरचरणा । बोलूं कांहीं कपिल-
 गीतवचना । श्रोतीं सावधान कीजे श्रवणा । मी अनन्यशरण
 बाळमती ॥ ९० ॥ आइका श्रीसमर्थ ह्यणती जननीसीं । तुह्मा
 सांगेन आजि श्रीकपिलगीतेसीं । तुह्मी सावधान करावें श्रव-
 णासीं । समाधानासीं करूं तुमच्या ॥ ९१ ॥ श्रीभगवान कपिल
 ह्यणती माते । प्रकृतीयोगें देहबंध जीवातें । साच न ह्यणावें
 या वचनातें । आसक्ती ते बंध पाववी ॥ ९२ ॥ आसक्ती
 दो विभागीं । भागावी समभागी । एके आसक्तीं नाश
 जगीं । एके लागवेगीं वैकुंठ जोडे ॥ ९३ ॥ कोणी एके
 भजन केलें । वैकुंठपतीसीं जोडिलें । वरी संसारगतेत
 पडिलें । तरी जाणावें राहिलें व्यंग साधनीं ॥ ९४ ॥
 साधकें निष्काम भावें । अविश्रमता भजन करावें । रागद्वेषादि
 त्यागावे । कामक्रोधाचिया नावें शून्य दीजे ॥ ९५ ॥ भगव-
 ताचीं सगुण चरित्रें । श्रवण करावीं परम पवित्रें । तेणें पर-

मारीं मोहारती सकळ गात्रें । होइजे सुपात्र भजनपंथें ॥ ९६ ॥
 प्रकृती ते काये । पुरुष कोणा भणों ये । विवेक वैराग्य ह्यणिजे
 काय । हें स्वयमेव जाणावें ॥ ९७ ॥ विवेक वैराग्य धरी ।
 निष्कामता भगवद्भजन करी । त्याची अज्ञान निशी संव्हरी ।
 त्याचा अंकीत श्रीहरी होवोन ठाके ॥ ९८ ॥ चरणीं देवा-
 लया गमन । करीं करावें देवतार्चन । मस्तकीं वंदावे श्रीचरण ।
 मुखें उच्चारण रामकृष्णगोविंद ॥ ९९ ॥ आदरें करावें शास्त्र-
 श्रवण । इंद्रियां आहार देइजे नेमून । करावें अष्टांगयोग
 साधन । दृढतपाचरण साधावें ॥ १०० ॥ ऐसा नित्यनेम
 चालतां । इंद्रियें भगवत्स्वरुपीं मोहारतां । जीव जीवबंधां-
 तूनि सुटे तत्काळता । संशय चित्ता न धरिजे ॥ १ ॥
 दोअरणीपासावा विस्तव । अरणीतें भस्म करी स्वयमेव ।
 तैसा साधन साधितां योग गौरव । जीव जीवभाव विसरे
 ॥ २ ॥ अष्टांग योग साधनें । शास्त्रीं बोलिलीं बहुविधगुणें ।
 तीं कलीमाजी अत्यंत कठीण । यालागीं नामस्मरण करावें
 ॥ ३ ॥ श्रीराम जयराम । साधकीं गर्जावें उत्तम । येणें तत्काळ
 निरासे भ्रम । पुरुषोत्तम तत्काळ जोडे ॥ ४ ॥ नानाविध
 साधनें । तीं तृणावारीं नेलीं एका नामस्मरणें । भगवत्स्वरूप-
 स्वयमेव होणें । ऐसें प्रतापकरणें नामाचें ॥ ५ ॥ नामासरसी
 टाळी । वाजवितां पापांची होय होळी । देव सांपडे अळुमाली ।
 करुणा कळोळ श्रीरामचंद्रप्रभू ॥ ६ ॥ कलियुगाचें महिमान ।
 देव सोपा करितां नामस्मरण । नामापरतें नाही साधन । ऐसें
 श्रीकपिलभगवान बोलिला ॥ ७ ॥ तरी तुवां जननीये । हित-
 कर वाक्य आइकावें । सर्वकाल रामकृष्णगोविंद गर्जावें । वैकुंठ
 धावें भेटीसीं तत्काळ ॥ ८ ॥ आणिकीं केलें कांहीं ।
 मज तंव नामापरतें नाही । पंडित बोलती शास्त्रप्रवाहीं । मज
 अनुभव आहे अंगीचा ॥ ९ ॥ हांके सरसी उडी । घालो-

नियां स्तंभ फोडी । तो प्रन्हाद रक्षिला कडोविकडी । ऐसी
प्रताप जोडी नामाची ॥ १० ॥ नामें असंख्य भक्त उद्धरले ।
महापातकियां तारिलें । नामें तिन्हीलोक पुनीत केले । नाम
भले साधुसंत सेविती ॥ ११ ॥ यया कलियुगाचें महिमान । एक
करावें नामस्मरण । याहूनि ढिलीं आणीक साधनें । पुरश्चरणें
नानाविध ॥ १२ ॥ ऐसें ऐकतां श्रीसमर्थवचन । जननीचितीं
आनंद गहिंवरोन । प्रेमें पडिलें दृढालिंगन । जालें नवलविंदान
ते काळीं ॥ १३ ॥ श्रीसमर्थां जननी आनंदपूर्ण । उभयतांसी
तत्काळ समाधी जाण । पंत गंगाधरासी समाधी पूर्ण । नाहीं
देहभान कवणासीं ॥ १४ ॥ तटस्थध्यानीं त्रिवर्ग । इतरां कवणा नेण-
वेचि तो प्रसंग । येउनी शुद्धीवर लगबग । गंगाधरपंत समाधी
उतरविती सकळांच्या ॥ १५ ॥ आले शुद्धीसीं त्रिवर्ग ।
जननी संतोष पावली सर्वांग । ह्मणे पुत्र होवोनि फेडि-
ला पांग । मी निजांगें सांग पुनीत जालें ॥ १६ ॥ श्रीकपिल-
मुनीच्या वचनें । समाधी सेविली श्रीकपिलजननीनें ।
मज तेणें पाडें नारायणें । समाधीसुख परिपूर्ण सेवविलें आजी
॥ १७ ॥ गेला निवारला भ्रम । आतां निर्विकल्प उच्चारीन
नाम । नित्य श्रीरामउपासना नेम । मी निभ्रमें चालवीन
॥ १८ ॥ श्रीसमर्थे यापरी आनंदभरें । जननीभ्रम निरसिला
एकसरें । मग आज्ञा पुसिली सत्वर । जगदुद्धार करूं जावया
॥ १९ ॥ तंव जननी बोलिली वाळा । तुझा अधिकार म्यां
ओळखिला । तुवां सुखें जाइजे जगदुद्धाराला । विरुद्ध बोला
मी नेघे ॥ २० ॥ सर्वेचि पंत गंगाधर ह्मणती । तुमची
विख्यात साधुमहंती । तुमचें प्रतापसामर्थ्य आणितां चितीं ।
आनंदवृत्ती उचंबळोन येतसे ॥ २१ ॥ येथोनि सुखें विचरिजे ।
जगदुद्धारा तुह्मी जाइजे । आमुचें विस्मरण कदापि न कीजे ।
हितगुज सहजें मित्रभावे ॥ २२ ॥ तंव श्रीसमर्थ घालिती

लोटांगण । माता गंगाधर घेती उचलोन । मस्तक करिती
 अवघ्राण । उतरिती निंबलोण श्रीसमर्थावरुनी ॥ २३ ॥
 उपरी यथाकालें निघाले । श्रीसमर्थ कृष्णातट ठाकोनि आले ।
 तें चरित्र होईल भलें । पुढिलिये प्रसंगीं ॥ २४ ॥ मी तंव शुद्ध
 बाळमती । शरण साधुसंतांप्रती । माझी तंव वोवडी वदंती ।
 श्रोतीं यथानिगुती गोड कीजे ॥ २५ ॥ येथोनि पुढील चरित्र ।
 विशेष गंभीर सुपवित्र । श्रवण करितां लांचावतील श्रोत्र ।
 अत्यंत पवित्र श्रीसमर्थकथा ॥२६॥ पूर्वार्ध चरित्रभाग । सिद्धी
 गेला जी निर्व्यग । येथोनि उत्तरचरित्र प्रसंग । नेता श्रीरंग
 श्रीसमर्थस्वामी ॥ २७ ॥ माझिये पोटीं भयभारी । धारिष्ट्र केलें
 लेखनावरी । तंव निजांगें धांवला श्रीहरी । माझिये अंतरीं
 प्रविष्टला ॥ २८ ॥ तेणेंचि केलों निर्भय । वचनें आठवती
 निरूपाय । तें नवल सांगतां नये । प्रसंग होये प्रसंगावरी
 ॥ २९ ॥ सत्यसंकल्पाचा । दाता भगवंत साचा । तेणें पवित्र
 केली माझी वाचा । चरित्र रचनेचा पांग फेडिला ॥ ३० ॥
 माझिये मनींचें केलें । मी आवडीं तें वचन बोले । सहज
 लीले प्रसंग जालें । चरित्र वहिलें श्रीसमर्थरायाचें ॥ ३१ ॥
 श्रीसमर्थस्वामी आवडता । तो माझिये जिवांचा पढियंता ।
 त्याची गाईन चरित्रकथा । संकल्प आतौता । सिद्धीस गेला
 ॥ ३२ ॥ असो अतां परिहार । श्रोतीं क्षमा कीजे अधिकोत्तर ।
 कृष्णातीर चरित्र विस्तार । होईल निर्भर पुढिलिये प्रसंगीं
 ॥३३॥ तें निरूपण अत्यंत गोड । साखरे पणिस सुघड । श्रोतया
 वक्त्यांचें पुरे कोड । फिधे चाड भाविकांची ॥३४॥ श्रीरामदा-
 सकथासारामृत । सावधान संतश्रोते परिसोत । श्रीधरचरणीं
 भिमू विनवीत । निजकृपामृत तुमचें हें ॥ २३५ ॥ इति
 श्रीरामदासकथासारामृत । भिमूविरचितम् । श्रीसमर्थ तीर्थयात्रा-

गमन । मातृशोकपरिहार करणं नाम अष्टम प्रसंग सम्पूर्णमस्तु ॥

॥ एवं वोवीसंख्या २३५ ॥

॥ शुभं भवतु ॥

॥ श्रीसमर्थ रामदासार्पणमस्तु ॥ ७ ॥

॥ श्रीराम ॥

प्रसंग ९ वा

आदिनारायणं विष्णुं ब्रह्माणं च वशिष्टकम् ।

श्रीरामं मारुतिं वंदे रामदासं जगद्गुरुम् ।

॥ श्रीसद्गुरु रामदासाय नमः ॥

य श कीर्ति प्रताप जोडे । संसारभ्रांति समूळ उडे ।

कळिकाल पायरवीं पडे । हें सामर्थ्य गाढें श्रीसमर्थ-

भक्तीं ॥ १ ॥ श्रीरामदास सखा सोडरा । यासम-

न देखों अन्य दातारा । जन्ममरणाचा पांग पुरा ।

निज निर्धारा फेडितसे ॥ २ ॥ श्रीरामदास कैवल्यनिधी ।

दूर करी आधिव्याधी । नाना विघ्नारिष्ट संवधीं । भवभयजळ-

निधी संरक्षी ॥ ३ ॥ तनुमनें जिवेप्राणें । करावें श्रीरामदास

गुणगाणें । श्रीरामदासाविणें साजणें । देखता त्रिभुवनीं आढ-

ळेना ॥ ४ ॥ अज्ञाननिशी सरतां । आणि प्रबोध पहाट फुटतां ।

श्रीगुरु चोजविती सुपंथा । श्रीरामदास समर्था भेटावया ॥ ५ ॥

भाग्याचा निज निधान ठेवा । श्रीरामदास डोळां पहावा ।

सर्वकाल हृदई ध्यावा । श्रीरामदास व्हावा देहभाव सहजीं ॥ ६ ॥

जयासीं श्रीसमर्थसेवा घडे । तयाची त्रिभुवनीं कीर्ति पवाडे ।

त्यासीं सुरवर वंदिती वाडेकोडे । परब्रह्म धडफुडें सहज ये

हातां ॥ ७ ॥ श्रीसमर्थ माझी माउली । विषम कटिण काळींची

साउली । नित्य पहातसे वाडुली । स्नेहाळु भली निज तान्हया

॥ ८ ॥ मज लागलें श्रीसमर्थ ध्यान । तेणें नाठवोचि भूकतहान ।
 लवों विसरली नेत्रपाती जाण । आनंद पूर्ण नित्य नूतन दुणावे
 ॥ ९ ॥ मज श्रीसमर्थे लाविला वेधू । तेणें विसर पडला संसार
 संबधू । अज्ञान हरपलें ज्ञानावबोधू । आनंदकंदू वोळला जी ॥ १० ॥
 नेणों कोण पुण्य फळा आलें । श्रीसमर्थे मज अंगिकारिलें ।
 माझे मीपण तेणें चोरिलें । भाग्य फळलें एकसरां ॥ ११ ॥
 येथोनि पुढतपुढती । माझिया भाग्यासि नाही मिति । वेधू
 लागला अहोराती । श्रीसमर्थ रामदास चित्तीं विनटला ॥ १२ ॥
 श्रीरामदासेंविण जें करणें । मज तें तंव होय अमंगळवाणें । श्री-
 समर्थभजनाविण देह धरणें । त्याहूनि मरणें सुखरूप ॥ १३ ॥
 श्रीरामदासेंविण वस्तु देखणें । तोःतंव अधोगतीचा पंथ लक्षणें ।
 श्रीसमर्थ देवाल्या डावलूनि जाणें । निकट करणें कुंभपाक
 ॥ १४ ॥ श्रीरामदासेंविण शृंगार । तो तंव प्रेतरूप बडिवार ।
 श्रीसमर्थनामाविण अक्षर । तरी हे सत्वर जिव्हा झडो ॥ १५ ॥
 ऐसा मनीं भाव उपजला । तो श्रीसंत श्रोतयां निवेदिला । क्षमा
 करा जी अधिकोत्तराला । जी अंकिलों जिवें भावें ॥ १६ ॥
 श्रीसज्जनीं मज जवळ केलें । कृपा कटाक्षें न्याहाळिलें । प्रबंध-
 वचनीं बोलाविलें । हें सामर्थ्य केतुलें मज पामरा ॥ १७ ॥
 तुम्ही मजलागी पढविलें । श्रीसमर्थचरणीं अपिलें । श्रीसमर्थ-
 गुणानुवादीं सामर्थ्य चाले । हें सामर्थ्य बहिलें तुमचें जी ॥ १८ ॥
 आतां असो हा परिहार । परिहार मिसें उठे अहंकार । कांहीं
 देहीं येईल प्रकार । मी कवेश्वर ह्यणोनी ॥ १९ ॥ तो सांडूनि
 वृथाभिमान । वंदूनि सकळ सज्जन । पुढें चालऊं कथानुसंधान ।
 श्रीसमर्थगुणवर्णन ग्रंथगर्भी ॥ २० ॥ मागील प्रसंगीचे अंती ।
 श्रीसमर्थ निघाले धर्मसंस्थापनें साठीं । लक्षोनि आले कृष्णा-
 तटीं । कथा गोमटी परिसावी ॥ २१ ॥ राणाऊनें करविलें
 निवलोण । तंव तेथ असंख्य मिनले पौरजन । लोटांगणीं वंदिती

श्रीसमर्थचरण । नेत्रीं प्रेमाश्रु पूर्ण गह्वरती ॥ २२ ॥ सुवा-
 सिनी गाती मंगळ वीविया । श्रद्धापूर्ण वंदिती श्रीसमर्थपाया ।
 प्रयाणसमयीं निरोप द्यावया । जा ह्यणावया कवणाही वोल
 नुमटे ॥२३॥ श्रीराघवविरहे विव्हळली अयोध्या । जांबेची तेचि
 अवस्था सध्या । गोकुळवासी लोधली श्रीकृष्ण जगद्व्या ।
 श्रीसमर्थपदा तैसेचि स्मरती ॥ २४ ॥ श्रीसमर्थे जननीबंधूसि
 वंदिले । जगदुद्धारार्थ निरोप घेतिले । पौरजनासी साष्टांगे
 अभिवंदिले । आमुचे स्मरण भले असों द्या ह्यणती ॥ २५ ॥
 श्रीसमर्थ ह्यणती मी लेंकरुं । सर्वस्वी हीन दीन पामरु ।
 तुमचा कृपाकटाक्ष करु । निज निर्धारीं शिरीं असों द्या ॥२६॥
 तुमचिया कृपाकटाक्षगुणे । मज हे त्रैलोक्यही होय ठेंगणे ।
 सहजीं कळिकाळाचे तोंड ठेचणे । जडमूढ उद्धरणे नवल किती
 ॥ २७ ॥ ऐसे ह्यणोनि घातिले लोटांगण । तंव धांवोनि जनीं
 घेतले उचलोनि । झणीं भेटीसीं यावे परतोनि । यापरी गह्वि-
 रोनि निरोप देती ॥ २८ ॥ श्रीसमर्थ पंथ क्रमू लागले । दिसेतो
 परस्परीं न्याहाळिले । श्रीसमर्थे हस्तसंकेते पालविले । जन पर-
 तले अतिदुःखकष्टे ॥ २९ ॥ श्रीश्रेष्ठ श्रीसमर्थसंगे आले दूरवरी ।
 गुह्यातीत वार्ता केली परस्परीं । श्रीसमर्थे मस्तक ठेविला श्रीश्रे-
 ष्ठचरणावरी । प्रेमा अंतरीं न वोलवे ॥ ३० ॥ श्रीरघुनाथ-
 जीच्या आज्ञेवरी तुह्मी धर्म संस्थापावा निजनिर्धारीं । धरा
 पीडियली अत्यंत भारी । श्रीश्रेष्ठ सरोत्तरीं निवेदिती ॥ ३१ ॥
 श्रीश्रेष्ठस्वामीनिरोप घेतला । श्रीसमर्थे पंचवटींत श्रीरघुनाथ
 वंदिला । मग कृष्णातट पंथ आक्रमिला । ठाकोनि आले
 कृष्णातट ॥ ३२ ॥ शके पंधराशे सहासष्टोत्तरीं । तारणनाम
 संवत्सरीं । दीनजनांचा निज केवारी । कृष्णातिरीं प्रगटला
 ॥ ३३ ॥ आइका श्रोते भाविकजन । श्रीसमर्थ अवतार
 कार्याचे विद्वान । एक नृप अवतरला शिवअंशंकरोनि । नामा-

भिधान शिवराज ऐसैं ॥ ३४ ॥ शिवराज परमभाग्याचा ।
 ज्यासीं निदिध्यास सर्वकाल धर्मसंस्थापनेचा । स्नेहाळु श्रीसंत-
 सज्जनांचा । रंजल्यागांजल्याचा कैवारधारी ॥ ३५ ॥ शिव-
 रायाची यशकीर्ती । विख्यात जाहलीसे जगतीं । साधुसंत
 पावले परम तृप्ती । मंगळ कृती देखोनी ॥ ३६ ॥ अत्यंत
 अल्पवयामाजीं । शिवरायें तोरणा जितिला सहजीं । नाना युद्ध
 कौशल्य समाजीं । कीर्तिवंत गाजी प्रगटला ॥ ३७ ॥ महारा-
 ष्ट्राचा भाग्यसूर्य । तो हा प्रत्यक्ष श्रीशिवराय । जयाचे शूरवर
 वंदिती पाय । धन्य ते माय जिजाई ॥ ३८ ॥ असो ऐसिया
 समयास । श्रीसमर्थ आले महाबळेश्वरास । जन लाविले भक्ति-
 पंथास । सानथोरास वेधू लाविला ॥ ३९ ॥ तेथील अनंत-
 भट आणि दिवाकर । ज्यासी श्रीसमर्थभजनीं अति
 निर्धार । अनुग्रहीत होऊनि तत्पर । सेवाकर जाहले ॥ ४० ॥
 त्यासी श्रीहनुमंतमूर्ती दिधली । उपासनादीक्षा निवेदिली ।
 तेथूनि श्रीसमर्थस्वारी मुरडली । ठाकोनि आली वांईक्षेत्रा ॥ ४१ ॥
 श्रीसमर्थे कृष्णास्नान केलें । उपरी श्रीरघुनाथकीर्तन आदरिलें ।
 श्रीरामगुणीं जन रंजविले । जयघोष गाजविले श्रीरघुवीरनामें
 ॥ ४२ ॥ तंव पीठके यांची जननी । श्रीचरणीं आली लोटांगणी ।
 तिसी देवें अनुग्रह देउनी । श्रीरघुनाथ भजनीं लाविली ॥ ४३ ॥
 श्रीरोकडोवा नामाभिधान । तेथ संस्थापिला वायुनन्दन ।
 पीठके यासीं सेवा निवेदून । श्रीजरंडेश्वर लक्षोन चालिले ॥ ४४ ॥
 मग कृष्णावेणी संगमीं । वसतीसि आले श्रीसमर्थस्वामी । लेकु-
 रांसर्वें क्रीडा आक्रमूनी । बालधर्मीं चातुर्मास्य क्रमिलें ॥ ४५ ॥
 श्रीसमर्थे जनलोक धुंडिला । शोध शोधूनि ठाई पाडिला । गुप्त-
 वेष न वचे प्रगटविला । जनस्वभाव वोळखिला ठाईठाई ॥ ४६ ॥
 उपरी आले प्रीतिसंगमीं । विरक्त गाजले श्रीसमर्थस्वामी ।
 नाढळती कदा हेमधामीं । जनविश्रामीं नाढळती कदा ॥ ४७ ॥

कचित् जनलोकीं प्रगट दिसती । पहात पहातां गुप्त होती ।
 जन शोधशोधूनि पाहती । अत्यंत श्रमती सांपडेना ॥ ४८ ॥
 चमत्कार भिक्षामिसें । जन वेधिले सौरसें । स्त्रियां बालें
 अति आवेशें । नमस्कार मिसें लोधोन पडती ॥ ४९ ॥
 श्रीसमर्थे कऱ्हाडदेश पाहिला । विशेषें खडीपर्वत धरियला ।
 चरणस्पर्शें पुनीत केला । कृष्णाबाईसी आला धन्यवाद ॥५०॥
 श्रीरामखडीचे महिमान । बोलों जातां असाधारण । धन्य
 तेचि सभाग्यजन । जिहीं तेथें श्रीचरण देखिले डोळां ॥ ५१ ॥
 संप्रती खडीपर्वत देखतां । श्रीसमर्थ आठवती चित्तां । प्रेमाश्रु-
 पूर नेत्रीं वहातां । सांवरितां न सांवरे ॥ ५२ ॥ महाराज
 योगेश्वरें । चरित्र केलें कौतुकाकारें । दृष्टीं पडतील तीं
 पदें कां सुकुमारें । जीवा काविरें विरहाचें ॥ ५३ ॥ धन्य
 ते काळींचे सभाग्यजन । जिहीं पूजिले ते श्रीचरण । पाईच्या
 पादुका चटचट करोन । तो ध्वनी आडकोनि श्रवण पुनीत
 केले ॥ ५४ ॥ श्रीरामखडीवरून झळकली असेल छाटी ।
 ती जिहीं अवलोकिली असेल दृष्टीं । श्रीरघुनाथ नामस्मर-
 णाची धाटी । श्रीसमर्थ निकटीं राहोन आडकिली जिहीं ॥५५॥
 आडका श्रीसमर्थें भिक्षेकार्णें । फेरी नित्यनूतन करणें । अति
 गुप्त गिरिकंदरीं प्रवेशणें । विवंचना करणें जगदुद्धरणीं ॥५६॥
 आडका पुढें चमत्कार जाला । तो सावधानचित्तें पाहिजे अव-
 धारिला । येथोनि विशेष चरित्रलीला । परम आगळा कथा-
 भाग ॥ ५७ ॥ माझा स्वामी श्रीसमर्थ । काय एक न करील
 अघटीत । जगदुद्धरणीं पक्ष सत्य । त्रिसत्यसत्य गाजला
 ॥ ५८ ॥ आतां शहापूरकथाविंदान । तुम्ही सादरें करावें
 श्रवण । कांहीं होतां अधिक उणें । क्षमा पूर्ण मज कीजे
 ॥ ५९ ॥ प्रीतिसंगर्मां स्नान केलें । श्रीरामखडीं विश्रांतीसिं
 आले । संध्याजपवंदनादि सारिले । आदरिलें भिक्षेसीं ॥६०॥

नित्यनेम मसुरासि जावें । मधुकरी कोरान्न करावें । तें भोजन
 खडीपर्वतीं सारावे । विवंचीत जावें जनदुःखपरिहारा ॥ ६१ ॥
 एकवार आलें मनीं । जावें शहापुरा लागुनी । कोरडी भिक्षा
 यावें घेउनी । आजिचे दिनीं हेंचि भलें ॥ ६२ ॥ तैसेचि प्रवे-
 शले शहापुरांत । जन देखती आश्चर्यचकीत । फेरी करितां
 अवचीत । गृह आलें ग्रामलेखकाचें ॥ ६३ ॥ ते ग्रामलेखक
 बाजीपंत । ग्रामसाऱ्यास्तव होते बंदिस्त । स्त्री सतीबाई होती
 विलपत । तंव अंगणांत रामरामध्वनी आइकिला ॥ ६४ ॥
 जयजयश्रीरघुवीर ध्वनी । सतीबाई आइकोनि कानीं । आधीच
 संतप्त होती मनीं । तैसी धांवोनि अंगणीं आली ॥ ६५ ॥
 सती बोले हे अभद्रवाणी । नुचारी आमुचिये अंगणीं । जा
 झणीं नीघ परता येथुनी । आजपासोनि न येइजे ॥ ६६ ॥
 श्रीसमर्थ नित्य नेम धरिला । अंगणीं रामरामध्वनीं गाजविला ।
 सतीबाईमनीं अत्यंत क्रोध भरला । साधू ताडिला कठिणोत्तरीं
 ॥ ६७ ॥ ते ह्मणे गोसाविया धीटा । किती करविशी रे कट-
 कटा । तुझ्या न कळती कोणह्या चेष्टा । हटातटा पीडिसी
 ॥ ६८ ॥ तुझी मूर्ती वल्कलांबर । भस्मीभूत जटाभार । अभ-
 द्रवाणी गर्जविसी फार । लेंकुरें लहानथोर धाकीं भरलीं ॥ ६९ ॥
 इतुकियांत चमत्कार जाला । बाजीपंतासि देहदंड नेमिला ।
 विजापुराहूनि तलफनामा आला । गृहीं वाढला अति
 आक्रोश ॥ ७० ॥ तंव तेथ श्रीसमर्थ अंगणीं आले । शोका
 कोण कारण पुसिलें । जन ह्मणती जावें पंथें आपुलें ।
 तुझेनि केलें काय होय ॥ ७१ ॥ श्रीसमर्थ सतीबाईसीं
 विनविती । दुःखशोक सांगा मजप्रती । जरी आह्मी केली
 शोकनिवृत्ती । तरी चितीं श्रीराम स्मरावा ॥ ७२ ॥ सतीनें
 अवलोकिले श्रीरामदास । ह्मणे जरी पुरतील माझे मनोरथ ।
 तरी निश्चयें भजेन श्रीराघवास । हे सत्यसत्य भाष माझी ॥ ७३ ॥

तंव श्रीसमर्थे दिधलें अभिवचन । एकादश लोटतां दिनमान ।
 गृहासि येतील तुमचे यजमान । श्रीरामध्यान धरोनि राहिजे
 ॥ ७४ ॥ इतुकें बोलोनि खडीपर्वतीं आले । नित्यनियमातें
 सारिले । उपरी अंतर्धान पावले । प्रगटले विजापूर दरवारीं
 ॥ ७५ ॥ वेषतरी साधारण । वृत्ती दाविली गुमास्तपण । उभे
 हिशेब किताब हातीं धरोन । पादशहा लागून मुजरा केला
 ॥ ७६ ॥ नामपुसतां सांगितलें दासोपंत । यजमान आमुचे
 बाजीपंत । कुळकर्ण लिखितां मी नेमस्त । चुकिताचें प्रायश्चित्त
 मजचि व्हावें ॥ ७७ ॥ आजि हिशेब आणिले शुद्ध करोन । ते
 एकवार पहावे निरखून । याउपरी पडेल कांहीं न्यून । देहदंडण
 मजचि व्हावें ॥ ७८ ॥ अश्चर्य जाहलें यवन कचेरीं । हिशेबीं
 चुकी नाडलेचि अणुभरी । मूर्ती पहातां चित्तचोरी । टकमक
 अंतरीं यवनांच्या ॥ ७९ ॥ न्यून नाहीं ऐसें कळलें । बाजीपंत
 बंधमुक्त केले । श्रीसमर्थसंगें मार्गस्थ जाले । शहापूरनिकट
 आले सुखसम्मेली ॥ ८० ॥ सुखदुःखाच्या गोष्टी केल्या ।
 श्रीसमर्थे निजलीला गुप्त राखिल्या । बाजीपंतासी नाहीं उमग-
 ल्या साध्याभोळ्याला केंवि कळे ॥ ८१ ॥ शहापूर निकट येतांचि
 जाण । श्रीसमर्थ राहिले दिशेकारणें । बाजीपंत लगबगें आले
 गृहालागून । कुटुंब लेंकुरां देखोन समाधान पावले ॥ ८२ ॥
 सतीबाई पुसे कैसी सुटका जाली । येरें दासोपंतकथा निवेदिली ।
 तेणेंगुणेंचि सुटका कीर जाहली । आयुर्मर्यादा वाढली अकस्मात्
 ॥ ८३ ॥ सतीबाई वदे न दिसती दासोपंत । येरु वदे येतील
 आतां त्वरीत । बहुकाल लोटला वाट पहात । तरी तो दासोपंत
 नयेचि दृष्टीं ॥ ८४ ॥ रात्र सरली दिवस उगवला । परी दासो-
 पंत नाहीं भेटला । सकळीं निराहार मांडिला । शोध मांडिला
 ठाई ठाई ॥ ८५ ॥ ह्मणती दासोपंत आलियावीण । आह्मां कर-
 णेंचि नाहीं भोजन । यापरी क्रमिल्या रात्री तीन । तंव कळक-

लोन श्रीसमर्थें दृष्टांत दिधला ॥ ८६ ॥ तुह्मी हें काय आदरिलें ।
 हें निर्वाण कोण मांडिलें । त्वरीत लेंकुरां जेववा पहिले । मग
 वहिलें भेटीसि यावें ॥ ८७ ॥ मी आहे चंद्रगिरीपर्वती ।
 तुह्मी झणीं यावें भेटीप्रती । ऐसा दृष्टांत सतीबाईप्रती ।
 होतां चित्तांत गहिवरली ॥ ८८ ॥ ह्मणें तोचि गोसावी
 पावला । आजवरी हा पुरुषार्थ नाही कळला । त्यासी म्यां
 मूर्खें अपराध जोडिला । कुशब्दें छळ केला नानापरी ॥ ८९ ॥
 तो बोलिला अकराव्या दिवसीं । तुझ्या आणितों भर्त्यासीं ।
 तें साच म्यां देखिलें प्रचीतीसी । धन्य त्या साधूसीं पूजिन
 आतां ॥ ९० ॥ परिवारें गेली चंद्रगिरी पर्वती । श्रीसमर्थ-
 चरणीं लोटांगणें घालिती । नाना प्रियभाषणें चमत्कृती । श्रीस-
 मर्थ सतीबाईप्रती बोलिले ॥ ९१ ॥ श्रीसमर्थपूजाविधान जालें ।
 उभयतां स्त्रीपुरुषें अनुग्रह घेतिलें । सतीबाईसी सिद्धसाहित्य
 दिधलें । नवल दाविलें उपासनेचें ॥ ९२ ॥ श्रीसमर्थ पात्रें
 वाढविती । भोजनासि आले श्रीमारुती । देखतां सती मूर्छित
 पडली क्षितीं । श्रीसमर्थ उठविती सांवरोनी ॥ ९३ ॥ प्रगट
 साधू कळला । सतीबाईचा भाव दढावला । श्रीसमर्थचरणीं
 संसार अर्पिला । आग्रह धरिला गृहीं यावें ह्मणोनी ॥ ९४ ॥
 शुद्धभावे श्रीसमर्थ वोळले । शहापुरा वसतीसि आले । तीन
 वरुषेंपर्यंत क्रमिले । वृक्ष लाविले ठाई ठाई ॥ ९५ ॥ नित्य
 कृष्णास्नान करणें । संध्यावंदन रामखडीं आचरणें । मसुरीं
 मधुकरीसी जाणें । भोजन सारणें शहापुरीं ॥ ९६ ॥ यापरी
 काळ क्रमिला । मग आज्ञा पुसती जावयाला । तेणें गहिवर
 दाटला सकळांला । जावें ऐसा बोल न काढवे ॥ ९७ ॥ तंव
 श्रीसमर्थें केलें विंदान । उतरंडी टाकिती फोड फोडोन । विंचू-
 सर्प सोडिती अंतर्गृहालागून । तरीही सतीबाई लागून रोष
 नयेची ॥ ९८ ॥ लेंकुरां घेती चिमोरे । पाणियाचे फोडिती

रांजण डेरे । तरीही सतीबाईच्या अंतरें । खेद अणुभरें न
 सेविजे ॥ ९९ ॥ तंव कोणी एके दिनीं । श्रीसमर्थ बोलिले
 सतीबाई लागुनी । जे गृहभाग द्यावा निवडुनी । श्रीरघुनाथ-
 चिंतनीं बैसावया ॥ १०० ॥ तंव सतीबाई नम्रभावे बोले ।
 देवा सकळ गृहचि आपुलें । आतां यांतुनी निराळें । मना
 आलें तथें वसती कीजे ॥ १ ॥ श्रीसमर्थ देखिलें माजघर ।
 रात्रीतूनि निर्मिला श्रीमहारुद्रवीर । भीममूर्ती साचार । ध्यान
 अरुवार आपणा ऐसें ॥ २ ॥ इकडे रवी उदय पावला ।
 सतीबाई आली श्रीसमर्थवंदनाला । श्रीसमर्थ श्रीहनुमंत
 दाविला । नवलाव जाला सकळिकां ॥ ३ ॥ बाजीपंत नमनासि
 येती । तेही कौतुकें तटस्थ देखती । श्रीसमर्थचरणीं सा-
 ष्ठांगें लोळती । धन्य ह्यणती श्रीसमर्थलीला ॥ ४ ॥
 श्रीसमर्थ उभयतांसीं पुसिलें । जें ध्यान कवणाऐसें देखिलें ।
 तंव तिहीं श्रीसमर्थसदृश ह्यणितलें । ध्यानीं विबलें श्रीसमर्थ-
 रूप ॥ ५ ॥ श्रीसमर्थदेवें त्रिवार पुसिलें । तिहीं श्रीसमर्थस्वरू-
 पचि ह्यणितलें । तरी मग पूजा मूर्तिंसीं भलें । आह्मासि
 वहिलें जाणें कीं ॥ ६ ॥ आह्मी आलों धर्मसंस्थापणें ।
 येथ गुंतलों संसारगुणें । हें झणीं अंगा येईल उणें । श्रीराम-
 भजनीं विश्व अंतरेल ॥ ७ ॥ यापरी श्रीसमर्थ वदंती । आइ-
 कोनि सकळही विव्हळती । श्रीसमर्थ तयांसी वारिती । निग्रह
 चितीं दृढ गमनीं ॥ ८ ॥ निग्रह निर्वाण देखिलें । मग श्रीसमर्थ-
 पूजन आदरिलें । भोजनीं मिष्टान्नपदार्थ सिद्ध केले । निरोप
 दिधला थोर कष्टें ॥ ९ ॥ येच समई थोरथोर । संत प्रगटले
 क्षितीवर । धर्मसंस्थापनेसीं लाविती हातभार । अविंध साचार
 पावळण्या ॥ १० ॥ श्रीवामन श्रीआनंदमूर्ती । तैसेचि श्रीजय-
 राम श्रीरंगनाथ गाजती । भागानगरस्थ श्रीकेशव प्रगटती ।
 जडमूढांपैती तारकू ॥ ११ ॥ श्रीविद्वलें श्रीतुक्यामी दृष्टांत

दिधला । श्रीसमर्थरामदास वायुतनय जाणविला । परस्पर
 भेटीं ब्रह्मानन्द दुणावला । धर्म गाजला परस्परीं ॥ १२ ॥
 चंद्रभागाभिवरें वाळुवंटीं । श्रीतुकाराम ब्रह्मानंद वाटी । श्री-
 समर्थ रामदासीं होतां भेटी । आनंद कोटी दुणावला ॥ १३ ॥
 चरित्रें निवेदिलीं परस्परीं । अवतारखूण वाणली अंतरीं ।
 निर्भय निर्विकार क्रियाचारी । उपासनाधारी वर्तती ॥ १४ ॥
 मग वंदूनि श्रीसमर्थचरण । श्रीतुकाराम आले देहू ठाकौन ।
 संतसज्जनीं पुसिलें गमन । श्रीतुकारामीं श्रीसमर्थध्यान
 वर्णिलें ॥ १५ ॥

हुर्मुजी रंगाचा उंच मोतीदाणा । रामदासीबाणा या रंगाचा ॥ १ ॥
 पीतवर्ण कांती तेज अघटीत । अवाळु शोभत भृकुटीमार्जीं ॥ २ ॥
 काष्ठाच्या पादुका स्वामीच्या पायांत । स्मरणी हातांत तुळशीची ॥
 रामनाममुद्रा द्वादश हे टिले । पुच्छ वळवळे कटीमार्जीं ॥ ४ ॥
 कौपीन परीधान मेखळा खांद्यावरी । तुंबा कुबडी करीं समर्थाच्या ॥
 कृष्णातटाकासीं जाहलें दर्शन । वंदिले चरण तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

अवधारा श्रीसमर्थ आले मसुरास । आरंभिलें श्रीरामनवमी-
 उत्सवास । श्रीरघुनाथरथ काढिला मिरवणीस । तंव डहाळी
 मार्गास आड आली ॥ १६ ॥ वृक्षडहाळी तोडणें । हें तंव
 ग्रामाधिकार्या अधीन । तो तंव गर्वेचि बैसला फुगोन । रथ
 तिष्ठोन राहिला ॥ १७ ॥ तेथ श्रीसमर्थें चमत्कार दाविला ।
 कराडी हुजुरीं गुप्त प्रवेश केला । झणीं हुकूम लेहोन आणिला ।
 प्रगट दाविला विश्वजना ॥ १८ ॥ थकीत जाहले मसुरीचे जन ।
 नवल सांगती परस्परांलागून । श्रीसमर्थें वृक्षावरी मूल चढऊन ।
 उफराटा बैसऊन डहाळी काढविली ॥ १९ ॥ तंव तेथ अघटीत
 घडलें । डहाळी समवेत मूल कूपांत पडलें । सकळ जन हळह-
 ळले । बोल लाविले श्रीसमर्थदेवा ॥ २० ॥ श्रीसमर्थ सांगती
 विश्वजना । मूल सुखरूप असे जाणा । मग निकट येऊनि हांक
 देती कल्याणा । वरी येई जना सुखी करी ॥ २१ ॥ तो ओ

देतचि वरी आला । सकळलौकीं कल्याण देखिला । तर्धी-
 पासोनि कल्याणपद पावला । प्रतापी गाजला पट्टाधिकारी
 ॥ २२ ॥ श्रीसमर्थ द्रुषणा कारणें । सतीबाईसी नित्य मसु-
 रासि येणें । नित्यनूतन कीर्तनश्रवण करणें । प्रसाद पावणें श्री-
 समर्थजीचा ॥ २३ ॥ श्रीसमर्थद्रुषणाविण । सतीबाईसी होय
 उबगवाणें । नित्य श्रीसमर्थगुणीं वेधणें । नित्य स्मरणें श्रीस-
 मर्थनाम ॥ २४ ॥ धन्य ते सतीबाई पुण्यशीळ । जियेसीं श्रीस-
 मर्थ जोडले अळुमाळ । जाहला प्रेम सुखाचा सुकाळ । धन्य
 काळ श्रीसमर्थभेटी ॥ २५ ॥ श्रीसमर्थ चिंतोनि पाय ठेवी ।
 श्रीसमर्थस्वरूपीं विश्व भावी । श्रीसमर्थचिंतनें श्रेष्ठ पदवी ।
 स्वात्मानुभवीं राहिजे ॥ २६ ॥ श्रीरामनवमीकारणें । सती-
 बाईसीं मसुरासि येणें । सहपरिवारेसीं सादर होणें । सेवा करणें
 नानाविध ॥ २७ ॥ उत्साव समाप्ती उपरी । परतोनि येती शहापुरीं ।
 साष्टांगें श्रीसमर्थचरणावरीं । सप्रेमभरीं लोलती ॥ २८ ॥ तंव काय
 जाहलें हो नवल । नमन न करी सतीबाईचें मानस मूल । ह्मणे
 नमन केलियाचें फळ । निज निश्चळ कोण असे ॥ २९ ॥
 जन पाहती कौतुकें । बाल बोल बोलतसे कौतुकें । ऐसें न
 देखीं मूल आणीक । बाल लटिके न ह्मणती कोणी ॥ ३० ॥
 श्रीसमर्थदेवें मूल जवळी पाचारिलें । ह्मणती बाळा तुवां ह्मणि-
 तलें । तें आह्मी श्रवण केलें । तरी वहिलें आइकावें ॥ ३१ ॥
 जरी टाकिसील ह्या कूपांत उडी । करूं तुज पाहिजे त्याची
 जोडी । यापरी श्रीसमर्थवचन निघतां तांतडी । बालें धडाडी
 उडी कूपांत घेतली ॥ ३२ ॥ तंव एकचि हाहाकार जाला ।
 जन ह्मणती व्यर्थ अविचार घडला । श्रीसमर्थ ह्मणती झणीं
 लेंकुरें बोल आणिला । ह्मणतां घेतली निजांगें उडी ॥ ३३ ॥
 जळीं लेकुरें देखिलें दिव्य सिंहासन । वरी श्रीसमर्थ विराज-
 मान आपण । माला मुद्रा जटाधारण । दिव्याभरणें विराजीत

॥ ३४ ॥ गोपीचंदानाची उटी । तुळशीमाळा विराजीत कंठीं ।
 श्रीरामनामाचा ध्वनी कर्णपुटीं । अती निघोटी ऐकतसें
 ॥ ३५ ॥ बाळें वंदिले श्रीचरण । अनन्यभावे घातिलें लोटां-
 गण । अनुग्रह प्रसाद पावोन । ब्रह्मानन्द पूर्ण बिंबला
 ॥ ३६ ॥ उपरी उभयतां आले वरी । जन देखती हरुषभरीं ।
 श्रीरामनामाचा गजर भारी । भक्त प्रेमपडिभरीं गर्जिले
 ॥ ३७ ॥ तेचि प्रसिद्ध भीमाजी महंत । अधिकारी जाले श्री-
 समर्थसेवकांत । उदंड गाजले कीर्तिवंत । सतीबाई सान्निध्यांत
 परमपद पावले ॥ ३८ ॥ देवें मसुरासी नवमीउत्साव केलें । तेथ
 श्रीमहारुद्र संस्थापियले । बहुविधजन भजनीं लाविले । उपरी
 आदरिलें प्रयाणासीं ॥ ३९ ॥ सहज लीले हिंडत फिरत । श्री-
 समर्थ आले चाफळखोऱ्यांत । हे नेमिली कर्मभूमी विल्यांत ।
 महिमा अत्यंत स्थळ विशेषीं ॥ ४० ॥ धन्य ते चाफळीं वृक्ष-
 पर्वत । धन्यधन्य तेथील पक्षिजात । धन्यधन्य ते आसंमतांत ।
 चाफळखोऱ्यांत वस्तुजात विचरती ॥ ४१ ॥ परमपावन ते
 भूमी । जेथ विराजिले श्रीसमर्थस्वामी । नानावैभव संभ्रमीं ।
 चाफळग्राम विराजिलें ॥ ४२ ॥ नेणों कोण भूमीचें पुण्य । जेथ
 लागले श्रीसमर्थचरण । श्रीरामनामें करोन । वैकुण्ठभुवन प्रत्यक्ष
 जालें ॥ ४३ ॥ अमरावतीचें वैभव । चाफळीं कोंदलें स्वयमेव ।
 नाना संतमहंत समुदाव । निजवैभवे ठाकोनि आले ॥ ४४ ॥
 श्रीरामदासमहंती गाजली । कीर्ति चहुंकडे विखुरली । भावि-
 कासीं मोकळीवाट फुटली । शोधित आले श्रीरामदास ॥ ४५ ॥
 कोणी महासिद्ध प्रगटला चाफळीं । हेचि मात जनीं रूढली ।
 दुरुषणाकारणें उत्कंठीत जाहली । धाधावली निशिदिनीं ॥ ४६ ॥
 श्रीसमर्थें उपासनासामर्थ्य दाविलें । महंत शिष्य मेळविले ।
 भजन उपासनेसी वृद्धिगत केलें । स्थळ शोधिलें चाफळीं ॥ ४७ ॥
 चाफळग्रामाधिकाऱ्यासी । देवें मागीतलें स्थळासीं । तिहीं दा-

विलें स्मशानभूमीसीं । श्रीसमर्थमानसीं मानवलें ॥ ४८ ॥ नाही
 कळला श्रीसंतमहिमा । ते नर कासया आले हो जन्मा । पाहु-
 णेर केवळ यमधर्मा । अधमाधम नरकासि जाती ॥ ४९ ॥ तिर-
 स्कारें साधूसि लेखून । स्मशानभूमीसी दिधलें दान । देवें तें-
 चि श्रेष्ठ ह्मणोन । मठ संस्थापन आदरिलें ॥ ५० ॥ आपुला
 शिष्यसमुदाय बोलाविला । समूळ पाषाण गोटा काढविला ।
 तंव तेथ एक चमत्कार घडला । समंध प्रगटला स्मशानीं ॥ ५१ ॥
 श्रीसमर्थसंनिध प्रगटोन । ह्मणे देवें मज न द्यावें जी भिरकावोन ।
 निश्चयें निरुपद्रवें राहेन । देवें मज लागोन जीवदान द्यावें ॥ ५२ ॥
 श्रीसमर्थ ह्मणती हें तंव न घडे । तुजसी आह्मा सख्यत्व केंवि
 जोडे । विघ्नराज तूं दुघड । स्त्री बालें वापुडे तूं पीडिसील ॥ ५३ ॥
 बहुत विनविल्या वरी । देवें राखिला मठाशेजारीं । दधिभात
 दिधला रथोत्सवाउपरी । अद्यापवरी नेम चालविला ॥ ५४ ॥
 श्रीसमर्थदेवें मठ स्थापिला । भजनमार्ग सुगम केला । श्रीरघु-
 नाथउत्साव चालविला । अनुपम सोहळा मृत्युलोकीं ॥ ५५ ॥
 श्रीसमर्थचित्ता आलें । जे श्रीरघुनाथ पाहिजे संस्थापिले । पाथर-
 वटासीं पुसिलें । अवधी बोलिले वरुष एक ॥ ५६ ॥ श्रीसमर्थ
 श्रीरघुनाथ इच्छा बोलिले । उपरी पर्यटण आदरिलें । झणीं
 अंगापुर शिवस्थानीं आले । ध्यानस्त बैसले क्षण एक ॥ ५७ ॥
 श्रीरघुनाथध्यान धरितां । ध्यानीं प्रगटली दृष्टांत वार्ता । मज
 श्रीरघुपतीसीं वरी काढी आतां । भाग्यवंता रामदासा ॥ ५८ ॥
 तंव श्रीसमर्थें तत्काळ तेथें । उडी घेतली डोहाआंत । वरी
 घेवोनि आले श्रीरघुनाथ । स्वरूप अत्यंत साजिरें ॥ ५९ ॥
 श्रीरघुनाथ कोदंडधारी । श्रीसमर्थ देखती डोळांभरी । सर्वोचि
 घालोनि झोळीभीतरीं । मार्ग सत्वंरीं आक्रमिला ॥ ६० ॥
 गुराखियांनीं कौतुक देखिलें । तें धांवोनि गांवलोकां निवेदिलें ।
 ग्रामस्त तत्काळ तेथ पातले । कठिणात्तर बोलिले स्वामीप्रती

॥ ६१ ॥ ह्यणती स्वामी तुह्मी हें काय मांडिलें । आमुचे
 मूर्तीसीं कासया चोरिलें । निजपूर्वजीं डोहीं सांठविलें । तें
 तुह्मी हरिलें गुप्तवें ॥ ६२ ॥ तरी आतां वऱ्या बोलें । मूर्तीसीं
 पाहिजे दिल्लें । श्रीसमर्थें स्मितहास्य केलें । तळीं ठेविलें
 मूर्तीसीं ॥ ६३ ॥ देवें जन निरोप घेतला । ठाकोनि आले
 चाफळीं मठाला । जनलोकीं बहु यत्न केला । मूर्ती न्यावयाला
 नगरासी ॥ ६४ ॥ बहुतीं बहु यत्न केले । बळी बळिवंतही
 थकले । बहु वृषभही लाविले । नाहीं चळले श्रीरघुनाथ ॥ ६५ ॥
 नाना यत्न केले । ते ते सकळ वायां गेले । लज्जीत मानसीं
 हिरमुसले । शरण आले श्रीसमर्थ देवा ॥ ६६ ॥ ह्यणती स्वामी
 श्री गोसाविऱ्यां । आजि अनन्य शरण आलों पायां । तुह्मी
 समर्थस्वामी क्षमा करावया । ह्यणोनि पायां लागती ॥ ६७ ॥
 आह्मी कुणबी जातीचे हीन । आह्मासि नाहीं शुद्धज्ञान ।
 अन्याय अपराध दारुण । पोटीं घालोन क्षमा कीजे ॥ ६८ ॥
 धांव धांवोनि लागती चरणीं । अश्रुपूरें भिजविती धरणी ।
 श्रीसमर्थस्वामी करुणारसें द्रवले मनीं । जनांलागून अभय
 दिधलें ॥ ६९ ॥ उपरी भानजी शिष्य पाठविले । श्रीरघुनाथ
 झोळींत आणविले । चाफळीं समारंभेसीं संस्थापियेले । उत्साव
 गाजविले श्रीरामनवमी ॥ ७० ॥ चालिला नवमीउत्साव ।
 विस्तार पावला महंतसमुदाव । लाजिन्नले स्वर्गींचे
 अमरादिदेव । धन्य वैभव मृत्यलोकींचें ह्यणती ॥ ७१ ॥
 अंगापुरस्थ जनीं सेवाधिकार चिंतिला । देवें उत्सवीं ध्वजसं-
 केत निवेदिला । तधींपासोनि नेम चालत आला । विश्वजन
 देखती डोळां अद्यापवरी ॥ ७२ ॥ श्रीसमर्थ सेवेकारण । अक्का
 आलीसे शरण । पदवी पावली असाधारण । कृपा पूर्ण श्रीस-
 मर्थरायाची ॥ ७३ ॥ साधुसज्जन मिळाले । श्रीसमर्थचरणीं-
 विनटले । करवीरप्रांतीं मंगळ भरलें । संत गाजले श्रीरामदास-

स्वामी ॥ ७४ ॥ कीर्ती प्रगटली दूरवर । श्रीसमर्थासीं जाणती
 सानथोर । शोधित येती गिरीकंदर । घोष अपार श्रीरामनामीं
 ॥ ७५ ॥ श्रीसमर्थ महंत पढविले । दूरदेशीं पाठविले । जडमूढ-
 प्राणी उद्धरिले । शोध घेतले गुप्त कार्ये ॥ ७६ ॥ श्रीसमर्थ
 मिरजेसि आले । नगरीं भिक्षामिसें प्रवेशले । तंव देशपांडि-
 यांचें गृह आलें । दृष्टीं न्यहाळिलें वेणाईसीं ॥ ७७ ॥ जयजय-
 श्रीरघुवीर । आइकोनि वेणाई धांविन्नली अतिसत्वर । साधु-
 चरणीं घातिला नमस्कार । ध्यान अंतरीं ठसावलें ॥ ७८ ॥
 श्रीसमर्थदेवें नवल केलें । तुंबाभर दुग्ध द्यावें ह्यणितलें । झणी
 सासवेनें अव्हेरिलें । उपाव न चले वेणाईचा ॥ ७९ ॥ श्रीसमर्थ-
 ध्यान जडलें मानसीं । डोळा तेंचि बैसलें दिवसनिशीं । तेंचि
 पहावया कासाविशी । उकसाबुकसी स्फुंदत ॥ ८० ॥ विरहें
 विव्हळली अंतरीं । ह्यणे तो साधु कई देखेन डोळांभरीं ।
 सद्गदीत रोमांच थरारी । झुरे अंतरीं वेलहाळी ॥ ८१ ॥
 पाय ठेवितां धरणी । श्रीसमर्थ आठवी वेणी । नवस मांडिले
 अनुदिनीं । श्रीसमर्थ नयनीं पहावया ॥ ८२ ॥ तंव एके दिनीं ।
 वेणाई बैसली वृंदावनीं । श्रीनाथभागवतपठणीं । पारायणीं विन-
 टली ॥ ८३ ॥ तंव अकस्मात प्रगटले श्रीसमर्थ । वेणाईसीं पुसती
 ग्रंथार्थ । येरी वदे मी केवळ असमर्थ । ग्रंथार्थ मी काय जाणें
 ॥ ८४ ॥ सर्वेचि नम्रपणें । श्रीचरणीं घाली लोटांगण । नम्रत्वे
 पुसिले कांहीं प्रण । श्रीसमर्थें संतुष्ट होवोन सोडविले ॥ ८५ ॥
 वेणाबाईवरी कृपा केली । श्रीरामीं वृत्ती रंगविली । परम-
 पदाची सोय दाविली । आपदा हरली जन्ममृत्यु ॥ ८६ ॥ वेणा-
 ईनें निकटवास चितिला । देवें अवकाशसंकेत जाणविला ।
 लौकिकीं जनापवाद रूढला । संसारियांसीं तेंचि गमे ॥ ८७ ॥
 कठिण विषम काळ । झणीं निवारी तमाळनीळ । अतिस्नेहाळु
 भक्तप्रणतपाळ । हृदय कोंवलें श्रीरामाचें ॥ ८८ ॥ अल्पकाळेंचि

श्रीसमर्थ आले । वेणार्ईसीं चाफळीं नेलें । भक्तिवैराग्य विशेष
गाजलें । महिमान गाजलें वेणार्ईस्वामी ॥ ८९ ॥ श्रीनामयाची
जनाई । श्रीसमर्थीं तैसीच वेणार्ई । संत महंतांच्या हृदई ।
अत्यंत लाजवी विरक्तभावे ॥ ९० ॥ इतरत्र बहुविध स्त्रिया ।
संसारीं शिणविती काया । श्रीहरिचरणीं विनटावया । नेणती
उपाया मंदत्वे ॥ ९१ ॥ धन्य ते वेणार्ई धन्य ते महंत । जया
सांगाती श्रीस्वामीसमर्थ । पडों नेणती माया मोहांत । धन्य
पुरुषार्थ श्रीरामीं ॥ ९२ ॥ श्रीसमर्थकीर्तीं विस्तारली । दूर
दिगंतरीं गेली । भक्तमंडळीं विस्तार पावली । मही मंडळीं
श्रीराम आला ॥ ९३ ॥ श्रीसमर्थे टाकळीं पत्र लिहिलें । उद्धव-
गोसाविया आणविलें । पंचवटींतील बंधुवर्गासी नमिलें । स-
ख्यत्व विस्तारिलें दूरवरी ॥ ९४ ॥ श्रीसमर्थस्वामींनीं पत्रार्थ
लिहिलें । तें श्रोतीं पाहिजे श्रवण केलें । धन्य मूलपत्रार्थ लाध-
लें । भाग्य फळलें श्रोतयां वक्तयांचें ॥ ९५ ॥

श्रीसमर्थ पत्र

जनस्थान गोदातटीं । परम पावन पंचवटी ।
जेथें पडिली कृपादृष्टी । रघोत्तमरायाची ॥ १ ॥
तेथील रामउपासक । त्यांच्या सेवकांचा सेवक ।
तुह्यामध्ये मी एक रंक । सरतें करावें ॥ २ ॥
तुह्मी निकट देवापासीं । आणि मी पडिलों दुरीदेशीं ।
कृपालूपणें रघुनाथासीं । माझे करुणा भाकावी ॥ ४ ॥
ह्मणावें ते अनाथ । समर्था तूं दिनानाथ ।
ह्मणावें ते पतीत । देवा तूं करुणाकर ॥ ४ ॥
ह्मणावें ते परम किंकर । देवा तूं करुणाकर ।
ह्मणावें ते निराधार । आधार इच्छी ॥ ५ ॥
सत्य मिथ्या तुझा ह्मणवी । त्याची चिंता असों द्यावी ।
ऐसी करुणा करावी । नाना प्रकारीं ॥ ६ ॥
तुह्मां दासामध्ये मी हीन । माझे कोट्यावधी अवगुण ।
परंतु आहे अनन्य । सेवक रघुनाथाचा ॥ ७ ॥
पुढें म्यां ऐसेंचि असावें । माझे मन न पालटावें ।
इतुकें देवासीं मागावें । तुह्मी बंधुवर्गीं ॥ ८ ॥

प्रत्यहीं माझा नमस्कार । देवासीं करावा निरंतर ।

मजकारणें शरीर । इतुकें कष्टवावें ॥ ९ ॥

बाल वृद्ध नरनारी । सकळ भक्त कुमार कुमारी ।

समस्तासीं नमस्कारी । कृष्णातीरवासी ॥ १० ॥

शुद्धउपासना विमळज्ञान । वीतरागी आणि ब्राह्मण्यरक्षण ।

गुरुपरम्परेचें लक्षण । शुद्धमार्ग ॥ ११ ॥

ऐसें पंचधा बोलिलें । इतुकें पाहिजे यत्न केलें ।

ह्मणिजे सकळही पावलें । ह्मणे दासानुदास ॥ १२ ॥

आईका ठाई ठाई मठ स्थापले । ठाईठाई संत मेळविले । ठाई-

ठाई चमत्कार केले । अपण राहिले गुप्तत्वे ॥ ९६ ॥ खणाळ्या-

मध्ये राहती । यात्रा देवाची पाहती । ज्या त्या सुखीं हेचि

वदंती । जाती शोधिती श्रीसमर्थदेवा ॥ ९७ ॥ विशेष श्रीराम-

उपासना । भेदोनि चालविली गगना । कलियुगीं प्रगट दाविला

श्रीरामराणा । वैकुंठ ठेंगणें केलें जी ॥ ९८ ॥ आपण गुप्तत्वे

राहे दुरी । कार्य साधिती वरिच्या वरी । मोठमोठ्यां ठक

पडिलें अंतरीं । धन्य महीवरी श्रीरामदास ॥ ९९ ॥ श्रीराम-

दासें चरित्र केलें अनुपम । तो कथा भाग अतिदुर्गम । मज

नेणवे गुह्यातीत संभ्रम । कथा उत्तमोत्तम श्रीसमर्थरायाची

॥ २०० ॥ श्रीसमर्थरामदासचरित्र शोधूं गेले । तेथ थोरथोरां

ठक पडिलें । त्या मज पामराचें काय चाले । निज तान्हुलें

श्रीसमर्थजीचें ॥ १ ॥ हा हो जी आवडीच्या गुणें । विसा-

टचि निघती वचनें । नेणवे प्रिय जाहलीं कवण्या गुणें । सहजीं

सहजपणें चरित्र जालें ॥ २ ॥ श्रीरामदासकथासारामृत । साव-

धान संत श्रोते परिसोत । श्रीधरचरणीं भिमू विनवीत । निज-

कृपामृत तुमचें हें ॥ ३ ॥ इति श्रीरामदासकथासारामृत भिमू-

विरचितं धर्मसंस्थापनार्थस्थळनिश्चयनाम नवम प्रसंग सम्पूर्ण ॥

॥ एवं बोवीसंख्या २०३ ॥

॥ श्रीसमर्थ रामदासार्पणमस्तु ॥ ४ ॥

॥ श्रीराम ॥

प्रसंग १० वा

आदिनारायणं विष्णुं ब्रह्माणं च वशिष्ठकम् ।
श्रीरामं माहति वंदे रामदासं जगद्गुरुम् ॥

॥ श्रीसद्गुरु रामदासाय नमः ॥

मदास प्रगट जनीं । रामदास व्यापक त्रिभुवनीं ।
रामदास कोंदला जनीं विजनीं । रितें स्थळ नयनीं
आढळेना ॥ १ ॥ जीव अज्ञान अंधःकारें । गजब-
जलीं एकसरे । भ्रांती बळियाढ काविरे । साचो-
कारें प्रतीतीसि नये ॥ २ ॥ साधनाचा तिटकारा । वृथाभिमान
भरला वारा । शुद्ध सात्विकाचा उवारा । पुरा पुरा वोटिती
॥३॥ भाविकांसी फावला एकांत । कृपें वोळला श्रीगुरुनाथ ।
श्रीसमर्थस्वरूप नितांत । प्रत्यक्ष हृदयांत उजळलें ॥ ४ ॥ धन्य
धन्य हे रसना । रंगली श्रीसमर्थगुणवर्णना । धन्य धन्य ह्यणों
या चरणा । श्रीरामदाससदना धांवली ॥ ५ ॥ धन्य धन्य ह्यणों
हे कर । लिहिती श्रीसमर्थगुणअक्षर । धन्य चि जालें जी कले-
वर । उघड समाधी निरंतर श्रीसमर्थ स्वरूपीं ॥ ६ ॥ आजि
स्वानंदाची पूर्णरासी । श्रीसमर्थ पहुडले शेजेसीं । नेणवे आतां
दिवसनिशी । सर्व काळेंसी अनुभवी ॥ ७ ॥ त्रिभुवन ठेंगणें
जालें । श्रीरामदास सदनीं आले । पापताप सकळ मावळलें ।
विश्व धवळलें मंगळरूप ॥ ८ ॥ आतां आणीक नेणों उदीम ।
वाढलासे चरित्रउदीम । येणें एकें पुरतील मनोधर्म । उत्तमोत्तम
श्रीसमर्थ वोळला ॥ ९ ॥ श्रीरामदासचरित्र जालें उदंड ।
बोळूं नेणें शेषाचेंही तोंड । तेथ मज पामराचा पाड । कथा अव-
घड काय बोळूं ॥ १० ॥ परी श्रीसमर्थस्वामी तुष्टला । माझा
अभिमान त्यासीं लागला । हृदई येऊनि वैसला । चरित्रबोला

बौलवितसै ॥११॥ करूनि श्रीरामदासचिंतन । वंदूनि सकळ
 संतसज्जन । चालऊं पुढें कथानुसंधान । परमपावन सुखकारी
 ॥ १२ ॥ मही उद्धराया कारणें । शिवरायासीं अवतरणें ।
 भूतमात्रासीं सौख्य पूर्ण देणें । धर्म संस्थापणें नानापरी ॥ १३ ॥
 धर्मासी ग्लानी चढे । महीं विशेष पाप वाढे । पापिष्ट थैकारती
 संतांपुढें । तें वाडेकोडे महाभाग येती ॥ १४ ॥ शिवरायास
 ह्यणों नये साधारण । शिवरायास पाहों नये न्यून । शिवराय
 ह्यणों नये सामान्य । धर्मसंस्थापनकार्यकर्ता ॥ १५ ॥ शिवराय
 ह्यणों नये मानव । प्रत्यक्ष परमात्मा स्वयमेव । लीला नाटकी
 हाव भाव । कार्य गौरव दाखवी ॥ १६ ॥ मानवी ह्यणोन
 कार्य साधिलें । जन अघवेचि झकविले । जनीं नाहीं प्रगट
 कळलें । शिवराज अळुमाळ महाभाग ॥ १७ ॥ जन्म घेतिला
 क्षत्रिय कुळीं । यवनासवें घेतली हातोफळी । गुढी उभविली
 महीमंडळीं । पिटिली टाळी सुरवरीं ॥ १८ ॥ कार्याकारण
 भावें । श्रीशिवरायें श्रीगुरु शोधवे । नाना साधुसंतासीं
 नमावें । पुनीत व्हावें चरणधुळी ॥ १९ ॥ नित्य नूतन
 हिंडावें । अधर्मतेसी दंडावें । गोब्राह्मण पूजावे । भजन करावें
 नित्यनेमें ॥ २० ॥ अधर्म पीडिली देखतां धरा । येणें शिव-
 रायासि होय उबारा । प्राण निघों पाहे पुरा । जन दुस्तरा
 देखोनी ॥ २१ ॥ अंगीं तेजस्विता भारी । पुरुषार्थी संवगडे
 मेळविले परोपरी । धर्मसंस्थापनकार्य आदरी । घोघरीं जाण-
 विलें ॥ २२ ॥ दादोजी शिक्षागुरु तुष्टला । त्यासीं बालपुरु-
 षार्थ मानला । प्रसन्नचित्तें असीर्वाद बोलिला । राज्यधर
 मुला होसी ह्यणोनी ॥ २३ ॥ माता जिजाई भली । सुपुत्र
 ऐसा प्रसवली । येणें धरा पवित्र केली । होळी जाहली अध-
 र्माची ॥ २४ ॥ शिउबा अत्यंत सुलक्षणी । विनटे साधुसंत
 भजनीं । प्रेम जडलें नामस्मरणीं । पवित्र करणी शिउबाची

॥ २५ ॥ वयोमर्यादा वाढली । कार्यक्षेत्रे दुणावलीं । शूर
 पुरुषार्थ मांदी मेळविली । मही दणाणिली पुण्यपुरुषार्थे ॥ २६ ॥
 ह्यणती अधर्म अंधःकार गेला रे गेला । पुण्य परमात्मा
 शिवसूर्य उदय पावला । येणें आमुचा दुःख परिहार केला ।
 विश्रांती पावला जीव येणें ॥ २७ ॥ उदंड यश आयुष्य व्हावें
 शिवरायासीं । तो निरसिता आधिव्याधीसीं । जन असीर्वचनें
 बोलती ऐसीं । शिवराय दिवसनिशीं सकळ स्मरती ॥ २८ ॥
 राय दुर्गावरी । शिवरायासि वास्तव्य निरंतरी वैरी तिष्ठती
 पाळतीवरी । नाशकरावया निरंतरी वाट पाहती ॥ २९ ॥ हरि-
 कीर्तनाकारणें । शिवरायासि वारंवार पुण्यनगरीं येणें । प्रसाद
 तीर्थ ग्रहण करणें । परतोनि जाणें निजस्थळा ॥ ३० ॥ श्रीतु-
 काराममहिमा वाढला । शिवरायश्रवणीं पडला । अति आदरें
 लोटांगणीं वंदिला । धन रत्नें पाठविलीं बहुमूल्य ॥ ३१ ॥
 ताटीं बहुमोल रत्नें भरुनी । शिवराय । पाठवी श्रीतुकया लागुनी
 तंव तो विरक्त साधु न पाहे दृष्टी भरुनी । श्रीविठ्ठलभजनीं
 विनटला ॥ ३२ ॥ श्रीतुकाराम ह्यणती प्रधान पंताला । हें
 वैभव न सरे जी आह्माला । भूपें झणीं न लागावें आमुचे
 छंदाला । जोग दिधला श्रीविठ्ठलें आह्मां ॥ ३३ ॥ देवें आह्मासि
 करोनि भिकारी । संसार निपटिला वरिचे वरी । वैराग्य गळां
 बांधोनि दोरी । निजनाम गजरीं गर्जविलें ॥ ३४ ॥ आमुचा
 देहभाव हरपला । श्रीविठ्ठलीं विनटला । बोल बोलूनि अबोला ।
 देह विकिला श्रीविठ्ठलीं ॥ ३५ ॥ श्रीविठ्ठलाचें नाम । हाचि
 आह्मा परम धर्म । श्रीविठ्ठलाविण नेम । होय अधर्म आह्मासीं
 ॥ ३६ ॥ तुह्मी सांगा पुण्यशीळ राजा । ह्यणावें पडों नको
 आमुचे काजा । हा अर्थलोभ सहजा । सहजीं सहजा उडोनि
 गेला ॥ ३७ ॥ द्रव्यदाना कारण । यासीं अधिकारी ब्राह्मण ।
 जे करिती अन्नसंतर्पण । सहस्रभोजनें ठाईं ठाईं ॥ ३८ ॥ मी

हीन कुळजातीचा । हा अर्थभाग मज केंचा । भाव कळला
 शिवरायाचा । तो साधुसंतांचा कैवारी ॥ ३९ ॥ धन्य भाव
 शिवरायाचा । ज्यासीं अभिमान साधुसंतांचा । धन्य धन्य ज्या
 त्या सुखींचा । यशकीर्तीचा धन्यवाद गाजे ॥ ४० ॥ नर नारी
 पुरुष । गाती वणिती शिवराज यश । धन्य ह्यणती क्षत्रियाव-
 तंस । परम पुरुष शिवराज जन्मला ॥ ४१ ॥ तरी तुम्ही सुज्ञ
 प्रधान । हें दान करावें मोरया लागोन । करुं नये अन-
 मान । अधिकारी पूर्ण तेचि यासी ॥ ४२ ॥ ते मोरयासीं
 दान देविल्लें । श्रीतुकारामवैराग्य गाजलें । प्रधानपंता हातीं
 पत्र पाठविल्लें । असिर्वाद दिधले शिवकल्याण राजा ॥ ४३ ॥
 आइका श्रोते भाविक । काय वर्तलें नवल कवतुक । कीर्तनीं
 प्रगटला यदुनायक । शिउबा निःशंक निजांगें जाहला ॥ ४४ ॥
 एकवार पुण्यनगरीमार्जी । श्रीतुकयानें कीर्तन आदरिल्लें सहजी ।
 तें श्रवण करावया शिवाजी । जनसमार्जीं पातले ॥ ४५ ॥ शिव-
 रायावरी पाळती दारुण । पाळतीयासीं विंवलीसे खूण । जे
 कथाकीर्तनावांचून । हातालागून शिवराज नये ॥ ४६ ॥ तिहीं
 गुप्त सुगावा घेतला । जे शिवराज कीर्तनीं बैसला । अति
 लागवेगीं वेढा दिधला । श्रोते दचकले भयाभीत ॥ ४७ ॥ शिव-
 राज वदे स्वामी आइकावें वचन । मजकारणें कीर्तनीं वोढवल्लें
 हें विघ्न । मी झणीं जातों उठोन । निर्भयें करोन करा कीर्तन
 तुम्ही ॥ ४८ ॥ तंव तो तुका कठिण वैष्णव संत । कळिकाळांही
 भीक न घालीत । तेथ यवन बापुडे धाक दावीत । हें चित्तांत
 न गणी तो ॥ ४९ ॥ शिवरायासीं वारिल्लें आग्रहीं । ह्यणती
 भयासी कारण नाही । कीर्तनीं विघ्न कैचें काई । ठाईच्या ठाई
 मावळे ॥ ५० ॥ मग बोलिले निर्वाण वचन । आइका श्रोते
 सज्जन । कीर्तन मर्यादा ऊणखूण । सावधपणें श्रवण करा ॥ ५१ ॥

साता दिवसांचा झाला उपवासी । तरी कीर्तनासी सांडू नये ॥ १ ॥

फुटो हा मस्तक तुटो हें शरीर । नामाचा गजर सांडू नये ॥ २ ॥

शरीराचे होत जरी दोन भाग । कीर्तनाचा रंग सांडू नये ॥ ३ ॥
 तुका ह्मणे ऐसा नामी ज्या निर्धार । तेथे निरंतर देव वसे ॥ ४ ॥
 इतुकें बोलोन गजर केला । श्रीविठ्ठल विठ्ठल ध्वनी गाजला ।
 टाळमृदंगीं ध्वनी लोपला । देहभाव हरपला पांडुरंगीं ॥५२॥
 इतुकियामार्जीं नवल वर्तलें । श्रीविठ्ठलें शिवराजरूप धरिलें ।
 अश्ववरी स्वार होवोन धांवले । यवनां भुलविलें एकसरां
 ॥ ५३ ॥ बहु दूर नेलें भुलवोनी । गारीं गडदरीं रडविलें
 अरण्यां । तयांची हाक बोंब नायकेचि कोणी । चुकलों ह्मणो-
 नी तोबा तोबा करिती ॥ ५४ ॥ येरीकडे कीर्तन गजर
 चालिला । तुका कीर्तन रंगीं रंगला । श्रोतयां देह
 भाव हारपला । शिवभूप गेला समाधि शेजे ॥ ५५ ॥ अरिष्ट
 टळलें एकसरा । श्रीतुकारामीं भाव जडला पुरा । ह्मणे येथोनि
 पुरे राजशकट पसारा । भूप एकसरा वीतरागी जाहला
 ॥ ५६ ॥ श्रीतुकारामसेवाकर जाहले । सकळ राजचिन्ह
 अव्हेरिलें । एकाकी अरण्यवासी जाहले । अलंकार त्यागिले
 नानाविध ॥ ५७ ॥ जिजाईमनीं नवल जालें । ह्मणे एकाकी
 देवकार्य अंतरलें । हें श्रीतुकयासि नाही कळलें । ऐसें ह्मणों
 नये वहिलें एकाकी ॥ ५८ ॥ माता जिजाई आली सहपरि-
 वार । श्रीतुकयासि करी नमस्कार । नम्रपणें ह्मणे स्वामी
 तुह्मी दयाकर । कार्य कार्यांतर तुह्मी जाणा ॥ ५९ ॥ तुह्मी
 तरी त्रिकाळज्ञ स्वामी । परब्रह्मस्वरूपविश्रामी । दीन रंक
 बापुडे आह्मी । विनवणी संभ्रमीं करीतसों ॥ ६० ॥ श्रीतुक-
 यानें जिजाईसीं देखिलें । अति निकट सन्निध बैसविलें ।
 धर्मसंस्थापना कार्य विचारिलें । शिउवासि पाचारिलें सन्निध
 ॥ ६१ ॥ मग गीतार्थ काढिला । शिवभूप नानापरी बोधिला ।
 अवतार संकेत जाणविला । श्रीगुरू सांगितला श्रीरामदास
 ॥ ६२ ॥ ह्मणती बापा भूपा तूं पुण्यशीळ । तुजलागीं श्रीगुरू

नेमिला श्रीरामदास निर्मळ । तो प्रगटला श्रीमारुति अवतार
 केवळ । तुंवा अळुमाळ शरण त्यासि जावें ॥ ६३ ॥ शिवरा-
 यानें श्रीतुकयासि वंदिलें । उपरी सहपरिवार स्वस्थळा आले ।
 उपरी कुळदैवतेसी पूजिलें । सोहळे केले यथाविधी ॥ ६४ ॥
 रात्रौ ध्यानस्तवृत्ती लाविली । भगवती हृदई प्रगटली ।
 श्रीगुरु श्रीरामदास खूण बोलिली । गुप्त जाली श्रीफळ देउनी
 ॥ ६५ ॥ श्रीरामदास मारुति अवतार । तो प्रगटलासे महीवर ।
 तूं शरण होई त्यासीं सत्वर । भगवती वर वदोनि गेली ॥ ६६ ॥
 शिवरायासि लागलें श्रीसमर्थध्यान । चित्त निर्बुजलें कार्यातून ।
 कई घडेल त्या साधूचें दर्शन । अत्यंत तळमळोन चित्त वेधलें
 ॥ ६७ ॥ श्रीभगवती वंदूनि शिवराज उठिला । माता जिजाईसीं
 भेटला । इत्थंभूत दृष्टांत निवेदिला । जिजाईसीं जाहला आनंद
 भारी ॥ ६८ ॥ माता जिजाईसीं नमिलें । श्रीसमर्थदर्शनीं प्रयाण
 आदरिलें । कृष्णावेणीतट ठाकोनि आले । संत पूजिले नानाविधी
 ॥ ६९ ॥ साधुमुखीं वार्ता आइकिली । जे श्रीसमर्थ वसती
 चाफळीं । तैसीच सडी स्वारी चालिली । ठाकोनि आले चांफळा
 ॥ ७० ॥ मठीं प्रवेश केला । शिष्यसमुदाव विलोकिला । श्रीरघुनाथ
 साष्टांगेसीं अभिवंदिला । शिवराय गर्हिवरले हर्षरोमांचित
 ॥ ७१ ॥ श्रीशिवरायआगमन आइकोनी । नरसोमलनाथ
 आले धांवोनी । अति विनीत भावें मुजरा करोनी । स्वामी
 लागोनि सुखासन दिधलें ॥ ७२ ॥ नरसोमलनाथ परम भक्त ।
 श्रीस्वामीसेवेसी अत्यंत रत । निजांगें सुभेदार चाफळखोऱ्यांत ।
 शिवरायाचे अंकीत राजकारणीं ॥ ७३ ॥ श्रीशिवरायें श्रीर-
 घुनाथ दर्शन केलें । सभोंवार देवालय प्रदक्षिणा करोनि आले ।
 मनीं परम विस्मय पावले । जें घडलें नाहीं कांहींच दास्य
 ॥ ७४ ॥ श्रीरघुनाथदेवालय जालें । आह्वांसि कांहींच नाहीं
 घडलें । मनीं अत्यंत खेद पावले । नरसोमलनाथासि पुसिलें

विस्मयें करोनी ॥ ७५ ॥ तंव विठ्ठलगोसावी पुढें सरसावले ।
 ह्यणती नव्हे जी हें तुमचेंचि केलें । लटिकें ह्यणाल तरी
 आइका वहिलें । कैसें घडलें वर्तमान ॥ ७६ ॥ गिरी गोसावी
 हिंडत फिरतां । पुण्य नगरीसीं आले अवचिता । आपुले
 उपाध्ये यांचे गृहीं असतां । हरिकथा तिहीं आदरिली ॥ ७७ ॥
 ते काळीं हरिकथेकारण । आपणासि घडलें तेथ आगमन ।
 कथाश्रवणीं परम संतुष्ट होवोन । तीनशे होन समर्पिले ॥ ७८ ॥
 तंव गिरीगोसावी बोलिले । जे आह्मी विरक्त साधू भले ।
 आह्मासि द्रव्य कोण उपेगा आलें । इच्छा तरी पाठवावें चा-
 फळीं ॥ ७९ ॥ पवित्र चाफळखोन्यांत । श्रीरघुनाथदेवालय
 करविती श्रीसमर्थ । उपेगा येईल पुण्यकार्यांत । तें त्वरीत
 आपण पाठविलें ॥ ८० ॥ याकारणें तुह्मी पाठविलें । कांहीं
 भक्तगणींही भरी घातिलें । ऐसें हें श्रीरघुनाथ देवालय ।
 तुह्मी शोभविलें निज निष्ठें ॥ ८१ ॥ तई श्रीशिवरायासीं
 स्मरण जालें । तीनशे होन होते पाठविले । उपरी
 सातशें होन काढिले । नरसोमलनाथासि निवेदिलीं नूतन
 कार्यें ॥ ८२ ॥ नरसोमलनाथाप्रती । श्रीशिवराय कार्य निवे-
 दिती । साकू बांधोनि वोढा फिरवा ह्यणती । महाद्वाराप्रती
 भव्याकार सांगितला ॥ ८३ ॥ मठीं श्रीप्रसाद सेविले । नर-
 सोमलनाथआदरातिथ्य ग्रहण केलें । उपरी श्रीसमर्थदर्शनार्थ
 प्रयाण आदरिलें । शोध घेतले बहुपरी ॥ ८४ ॥ श्रीसमर्थ
 रामदासाविणें । शिवरायासि होय उबगवाणें । श्रीसमर्थ राम-
 दासाविण साजणें । तिहीं त्रिभुवनीं दिसेना ॥ ८५ ॥ कंठीं
 प्रेम दाटलें फार । कम्प रोमांच शरीर थरथर । वाणी गर्जवी
 श्रीरघुवीर । श्रीसमर्थदातार स्मरे क्षणक्षणां ॥ ८६ ॥ श्रीसमर्थ
 स्मरोनि चरण चाली । वाचा श्रीरामनामीं रंगविली । श्रीसमर्थ
 विरहें देहयष्टी सुकली । अतिकष्टी जाहली श्रीसमर्थभेटीस्तव

॥ ८७ ॥ ज्या त्यासीं शिवराय पुसे । मज श्रीसमर्थ भेटतील
 कैसे । प्रेमविरहें उकसाबुकसें । श्रीशिवरायासीं अश्रु लोटती
 ॥ ८८ ॥ शिवराय ह्मणे श्रीसमर्थाविणें । मज राज्यभार सर्वथा
 नाहीं करणें । त्याच्या चरणधुळीविणें । वसती न करणें सुखा-
 सनीं ॥ ८९ ॥ अत्यंत वैराग्य भरलें । श्रीसमर्थस्वरूप हृदई
 बिंबलें । अन्नोदक रुचेनासें जालें । कंटाळले जन संबंधीं ॥ ९० ॥
 शिवरायासि वेधू लागला । जे एकवार पहावें श्रीसमर्थचरणाला ।
 यालागीं शोधशोधुनि ठाव पाहिला । व्यर्थ गेले सकळ श्रम
 ॥ ९१ ॥ नाना गुप्तस्थळें शोधिलीं । चाफळीं गिरी गिरीकंधरें
 उल्लंघिलीं । घळीं खणाळीं दृष्टीं घातिलीं । शोधकें थकलीं ठाव न
 कळे ॥ ९२ ॥ ऐसियांत राजकारण जालें । भूपें प्रतापासि गमन केलें ।
 कार्य सम्पादोनि श्रीभगवतीसि आराधिलें । निग्रहें मांडिलीं अन-
 शनव्रतें ॥ ९३ ॥ पूर्वीं दृष्टांत दाविला । तैसा श्रीगुरु नाहीं भेटला ।
 माझा उपाव सर्वस्वीं खुंटला । देह घातिला आजि अनशनीं ॥ ९४ ॥
 श्रीगुरु जरी न भेटती । तरी देहसांडणी आजि सुनिश्चिती ।
 ऐसें वदोनि शिवराय क्षितीं । श्रीसमर्थभेटीप्रती पहुडले ॥ ९५ ॥
 क्षणएक लागला डोळा । तंव स्वप्नामाजीं साधु प्रगटला । कटीं
 कौपीन मेखळा गळा । गळामाळा तुळशीच्या ॥ ९६ ॥ पाई
 पादुका स्मरणी हातीं । तुंबा कुबडी करीं विराजिती । जटाजूट
 भस्मीभूत मूर्ती । भव्य विराजती श्रीसमर्थ रामदास ॥ ९७ ॥
 श्रीसमर्थें शिवराय स्मितहास्यें विलोकिला । कृपाकटाक्षें न्याहा-
 ळिला । आशिर्वचनीं संबोखिला । पद्मकर ठेविला मस्तकावरी
 ॥ ९८ ॥ तंव शिवरायें घातिलें लोटांगण । झणींच श्रीसमर्थें
 घेतलें उचलोन । हातीं प्रसाद श्रीफळ दिधलें पूर्ण । ऊणखूण
 प्रत्यक्ष ॥ ९९ ॥ तेथ भूपें प्रार्थना केली । जे देवा बहू मार्ग-
 प्रतिक्षा घडली । आजि अनशन व्रतें मांडिलीं । कृपा भली

वोळली आजी ॥ १०० ॥ तरी मज पुनीत करावें । आपुलें
 नामाभिधान निवेदावें । निजस्थळ आपुलें सांगावें । सुखी
 करावें निज दासा ॥ १ ॥ तंव श्रीसमर्थ सुहास्यवदनं बोलती ।
 बाबा आह्मी गंगातीरस्थ रामदास ह्यणती । संप्रती तुजकारणें
 कृष्णातीराप्रती । श्रीरघुपतीआज्ञेस्तव आलों ॥ २ ॥ तुझिया
 राज्यामार्जी । स्वरूपसंप्रदाय वाढविला सहर्जी । आतां धेनु-
 विप्रसमार्जी । निर्व्यार्जी भजतसों ॥ ३ ॥ तुमचे देशीं वास्तव्य
 केलें । तुह्मी समाचार नाहीं घेतले । ऋणानुबंधें विस्मरण घड-
 लें । आतां भलें आठवलें ॥ ४ ॥ असो जालें तें होवोन गेलें ।
 आतां तरी न पाहिजे विस्मरलें । गोविर्षीं भजावें चांगलें ।
 संतमेळें पावावें ॥ ५ ॥ धर्मसंस्थापनेकारणें । श्रीआज्ञा तुज
 निवेदणें । जडभारी पडतां धांवणें । संरक्षणें तुजलागीं ॥ ६ ॥
 आतां तुज पुढतपुढती । तेंचि तें सांगणें किती । अव-
 लंविल्या राजकारणाप्रती । पुढतपुढती विस्तारविजे ॥ ७ ॥
 तंव शिवराय संतुष्ट जाला । न सांवरत गहिवरोन उठिला ।
 नेत्रीं प्रेमाश्रुपूर भरला । जिजाईसीं भेटला लागवेगीं ॥ ८ ॥
 जिजाईसीं दृष्टांतवार्ता निवेदिली । श्रीफळप्रसाद खूण दाविली ।
 माताजिजाई मनीं परम संतुष्टली । मंगळ केलें अति गजरें
 ॥ ९ ॥ जेष्ठ पत्नीसीं श्रीफळ दिधलें । शिवरायमनीं शुभसंकल्प
 भरले । ह्यणे स्वामी स्वर्णीं भेटोनि गेले । ते प्रत्यक्ष भले
 विलोकीन आतां ॥ १० ॥ मग आदरिलें प्रयाण । माता जिजा-
 ईसीं केलें साष्टांगें नमन । ठाई ठाई घातिली द्विजां सहस्र भो-
 जनें । सुवर्ण गोदानें नानाविध ॥ ११ ॥ भूप परिवारेसीं
 चालिला । ठाकोनि आला महाबळेश्वराला । असंख्य द्विजभार
 गौरविला । सहस्रभोजनला आदरी ॥ १२ ॥ श्रीवांईक्षेत्रीं
 महालिंग पूजिलें । क्षेत्रस्थ द्विजवरां संतुष्ट केलें । उपरी कृष्णा-
 वेणी माहुलीं आले । विश्रांति राहिले त्रिरात्र ॥ १३ ॥ कृष्णा-

वेणीसंगमीं स्नान केलें । श्रीसमर्थदर्शन शीघ्र व्हावें चिंतिलें ।
इतुकियांत नवल वर्तलें । जें पत्र आलें श्रीसमर्थरायांचें ॥१४॥

श्रीसमर्थांचें पत्र

निश्चयाचा महामेरू । बहुतजनासीं आधारू ।
अखंड स्थितीचा निर्धारू । श्रीमंत योगी ॥ १ ॥
परोपकाराचिया रासी । उदंड घडती जयासी ।
जयाचे गुणमहत्वासीं । तुळणा कैचीं ॥ २ ॥
नरपती हयपती । गजपती गडपती ।
पुरंदर आणि शक्ती । पृष्ठभार्गी ॥ ३ ॥
यशवंत कीर्तिवंत । सामर्थ्यवंत वरदवंत ।
पुण्यवंत आणि जयवंत । जाणता राजा ॥ ४ ॥
आचारशील विचारशील । दानशील धर्मशील ।
सर्वज्ञपणें सुशील । सर्वोठार्यीं ॥ ५ ॥
धीर उदार आणि सुंदर । शूर क्रियेसीं तत्पर ।
सावधपणेंसी नृपवर । तुच्छ केले ॥ ६ ॥
तीर्थक्षेत्रें मोडिलीं । ब्राह्मणस्थानें विवडलीं ।
सकळ तीर्थें आंदोललीं । धर्म गेला ॥ ७ ॥
देव धर्म गोब्राह्मण । करावयासीं रक्षण ।
हृदयस्थ जाला नारायण । प्रेरणा केली ॥ ८ ॥
उदंड पंडित पुराणिक । कवीश्वर याज्ञिक वैदिक ।
धूर्त तार्किक सभानायक । तुमचे ठाई ॥ ९ ॥
या भूमंडळाचे ठाई । धर्म रक्षी ऐसा नाहीं ।
महाराष्ट्रधर्म उरला कांहीं । तुम्हा कारणें ॥ १० ॥
अणखी कांहीं धर्म चालती । श्रीमंत होवोन कित्येक असती ।
धन्य धन्य तुमची कीर्ती । विश्वीं विस्तारली ॥ ११ ॥
कित्येक दुष्टांसि संहारिलें । कित्येकांसि धाक सुटले ।
कित्येकांसि आश्रय जाले । शिवकल्याण राजा ॥ १२ ॥
तुमचे देशीं वास्तव्य केलें । परंतु समाचार नाहीं घेतले ।
ऋणानुबंधें विस्मरण जालें । काय नेणूं ॥ १३ ॥
सर्वज्ञमंडळी धर्म मूर्ती । सांगणें काय तुम्हांप्रती ।
धर्मसंस्थापनेची कीर्ती । सांभालिली पाहिजे ॥ १४ ॥

उदंड राजकारण तटलें । तेथें चित्त विभागलें ।
कारण नसतां लिहिलें । क्षमा केली पाहिजे ॥ १५ ॥

शिवरायें श्रीसमर्थपत्र हातीं घेतलें । घेवोनि शिरसा वंदिलें ।
श्रीसमर्थशिष्यासीं गौरविलें । सन्मानिलें अति आदरें ॥ १५ ॥
श्रीसमर्थपत्र हातीं आलें । प्रेमाश्रुपूरें नेत्र भरले । दृष्टांत दुरु-
षण आठवलें । सद्व्रित जाहले निजमनीं ॥१६॥ शिवराय ह्मणें
श्रीसमर्थसेवाकर । मी निजांगें होईन सत्वर । श्रीगुरुकृपा पाखर ।
आतां अरुवार मी पावेन ॥ १७ ॥ माझा स्वामी श्रीरामदास ।
तो मज आतां भेटेल परेश । दृढालिंगन देईन सर्वांगास । करीन
वास चरणतळवटीं ॥ १८ ॥ माझी श्रीसमर्थ माउली । ती
विषम कठिण काळींची साउली । तिसी भेटावया चरणचाली ।
त्वरा जाली मज आतां ॥१९॥ ऐसा हर्षरोमांचितभरें करोन ।
श्रीसमर्थासि केलें पत्रलेखन । शिष्यासि पुसिलें वर्तमान । स्वामी-
दर्शन केंवि घडे ॥ २० ॥ ते ह्मणती श्रीसमर्थस्वामी । क्षण-
एकही नसती विरामीं । निश्चित स्थळ न बोलवे संभ्रमीं ।
चाफळआश्रमीं बहुधा भेटतील ॥ २१ ॥ विशेषतः रामघळीं कां
दासघळीं । श्रीसमर्थ भेटती एकांत वेळीं । तुह्मी त्वरा करोनि
अळुमाळी । श्रीसमर्थ घळींत शोधावे ॥ २२ ॥ शिवभूपें त्वरा
केली । मानगांव पर्यंत स्वारी आली । मग सडीस्वारी निघाली
निवडकमंडळीनिशीं चाफळासि आले ॥ २३ ॥ श्रीराघवा
साष्टांग प्रणिपात केला । श्रीसमर्थप्रभूचा शोध घेतला । अक्का
बोलिली शिवरायाला । शिंगणवाडीं श्रीमारुतिसन्निध श्रीसमर्थ
भेटतील ॥२४॥ तरी आतां स्नानें करावीं । स्वस्तचित्तें भोजन सारा
वीं । क्षणएक विश्रांता घ्यावीं । निरोप पाठवितें श्रीसमर्थदेवासीं ॥२५
तंव तेथ शिवराय ह्मणें । आजि श्रीसमर्थदर्शनाविण अन्न न
सेवणें । अक्का बोलिली ऐसी त्वरा न करणें । बहुत परिवारें
श्रीसमर्थ भेटती न भेटती ॥ २६ ॥ तुह्मी पत्र जें पाठविलें ।

कल्याण श्रीसमर्थसन्निध येवोनि गेले । आतां भोजन करावें
 वहिलें । निरोप पाठवितें श्रीसमर्थदेवा ॥ २७ ॥ शिवरायासि
 श्रीसमर्थध्यास जडला । हृदा विरहाग्नी अत्यंत झोंवला । या-
 लागीं दिवाकरगोसावी समागमें दिधला । भेटी पाठविलें श्री-
 समर्थप्रभूच्या ॥ २८ ॥ आइका श्रोते हो सज्जन । हा भेटि-
 योग सांगावया मी मतिमंद अज्ञान । शिवरायश्रीसमर्थ भेटिचें
 महिमान । शिवसमर्थाविण नेणवे अन्या ॥ २९ ॥ धन्य भाग्याचा
 नृपती । ज्यासी संतपुरुषांची खंती । धर्मसंस्थापनेप्रती । अती
 निगुती सर्वस्व वोपिलें ॥ ३० ॥ शिवराय शिंगणवाडीसि
 आले । श्रीखडीमारुती दर्शन केलें । परी श्रीसमर्थ नाहीं भेट-
 ले । तैसेंचि केलें गमन पुढें ॥ ३१ ॥ श्रीसमर्थ होते खिंडीं ।
 पुष्पवाटिके तरुतळवटीं । तेथ कल्याण शिवराजपत्र वाचिती ।
 श्रीसमर्थ श्रवण करिती स्नेहभरें ॥ ३२ ॥ कल्याणगोसावियां-
 प्रती । श्रीसमर्थ चमत्कारचित्तें बोलती । जे शिवराज येतो
 भेटीप्रती । त्वरा चिंतीं आजीच केली ॥ ३३ ॥ तंव जन-
 चाहूल आइकिलें । श्रीसमर्थ कल्याण पुसिलें । कल्याणें दिवा-
 कर गोसावी सांगीतले । मागूनि दिसती दौघेजण ॥ ३४ ॥
 झणीं दिवाकरें घातिलें लोटांगण । कां आला श्रीसमर्थ पुसती
 त्यालागून । तोंचि शिवराज घाली लोटांगण । श्रीसमर्थ चम-
 त्कारोन हांसती ॥ ३५ ॥ श्रीसमर्थ, ह्मणती शिवराया । पत्र
 तुह्मी एकदांचि आलां भेटावया । शिवराज धांवोनि लागती
 पायां । वचन बोलावया धीर न पुरे ॥ ३६ ॥ अपराधी ह्मणोनि
 घातिलें लोटांगण । धांव धांवोनि धरिले दृढचरण । ह्मणती क्षमा
 करा मज दीनालागून । स्वामी दयाघन कृपा करावी ॥ ३७ ॥
 शिवरायें अनुग्रह प्रसाद चिंतिला । श्रीसमर्थ कल्याण गोसावी
 विलोकिला । कल्याण सांगती अधिकारी भला । आणि पूर्व
 संकेताला युक्तची ॥ ३८ ॥ शिवरायें पूजासाहित्य घेळविलें ।

अद्दा आवडीं श्रीसमर्थ पूजिले । अनुग्रह दीक्षा संपदाई जाले ।
 श्रीसमर्थस्वरूपीं जडले प्रहर चार ॥ ३९ ॥ ध्यान जडलें अंतरीं ।
 वृत्ती नाठवेचि दुसरी । तंव श्रीसमर्थें समाधीउतरोनि सत्वरी ।
 वृत्तिवरी शिवराज आणिले ॥ ४० ॥ शिवरायें श्रीगुरु गौर-
 विला । नानालंकार आभरणीं भूपविला । उधळिले अगणित
 रत्नमोहराला । अद्याप त्या स्थळाला सांपडती ॥ ४१ ॥ धन्य
 शिवरायाचें गुरुदास्य । धन्य शिवरायाचें भक्तिसौरस्य । धन्य
 शिवरायाचें वाढलें यश । परमपुरुष श्रीरामदास जोडला ॥ ४२ ॥
 शिवराजभूप येतां अवतरोनी । हें विश्वचि मुरडलें हरिभजनीं
 श्रीराम प्रत्यक्ष प्रतीतीसि आला जनीं । ज्यात्यालागुनी सन्मार्ग
 जडला ॥ ४३ ॥ सर्वे आले कारभारी । तिहीं अनुग्रह घेतला
 सत्वरी । श्रीसमर्थकृपेची थोरी । सत्संगाभीतरीं सहज कळ-
 ली ॥ ४४ ॥ श्रीसमर्थें शिवरायासि आलिंगिलें । नृपवरें श्री-
 समर्थ साष्टांगें अभिवंदिले । श्रीसमर्थें शिवराया पूर्ण यशसामर्थ्य
 दिधलें । कीर्तिवंत केला महीमंडळी ॥ ४५ ॥ शिवरायें श्रीस-
 मर्थावरी वधुरत्नें उधळिलीं । कांहीं दिवाकरगोसाविसीही
 अपिलीं । श्रीगुरुनिष्ठा प्रगट दाविली । श्रीसमर्थमाय पावली
 शिवरायासी ॥ ४६ ॥ श्रीसमर्थें शिवभूप गौरविला ।
 मठीं प्रसादासि पाठविला । श्रीरघुनाथप्रसाद प्रत्यक्ष पाव-
 ला । श्रीराघवें हार दिधला अखंड शोभेचा ॥ ४७ ॥
 श्रीरघुनाथसन्निध कल्याण शिवराज आले । श्रीसमर्थआज्ञें
 प्रसादचिन्ह मागितलें । श्रीरघुनाथ मुगुटींचा पुष्पतुरा हाले ।
 खालीं आला अकस्मात ॥ ४८ ॥ कल्याणगोसावियांनीं उच-
 लिला । तोचि शिवराजशिरीं खोंविला । चमत्कार बहुमोल
 रत्नीं विनटला । सकळीं देखिला डोळांभरी ॥ ४९ ॥ नवल
 देखिलें सकळीं । पुष्पें होतीं रत्नें जालीं । श्रीसमर्थउपासना
 प्रगटली । भक्तमंडळी सुखावली ॥ ५० ॥ घळींतूनि श्रीसमर्थ

आले । शिवरायासीं त्रिरात्र राहविले । नाना परमार्थवचन
 बोलिले । सुखी केलें अमृतोत्तरीं ॥ ५१ ॥ श्रीसमर्थ ह्यणती
 अक्कावेणार्इसीं । आह्मी तरी अरण्यवासी । भूप आले पाहुणे-
 रासी । कांहीं त्यासीं गौरविलें पाहिजे ॥ ५२ ॥ यापरी श्री-
 समर्थ कौतुकें बोलिले । तंव शिवराज मनीं लाजिन्नले । श्री-
 चरणीं दंडवत घातिलें । दीनरंक आपुलें मज ह्यणवा ह्यणे
 ॥ ५३ ॥ येथोनि श्रीसमर्थचरणींचा दास । मज श्रीसमर्थउच्छि-
 ष्टाची आस । ऐसें ह्यणोनि शिवराज सावकाश । श्रीसमर्थ
 रामदासा वंदिती ॥ ५४ ॥ शिवराजमुखीचे अमृतवचन । श्री-
 समर्थ श्रवण करिती प्रेम भरोन । मग शिवराजसैन्य परिवारजन
 भोजनालागोन बैसविले ॥ ५५ ॥ धन्य ते शिवरायसंगतीचे
 जन । ज्यांसीं सर्वकाळ लागलें श्रीसमर्थप्रभूचें ध्यान । मज गमे
 श्रीरामावतारीचे वानरगण । महीउद्धरण करूं आले ॥ ५६ ॥
 शिवरायाचे जीव कीं प्राण । ते मावळे मराठे सैनिकगण ।
 ज्यासीं धैर्य शौर्य पुरुषार्थ परिपूर्ण । शिवरायाकारणें देह अर्पि-
 ती ॥ ५७ ॥ एकेक मराठा मावळावीर । उलंघू पाहे सप्तसागर ।
 धर्मसंस्थापनेचा निर्धार । अति अरुवार बाणला अंगीं ॥ ५८ ॥
 एका शिवरायाकारणें । तिहीं तुच्छ केले आपुले प्राण । गृह-
 धनदारापुत्र त्यागोन । शिवराजवचनीं प्राण देती ॥ ५९ ॥
 एकएकाहूनि वीर । स्वामीकाजीं अतितत्पर । पडों नेणती
 कार्यकार्यांतर । अति निर्धार स्वामिकार्यीं ॥ ६० ॥ शिवराज-
 सेना असंख्य मिनली । श्रीसमर्थचरणीं लागली । श्रीसमर्थ
 नेत्र भरोन विलोकिली । सेना गर्जली श्रीरामनाम ॥ ६१ ॥
 श्रीसमर्थ सैन्यसंभार विलोकिला । मनीं अत्यंत संतोष वाटला ।
 ह्यणती श्रीरघुनाथ आह्मां तुह्मां वोळला । यशलाभ वाढला
 धर्म संस्थापणें ॥ ६२ ॥ गंभीर वचनीं असीर्वाद वदले ।
 ह्यणती श्रीरघुनाथ तुह्मांवरी तुष्टले । निर्भयें तुह्मी भजा शिव-

राज पडिलें । सुरकार्य निर्मळ तुह्मी साधाल ॥ ६३ ॥ तंव
सकळीं हरुषभरें टाळी पिटिली । मेदिनी श्रीरामनामीं दणा-
णिली । स्वर्गीहूनि पुष्पवृष्टी जाहली । विमानें दाटलीं नभमं-
डळीं ॥ ६४ ॥ महाराष्ट्रधर्म उजळला । साधुसंतां आनंद
वाटला । दुष्टां अधर्मियां चळीकोप सुटला । कृतांतकाळ वाटला
शिवराय ॥ ६५ ॥ शिवरायें स्वधर्मध्वजा उभविली । श्रीसमर्थ-
कृपाकटाक्षें स्थिराविली । नाना पुण्यकर्में धवळलीं । महीमंडळीं
मंगळ गाजलें ॥ ६६ ॥ नाना सत्कृत्यें चालिलीं । भाविकें
भजनमार्गीं उतटलीं । साधुसंतां निर्भयता लाधली । शिवरा-
याची गाजली सामर्थ्यसत्ता ॥ ६७ ॥ श्रीविठ्ठलाचे वारकरी ।
पीडा पावती श्रीपंढरीं । दिंडी पताका घेतां करीं । त्यांसी वैरी
हेळसीत होते ॥ ६८ ॥ चालतां पंढरीच्या पंथें । त्यांसी दुष्ट
पीडित अवचितें । शिवराज पुण्यप्रतापवंत । पंढरी पेठेंत त्याचा
दंड गाजला ॥ ६९ ॥ हा हो महाराष्ट्रदेशीं । पुण्यकर्म वाढलें
विशेषीं । श्रीसमर्थकृपा शिवरायासीं । तो सत्कर्मासीं वाढविता
॥ ७० ॥ असो श्रीसमर्थ संतुष्टले । सकळ सेना सैनिक गौर-
विले । उपरी सभा करोनि बैसले । नवमीकार्य सांगितले
अधिकार परत्वे ॥ ७१ ॥ भक्तमंडळी पाचारिली । नवमीउ-
त्सावकार्यें निवेदिलीं । नवूदिन वेगवेगळालीं । कार्यें सांगि-
तलीं एकेकां ॥ ७२ ॥ श्रीसमर्थमहिमान विस्तारलें । तें दिगं-
तरा भेदोनि चालिलें । परी श्रीसमर्थ सतीवाईसी नाहीं विस-
रले । अग्रमान दिधला नवमींत बाईप्रती ॥ ७३ ॥ श्रीदासहनु-
मंतमूर्ती । शिविकासनीं चाफळीं आणविती । प्रतिपदेच्या कार्य-
क्रमाप्रती । सतीवाई निश्चिती नेमिल्या ॥ ७४ ॥ द्वितियेचा
दिवस । कच्हाडकर रुद्राजी साधिती सावकाश । तृतियेचा
दिवस । तारळेकर देशपांडियासीं नेमिल्ला ॥ ७५ ॥ चतुर्थी पंचमी
दोन्ही दिवस । शिराळकर देशपांडे साधिती उत्सवास ।

षष्ठीचा दिवस । निगडीकरांस निवेदिला ॥ ७६ ॥ सप्तमीच्या
 दिवशीं । नेम नेमिला नरसोमलनाथासीं । अष्टमीच्या कार्य-
 क्रमासीं । वेणूवाईसीं सांगितलें ॥ ७७ ॥ नवमीचा दिवस ।
 नेमिला श्रीकल्याण गोसावियास । दशमीच्या उत्सवास । चाफ-
 ळकर देशपांडियास नेमिला ॥ ७८ ॥ यापरी नवमीकार्यक्रम
 नेमिला । शिवरायासि अन्य कार्यभाग सांगितला । नवमीउत्साव
 ब्रह्मांडपैलाड नेला । श्रीरामप्रत्यक्ष प्रगटला महीतळीं ॥ ७९ ॥ श्रीस-
 मर्थसामर्थ्य भारी । श्रीरामनवमी गाजली चराचरीं । दिंड्या पताका
 सरोभरीं भक्त अरुवारीं थैकारती ॥ ८० ॥ श्रीसमर्थस्वामी प्रगटला ।
 त्यासी शिवराय सानुकूल जाला । नवमीउत्साव विस्तारला ।
 वैकुंठाला कोण पुसे ॥ ८१ ॥ प्रगटला साधू श्रीसमर्थ जनीं ।
 राजा निजांगें रतला श्रीरामभजनीं । नास्तिक्य प्रकटवील
 कोण झणीं । धन्य धन्य त्रिभुवनीं श्रीशिवराजप्रजा ॥ ८२ ॥
 श्रीसमर्थशिवराजे एकांती बैसती । नाना गुप्त कठिण कार्यें
 विवरिती । नाना जनारिष्टें निवारिती । पुण्यमार्ग उजळिती
 जनांकारणें ॥ ८३ ॥ श्रीसमर्थ शिवराया हातीं धरिलें । त्यासीं
 यश सिद्धी सामर्थ्य अपिलें । मंगळ घोषें गगन दणाणिलें ।
 श्रीसमर्थ रामदास भले मृत्युलोकीं ॥ ८४ ॥ शिवरायें श्रीसम-
 र्थचरणीं मस्तक ठेविलें । श्रीसमर्थ शिवराजमस्तक अवघ्रा-
 णिलें । पाठीवरुनी हस्त फिरविले । निरोप दिधला आनंद-
 मेळीं ॥ ८५ ॥ श्रीसमर्थ सांगती शिडवा भिवों नको । धर्म-
 संस्थापनें अंतरों नको । दुष्टदमनीं चळों नको । लाजों नको
 श्रीरामनामीं ॥ ८६ ॥ श्रीरघुनाथआज्ञेकारणें । आह्लासीं तुज
 सहाय्य करणें । नाना अरिष्टें संकटें निवारणें । धर्म जागविणें
 श्रीरघुनाथजीचा ॥ ८७ ॥ आतां तुह्मां आह्लां हेंचि करणें ।
 जनपरिहारदुःख निवारणें । विशेष स्वरूपउपासना वाढविणें ।

वैकुण्ठी पाठविणें जीवभूत ॥ ८८ ॥ श्रीरघुनाथ हृदयस्थ जाला ।
 त्यानें तुह्यासीं अभयवर पाठविला । झणीं विसरों नका ह्या
 बोली । यापरी संबोखिला शिवराज श्रीसमर्थें ॥ ८९ ॥ शिव-
 रायें श्रीसमर्थनिरोपा घेतलें । पुनरपी साष्टांगींसीं नमिलें ।
 प्रेमपडिभरें श्रीसमर्थें उठविलें । आलिंगिलें कडकडोनी ॥९०॥
 ऐसी श्रीसमर्थकृपा जाली । ते काळीं शिवरायें धन्यता मानिली ।
 राजभवनीं येवोनि जिजाई अभिवंदिली । वार्ता निवेदली श्री-
 समर्थकृपा ॥९१॥ सकळांसी परमानंद जाहला । ह्यणती भगवंत
 आह्वांवरी तुष्टला । तेणें तरी आह्वां सकळांला । सहाय्य
 श्रीसमर्थांला पाठविलें ॥ ९२ ॥ मुख्य शिवराय भजनशीळ ।
 तेणें प्रजा सर्व जाली पुण्यशीळ । श्रीरामनामाचें कळोळ ।
 अती सोज्वळ मही चालिले ॥ ९३ ॥ विशेष चरित्रमर्मभाग ।
 तो हा श्रीशिवश्रीसमर्थ भेटिचा प्रसंग । बोलविता श्रीसमर्थ
 श्रीरंग । तो निजांगेचि बोलवी ॥ ९४ ॥ माझिये मनींचे
 केलें । श्रीसमर्थचरित्र हातां आलें । बहुकाळींचे कोड पुरले ।
 चरित्र निर्मळ सुखदाई ॥ ९५ ॥ श्रीसमर्थस्वामी कृपालु भला ।
 माझा प्रेमभाव त्यासीं कळला । शुद्धभावार्थें हृदई प्रविष्टला ।
 चरित्रलेखनाला बैसवी ॥ ९६ ॥ माझा देहभाव परिपूर्ण ।
 तो निजांगें जाला श्रीसमर्थ आपण । एक श्रीसमर्थ रामदासा-
 विण । माझें मीपण आनु नेणें ॥ ९७ ॥ श्रीसमर्थचरित्रगोडी ।
 माझी मजचि लागली धडफुडी । येथील शुद्ध प्रेमाची चवी
 गाढी । अभाविकें वापुडीं नेणती ॥ ९८ ॥ मी निज निष्ठेचिया
 गुणें । आदरिलें श्रीसमर्थचरित्रगाणें । श्रीसमर्थचरित्रगुणीं
 चित्त वेधणें । हें माझें मीच जाणें सुखपूर्ण ॥ ९९ ॥ श्रीसमर्थ-
 चरित्र जालें । जालें तें होवोनि गेलें । मज संपती अनुभवा
 आलें । सुख परिपूर्ण वाटलें चरित्र गातां ॥ २०० ॥ आतां
 पुढिलिये प्रसंगीचें निरूपण । विशेष रसाळ नवल विंदान ।

श्रवण करोत भाविक सज्जन । श्रीसमर्थ मनकामना पुरविती
 ॥१॥ श्रीरामदासकथासारामृत । सावधान संतश्रोते परिसोते ।
 श्रीधरचरणीं भिमू विनवीत । निजकृपामृत तुमचें हें ॥२०२॥
 इति श्रीरामदासकथासारामृत भिमूविरचितायां शिवराजश्री-
 समर्थभेटी अनुग्रह नाम दशम प्रसंग सम्पूर्णमस्तु ॥

॥ शुभं भवतु ॥

॥ श्रीसमर्थ रामदासापणमस्तु ॥ ५ ॥

॥ श्रीराम ॥

प्रसंग ११ वा

आदिनारायणं विष्णुं ब्रह्माणं च वशिष्ठकम् ।
 श्रीरामं मासति वंदे रामदासं जगद्गुरुम् ॥

॥ श्रीसद्गुरु रामदासायनमः ॥

या श्रीसमर्थप्रभूसीं जे भजती । ते नर उत्तम पद-
 वीतें पावती । निर्धार भजनीं कैवल्यपद प्राप्ती ।
 ते हे श्रेष्ठभक्ती श्रीसमर्थरायाची ॥ १ ॥ कळीयुगीं
 साधन सांपें । एक्या श्रीसमर्थचित्तनें जळती पापें ।
 महापांतकांचीं कंदर्पें । आपोआप जळोनि जाती ॥ २ ॥ को-
 णीतरी व्हारे भाग्यवंत । डोळांभरीं अवलोका स्वामी श्रीस-
 मर्थ । जयाचिया नांवें कळिकाल कांपत । त्रैलोकीं समर्थ श्री-
 समर्थस्वामी ॥ ३ ॥ किती करावा शब्दविस्तार । येथील अनु-
 भव नेणती संसारी नर । दुष्ट नष्ट खळ खोटे अविचार । वृथा-
 अहंकारें फार वहात गेले ॥४॥ त्यासी शुद्धभक्तिपंथें चालतां ।
 उपहास हेळण उपजे चित्ता । झणीं प्रेमळ भजन गातां नाचतां ।
 लाज चित्ता आविष्करे ॥ ५ ॥ हिताहित कांहीं नेणती । सर्व-
 काल टवाळीं ढवाळीं रमती । नातरी गंजीफा सारिपाट मांडिती ।

बहुमोल वेंचिती निजायुष्या ॥ ६ ॥ अहो कोण पुरुषार्थ
 मानिला । नातरी कोण लाभ येणें जोडला । धिग् धिग् वेंचिला
 काळ वृथा गेला । कळिकाळघाला नाठवा मनीं ॥ ७ ॥ तारुण्य
 भर भर जाईल । वृद्धाप्यदशा अंगीं येईल । सकळ शरीरसंबंधीं
 सांडितील । अवकळा ठाकेल सन्मुख उभी ॥ ८ ॥ मग कोणी न धां-
 वेल सखा सोडरा । दूर राहतील स्वजन पुत्रदारा । पारिखें व्हावें
 लागेल स्वशरीरा । गंगातिरा देह दग्ध करिती ॥ ९ ॥ ऐसे
 गेले नेणों किती । महाराजे चक्रवर्ती । तेथें बापा तुझा पाड
 किती । श्रीसमर्थ रामदास चितीं कां नाठवे ॥ १० ॥
 चवदा चवकड्याचा रावण । जयाचें अपरंपार वैभव धन ।
 सुवर्णालंकृत निजनगर परिपूर्ण । बळसामर्थ्यें करोन परिपूर्ण
 ॥ ११ ॥ त्याची कोण देखिली अवकळा । भंगला मान गेला
 संपत्तिसोहळा । अंतकाळीं मुखीं न मिळे सुवर्ण वालतोळा ।
 दुराभिमानें निमाला रावण ॥ १२ ॥ दुर्योधनाचा अभिमान
 भारी । नित्य पांडवांचा हेवा करी । पांडवां सहाय्य निज-
 सखा श्रीहरी । कौरवां बोहरी दुर्योधनसंगतीं ॥ १३ ॥ कंस
 अभिमान वैभवे मातला । त्याचा श्रीकृष्णें गर्व उतरिला ।
 यापरी थोरथोरां घाला आला । मानवी पामराला कोण पुसे
 ॥ १४ ॥ मानवी आयुर्मर्यादा केतुली । केवळ शतवरुषें नेमिलीं ।
 गणती न होतां किती गेलीं । डोळां देखिलीं मरतांही
 ॥ १५ ॥ ऐसें जाणूनि सावध व्हावें । श्रीरामदासभजनीं
 लागावें । येणें पौरुषपदवीतें पावावें । संसारीं वर्तावें सावध-
 पणें ॥ १६ ॥ श्रीरामदासेंविण संसार केला । तो नर निपटचि
 वायां गेला । पृथ्वीसी भूभार जाला । काळें ग्रासिला झडपोनी
 ॥ १७ ॥ कांहीं तरी सोय धरी । श्रीसमर्थरामदास स्मरण करी ।
 तो निजभक्तसहाकारी । निजनिर्धारीं रक्षिता ॥ १८ ॥ एक्या
 श्रीरामदासभजनें । सच्चिदानंद पदवी पावणें । देहासकट

वैकुण्ठीं जाणें । कीर्तीवंत होणें सचराचरीं ॥ १९ ॥ श्रीसम-
 र्थमहिमा जाणती साधुसंत । कां तो जाणें शिवराज पुण्यवंत ।
 जाणती उद्धव कल्याण वेणार्डे निष्ठावंत । ती भाग्यवंत गुरु-
 भक्त मंडळी ॥ २० ॥ ज्यासीं श्रीसमर्थसेवा घडली । तीच
 भाग्यवंत भक्तमंडळी । श्रीसमर्थरामदास नामकळोळीं । गदा-
 रोळीं गर्जिले ॥ २१ ॥ श्रीसमर्थासि मृत्युलोकीं येणें । हरि-
 नाम भक्तिपंथ उजळणें । महापातकियांही सोय लावणें । दुष्टा
 दंडणें निर्धारिंसीं ॥ २२ ॥ श्रीसमर्थस्वामीचरणावर । लोळती
 सिद्धसाधू थोरथोर । अभिमान त्यागून दूर । सेवातत्पर राहती
 ॥२३॥ आइका श्रोते हो भाविकजन । मागील प्रसंगींचें अनुसंधान ।
 शिवराज श्रीसमर्थभेटी आनंदले पूर्ण । संतुष्ट होवोन निजस्थळासि
 आले ॥ २४ ॥ शिवराज श्रीसमर्थचरणींचा अंकिला ।
 नियमें गुरुवारीं येत श्रीसमर्थदर्शनाला । निर्धारें चालवी निज-
 नियमाला । श्रीसमर्थभक्तिपुतळा शिवराय ॥ २५ ॥ श्रीसमर्थ-
 दास्यत्वाची थोरी । शिवराज पावला निजनिर्घारीं । निजांगें
 दास्यत्व श्रीचरण चुरी । आवडी भारी गुरुभजनाची ॥२६॥
 शिवराय चित्तीं श्रीगुरुभजन आवडे । वाचा श्रीगुरुनामीं
 पवाडे । एक्या श्रीगुरुसेवेपुढें त्रैलोक्य थोकडें । शिवराय मानी
 ॥२७॥ मागां रामकृष्णादिकीं । श्रीगुरुनिष्ठा संपादिली निकी ।
 प्रवृत्तिमार्ग राखिला लौकिकीं । सिद्ध अनेक श्रीगुरुनिष्ठ
 जाहले ॥ २८ ॥ गोरक्ष गोपिचंद निवृत्ती । श्रीगुरुभजनीं जाले
 रती । श्रीएकनाथ जनार्दन सेविती । शिवभूपती तैसाच
 श्रीगुरु भजे ॥ २९ ॥ श्रीगुरुभजनें पावती वैभव । श्रीगुरुभजनें
 पुरुषार्थ स्वयमेव । श्रीगुरुभजनें पळे भवभेव । अढळपदींचा
 ठाव श्रीगुरुभजनें ॥ ३० ॥ ऐसा शिवराज श्रीसमर्थ अंकिला ।
 श्रीसमर्थीं तें देहभाव विकिला । श्रीसमर्थभजनीं सर्वकाळ
 रतला । यश पावला निजनिष्ठें ॥३१॥ श्रोते हो आइका नवल-

विंदान । शिवराज आला श्रीसमर्थभेटी कारण । अगणित
 सेना परिवारजन । श्रीसमर्थचरण शोधीत घळींत आले ॥३२॥
 शिवराजसेना वाट चाली । उष्णकाळ तृषेनें व्याकुळ जाली ।
 तृषाक्रांत चित्ते अत्यंत गजबजळीं । मुखें कोमेजळीं सकळांचीं
 ॥ ३३ ॥ चाफळीं रामघळीं अरण्यांत । कवणाही जळबिंदु न
 भेटे निश्चित । श्रीसमर्थे नवल दाविलें अकस्मात । चाफळ-
 खोऱ्यांत जळ वाहविलें ॥ ३४ ॥ कुबडी लावोन पाषाण लवं-
 डिला । लवंडितां जळवोध वाहविला । तोचि पुढें कुबडीतीर्थ
 नामें गौरविला । जन देखती अद्यापवरी ॥ ३५ ॥ मधुर पवित्र
 जळ । जा पहा रे कोणी अळुमाळ । गळतील नानाकुष्ट दुःख-
 कळोळ । देह निर्मळ कुबडी तीर्थीं एकदांचि न्हातां ॥ ३६ ॥
 शिवराजतृषा हरली । सकळ सेना सुखी संतुष्टली । जळचम-
 त्कारें थकीत जाली । चरणीं लागली श्रीसमर्थजींच्या ॥ ३७ ॥
 शिवराजसैनिक श्रीसमर्थ नमिती । श्रीरामनामीं कळोळ करिती ।
 पुरुषार्थप्रतापें रणीं लढती । यश अर्पिती शिवराया ॥ ३८ ॥
 शिवपुरुषार्थयावा देखोन । श्रीसमर्थ संतुष्टती प्रेमभरोन । नाना
 भविष्य चिन्हें निवेदोन । धर्मसंस्थापनेकारण प्रवर्तती ॥ ३९ ॥
 शिवभूपतीचा पुरुषार्थ गाजला । अविधां चळी कांप सुटला ।
 संतसज्जनां परमानंद वाटला । भला भला श्रीसमर्थशिष्य
 ह्मणती ॥ ४० ॥ श्रीसमर्थ आज्ञेविण । शिवराज न चाले अणु-
 प्रमाण । श्रीसमर्थस्वामींचें वेत असीर्वचन । यश सम्पादून
 श्रीसमर्थदर्शनीं धावे ॥ ४१ ॥ उदंड शिवपुरुषार्थ गाजला । तेणें
 तरी श्रीसमर्थस्वामींचा ह्मणितला । अपरिमित दौलत मुलूख
 सम्पादिला । रायें अर्पिलें श्रीसमर्थचरणीं ॥ ४२ ॥ नाना गड-
 कोट किल्ले सम्पादिले । नाना महावीर रणीं मर्दिले । कृत-
 काळासम शत्रू रणीं विदारिले । परी शिवरायें ह्मणितली श्री-
 समर्थशक्ती ॥ ४३ ॥ शिवराज ह्मणें श्रीसमर्थनामावरी । मी यश

मेळवीन चराचरीं । यवन बापुडियांची कोण थोरी । धाकेभरीं
 शरण आणीन ह्मणे ॥४४॥ श्रीसमर्थ शिवराजपुरुषार्थ देखिला ।
 श्रीसमर्थ गौरविती शिउबा तूं भला भला । धन्य तुजवरी
 श्रीरघुनाथ तुष्टला । सुरकार्याला तूं साधिता ॥ ४५ ॥ तुझेनि
 आह्मी धन्य जालों । तुझेनि आह्मी सौख्यपद पावलों । तुझेनि
 आह्मी कृष्णातिरा आलों । अनन्य जालों तुजलागीं ॥ ४६ ॥
 तुंवां आमुचे मनीचें केलें । महाराष्ट्रधर्मा उजळिलें । दुष्ट पापि-
 यां यमलोकीं पाठविलें । निर्भय केलें पृथ्वीतळ ॥ ४७॥ शिउबा
 तुझा पुरुषार्थ प्रगट कळला । हा अंबरीं यशदुंदुभी गाजला ।
 श्रीराघवा परम संतोष वाटला । धन्य महीतळा शिउबा तूं एक
 ॥ ४८ ॥ तुंवां श्रीरघुनाथ मनीचें केलें । झणीं तुज पाहिजे
 आतां अभिषेकिलें । ऐसिया श्रीसमर्थवचनीं सभा डोले । देशो-
 देशीं जाणविलें शिवराज्यारोहण ॥ ४९ ॥ श्रीराघवें रावण-
 वधिला । त्रिभुवनीं यश दुंदुभी गाजला । संप्रती शिउबा तैसा
 शोभला । कीर्ती पावला चराचरीं ॥ ५० ॥ श्रीराघवें निर्मळ
 केली धरा । शिवराज कार्यकर्ता तैसाचि पुरा । श्रीराघव
 वसिष्ठ श्रीगुरू सोईरा । शिवरायासि दातार श्रीसमर्थस्वामी
 ॥ ५१ ॥ न होय तेंचि घडोनि आणिलें । न भेटे तेंचि
 संपादिलें । महाराष्ट्रराज्य विस्तार पावलें । कलीं गाजले श्री-
 शिवराज ॥ ५२ ॥ शिवरायासीं अभिषेक होतो । आनंदभरें
 तुष्टला जो तो । राज्यामार्जीं मंगळ उत्साव गाजतो । जो तो
 गातो शिवयश प्रताप ॥ ५३ ॥ धन्य भाग्याचा तोचि एक नृप-
 वर । ज्यासी यश चिंती प्रजा सानथोर । जीवाहूनि प्रीती
 करिती निरंतर । प्रीती परस्पर अनुपम्य ऐसी ॥ ५४ ॥ राजा
 प्रजा शुद्ध प्रीतीनें वोतिला । तेथ कल्पांतीं न चले परचक्र
 घाला । दुःखव्याधी अरिष्टाला । रिघावयाला मार्ग न फुटे
 ॥ ५५ ॥ असो आतां बहु विस्तार । करण्या शिवराज्याभिषे-

कविचार । सभे बैसले शिष्ट थोर थोर । मुख्यासनावर श्रीसमर्थ
 विराजले ॥ ५६ ॥ श्रीसमर्थ ह्मणती श्रीरघुनाथ तुष्टला । शिव-
 रायें राज्यभार संपादिला । महाराष्ट्रराज्य विस्तार पावला ।
 नृप मानला शिवराज आह्मां ॥ ५७ ॥ आह्मी तुळजाभवानीसीं
 नवस केला । तो आजि फलद्रूप डोळां देखिला । अविंध अव-
 रंग्यामाज जिराला । शिवरायाला अभिषेक व्हावा ॥ ५८ ॥
 तुह्मी सकळ सभानायक । धूर्त तार्किक वैदिक । राया व्रतबंध
 करा निःशंक । करा अभिषेक निर्भयें ॥ ५९ ॥ पाठवा
 प्रयागराजीं वाहन । बोलवावे वेदोक्त सुब्राह्मण । विशेषतः
 गागाभट्ट आणऊन । शिवराज्यारोहण साधावें ॥ ६० ॥
 तुह्मी प्रधानपंत आपुलाल्या परी । कार्यतत्पर असावें निरंतरी ।
 कार्यांतर पडों न द्या अणुभरी । कीर्ति बरी विस्तारली
 तुमची ॥ ६१ ॥ श्रीसमर्थवचनीं सभासंतुष्टली । सकळीं
 श्रीरामनामीं टाळी पिटिली । शिवराजगुणानुवादसम्पेळीं ।
 कार्यकुशळीं तत्पर जाले ॥ ६२ ॥ ते शिवराज्याभिषेकमाहिमान ।
 वर्णावया भी मतिमंद अज्ञान । किंचित्मात्र बोलेन ऊणखूण ।
 क्षमा पूर्ण मज कीजे ॥ ६३ ॥ शिवराज्याभिषेक सोहळा । धन्य
 धन्य ते देखती डोळां । चारी मुक्ति एकेचि हेळा । शिवराज्या-
 मार्जीं नांदती ॥ ६४ ॥ न भूतो न भविष्यती उत्साव जाला ।
 शिवराज सिंहासनीं बैसविला । चराचरीं आनंद गाजला ।
 धन्य जोडला शिवनृपती ॥ ६५ ॥ गागाभट्टशास्त्री आणविले ।
 शिवरायासिं मंगळस्नान कळविलें । उपरी व्रतबंधन साधिलें ।
 राजचिन्हीं विराजविलें शिवरायासीं ॥ ६६ ॥ देशोदेशींचे ब्रह्म-
 विद् ब्राह्मण । शिवरायासिं देती असीर्वचन । शिवराज करी
 सुवर्णदान । गागाभट्टालागोन चार लक्ष होन अपिले ॥ ६७ ॥
 सहस्रभोजनें घातिलीं । नाना मिष्ठान्न पकानें जेवविलीं ।
 याचक वर्गाची पूर्ण तृप्ती केली । दानें दिधलीं इच्छेनुरूप

॥ ६८ ॥ देवदेवांसी अभिषेक केले । महाराष्ट्रदेशीं मंगळ गा-
 जले । प्रजाजन परमानंदीं बुडाले । शिवरायासि गाइलें साधु-
 संतीं ॥ ६९ ॥ किती संत पुरुष आले । तिहीं शिवराया धन्य-
 वाद दिधले । रायें साधुजन शुद्धभावे पूजिले । तीर्थप्रसाद
 सेविले शुद्धभावे ॥ ७० ॥ महाराष्ट्रराज्याधीतरीं । उत्साव
 गाजला मासवरी । निर्भय जाले चराचरी । दुःख अणुभरी
 वोखदासि नुरलें ॥ ७१ ॥ शिवराया राज्याभिषेक जाला ।
 भूपें श्रीगुरु षोडशोपचारें पूजिला । पुढें आइका चरित्राला । अघ-
 टित लीला श्रीसमर्थरायाची ॥ ७२ ॥ शिवरायासि अभि-
 षेक जाला । श्रीसमर्थें “ छत्रपती ” पदवीं भूषविला । गोब्राह्मण-
 प्रतिपालक ह्यणितला । भूतळाला धन्य धन्य शिवराज ॥ ७३ ॥
 गोब्राह्मणप्रतिपालक । छत्रपती पदवी पावला निःशंक । जिजा-
 ईमनीं कोटिआनंद कौतुक । ह्यणे बाळक धन्य शिवराज माझा
 ॥ ७४ ॥ धन्य शिवराज माझा बाळ । धन्य स्वामी श्रीसमर्थ
 दयाळ । परम सौख्य आनंद कळोळ । वैकुंठ हेळा तुच्छ मानूं
 आह्मी ॥ ७५ ॥ माझा विषम कठिणकाळ गेला । जेंपासुनि
 शिवराज जन्मला । तो आजि चक्रवर्ती गाजला । धाक बैसल
 कळिकाळासीं ॥ ७६ ॥ थोर थोर राज्यधर । लोळती जयाचे
 चरणावर । माझ्या शिवरायाचा सेनासंभार । देखोनि सुरवर
 लाजिले ॥ ७७ ॥ थोरथोर सरदार मानकरी । लोळती जया-
 चिये चरणावरी । शिवरायाची सेना सारी । लेंकुरापरी जिजाई
 मानी ॥ ७८ ॥ एका शिवरायाकारणें । जिजाईसीं जगन्माता
 ह्यणणें । धन्य जिजाईचें पुत्र प्रसवणें । सुरवरीं वंदणें चरण
 जियेचे ॥ ७९ ॥ जिजाईचा पुण्यप्रभाव भिवरों । जे पुत्र वैभ
 देखिला डोळांभरी । मुक्तिपद पावली श्रीसमर्थचरणांवरी । धन्य
 चराचरीं जिजाई माउली ॥ ८० ॥ जिजाई एकचि पुत्र प्रस-
 वली । जयाची तिहीं लोकीं कीर्ति विस्तारली । जगन्माता पदवी

पावली । जिजाई भली स्त्रीदेहीं ॥ ८१ ॥ श्रीसमर्थचरणावरी ।
 जिजाई लोळे प्रेमपडिभरीं । श्रीसमर्थ गौरविती मधुरोत्तरीं ।
 नानापरी असीर्वचनें बोलती ॥ ८२ ॥ सकाळां एकचि आनंद
 वाटला । श्रीरामनामीं उत्साव गाजला । विश्वीं विश्वंभर प्रगटला ।
 श्रीसमर्थलीला सुखदाई ॥ ८३ ॥ शिवराज श्रीसमर्थांवदूनि
 सिंहासनीं आरूढला । श्रीछत्रपति शिवराज घोष दुमदुमिला ।
 श्रीसमर्थे नेमोनि दिधले अष्टप्रधानांला । राजकारणाला सह-
 कारी ॥ ८४ ॥ श्रीसमर्थआज्ञेवरी । शिवराज राजकारण करी ।
 श्रीसमर्थ आज्ञेविण अणुभरीं । काये निर्धारीं वावरे नाम
 ॥ ८५ ॥ आइका काय नवल जालें । विशेष राजकारण घडलें ।
 श्रीसमर्थ शिवरायासि अंतरले । चिंतावतीं पडिले शिव अष्ट-
 प्रधान ॥ ८६ ॥ अष्टप्रधान सांगती शिवभूपाला । श्रीसमर्थ न
 सांपडती एके स्थळाला । निजछंदें विचरती महीतळाला । राज-
 कारणाला विलंब न कीजे ॥ ८७ ॥ गनीम तरी निकट आला ।
 अकस्मात वोढवेल घाला । झणीं आज्ञा दीजे आह्मां सकळां ।
 शत्रु पाळामुळासीं खणून आणूं ॥ ८८ ॥ भूप ह्मणे श्रीसमर्थ-
 आज्ञेविण । आह्मां करणें नाहीं अणुप्रमाण । झणीं जावो राज्य-
 वैभव सम्पूर्ण । श्रीचरणाविण शून्य आह्मां ॥ ८९ ॥ ऐसा
 शिवभूप निर्वाण बोलिला । सभा चकित न बोलती बोला ।
 इतुकियांत चमत्कार जाला । श्रीसमर्थ प्रगटले शिवराजदरबारीं
 ॥ ९० ॥ जय जय श्रीरघुवीर । श्रीसमर्थ गर्जिन्नले गिरागंभीर ।
 चमत्कारली सभा अरुवार । श्रीसमर्थचरण वंदण्या सभा धांवली
 ॥ ९१ ॥ सिंहासनावरूनि धांवला नृपवर । श्रीचरणीं घाली
 साष्टांग नमस्कार । श्रीसमर्थ उचलोनि घेती वरचेवर । स्मरणा-
 कारण पुसिलें श्रीसमर्थें ॥ ९२ ॥ शिवभूप सांगे स्वामीप्रती ।
 आजि राजकारणीं पडिली गुंती । आपुले आज्ञेविण निश्चिती ।
 कार्य यथासिद्धी न पवे ॥ ९३ ॥ एकवार कृपाकटाक्षें अव-

लोकावें । मग आह्मी राजकारणीं प्रवर्तावें । ऐसें वदोनि स्वभावं ।
 शिवराज जिवें भावें श्रीचरण वंदी ॥ ९४ ॥ तंव श्रीसमर्थ
 स्मितहास्यें बोलती । शिवबा हे कोण वदंती । आह्मां एका
 स्थळीं न घडे वसती । कार्यकारणाप्रती तुह्मी सारिजे ॥ ९५ ॥
 यथोनि पुढें अवधारावें । संकटीं भगवतीसन्निध वैसावें । क्षण-
 एक ध्यान धरोनि रहावें । प्रण करवावे कार्यकुशळ जनांकरवी
 ॥ ९६ ॥ तेथ तुह्मी बोलाल जें वचन । तोचि सिद्धी पाववील
 निश्चयें करोन । झणीं न तिष्टावें आह्मांकारण । भगवती संर-
 क्षण करील तुमचें ॥ ९७ ॥ ऐसें दृष्टांतवचन बोलिलें ।
 श्रीसमर्थस्वामी अदृश्य जाले । सकळ सभाजनां ठक पडिलें ।
 श्रीसमर्थ आले गेले कैसें तें कळेना ॥ ९८ ॥ नृप-
 वरें स्वामीआज्ञा पाळिली । श्रीभगवतीही प्रसन्न जाली ।
 राया दिव्य असिलता प्राप्त जाली । करीं शोभली सर्वकाळ
 ॥ ९९ ॥ आलें संकट निवारलें । शिवराज यशस्वी रायगडीं
 आले । भार्येनें फलाहारा आम्रफळ आणिलें । मधुर लागलें
 अत्यंत भूषा ॥ १०० ॥ तें श्रीसमर्थस्मरण जालें । ह्मणे स्वामीसीं
 पाहिजे अर्पिलें । इतुकें ह्मणतां श्रीसमर्थध्यान घडलें । गडीं
 प्रगटले श्रीसमर्थ महाभाग ॥ १ ॥ जय जय श्रीरघुवीर । श्रीस-
 मर्थ गर्जिले गिरागंभीर । रायें घातिला साष्टांग नमस्कार ।
 अती आदरें श्रीसमर्थपूजन केलें ॥ २ ॥ श्रीसमर्थे पुसिलें स्मरणा
 कोण कारण । राव सांगे आम्रफळें आलीं गोमांतकाहून ।
 चवी अत्यंत मधुर चाखोन । स्वामीसीं अर्पण करुं गमलें
 ॥ ३ ॥ ऐसें ह्मणोनि अर्पिलें आम्रफळ । स्वामी चवी घेती
 अळुमाळ । गृहण केला विडातांबूल । निरोप तत्काळ मागीतला
 ॥ ४ ॥ नृपवरें श्रीचरणीं प्रण केला । जी हा अकस्मात आग-
 मनयोग कैसा साधिला । देवें स्मितहास्यें सूपहार्तीं धरिला ।
 तटासन्निध आणिला कौतुकेसीं ॥ ५ ॥ एक पाउल दुर्गावरी ।

दुजा टाकिला बाह्यांगवरी । स्वामी सांगती शिउवा आवधरीं ।
 इतुक्यांत निर्धारीं विद्युलता झळकली ॥ ६ ॥ शिवराज नेत्र
 दिपिले । श्रीसमर्थप्रभू अदृश्य जाले । शिवराजनेत्रीं प्रेमाश्रुपूर
 भरले । अघटित कळलें श्रीसमर्थ कौतुक ॥ ७ ॥ शिवराजनेम
 गुरुवार आला । ससेनेसीं घळींत श्रीदर्शना पातला । दर्शनो-
 त्तीं भूपें निरोप मागीतला । श्रीसमर्थे राहविला प्रसादाकारणें
 ॥ ८ ॥ दोन प्रहर भरत आले । आतां भुकिस्त जीव तळमळे ।
 श्रीरघुनाथप्रसाद ग्रहण करा वहिलें । हेंचि भलें उचीत आजी
 ॥ ९ ॥ शिवराजचित्तीं संकोचला । सर्वे असंख्य सेनासमूह
 भरला । इतुकियां सकळां खावयाला । चाफळखोऱ्याला देतां
 कष्ट होतील ॥ १० ॥ तंव देवें कल्याण पाचारिले । नूतन गुंफाद्वार
 उघडिलें । सैनिकां स्नानादि विधी उरकविले । पंक्ती बैसविल्या
 गुंफेमाजी ॥ ११ ॥ नाना मिष्टान्न पदार्थ भोजन । तृप्ती ठेंकर
 देती संतुष्ट होवोन । ग्रासोग्रासीं आठविती श्रीरघुनन्दन ।
 श्रीसमर्थमहिमान ग्रासोग्रासीं आठविती ॥ १२ ॥ शिवराज
 थकीत जाला । परम श्रेष्ठ सत्कार पावला । चमत्कार देखोनि
 अत्यंत भ्रमला । जे श्रीसमर्थे सेनेला तृप्त केंवि केलें ॥ १३ ॥
 भोजनोत्तर श्रीचरणीं लागला । ह्मणे स्वामी अपूर्व नवलव
 देखिला । हा सेनासमूह तृप्ती भोजनी धाला । ह्या चरित्राला श्रवण
 कीजे ॥ १४ ॥ स्वामी स्मितहास्यें बोलती । हें तुह्मी पुसावें
 श्रीतुकयापती । तो सकळ जाणे येथील स्थिती । संतमहिमेपती
 तो जाणता ॥ १५ ॥ तंव शिवराज श्रीचरणीं लागला । उपरी
 निजस्थळाला आला । स्वामीलीला देखोनि ससैन्यें गहिवरला ।
 ज्याला त्याला श्रीसमर्थ चमत्कार आठवे ॥ १६ ॥ पुढें कांहीं
 काळ लोटला । नृपवर श्रीतुकारामभेटीं आला । तिहीं आग्रहेंसी
 राहविला । तृप्तीं जेवविला ससैन्येसीं ॥ १७ ॥ येथेही नृप
 ससैन्येसीं जेवविला । तंव शिवराज मनीं चमत्कारला । श्री-

तुकारामचरणीं लागला । विनविता जाला आदरेसीं ॥ १८ ॥
 श्रीतुकाराम ह्मणती शिवराया । तुज स्वामींनीं पाठविलें आह्मां-
 सन्निध यावया । तूं थोर नृप भाग्याचा महितळा या । श्रीस-
 मर्थ रामदासचरणाला विनटलासीं ॥१९॥ तरी आईके शिव-
 नृपवरा । बापा संतमहिमा नकळे कोणहा पुरा । तुज भाग्यें जोडला
 श्रीसमर्थ सोडरा । भाग्यवंत खरा श्रीरामोपासक तूं ॥२०॥ कर्तुमक-
 र्तुमन्यथा कर्तुम् । श्रीसमर्थस्वामी पूर्णकाम । पूर्ण पशत्पर मोक्षधाम ।
 परंधाम पावविता ॥ २१ ॥ शिउबा धन्य पुरुषार्थ दाविला ।
 तुंवां श्रीसमर्थस्वामी संतुष्ट केला । सकळ भूभार उतरिला ।
 भूतमात्रांला सौख्य तुझें ॥ २२ ॥ तंव रायें श्रीतुकाराम साष्टांगें
 वंदिला । उपरीं नम्रत्वे स्वामी निरोप घेतला । ठाकोनि आले
 प्रतापाला । संतलीला निशिदिनीं आठवे ॥ २३ ॥ येरीकडे
 श्रीचाफळीं । श्रीसमर्थलीला चाले सोज्वळीं । नित्य श्रीसमर्थ-
 दर्शना येती संतमंडळी । श्रीचरणांजवळी रहिवास करिती ॥२४॥
 श्रीसमर्थ रामघळीं एकांतीं वसती । तेथ कल्याण सेवेसीं तत्पर
 राहती । एकवार लोटतां प्रहर रात्रीं । श्रीसमर्थें तांबुलाप्रती
 मागीतलें ॥ २५ ॥ साहित्य नसतां धांवले कल्याण । तंव मागीं
 पडिले सर्पदंश होवोन । श्रीरघुवीरनाम गर्जोन । निचेष्टित
 होवोन भूमी पडिले ॥ २६ ॥ श्रीसमर्थश्रवणीं ध्वनी पडिला ।
 कोण रे ह्मणोनि पुसती सकळांला । तंव कल्याण न पडेचि
 दृष्टीला । शोधाला चुडी घेवोन चालिले ॥ २७ ॥ शोधीत
 अर्ध पर्वत आले । मागीं कल्याण निचेष्टित देखिलें । श्रीसमर्थ
 चित्तीं अत्यंत हळहळले । भुजंगातें देखिलें सन्निधची ॥ २८ ॥
 श्रीसमर्थें श्रीराम मनीं आठविला । कल्याणा हस्तस्पर्श केला ।
 श्रीरामगजरेसीं कल्याण उठविला । चालिला मठाला धरिला
 सकळीं ॥ २९ ॥ कोठें जातोसि ह्मणोनि पुसिलें । तो ह्मणे
 तांबूलसाहित्य आणितीं वहिलें । श्रीसमर्थें कौतुकें वारिलें । प्राण

वांचविले कल्याणस्वामींचे ॥३०॥ श्रीसमर्थ भुजंग न्याहाळिला ।
 त्यासीं स्थळत्यागा निरोप दिधला । दुग्ध हंडाभर नैवेद्य सम-
 पिला । खुणे रोविला सिंदुर चर्चित पाषाण ॥ ३१ ॥ एकवार
 श्रीसमर्थ कळंब्याघळीं बैसले । श्रीस्वामीदर्शना शिवराज आले ।
 नानास्तुती करुणावचनें बोलिले । सन्निध वसती यावे विन-
 विलें स्वामीपती ॥ ३२ ॥ श्रीसमर्थस्वामी निकट वास व्हावा ।
 नित्य अर्चन वंदन लाभ घडावा । ऐसें आमुचें येत मनोभावा । श्री-
 समर्थ स्वामींनीं कृपा कीजे ॥३३॥ प्रताप अथवा रायगड । स्वामी-
 वसतीकरितां सुगड । अथवा मानेल तरी परळीगड । स्वामींनीं
 निकट वसती यावे ॥ ३४ ॥ आह्मां होईल सुख अपरंपार ।
 नित्य दर्शन अर्चन सुखोद्धार । चिंता निवारेल वरचेवर । स्वामी-
 चरणांवर सर्वकाळ लोळूं ॥ ३५ ॥ शिवराजआग्रह देखिला ।
 देवें परळीगड नेमिला । झणीं भूपें कडेकोट बंदी सिद्ध केला ।
 वसतीसिं दिधला श्रीसमर्थ देवा ॥३६॥ श्रीसमर्थ परळीं वसतीसि
 आले । त्यासीं सज्जनगड नामें गौरविलें । संतसज्जनांचें माहेर
 प्रगटलें । भाविक धांवले श्रीसमर्थदर्शना ॥३७॥ श्रीसमर्थ आले स-
 ज्जनगडीं । श्रीरामनाम गर्जिले धडाडी । प्रतापलीला परम चोख-
 डी । अती आवडीं श्रोतीं अवधारिजे ॥ ३८ ॥ नवमीउत्सवाकारणें ।
 स्वामीभक्तमंडळीं चाफळीं जाणें । उत्साव परमोत्साहें सम्पा-
 दणें । रथ मिरविणें अतिगजरें ॥ ३९ ॥ चाफळीं असंख्य
 यात्रा लोटे । उत्साव करिती घडघडाटे । तेणें महापातकांचीं
 थाटे । गिरी दरकुटें रिगोनि जाती ॥ ४० ॥ श्रीसमर्थदर्शना-
 कारणें । असंख्य भक्तगणीं लोटणें । श्रीसमर्थदेवा एकांत वस-
 ती करणें । यात्राकौतुक देखणें दासघळींमधुनीं ॥ ४१ ॥
 जन थोरा कष्टें शोधिती । दासघळीं श्रीसमर्थां वंदिती । अती
 घोषें श्रीरामनाम गर्जती । चाफळखोरा दणाणिती श्रीरामनामीं
 ॥ ४२ ॥ उत्सावोत्तर स्वामी परिभ्रमण करिती । विश्रांती

श्रीसज्जनगडीं येती । नित्य नूतन चमत्कार दाविती । थकीत
 करिती विश्वजनां ॥ ४३ ॥ एकवार सज्जनगडीं ओवरीला ।
 श्रीसमर्थ बैसले स्वलीला । तंव प्रचंडवात सुटला । छाटी
 तळाला उडोनि गेली ॥ ४४ ॥ श्रीसमर्थ ह्मणती कल्याणा
 धांवें । छाटी तळीं गेली घेवोनि यावें । स्वामीवचन ऐकतां
 स्वभावें । कल्याण तटातळीं उडोनि गेले ॥ ४५ ॥ एकचि
 हाहाःकार जाला । ह्मणती गोसाविया देहपात घडला । व्यर्थ
 केलें अविचाराला । जन धांवले तटातळीं ॥ ४६ ॥ श्रीसमर्थ
 स्वस्थचित्तें पाहती । छाटी आणोनि कल्याण नमस्कारिती ।
 आश्चर्य जालें सकळांप्रती । श्रीसज्जनगडावरतीं श्रीसमर्थलीला
 ॥ ४७ ॥ श्रीकल्याणस्वामी महाप्रतापी । सामर्थ्य अंगीं जेंवि
 महारुद्र कपी । एकनिष्ठ पुरुषार्थ श्रीचरणीं अर्पी । मंदबुद्धी
 शिष्य प्रकोपी हेवा करिती ॥ ४८ ॥ श्रीसमर्थएकनिष्ठसेवेकारणें ।
 कल्याणें निजशरीर वोवाळूनि सांडणें । श्रीचरण सेवें त्रैलोक्य
 ठेंगणें । जिवेंभावें सेवणें गुरुनाम ॥ ४९ ॥ कल्याणपुरुषार्थ
 भारी । स्वामीसेवा निजांगेंचि सर्व करी । सर्वकाल श्रीगुरु-
 नाम कंठीं धरी । महंतीच्या भरीं भरोचिना ॥ ५० ॥ धन्य
 कल्याणाचा प्रताप । धन्य कल्याणाचा साक्षेप । धन्य कल्या-
 णासीं आपेंआप । श्रीसमर्थप्रताप अनुभवा आला ॥ ५१ ॥
 श्रीसमर्थशिष्य उदंड जाले । परी कल्याण सरीसीं न उतरले ।
 धन्य कल्याण कल्याणपद पावले । श्रीसमर्थचरणीं राहिले सर्व-
 काल ॥ ५२ ॥ नित्य श्रीसमर्थाकारणें । कल्याणें उमुडीजळ
 वाहणें । पांचा गुंडांचा एकचि हंडा भरणें । गड चढणें उतरणें
 हेळामात्रें ॥ ५३ ॥ ब्रह्मचर्य व्रतस्थ खडतरी । तेणेंचि बळसा-
 मर्थ अत्यंत भारी । झणीं अवाढव्य कार्य सारी । अणुभरी
 श्रमी न होतां ॥ ५४ ॥ श्रीसमर्थशिष्यसमुदाव भारी । त्यामार्जी
 भोळारामाची श्रवण करा थोरी । श्रीगुरुचरणींचाएकनिष्ठ सेवे-

करी । निज निर्धारीं गाजला ॥ ५५ ॥ आणीकही शिष्य
 आपुलाले परी । सेवा सम्पादित्ती परोपरी । किंचित् हेवा
 तिरस्कार परस्परिं । गडावरीं उपजला ॥ ५६ ॥ भोळारामचरित्र
 अति रसाळ परम पवित्र । भोळाराम अत्यंत सत्पात्र । अहोरात्र
 गुरुदास्य करिती ॥ ५७ ॥ भोळाराम गोसावियांसी । श्रीस-
 मर्थें नित्य मागावें तांबुलासीं । भोळाराम सर्वभावेसीं ।
 श्रीसमर्थांसीं तांबूल अर्पी ॥ ५८ ॥ यापरी नित्यनेम
 चालिला । तंव शिष्यवर्गीं विकल्प रूढला । तिहीं
 गुप्तस्थळीं ठेविलें खलाला । कैसा तांबुलाला देईल पाहूं
 ह्मणती ॥ ५९ ॥ आह्मी सकळही वांया गेलों । श्रीसमर्थतांबूल-
 सेवेसीं मुकलों । यापरी परस्परिं लागले बोलों । श्रीसमर्थांसि
 कळों आलें हें वर्म ॥ ६० ॥ श्रीसमर्थ ह्मणती आमुचा भोळा-
 राम । आह्मांसि तांबूल देतो उत्तम । शिष्य ह्मणती भोळा
 अधमाधम । देतो निजमुखें चावोन स्वामीसीं तांबूल ॥ ६१ ॥
 ऐसें बहुतीं बहुवार देखिलें । बहुतां मनीं खंद भरले । शिवराज
 श्रीसमर्थदर्शना आले । शिष्यवर्गीं निवेदिलें भोळारामकृत्य ॥ ६२ ॥
 शिवरायां सांगती भोळा महा नष्ट । अधमाधम पापिष्ट । श्री-
 स्वामीप्रती तांबूल उच्छिष्ट । अती चोखटा अर्पितो ॥ ६३ ॥
 हे मात स्वामीपुढें काढितां । आह्मां धीर नुपजे चित्ता । अत्यंत
 वोखटी हे वार्ता । कल्याणही चित्ता न आणित्ती ॥ ६४ ॥ ऐसें
 वर्तमान ऐकिलें । ऐकतां शिवराज खिन्नवदन जालें । श्रीसमर्थें
 शिवराजहृदय वोळखिलें । निर्विकल्प केलें चरित्र दाउनी ॥ ६५ ॥
 श्रीसमर्थें नवल दाविलें । भोळारामा तांबूल मागितलें । झणीं
 भोळ्यानें निज शुद्धमुखें चूर्ण केलें । समर्पण केलें श्रीसमर्थ-
 देवां ॥ ६६ ॥ श्रीसमर्थें तांबूल ग्रहण केलें । विशेषंपरी गौरव
 वचन बोलिले । वारंवार खलवर्णन जालें । शिवराज विस्मयीं
 बुडाले कळेना ॥ ६७ ॥ रायें विनविलें श्रीसमर्थांलागोन । जे

देवें सांगावा तांबुलाचा गुण । श्रीसमर्थ ह्मणती शिउबा तूंचि
 यावें खल घेवोन । निजांगें अनुभवून पाहे पां ॥ ६८ ॥ तंव
 शिवराज भोळ्यासन्निध आले । खल घावें जी ह्मणितले ।
 भोळ्यानें निज करीं शिर उतरिलें । हातीं दिधलें नृपतीच्या
 ॥६९॥ ध्या जी खल भोळा ह्मणे । भूपती भयकंप लाजिरवाणें ।
 स्वामीसन्निध यावया खिन्न मन । शिर घेवोन भयाभीत आले
 ॥७०॥ शिष्यसमुदाय घाविरा जाला । भोळाराम खल सकळीं
 विलोकिला । श्रीसमर्थ ह्मणती स्वलीला । पहा रे खलाला भोळ्या
 च्या ॥७१॥ तें भोळारामाचें शिर । श्रीरामनाम गर्जे वारंवार ।
 शिवराज कांपिन्नला थर थर । ह्मणें मी मतिमंद पामर विकल्पें
 नाडिलें ॥ ७२ ॥ सकळ शिष्य लाजिन्नले । अपराधी ह्मणोनि
 श्रीचरणीं लोळों लागले । सकळीं साष्टांगें दंडवत घातिलें ।
 विकल्प गेले सांगती स्वामिया ॥ ७३ ॥ आह्मांसीं थोर अप-
 राध घडला । व्यर्थ भोळाराम विटंबिला । झणीं आह्मांसीं तो
 अंतरला । आह्मां सकळांला हें दुःख अनिवार जाले ॥ ७४ ॥
 तरी आतां देवें क्षमा करावी । भोळ्यारामा पूर्वपदवी प्राप्त व्हावी ।
 तंव तो वोळला श्रीसमर्थ गोसावी । नवल नवाई अपूर्व दाविली
 ॥ ७५ ॥ शिवरायासीं श्रीसमर्थ ह्मणती । खल नेवोनि ठेविजे
 जैसा तैशा स्थिती । शिवराज त्वरेनें धांवती । शिर ठेविती
 धडावरी ॥ ७६ ॥ कैसें नवल घडलें पहा हो । भोळाराम पूर्व-
 वत् जाहले सदेहो । सर्वकाळीं श्रीरामनामीं फोडिती टाहो ।
 ह्मणे हो श्रीचरणींचा मी एक रंक दुर्बळ ॥ ७७ ॥ शिष्यसमु-
 दाव भोळ्याचरणीं लागला । भोळा सर्वकाळीं पूज्यतम मा-
 निला । सर्वीं सर्वत्र भोळाराम वर्णिला । शिष्य शोभला श्रीसम-
 र्थसेवें ॥ ७८ ॥ आइका श्रीसमर्थस्वामीदर्शनाकारणें । नित्य
 सिद्धसाधूसिं सज्जनगडीं येणे । नाना श्रीसमर्थ लीला प्रगट
 देखणें । श्रीरामनाम गर्जणें अत्यंत प्रीती ॥ ७९ ॥

नृपवरे सातार नगरीं । निजवसतीसिं शोभविली बरी ।
 श्रीगुरुनिष्ठा साचोकारी । शिवराजअंतरीं वसतसें ॥ ८० ॥
 एकवार श्रीसमर्थ असतां सातारीं । आइका कैसी जाली
 नवल परी । निगडीकरांची अचुक आली फेरी । शिवराज
 मंदिरावरुनि चालिले ॥ ८१ ॥ श्रीरंगनाथ साधू दिसै सरदार ।
 शिरीं मंदिल विलसें जरतार । होवोन भव्य अश्वार स्वार ।
 कटीं तरवार विराजे ॥ ८२ ॥ वेश पहातां सरदाराचा । अधि-
 कारी तरी सिद्ध पदवीचा । अत्यंत जिवलग श्रीसमर्थस्वा-
 मींचा । बरीवरी जनांचा भाव चळे ॥ ८३ ॥ श्रीरंगनाथ आले
 राजनगरीं । भूपती मनीं विचार करी । यासीं साधू ह्यणावें
 कवण्यापरी । श्रीसमर्थ निर्धारीं भजती यासीं ॥ ८४ ॥ श्रीसम-
 र्थांचेरंगनाथीं प्रेम जडलें । श्रीसमर्थे वारंवार रंगनाथ स्तवियले ।
 यालागीं श्रीसमर्थपंगतीं राये निमंत्रण केलें । श्रीरंगनाथ राह-
 विलें सुस्थळीं ॥ ८५ ॥ श्रीसमर्थे माहुली स्नानसंध्या सारिली ।
 उपरी स्वारी राजमंदिरीं प्रवेशली । राये श्रीरंगनाथआगमन-
 वार्ता निवेदिली । आमंत्रण केलें सांगाती भोजना ॥ ८६ ॥
 श्रीसमर्थ ह्यणती हें काय केलें । भ्रष्ट पुरुषा कां पाचारिलें ।
 झणीं परत निरोप पाठवा वहिलें । जे भ्रष्ट पुरुष पंगतीं न चले
 आह्मां ॥ ८७ ॥ श्रीसमर्थवचनीं शिवराज लाजला । अधोमुखें
 कांहीं न बोलेचि बोला । श्रीसमर्थे निजांगें निरोप पाठविला ।
 भ्रष्ट पुरुषा भोजना न यावें ह्यणोनी ॥ ८८ ॥ श्रीसमर्थे पंगती
 बैसविल्या । अत्यंत तृप्ती जेवविल्या । तृप्ती ठेकरें अत्यंत धाल्या ।
 तांबूल अपिलें दक्षिणादि ॥ ८९ ॥ भूपा सांगती श्रीसमर्थ ।
 तूंही भोजन सारी स्वस्त चित्त । आह्मी समाचारा जातो रंग-
 नाथ जेथ । कुशल वृत्तांत पुसूं कांहीं ॥ ९० ॥ श्रीचरणीं शिवराज
 करी विनंती । देवें मजही न्यावें सांगाती । श्रीसमर्थ झणीं त्यासी
 वारिती । ह्यणती भ्रष्टवितील रंगोवा न कळे ॥ ९१ ॥

रंगोबा जिबीचा आवडता । तो नये आणिकाचे चित्ता । त्या-
 चिये बिन्हाडीं भेटों जातां । अघटित वार्ता देखाल नेणों ॥ ९२ ॥
 कांहीं विपरीत देखाल । तुमचें अंतःकरण दुःखवेल । आमुचा
 रंगनाथ आह्मां सुखवील । समाचार केवळ आह्मी घेणें ॥ ९३ ॥
 भूपें सर्वे यावया आग्रह धरिला । श्रीसमर्थासर्वे चालिला ।
 येरीकडे काय जाली लीला । श्रोतीं श्रवणाला सादर व्हावे
 ॥ ९४ ॥ श्रीसंतपुरुषांचें चरित्र । विचित्र आणि परम पवित्र ।
 जें अत्यंत गुह्य गुह्यातीत सूत्र । संसारीं अपवित्र चवी नेणती
 ॥ ९५ ॥ साधूचा कळावया महिमा । आपणचि जावें त्याचिया
 जन्मा । सामान्यां कळेना आह्मां तुह्मां । पापात्मा संतपण
 नोळखी ॥ ९६ ॥ श्रीसमर्थे पाठविला निरोप । रंगोबासी गुह्य
 कळलें आपेआप । निरोपिया सांगती कळला निरोप । भ्रष्ट-
 पुरुषप्रताप प्रगटेल कांहीं ॥ ९७ ॥ निरोपी मनीं वोशाळले ।
 जे निरोपें न सांगतां स्वामीसीं कळलें । ह्मणती श्रीसमर्थानीं
 निरोप पाठविलें । तें स्वामींनीं वोळखिलें कैशापरी ॥ ९८ ॥
 रंगोबा सांगती श्रीसमर्थकृपें कळलें । निरोपियासीं निरोप
 दिधलें । भुकेनें प्राण व्याकुळ जाले । शिष्यासि ह्मणितलें आण
 कांहीं ॥ ९९ ॥ शिष्यासी सांगती दिसेल तेंचि आण । तंव
 खाद्यपदार्थ दृष्टीं न पडेचि अणुप्रमाण । रंगोबा सांगती दिसेल
 तेंचि आण । करूं भक्षण लवलाही ॥ २०० ॥ शिष्य ह्मणे
 स्वामीप्रती । एक ह्यैसा येताहे त्वरित गती । रंगोबा ह्मणती
 तोचि आणी निश्चिती । पाकनिष्पत्ती आजि हेचि बरी ॥ १ ॥
 दो चौ शिष्यांनीं रेडा आकळिला । रंगनाथस्वामिसन्निध आ-
 णोनि उभा केला । श्रीरंगनार्थीं एका घायीं वधियला । मांस हंडा
 चढविला पाकनिष्पत्ती ॥ २ ॥ हाडें शिंगें रक्त सांडिलें । अंगणा
 माजीं सर्वही लिडविडिलें । इतुकियांत शिवराय श्रीसमर्थ आले ।
 दार ठोठावले उघडावया ॥ ३ ॥ स्वामी श्रीसमर्थ ह्मणती ।
 रंगोबा आलों तुझिये भेटीप्रती । तुह्मां आह्मां एकचि पंगती ।

भ्रष्टाकारस्थिती होऊं द्या येथें ॥ ४ ॥ बहुकाळ लोटला । तुह्या
 आह्या पंगती योग नाही घडला । येणेंकाळें भाग्योद्दय प्राप्त
 जाला । भोजनाला तूं घालिशील ॥ ५ ॥ श्रीसमर्थ विरुद्ध
 वचन बोलिले । तंव शिवराय मनीं संकोचित जाले । हाडें
 मांस डोळां देखिलें । चिळस उपजली अंतःकर्णी ॥६॥ शिव-
 रायासीं श्रीसमर्थ ह्मणती । आह्या तरी बैसो रंगनाथ पंगती ।
 तुह्यां तंव न रुचेल हे रीती । व्यर्थ संगतीसीं आलां ॥ ७ ॥
 नृपवर श्रीगुरुनिष्ठ श्रद्धांकिला । श्रीसमर्थचरणीं प्राण विकिला ।
 सर्वभावेसीं चरणीं लागला । भ्रष्टाकाराला तो न गणीं ॥ ८ ॥
 नृपवर विनवी स्वामीप्रती । ह्मणे मज ध्यावें जी निजपंगती ।
 श्रीप्रसाद भ्रष्टाकार स्थिती । मज यथानिगुती होवो का ॥ ९ ॥
 श्रीसमर्थप्रसादाकारणें । जन्मजन्मांतरीं कोटि पुण्य सम्पादनें ।
 थोराकष्टें श्रीचरण देखणें । सानिध्य पावणें परम दुर्लभ ॥१०॥
 श्रीसमर्थें स्मित हास्य केलें । त्रिवर्गा भोजना पात्र मांडविलें ।
 श्रीरंगनाथ स्वामींनीं मांस वोगरिलें । कौतुक घडलें कैसें तें
 आइका ॥ ११ ॥ मांस होतें तें अन्न जालें । शिवरायें
 निज नेत्रीं देखिलें । पात्रीं आपुलाल्या बैसले । श्रीसमर्थ
 बोलिले वचन आइका ॥ १२ ॥ रंगोवासीं श्रीसमर्थ
 ह्मणती । रेडियासी जाऊं द्यावें यथानिगुती । आपण
 झणीं पाऊं तृप्ती । त्यासी हे गती उचित नोहे ॥ १३ ॥
 श्रीसमर्थवचनीं रंगोवा उठिले । श्रीसमर्थचरण साष्टांगें वंदिलें ।
 श्रीरघुवीर स्मरोनि रेड्या स्पर्शिलें । तत्काळ केलें सजीव त्यासीं
 ॥ १४ ॥ रैडा खडबडोनि उठिला । सकळा देखतां निघोनि
 गेला । शिवराज मनीं थकीत जाला । संतलीला अगम्य ह्मणें
 ॥ १५ ॥ श्रीरंगनाथचरणीं शिवराज लागला । ह्मणे स्वामी
 संदेह होता फेडिला । श्रीसमर्थें आजि दाविलें श्रीरंगोवामहि-
 मेला । गहिवरत बोलिला शिवराज ऐसें ॥ १६ ॥ म्यां श्री-

रंगनाथीं विकल्प धरिला । तो श्रीसमर्थें आजि पूर्ण निरसिला ।
 ऐसें ह्यणत लोटांगणीं गेला । श्रीरंगनाथें उचलिलें धांवोनि
 रायासीं ॥ १७ ॥ भूपती ह्यणें क्षमा करावी । नेणतणें अप-
 राध घडला गोसावी । येथोनि निरंतर कृपादृष्टी असों द्यावी ।
 रंगनाथ गोसावी नृपवरासि आलिंगिती ॥ १८ ॥ श्रीरंगोवा
 ह्यणती शिव भूपाला । तुमचा प्रताप आह्मीं श्रवण केला ।
 धन्य तुह्मांसी श्रीसमर्थस्वामी वोळला । तुमच्या भाग्याला
 तुळणा नसे ॥ १९ ॥ श्रीसमर्थाकारणें तुह्मां आह्मासीं सख्य ।
 श्रीसमर्थीं आह्मा सर्वकाळीं ऐक्य । श्रीसमर्थलीलाकौतुक
 अतर्क्य । भावार्था वार्धक्य कदापि न येवों द्यावें ॥ २० ॥ श्रीसमर्थ
 शिवरायासि ह्यणती । तुह्मां आली आजि रंगोवाप्रतिती । संत-
 चरणीं विकल्प न आणिजे चितीं । अनंतवृत्ती संत महीं
 विचरती ॥ २१ ॥ तंव शिवरायें दृढ धरिले श्रीचरण ।
 ह्यणे स्वामी आजि चुकलों पूर्ण । संत चरणीं जालों
 जी अनन्य । अपराध पोटीं घालोन संरक्षिजे ॥ २२ ॥
 मग ब्रह्मानन्दें भोजनें सारिलीं । श्रीरंगनाथ स्वारी राजभवनीं
 आणिली । घनदाट संतमांदी मिळाली । आनंद कळोळीं श्रीरा-
 मनाम गाजलें ॥ २३ ॥ यापरी श्रीसमर्थ चरित्र नवलविंदान ।
 पुढतपुढती आदरें करावें श्रवण । श्रवणें सहजें होय उद्धरण ।
 कथा असाधारण श्रीसमर्थरायाची ॥ २४ ॥ श्रीसमर्थकथाश्र-
 वणें दोष हरती । श्रीसमर्थकथाश्रवणें उत्तम गती । श्रीसमर्थक-
 थाश्रवणें विज्ञे पळतीं । परब्रह्मपद प्राप्ती श्रीसमर्थकथाश्रवणें
 ॥ २५ ॥ श्रीसमर्थदेवें कृपा केली । वृत्ती निजनामगुणीं रंग-
 विली । अन्य बोलवार्ता खुंटविली । सर्वकाळीं चरित्रीं बुडालों
 ॥ २६ ॥ उठतां बैसतां चालतां । खातां देखतां पडतां ।
 सर्वकाळीं आठवे चरित्रकथा । सहजीं सहजता श्रीसमर्थचरित्र
 स्फुरे ॥ २७ ॥ श्रीसमर्थस्वामी वोळला । माझा संकल्प सिद्धी

अणिला । काळ सार्थकीं लाविला । नरदेहाला उचित दाविलें
 ॥ २८ ॥ आतां मियां हेंचि करावें । सर्वकाळ श्रीसमर्थ भजनीं
 लागावें । श्रीसमर्थस्वरूपाकार व्हावें । धन्य ह्यणवावें नरदेहीं
 ॥ २९ ॥ असो आतां बहू भाषण । पुढें विशेष रसाळ निरू-
 पण । सर्वांगाचे करोनि कान । श्रोतीं सादरें करोन अवधारिजे
 ॥ ३० ॥ श्रीरामदासकथासारामृत । सावधान संतश्रोते परि-
 सोत । श्रीधरचरणीं भिमू विनवीत । निजकृपामृत तुमचें हें
 ॥ २३१ ॥ इति श्रीरामदासकथासारामृत भिमूविरचितायां
 शिवराज्यारोहण श्रीरंगनाथरेडाचरित्रकथन्ननाम एकादश प्रसंग
 सम्पूर्ण ॥

॥ शुभं भवतु ॥

॥ श्रीसमर्थ रामदासार्पणमस्तु ॥ ७ ॥

॥ श्रीराम ॥

प्रसंग १२ वा

आदिनारायणं विष्णुं ब्रह्माणं च वशिष्ठकम् ।
 श्रीरामं माहतिं वंदे रामदासं जगद्गुरुम् ॥

॥ श्रीसद्गुरु रामदासायनमः ॥

रा हे नित्य भक्तांकित । माझा स्वामी श्रीरघुनाथ ।
 न भूतो न भविष्यती चरित्र गाजत । गाती साधु-
 संत सर्वकाळ ॥ १ ॥ श्रीराघवा भक्तजनीं आक-
 ळिलें । सर्वभावे त्यासीं भजिल्लें । येणें भजनें
 भक्तिमार्गा उजळिलें । मृत्युलोकीं गाजविलें श्रीरामनाम ॥ २ ॥
 श्रीरामनामाच्या निर्धारीं । सहजें जोडे कोदंडधारी । विघ्नें होतीं
 पाठिमोरीं । कलीमाझारीं नामस्मरण करावें ॥ ३ ॥ चित्त सुचित्त

करावें । श्रीगुरुचरणीं विनटावें । अत्यंत प्रीती नाम गर्जावें ।
 पुनीत व्हावें हेळामात्रें ॥ ४ ॥ करितां श्रीरामनामस्मरण । न
 कळे तें कळों येईल पूर्ण । गृहीं अलभ्यलाभ येती चालोन । हें
 श्रीसंतवचन अन्यथा न ह्मणावें ॥ ५ ॥ मुखीं नाम हातीं टाळी ।
 नाचत बोलावी विरुदावळी । येणें छंदें श्रीवनमाळी । हृदय-
 कमळीं प्रवेशे ॥ ६ ॥ अवतारामार्जी श्रीरामावतार । अति धीर
 आणि गंभीर । विशेष सत्ववृत्तीचा निर्धार । उत्तरोत्तर दाख-
 विला ॥ ७ ॥ तेहतीस कोटी सुरवर । दशमुखें बंदिस्त केले
 जर्जर । श्रीरामरायें धांवोनि सत्वर । दुःखपरिहार पै केला ॥ ८ ॥
 श्रीरामावतारीं परम सौख्य वाढलें । ऋषिमुनी संतुष्टले । गंधर्व
 किन्नर वर्णू लागले । अमरीं पूजिलें श्रीराघवा ॥ ९ ॥ श्रीराघवें
 सुरकार्या येणें केलें । निजावतारकार्य संपादिलें । निजधामासीं
 प्रयाण आदरिलें । मार्गें राहविले श्रीहनुमंतस्वामी ॥ १० ॥ येथ
 कांहीं बोढवल्या विघ्न । श्रीहनुमंतें करावें निवारण । तोचि
 हा श्रीसमर्थदातार पूर्ण । मानवी होवोन प्रगटलासे ॥ ११ ॥
 जयजयाजी वो श्रीरामदास माय । नित्य स्मरतसें तुझे पाय ।
 तुझिये नामगुणीं चित्त धाय । लागली सोय तुझेनि भजनें
 ॥ १२ ॥ जयजयाजी श्रीरामदास । सर्वसाक्षित्वें तूं परम
 पुरुष । सर्वसामर्थ्यबळें तूं सत्ताधीश । पावलों संतोष तुझेनि
 भजनें ॥ १३ ॥ देवें माझा अभिमान धरिला । धरिला मनो-
 दय सिद्धी पावविला । निजनामगुणीं छंद लाविला । परम
 सौख्याला पात्र केलें ॥ १४ ॥ श्रीसमर्थनामाचें स्मरण । हेंचि
 माझें सर्वस्वजाण । श्रीसमर्थ यशकीर्तीचें गायन । हें जीवन
 मम जीवित्वा ॥ १५ ॥ श्रीरामदासरूप डोळां पहावें । तेणें म्यां
 सर्वकाल सुखी असावें । सर्वकाल श्रीसमर्थपूजन अर्चन करावें ।
 सर्वकाल रमावें श्रीसमर्थगुणचरित्रीं ॥ १६ ॥ श्रीसमर्थनाम गुण
 कीर्तन । हेंचि माझें आगळें संध्यास्नान । श्रीसमर्थचरणीं वारं-

वार घेईन लोळण । ध्यान धारण हेंचि माझे ॥ १७ ॥ श्रीस-
 मर्थस्वरूप पहातां । देहासीं अत्यंत होय अवस्था । श्रीसमर्थ-
 नामगुणछंदीं नाचतां । प्रेमावस्था सांवरितां न सांवरे ॥ १८ ॥
 प्रेमप्रीतीच्या पडिभरें । सोय दाविली श्रीसमर्थदातारें । निज-
 लीलाचरित्रगुणाक्षरें । जिव्हेवरी बैसविलीं ॥ १९ ॥ येणें
 चरित्रछंदें मज विसर पडिला । बोलूं नेणेंचि अन्य बोला ।
 सर्वकाळीं चरित्रलीला । प्रसंगाला प्रसंग आठवतीं ॥ २० ॥
 असो आतां बहु भाषण । मागील प्रसंगीचें निरूपण । श्रीरंग-
 नाथस्वामी रेडा उठवोन । राजभवन पावले ॥ २१ ॥ श्री-
 समर्थें शिवराजसंदेह फेडिला । श्रीरंगनाथमहिमा वाढविला ।
 उत्साव गाजला नृपभवनाला । आबाळसाबाळा ब्रह्मानंद सुकर
 केला ॥२२॥ पुढें आड्का चरित्र जालें । श्रीसमर्थ सज्जनगडीं बैस-
 ले । शिवराज स्वामी दर्शना आले । नमन केलें साष्टांगेंसीं
 ॥२३॥ स्वामीसमर्थें नृप गौरविला । प्रेमकुशळोत्तरीं संतोषविला ।
 शिवराजचित्तीं भाव उपजला । जे स्वामीसेवेला विशेष करूं
 ॥ २४ ॥ ह्यणोनि श्रीचरणीं नम्रत्वेंविनंती करीं । जे स्वामीनीं
 कांहीं सेवा सांगावी सत्वरी । ऐसें विनवोनि श्रीचरणांवरी ।
 नमस्कारी वारंवार ॥ २५ ॥ यापरी शिवरायें वारंवार विन-
 विलें । श्रीसमर्थें उपाधीसीं वारिलें । शिवरायांचे विशेष आग्रह
 पडिले । मग सांगितली अल्पमात्र सेवा ॥ २६ ॥ भिन्नभिन्न
 प्रांतीचे नगर । शिवरायासि मागती श्रीसमर्थदातार । शिवराज
 ह्यणे स्वामी राज्याबाहेर । लहानथोर नगरें हीं असतीं ॥२७॥
 तरी आपुले राज्यभीतरीं । स्वामीनीं आज्ञाकरितां वरी । तें तें
 सकळ अर्पीन श्रीचरणावरी । निजनिर्घारीं भरंवसेनी ॥ २८ ॥
 एकसेएकवीस नगराचें दान । आह्मी जें जें गेलों बोलोन ।
 करिशील तरी संतुष्ट रघुनन्दन । राज्यविस्तरण येणें होईल
 ॥ २९ ॥ देशीं अथवा देशांतरीं । यासीं आह्मां चाड नाहीं

निर्धारि । सेवा इच्छिती तरी सम्पादन करीं । राघवा बरी
 सेवा रुचेल ॥ ३० ॥ झणीं शिवराजमनीं उल्हास भरला ।
 श्रीसमर्थ स्वामी साष्टांगें नमिला । निज सेनासमूह सज्ज केला ।
 घाव घातला निशाणीं ॥ ३१ ॥ शिवराजशौर्य धैर्य गाजलें ।
 गनीम बहुत जर्जर केले । तंव अकस्मात विघ्न वोढवलें । पूर
 भरिले सरितेसीं ॥ ३२ ॥ युद्ध चालिलें दारुण । गनीम अटो-
 पेना अणुप्रमाण । रात्रौ शिवराज चिंतावतीं पडिलें पूर्ण । यश
 सम्पादन श्रीदर्शन कैसेनि घडेल ॥ ३३ ॥ रात्र जाली दोन
 प्रहर । शिविरीं शिवराज पहुडले मंचकावर । काळजी चिंता
 झोंबली अरुवार । यश निर्धार दिसेना ॥ ३४ ॥ आजवरी
 गनीम मर्दिले । ऐसें बळसामर्थ्य खर्चीं नाहीं पडिलें । ह्मणोनि
 श्रीचरण आठवले । अश्रूपूर भरले नयनासीं ॥ ३५ ॥
 तंव अकस्मात् शिविरामाझारीं । श्रीसमर्थ प्रगटले निर्धारिं ।
 अभयकर ठेवोनि शिवराजशिरीं । यश उत्तरोत्तरीं सांगितलें
 ॥ ३६ ॥ स्वामी सांगती शिउवा धीर धरीं । श्रीरघुनाथसाक्ष
 तुझिये शिरावरी । तो सकळ अघ अपदा संवहरी । अणुभरी
 डंडळूं नको ॥ ३७ ॥ करीं श्रीरामनामीं कळोळ । तुज बळ-
 सामर्थ्य वाढलें तुंबळ । झणीं यश वेशील अळुमाळ । शत्रू पाळा-
 मुळेंसी भिरकावी ॥ ३८ ॥ येथोनि पुढतपुढती । तुह्मां यश-
 सिद्धी निश्चिती । श्रीरघुनाथ नामावरती । कळिकाळ कांपती
 येरां कोण पुसे ॥ ३९ ॥ ऐसें श्रीसमर्थ वोलिले । सर्वेचि अदृश्य
 जाहले । शिवराज उघडोनि पाहती डोळे । तंव मंचकाजवळ
 कोणीही नसे ॥ ४० ॥ शिवराज ह्मणे आह्मावरी संकट पडिलें ।
 झणीं तें श्रीसमर्थदेवा जाणवलें । संकटसमयीं धांवोनि आले ।
 निर्भय केलें निजसेवका ॥ ४१ ॥ उदंड उल्हास भरला । सेना-
 समूह पाचारिला । सकळासीं श्रीसाक्षात्कार निवेदिला । नाम-
 घोष गाजविला श्रीसमर्थप्रभूचा ॥ ४२ ॥ श्रीसमर्थ रामदास-

नामावर । घसरूनि गेले गनिमावर । यश सम्पादिलें अति
सत्वर । जय जय श्रीरघुवीर शब्द करिती ॥ ४३ ॥ शिवराज
यश सम्पादूनि आले । देशोदेशींचें सुस्थळ श्रीचरणीं अपिलें ।
श्रीसमर्थस्वामींचे चमत्कार आठवले । माता जिजाईसीं सांगि-
तले गहिंवरोनी ॥ ४४ ॥ आह्मी पडिलों महासंकटीं । तै श्री-
समर्थ धांवले अति निकटीं । वैरियांवरीं हटीतटी । श्रीसमर्थें
शेवटीं यश येवविलें ॥ ४५ ॥ श्रीस्वामी साक्षात् अव-
तारी । आह्मांसी हे खूण बाणली अंतरीं । यापुढें कार्य-
कारणांतरीं । पुरुषार्थथोरी आमुची व्यर्थ ह्मणों ॥ ४६ ॥
यापरी माता जिजाईसीं रायें सांगितलें । श्रीसमर्थमहिमान
उदंड गाइलें । जिजाईचे नेत्र भरोन आले । वंदन केलें श्रीस-
मर्थरायासीं ॥ ४७ ॥ शिवराजस्थळ सम्पादना गेले । तैसेंचि
श्रीसेतुबंध पाहोनि आले । दिव्य विशाल मंदिरासि देखिले ।
चित्तीं आलें श्रीदेवालय ऐसें करूं ॥ ४८ ॥ शिवराज श्रीसमर्थ
दर्शना आले । साद्यंत वर्तमान निवेदिलें । श्रीसमर्थें स्थळोस्थळीं
महंत पाठ विले । चहूंधामीं गाजले श्रीसमर्थस्वामी ॥ ४९ ॥
रायें श्रीसमर्थचरणीं विनविलें । ह्मणे स्वामींनीं विनंतीसीं पा-
हिजे परिसिलें । दक्षिणदेशीं पाहिलीं जैसीं देवाल्यें । श्रीरघु-
नाथदेवालय तैसें करूं ॥ ५० ॥ श्रीसमर्थें स्मितहास्य केलें ।
शिवराजवचन श्रवण केलें । सांगती धन्य तुमचे भक्तिवैभवडो-
हळे । परी येणें काळें राहविजे ॥ ५१ ॥ तुह्मी करूं ह्मणतां
देवालय । तें झणीं तुह्मी सिद्धी न्याल । शिष्य वर्गासीं पाहिजे
कांहीं घडलें । हातोहातीं तें करितील ॥ ५२ ॥ श्रीरघुनाथ-
जीची सेवा । सकळांच्याही यावी देवा । धन्यधन्य तुमच्या
प्रतापवैभवा । श्रीराघवा अभिमान तुमचा ॥ ५३ ॥ रायासीं
श्रीसमर्थवचन मानलें । श्रीसमर्थचरणीं साष्टांग दंडवत घातिलें ।
श्रीस्वामीनिरोप घेवोन रायगडीं आले । जिजाईमातेसीं निवे-

दिलें श्रीसमर्थकृपादान ॥ ५४ ॥ चाफळीं नवमीउत्सवीं ।
 राव एकशेंएकवीस खंडी धान्य पाठवी । नाना सालंकृत
 गजघंटा अर्पण करीं । अरिष्टें चुकवी विघ्नसंतोषियांची ॥५५॥
 वाजंत्री दमामे नगारे चौघडे । श्रीराघवापुढें सर्वकाळ झडे । गगन-
 चुंबित उभाविले झेंडे । अति चोखडे नवमी उत्साव गाजविती ॥५६॥
 आइका श्रीसमर्थचरित्र जालें । स्वामी शिष्यसमुदायेसीं निघाले ।
 दोन प्रहर भरतां अंबराईत उतरले । शिष्य पाठविले निकट
 नगरीं भिक्षेसीं ॥ ५७ ॥ निगरीं शिष्यसमुदाव येतां । ग्रामा-
 धिकाच्या कोप भरला चित्ता । कुबड्या झोळ्या हिसकावोनि
 केली वाच्यता । नगरामधुनी घालविले ॥ ५८ ॥ शिष्यसमूह
 स्वामी जवळी आला । जाला प्रकार श्रीचरणीं निवेदिला ।
 श्रीसमर्थ ह्मणती पळा पळा । विशेष घाला बोढवेल न कळे
 ॥ ५९ ॥ श्रीसमर्थ सशिष्य धांवती । तंव नगरीं विपरीत
 जाली गती । विशाल वानर भव्याकृती । गृहागृहाप्रती अग्नी
 चेतवीतसे ॥ ६० ॥ घरोघरीं अग्नी झोंबला । नगरीं हाहाकार
 भरला । जो तो जीव लपों लागला । हाका बोंबेला धीर न पुरे
 ॥ ६१ ॥ तंव वृद्ध वृद्ध मिळाले । ह्मणती रे व्यर्थ साधूसीं
 छळिलें । तें गुणें हें विघ्न ठाकोनि आलें । जातां भलें शरण
 त्यासीं ॥ ६२ ॥ सकळां मनीं मानलें । साधुदर्शनासीं धांवलें ।
 माग घेत टाकित्ती पाडलें । साधू भले नाडळती ॥ ६३ ॥
 श्रीसमर्थ जों जों गती धांवती । तंव तंव उदंड अग्नी झोंबे नग-
 राप्रती । नरनारी बालें हाक बोंब ठोकित्ती । कवणाही चित्तीं
 धीर न पुरे ॥ ६४ ॥ जन आघवें दीन वदन जालें । श्रीसमर्थ-
 देवा दुरूनि देखिलें । अत्यंत वेगें पाठलाग केले । तरीही
 श्रीसमर्थ धांवती अतिवेगें करूनी ॥ ६५ ॥ जन दीनवदनें
 हांकारित्ती । साधूसीं बहुतांपरी विनविती । अत्यंत कष्टें श्रीस-
 मर्थसन्निध येती । साष्टांगें वंदित्ती श्रीसमर्थचरणां ॥ ६६ ॥

चुकलों चुकलों ह्यणती । श्रीसमर्थचरणीं गडबडां लोळती ।
 नाना करुणावचनीं स्तविती । जीवदान मागती अतिदीन
 वदनें ॥ ६७ ॥ तंव तो श्रीसमर्थप्रभू दयाळ । झणीं वोळला
 करुणाकळोळ । आश्वासिले जन सकळ । स्वामी सांगती अळु-
 माळ नगरा पहा परतोनी ॥ ६८ ॥ ते जन नगर परतोनी
 पाहती । तंव विशाळ वानर विज्ञविताहे नगरापती । अग्नी
 विज्ञाला जैशा तैशा रीती । स्वामीचरणा निगुती शरण येतां
 ॥ ६९ ॥ सकळही नगरवासी आनंदले । श्रीस्वामीचरणीं लोळूं
 लागले । ह्यणती स्वामींनीं नगरासि पाहिजे आलें । अपराध
 घडले क्षमा करोनी ॥ ७० ॥ विशेष जन आग्रह पडिला । श्री-
 समर्थस्वामी शुद्धभावार्थें वोळला । घेतलें सकळांच्या पूजेला ।
 भक्तिपंथाला जन लाविले ॥ ७१ ॥ नागरिकीं श्रीसमर्थस्वामी
 पूजिले । शिवछत्रपतीचे श्रीगुरू कळले । अत्यंत गजरीं नाम-
 सप्ताह केले । श्रीसमर्थ मिरविले विशेष सोहळीं ॥ ७२ ॥ विशेष
 टाळ घोळ मृदंग धुमाळी । जन नाचती श्रीरामनामकळोळीं ।
 श्रीसमर्थतीर्थप्रसाद ग्रहण केलें सकळीं । अनुग्रहीत जाले श्री-
 समर्थरायाचे ॥ ७३ ॥ श्रीसमर्थदेवें हरिकथा केली । जनमांदी
 श्रीरामगुणीं रंगविली । जनीं सांडिली अपवित्र चाली । सर्व-
 भावें धवळली भक्तिमार्गे ॥ ७४ ॥ सकळांसी श्रीसमर्थ सांगती ।
 वापहो नित्य पुजावें साधुसंत मूर्ती । ज्यांसी वंदितो श्रीराम-
 पती । हृदयावरी वत्सलांचन मिरवे ॥ ७५ ॥ सकळीं श्रीसमर्थ-
 आज्ञा मानिली । सर्वकाळीं श्रीसाधुसंतसेवे मिनलीं । श्रीसमर्थप्रभू-
 वरदवाणी निघाली । जे अग्रघाला न होय इया नगरा ॥ ७६ ॥
 सकळीं श्रीसमर्थप्रताप देखिला । भगवद्रूप साधू कळला ।
 असो ऐसी श्रीसमर्थलीला । धन्य ते श्रवणाला सादर श्रोते
 ॥ ७७ ॥ गांवकरियाचा निरोप घेतला । श्रीसमर्थ आले परळी-
 गडला । शिवभूपही दर्शनासि धांवला । श्रीसमर्थलीलाश्रवणीं

कवतुक वाटलें ॥ ७८ ॥ शिवरायासी श्रीसमर्थ सांगती । जे
 आह्मी जावोनि येतो गंगतिराप्रती । बंधूमातेसीं भेटीची
 खंती । सत्वरगती जावोनि येतो ॥ ७९ ॥ शिवराज बंदी
 श्रीसमर्थचरण । ह्मणे सेवकासही करावें आज्ञापन । परिवार
 सेनासमूह घेवोन । जांबभुवन आह्मी विलोकूं ॥ ८० ॥ तंव
 श्रीसमर्थदेवें वारिलें । आह्मीं अल्पशिष्यपरिवारें जाऊं ह्मणि-
 तलें । शिवरायासीं श्रीसमर्थवचन मानलें । लोटांगण घातलें
 श्रीसमर्थचरणीं ॥ ८१ ॥ भूप विनवी त्वरित यावें परतोन ।
 आह्मी परदेशीं पडों हीन् दीन । ऐसें ह्मणतां नेत्रीं प्रेमाश्रु
 भरोन । शिवराज गहिवरोन श्रीसमर्थचरणीं लागला ॥ ८२ ॥
 परिवारजन श्रीचरणीं नमस्कारी । सकळां विश्हातिदुःख दाटलें
 अंतरीं । देवें संबोखिलें ज्या त्यापरी । प्रयाण सत्वरीं आदरिलें
 ॥ ८३ ॥ कांहीं शिष्यसमुदाय सवें घेतला । श्रीसमर्थ चालिले
 जांबेला । ठाईं ठाईं जन उद्धरिला । हरिकथेला ठाईं ठाईं केलें
 ॥ ८४ ॥ श्रीशिवराय श्रीसमर्थ कीर्तिमहिमान । घरोघरीं जाणवलें
 परिपूर्ण । याळगीं श्रीसमर्थप्रभूचें होतां आगमन । नगरजन
 श्रद्धापूर्ण महापूजन करिती ॥ ८५ ॥ ठाईं ठाईं नामसत्पाह
 जाले । अन्नदानीं प्राणिजात तृप्त केले । ठाईं ठाईं रथोत्साह
 मिरविलें । श्रीरामनाम गाजलें ठाईं ठाईं ॥ ८६ ॥ श्रीसमर्थ-
 रायाच्या दर्शना । पिपीलिका रीघ न मिळे जनां । कितीएक
 दुरूनीच नमिती श्रीचरणा । अंतःकरणा श्रीसमर्थ जडले
 ॥ ८७ ॥ जनमनीं हरुष भरला । धन्य ह्मणती श्रीसमर्थ प्रभू
 प्रगटला । तेणें तरी छत्रपती पदवीला । शिवरायाला भूषविलें
 ॥ ८८ ॥ उदंड आयुष्य व्हावें श्रीसमर्थाला । उदंड भाग्य
 सम्पदा मिलो शिवरायाला । विघ्नधाडी घडो अविंधमैदाला ।
 श्रीचरणाला आह्मी कदापि न विसरिजे ॥ ८९ ॥ ऐस्ती ज्या
 त्या सुखीची वदंती । सर्वकाल श्रीरामनाम स्मरुतीं । श्रीसमर्थ

श्रीरघुनाथ कीर्ती वर्णिते । जड मूढ उद्धरिती ठाई ठाई
 ॥ ९० ॥ उदंड भाविक समुदाय मिळाला । मार्गी श्रीरामनाम-
 गजर चालिला । नाचत छंदें वर्णिते श्रीसमर्थगुणलीला ।
 आनंदकळोळीं जांब भुवन ठाकलें ॥ ९१ ॥ दिंड्या पताकांचे
 भार । वैष्णव थैकारती अपार । टाळ मृदंग ध्वनी अपरंपार ।
 जांब नगर दणाणिलें ॥ ९२ ॥ एकचि टाळ मृदंग धुमाळी ।
 वैष्णव नाचती प्रेम सम्मेळी । अंबरीं उडाली चरणरजधुळी ।
 अमरीं तत्काळीं शिरीं वंदिली ॥ ९३ ॥ जांबेचे जन
 सामोरे धांवले । श्रीसमर्थप्रभू आले जाणवले । ब्रह्मानंदें श्रीस-
 मर्थ लोटांगणीं गेले । वैष्णव वंदिले साष्टांगेसी ॥ ९४ ॥
 श्रीरामनाम आइकिला गजर । तैसेचि धांविन्नले स्वामी गंगा-
 धर । बंधू बंधूसी भेटां कोटि आनंद अपार । श्रीरघुवीर उभय-
 भार्गी सारिखा ॥ ९५ ॥ श्रीसमर्थें श्रीश्रेष्ठस्वामी साष्टांगें वंदिले ।
 शिष्यवर्गही लोटांगणीं धांविन्नले । भाविकीं श्रीश्रेष्ठचरणीं मस्तक
 ठेविलें । गौरवें आले सद्नासी ॥ ९६ ॥ माता राणाऊ बाहेरी
 आली । देखतां श्रीसमर्थें साष्टांगें वंदिली । ब्रह्मानंदीं टाळी
 लागली । देहबुद्धि हरली मातेची ॥ ९७ ॥ झणीं आली शुद्धी-
 वर । आनंदें चालिले कुशलोत्तर । धन्य नारोबाचा भक्तियोग
 अपार । ऐसी वारंवार जननी वदे ॥ ९८ ॥ नारोबा तुझा
 भक्तिपुरुषार्थ देखोन । माझे चित्त जालें सुप्रसन्न । हे तुझे समु-
 दाईजन देखोन । मज अमरगण भासती जननी ह्मणे ॥ ९९ ॥
 तंव सकळांसी प्रेमाश्रुपूर भरले । सकळां वारंवार जननीचरण
 वंदिले । जननीनें सकळांसीं आसिर्वाद दिधले । आनंदले परि-
 वारजन ॥ १०० ॥ श्रीसमर्थ आले जांबनगरीला । तंव पुढें नव-
 मीउत्साव आला । नवमी नउ दिवस नवरात्राला । जांब नग-
 रीला उत्साव भारी ॥ १ ॥ श्रीश्रेष्ठप्रभूचा भक्तियोग ।
 वर्णिला भक्तिरहस्य कथारंग । गंगातीरस्थ श्रवण मनन करिती

चांग । सर्वकाल श्रीरंग आठविती ॥ २ ॥ श्रीनउमीउत्सवा-
 कारणें । अपरिमित भक्तगण येती धांवोन । दिंड्यापताका हरि-
 कीर्तन । रसाल निरूपण होतसे ॥ ३ ॥ अपरिमित यात्रा
 लोटे । उत्साव करिती अत्यंत नेटे । श्रीरामनाम गर्जती
 घडघडाटें । एकनिष्ठ एकविध श्रद्धा अंगी ॥ ४ ॥ जांवेचा
 प्रतिवार्षिक उत्साव चाले । संपती विशेष श्रीसमर्थ आले ।
 तेणेगुणें ह्रुषभरलें । विशेष मिळाले भक्तपाल ॥ ५ ॥
 श्रीसमर्थ करिती हरिकीर्तन । तेणें प्रेम डोलती भाविकगण ।
 श्रीरघुवीरनाम अत्यंत गहिंवरोन । गगन गर्जोन गर्जविती
 ॥ ६ ॥ नामघोष करटाळी । एकचि टाळ घोळ मृदंग धुमाळी ।
 थैकारती प्रेम सम्मेलीं । हातोंपाळी श्रीरामनाम घेती ॥ ७ ॥
 श्रीरामनामाच्या गर्जनें । श्रीसमर्थ घेती थैकार उड्डाण ।
 भाविक भोळे नाचती अति सत्राण । जांव भुवन श्रीराममय
 जालें ॥ ८ ॥ श्रीसमर्थकीर्तनाच्या मेळीं । भाविक प्रेम पिटिती
 करटाळी । नामस्मरणें धवळलीं अंतरमेळी । हृदयकमळीं श्रीराम
 आला ॥ ९ ॥ श्रीरामनामस्मरणें । एकाकी देहभावातें विस्मरणें ।
 परब्रह्मपदवीतें पावणें । यवढें महिमान नामाचें ॥ १० ॥ श्रीस-
 मर्थ श्रीरामनाम वाढविलें । श्रीरामनामीं प्रगट सामर्थ्य दाविलें ।
 असंख्य जडजिव उद्धरिले । भवजळनिधी तारिले चराचर
 ॥ ११ ॥ श्रीसमर्थरामदास कीर्तन करिती । मातुश्री श्रेष्ठ
 श्रवणा बैसती । अपरिमित भाविक श्रवणा धांवती । अनुभव
 सप्रचीती कीर्तन चाले ॥ १२ ॥ श्रीरामावतार महिमान ।
 श्रीसमर्थ वर्णिते निजांगें आपण । सप्रचीत निजानुभव दाऊन ।
 श्रीरघुनन्दन वर्णिते ॥ १३ ॥ आइका नवमी उत्साव चालिला ।
 दशमीं पारणीं भोजनसमारंभ आला । घृत यावया विलंब
 लागला । पंगती तिष्ठल्या घृताकारणें ॥ १४ ॥ कारभारी पडिले
 चिंतावर्ती । घृतास्तव तिष्ठल्या पंगती । श्रीसमर्थ विलंबाकारण

पुसती । कारभारी सांगती घृत बोलाविलें न आलें ॥ १५ ॥
 श्रीसमर्थ कारभारियांसी सांगती । हे आधींच पाहिजे तरतुदी ।
 ऐसे ह्मणोनि मागती कुंभाप्रती । मंगळपूजनें जळें भरविला
 ॥ १६ ॥ झणीं कुंभपूजन केलें । कानवडें न करितां जळ काढ-
 विलें । तें होतें जळ घृत झालें । पुरोनि उरलें असंख्य पंगती
 ॥ १७ ॥ सकळ उत्सवासीं घृत । एकल्या कुंभांतील पुरत ।
 उदंड उचंबळोनि शिगे भरत । अत्यंत कौतुक श्रीसमर्थें दाविलें
 ॥ १८ ॥ आनंदें उत्साव संपादिला । श्रेष्ठपुत्र सांगती श्रेष्ठ-
 स्वामीला । विशेषें वर्णित्ती जळमय घृताला । दाविती कुंभाला
 ज्या त्या लागुनी ॥ १९ ॥ श्रीश्रेष्ठ ह्मणती सांप्रत कोण महती ।
 समर्थें केली परंपरेची निश्चिती । काळजी जतन करावें कुंभा-
 प्रती । श्रीसमर्थकृती काय एक न करील ॥ २० ॥ तो अद्या-
 पवरी कुंभ रक्षिला । घृत पुरवितसे उत्सवाला । प्रत्यक्ष पहावें
 प्रचीतीला । जांब नगरीला नवमी उत्सवीं ॥ २१ ॥ जांबेंत
 नवमी उत्साव जाला । श्रीसमर्थें कृष्णातिरा यावया निरोप
 घेतला । नगरजन वंदित्ती श्रीसमर्थ प्रभूला । आनंद सकळां
 श्रीसमर्थ भेटी ॥ २२ ॥ श्रीसमर्थ जांबेहून चालिले । ते माता-
 पूर ठाकोनि आले । तेथें अपूर्व चरित्र केलें । अवधारिलें पा-
 हिजे श्रोतीं ॥ २३ ॥ मातापुरी मातेचें दर्शन केलें ।
 श्रीदत्तात्रयस्थान पावले । तंव तेथ द्विज अनुष्ठानीं बैसले ।
 श्रीदत्तात्रयदर्शनाला इच्छित्ती ॥ २४ ॥ श्रीसमर्थें द्विजवरां प्रण
 केला । जी कोण कारण अनुष्ठान योगाला । द्विजवर सांगती
 इच्छित्तों । श्रीदत्तात्रयदर्शनाला । मनीं आवडला तोचि
 प्रभू ॥ २५ ॥ बरें तरी तुह्या पुण्यवंता संगती ।
 श्रीसमर्थ ह्मणती आह्माही घडो त्याची भेटी । ऐसें ह्मणो-
 नि ध्यानस्त होती । उद्धव कल्याण बैसती ध्यानस्त ॥ २६ ॥
 एक मुहूर्तमात्र गेला । श्रीदत्तात्रय परिवारेसीं आला । धरिलें

मलींग फकीर वेषाला । विचित्र वर्तनाला आदरिलें ॥ २७ ॥
 स्त्री मुलें लेंकुरें । बैसवोनि आणिलीं रेड्यावर । कोंवड्या
 श्वान परिवार । चिळसी फार उपजविती ॥ २८ ॥ द्विजवर
 बैसले गाभारीं । मलंग उतरले मंडपाभीतरीं । कांतेलागीं
 आज्ञा करी । पाकसिद्धी करीं कां ॥ २९ ॥ झणीं स्त्रियेनें
 आज्ञा वंदिली । वैलावरी हंडी चढविली । कवण पाकनिष्पत्ती
 पुसिली । मलिंगें सांगीतल्या कोंवड्या ॥ ३० ॥ तंव हंडी
 रितीच उरली । बकरीं शिजवावया आज्ञा केली । तरीही हंडी
 रिती उरली । मलिंगें लेंकुरें कांपिली शिजवावया ॥ ३१ ॥
 तरीही हंडी रिती देखिली । येरीनें भर्त्यासीं निवेदिली । तंव
 मलिंगें हांक फोडिली । जें हीं ब्राह्मणें शिजविलीं पाहिजे आतां
 ॥ ३२ ॥ तो शब्द द्विजवरीं कानीं आडकिला । तंव पोटीं
 अत्यंत धाक भरला । शरीरीं अत्यंत कंप भरला । जो तो
 पळाला अनुष्ठान सांडुनी ॥ ३३ ॥ भक्ति कठिण सुळावरील
 पोळी । कहीं एकादा निवडे वैष्णव बळी । जयाचेनि भजनें
 प्रगटे बनमाळी । विघ्न कळिकालां करवेना ॥ ३४ ॥ भगवद्भ-
 जन आरंभितां । विघ्न उचंबळती सभोवता । त्यांसी अंतर्वाह्य
 व्यापकता । भक्तचित्ता भंडाविती ॥ ३५ ॥ करूं ह्यणतां भग-
 वद्भजन । पिशुनें ताडिती निरुत्साह वचनें करोन । धरुनि
 बैसतां भगवद्भ्यान । कठोर वचनें ध्यानातें भंगविती ॥ ३६ ॥
 उपदेशिती प्रपंच नेटका करीं । द्रव्य मेळवावें राशीवरी । पुढें नि-
 वांत चित्ते श्रीहरी । वार्धक्यामाझारीं आठवे कां ॥ ३७ ॥ अहो जी
 कठिण संसारबंधन । हरिभजनीं विघ्न वोढवती अति दारुण ।
 आलस्य निद्रा निरुत्साह येवोन । मन विषयीं भरोन भक्ति
 अंतरवी ॥ ३८ ॥ भक्ति करितां दंभ उपजे । तेणेंगुणेंही भग-
 वंत अंतरिजे । महंतीचा अहंकार शिरीं गाजे । संसारीं सहजें
 हांसती ॥ ३९ ॥ सत्छास्त्र आणि सत्संगती । येणें मार्गें आकळे

श्रीपती । याविण श्रमता कल्पांतीं । श्रीरघुपती न भेटिजे ॥४०॥
 लौकिक ज्ञान उदंड जाले । परी तें भक्तीविण वायां गेलें ।
 भक्तिवंत वैकुंठीं चढले । संसारीं बुडाले रवरवीं ॥ ४१ ॥
 श्रीगुरुपदीं लीन व्हावें । तेणें श्रीरघुनाथ अंतरीं ठसावें । या-
 विण करितां व्यर्थ शिणावें । फेरे फिरावे कोटिजन्मवरी
 ॥ ४२ ॥ असो द्विजवर ध्यानीं बैसले । परी ते माईक ध्यानें
 भरिले । विघ्न श्रवणीं पडतां पळाले । अनुष्ठान राहिलें ठाईंच्या
 ठाईं ॥ ४३ ॥ भगवत्प्राप्ती लागून । पाहिजे निर्वाण निर्धार
 भजन । गृहदारापुत्रार्पण । सर्वस्वेसीं प्राण तोही वेंचावा
 ॥ ४४ ॥ तो भक्तियोग नाहीं ठावा । ह्मणती आह्मांसी अत्रि-
 तनय भेटावा । येथ श्राद्धपितरभोजनयोगचि बरवा । देह पुष्ट
 तुष्ट करावा परान्न भोजनीं ॥ ४५ ॥ कैचें द्विजवरासीं भजन ।
 वृथा अहंकार ताठा भरोन । नुसतें करिती वेद पारायण ।
 द्रव्यालागून भजिन्नलें ॥ ४६ ॥ माईक भाव धरिती । श्रीम-
 द्भागवत सांगती । केवळ शब्दप्रवाहें वाग्जल्पती । अनुभव
 नेणती ग्रंथगर्भींचा ॥ ४७ ॥ असो ऐसे ते द्विजवर । अनु-
 ष्ठान सांडोनि पळाले दूरवर । केवळ त्रिवर्ग मात्र उरले
 निर्धार । उद्धव कल्याण दातारश्रीसमर्थ प्रभू ॥ ४८ ॥
 द्विजवर पळतां श्रीदत्तात्रय प्रगटले । श्रीसमर्थासन्निध आले ।
 त्रिवर्गी नेत्रीं भरोनी पाहिले । साष्टांगें वंदिले त्रिवर्गी ॥ ४९ ॥
 श्रीसमर्थ ह्मणती श्रीदत्तात्रया । द्विजवरां धाक दाविला कास-
 या । श्रीदत्तात्रय सांगती द्विजभाव माईक माया । भेटावया मी
 न प्रगटे ॥ ५० ॥ तुह्मी निग्रही त्रिवर्ग भले । मज तुह्मां कारणें
 येणें घडलें । ऐसैं ऐकतां श्रीसमर्थें साष्टांग दंडवत घातिलें ।
 उद्धवें कल्याणें वंदिलें साष्टांगेंसी ॥ ५१ ॥ श्रीसमर्थें दत्तात्रया
 विनविलें । जे द्विजवरां पाहिजे दर्शन दिलेहे । द्विजवरां आणा-
 वया उद्धवा पाठविलें । तंत्र ते द्विजवर भ्याले पळ काढिती

॥ ५२ ॥ उद्धवे बहु बहु कष्टे भेटी घेतली । श्रीसमर्थचरणीं
 विप्रे घातिलीं । श्रीसमर्थे श्रीदत्तात्रय दर्शना राहविलीं । चम-
 त्कार बोलीं द्विजवर राहिले ॥ ५३ ॥ सकळ द्विजवरां स्नाने
 करविलीं । पाकनिष्पत्ती अकस्मात् प्रगटविली । द्विजवरीं श्री-
 समर्थचरणीं साष्टांग नमने अपिलीं । अनुग्रह घेतिले श्रद्धापूर्ण
 ॥ ५४ ॥ श्रीसमर्थप्रभूचा अनुग्रह घेतिला । तेणे प्रत्यक्ष श्री-
 अत्रितनय प्रगटला । सकळ विप्रां ब्रह्मानंद कोंदला । परब्रह्म
 पदवीला संतकृपे पावलें ॥ ५५ ॥ यापरी द्विजवर भजनीं
 लाविले । श्रीदत्तात्रय वंदोनि श्रीसमर्थ चालिले । पंथ क्रमितां
 ठाकोनि आले । इंदुरबोधन नगराला ॥ ५६ ॥ श्रोतीं
 सावधान चित्त करावें । श्रीसमर्थलीलाचरित्र परिसावें । नाना-
 चमत्कार लीला स्वभावे । श्रीसमर्थ देवे दाविल्या ॥ ५७ ॥ इंदुर-
 बोधनीं आवर्षण पडिलें । ग्रामाधिकारी द्विजवर अनुष्ठानीं
 बैसविले । सुवर्ण दक्षणा दान विशेष संकल्पिलें । द्विजवरांसी
 सांगितलें पर्जन्य आणा ॥ ५८ ॥ अनुष्ठानावरी अनुष्ठान ।
 करितां पडेचिना पर्जन्य । विप्रवर कंटाळले मनांतून । परी
 द्रव्यलोभ दारुण न सुटेचि ॥ ५९ ॥ धिग् धिग् द्रव्यलोभ
 खोटा । द्रव्याकारणे भांडती हटा तटा । बंधू बंधूसीं विकल्प फांटा ।
 होवोन उफराटा भांडती ॥ ६० ॥ द्रव्याकारणे विरुद्ध आलें ।
 द्रव्याकारणे वैरत्व वाढलें । द्रव्याकारणे विभक्त जाले । द्रव्ये
 नागविलें परमार्था ॥ ६१ ॥ द्रव्याकारणे मायबाप छळी ।
 द्रव्याकारणे भगवद्भक्ती टाळी । स्त्री येवोनियां वेगळी । सर्व-
 काळीं द्रव्यार्जन आवडे ॥ ६२ ॥ असो द्विजवरां कष्ट जाले ।
 पर्जन्ये विरुद्ध केलें । तंव तेथ चमत्कार लीले । श्रीसमर्थ आले
 ठाकोनी ॥ ६३ ॥ श्रीसमर्थ पुसती द्विजवरांसी । कोण कारण
 अनुष्ठानासीं । द्विज सांगती पर्जन्यवृष्टीसी । सर्वकाळ मानसीं
 इच्छितो ॥ ६४ ॥ श्रीसमर्थे स्मितहास्य केलें । ह्मणती काल-

मान किती क्रमिलें । विप्रीं दशमास निवेदिलें । वेदमंत्र बौद्ध
 जाले पर्जन्य नयेची ॥ ६५ ॥ तंव श्रीसमर्थे अभय दिधलें ।
 सांगती आह्मी बैसतो अनुष्ठानीं भले । तुह्मी श्रीरामनाम गर्जा
 निर्मळ । सुसळधारा जळ वाहजं आजी ॥ ६६ ॥ श्रीसमर्थे द्वि-
 जवरा वाहेरी पाचारिलें । आंत आपण प्रवेशले । पाषाणीं
 प्रतापरुद्र रेखाटिले । छाटीसीं घातिलें झांकाळोनी ॥ ६७ ॥ वाहेरी
 येडनी द्विजवरांसी सांगितलें । जें आह्मी प्रतापरुद्रासी आणिलें ।
 तुह्मी त्यांसी लघुरुद्र करा वहिलें । पर्जन्य तत्काळ वर्षेल ॥ ६८ ॥
 तंव विप्रीं लघुरुद्र केला । पर्जन्य सुसळधारीं वर्षला । श्रीस-
 मर्थे श्रीहनुमंत उघडोनि दाविला । सकळीं अवलोकिला हरुष-
 भरीं ॥ ६९ ॥ जणूं पाथरवटीं घडिला । ऐसा श्रीहनुमंत सु-
 तीतें पालटला । विप्रवरां कोटि आनंद वाटला । उत्साव मां-
 डिला ग्रामाधिकारीं ॥ ७० ॥ श्रीसमर्थ बैसले जेथें । पर्जन्य
 वर्षेना तेथें । ग्रामाधिकारी आले धांवत । द्विजवरां आनंद
 संतुष्ट करावया ॥ ७१ ॥ ग्रामाधिकारी द्विजवरां स्तविती । तंव
 ते झणीं त्यांसी वारिती । ह्यणती हे पावली श्रीसंतमूर्ती । पूजन
 संप्रती करा ययांचें ॥ ७२ ॥ जनांसीं श्रीहनुमंत दाविला ।
 द्विजवरीं साद्यंत वृत्तांत निवेदिला । श्रीसमर्थ रामदास कळले
 सकळांला । लोटांगणाला वारंवार घालिती ॥ ७३ ॥ श्रीशिव-
 छत्रपतींचा श्रीगुरू । तोचि हा श्रीसमर्थ दातारू । वारंवार जन-
 नम्रभावे करिती नमस्कारू । पूजा संभारू आणविला ॥ ७४ ॥
 श्रीसमर्थाकारणें उत्साव गाजला । श्रीसमर्थकृपें पर्जन्य वर्षला ।
 श्रीसमर्थवचनीं जन सुपंथीं लागला । श्रीसमर्थमहिमेला काय
 ह्यणोनि वर्णावें ॥ ७५ ॥ श्रीरामनामाच्या कळोळीं । जन
 लोळती श्रीसमर्थचरणातळीं । सौख्य पावले जाहले बळी ।
 हातोफळीं कळिकाळासीं घेऊं ह्यणती ॥ ७६ ॥ उदंड भक्त
 मातले । श्रीसमर्थनामीं देहबुद्धीतें विसरले । परमानन्दीं रि-

घाले । विषय चाले नेणती ॥ ७७ ॥ एक गर्जती नामस्मरण ।
 एकास लागलें स्वरूपध्यान । एकास अखंड दंडायमान । कीर्तनश्रव-
 ण आवडलें ॥ ७८ ॥ एक एकाकार होवोनि राहिले । एकें असते चि
 ठाई गुप्त जाले । एक हेळामात्रें वैकुंठीं चढले । कळीं दाविलें
 आश्चर्य सकळां ॥ ७९ ॥ सत्संग आणि नामस्मरण । येणें तत्का-
 लचि उद्धरण । श्रीसमर्थरामदास वोळला पूर्ण । इंदुरवोधन
 पवित्र केलें ॥ ८० ॥ नगरजनीं आग्रह धरिला । यालागीं श्री-
 समर्थें मठ संस्थापियला । अल्पकाळ राहिले वसतीला । मठ
 निरविला श्रीउद्धवस्वामीप्रती ॥ ८१ ॥ श्रीउद्धवस्वामी महंत ।
 सिद्धपदवीचा प्रतापवंत । श्रीसमर्थप्रभूचा नित्यांकित । मठीं
 राहत श्रीसमर्थआज्ञें ॥ ८२ ॥ मागां टाकळीं चरित्र जालें ।
 श्रीसमर्थदेवें प्रेत उठविलें । साध्वीनें पुत्ररत्न अपिलें । ते हे भले
 श्रीउद्धवस्वामी ॥ ८३ ॥ उद्धवा विरहव्यथा दाटली । देवें समा-
 धान वचनें बोलिलीं । नवमी उत्सवासीं चाफळीं । यावें अळु-
 माळीं श्रीसमर्थें सांगितलें ॥ ८४ ॥ इंदुरवोधनीं मठ संस्थापिला ।
 उद्धवस्वामीसीं तो निरविला । श्रीसमर्थ आले कृष्णातटाला ।
 शिवरायाला परमानंद ॥ ८५ ॥ श्रीसमर्थ भेटीसीं शिवराय
 आले । श्रीसमर्थप्रभू साष्टांगेंसी नमिले । श्रीचरणीं कार्य सिंहा-
 वलोकन केलें । श्रीसमर्थें दिधले धन्यवाद ॥ ८६ ॥ श्रीसमर्थ-
 कीर्तीचें महिमान । दूरवर गेलें पसरोन । कामुक दुःखी कष्टी
 येती धांवोन । दुःख परिहरण इच्छिती ॥ ८७ ॥ पैठणींचा एक-
 नाथ ब्राह्मण । व्हावया आला दरिद्रपरिहरण । श्रीसमर्थचरणीं
 घाली लोटांगण । त्यांसीं श्रीसमर्थें राहवोन घेतिलें ॥ ८८ ॥ चम-
 त्कारलीला द्रव्य पाठविलें । तें एकनाथ विप्रासीं नाहीं
 कळलें । दुःखकष्टें गृहीं जातां जाणवलें । अपरिमित देखिल्या
 द्रव्यराशी ॥ ८९ ॥ कौतुकें परिवारेसीं द्विज धांवला । परतोनि
 श्रीचरणीं लागला । लागवेगीं घेतलें अनुग्रहाला । सर्वकाळ

स्मरला श्रीरामनाम ॥ ९० ॥ आइका कैसें चरित्र जालें ।
 श्रीसमर्थ श्रीजयराम पिरजेसीं आले । श्रीजयरामीं रात्रौ की-
 र्तन आदरिलें । श्रीसमर्थ वैसले कीर्तनघेळीं ॥ ९१ ॥ कीर्तनीं
 अत्यंत रंग भरला । श्रोतयां मनीं भक्तिभाव बिंबला । तंव
 समनापीरदर्शनाला । खान निघाला परिवारेसीं ॥ ९२ ॥ तेणें
 हुजरियांसीं पुसिलें । जे हे कोण तमाशे चालिले । हिंदुफकीर-
 कीर्तन कळलें । श्रवणा राहिले किंचित्मात्र ॥ ९३ ॥ श्रीजय-
 राम स्वामीचें निरूपण । सिद्धपुरुष आणि भक्तियोग परिपूर्ण ।
 कीर्तनीं केलें निरूपण । मुख्य प्रतिपादन सत्संगें श्रीराम तत्काळ
 भेटे ॥ ९४ ॥ खानें इतुकेंचि मनीं धरिलें । परीदर्शनोत्तर निज-
 मंदिरीं आले । येरीकडे कीर्तन आटोपलें । जन गेले आपुलाल्या
 स्थळा ॥ ९५ ॥ श्रीसमर्थ गेले कृष्णास्नाना । श्रीजयराम आले
 विश्रांतिसदना । तंव खानें काय केली विचारणा । स्वामीसीं
 सुखासन पाठविलें ॥ ९६ ॥ श्रीजयरामा सुखासन पाठविलें ।
 आदरें निज दरवारीं पाचारिलें । श्रीजयरामें श्रीसमर्थासीं
 स्मरलें । सुखासनीं गेले दरवारीं ॥ ९७ ॥ श्रोते हो आइका नवल-
 विंदान । प्रथम भेटीं आदरयुक्त संभाषण । शर्णीच आणिलें
 ताटीं मांस भरोन । स्वामी पुढें ठेविलें ॥ ९८ ॥ सत्सं-
 गें तत्काळ श्रीरामदर्शन । होय ऐसें आपुलें निरूपण ।
 अजि मजही वडला सत्संग परिपूर्ण । श्रीरघुनन्दन दाखवा
 खान ह्मणे ॥ ९९ ॥ जयराम सांगती सत्संग कीजे । उपरी
 साधन अभ्यास आदरिजे । तेणें अल्पकालें भेटे रघुराज ।
 द्वैताचें फुंज मावळतां ॥ २०० ॥ खान विकल्पी मनीं । स्वामी-
 वाक्य तो न मनी । स्वामीपुढें ठेविलें मांस आणुनी । यवनत्वा
 लागुनी स्वीकारा ह्मणे ॥ १ ॥ जयराम ह्मणती आमुचा
 स्वामी । श्रीसमर्थरामदास बोलावितों आह्मी । तो तुह्यां कर-
 वील भेटी श्रीरामीं । सत्य समर्थस्वामी श्रीरामदास ॥ २ ॥

तंव गोपाळ शिष्य पाठविले । तिहीं कृष्णेंत श्रीसमर्थ वंदिलें ।
 जालें वर्तमान निवेदिले । श्रीसमर्थ हांसले वेणाई कल्याणा
 देखोनी ॥३॥ आलिया शिष्यालागून । श्रीसमर्थ कांहीं न बोलती
 वचन । तो श्रीगुरू व्यथेने पिडिलासे दारुण । श्रीसमर्थ अंतःक-
 रण जैसे तैसे ॥ ४ ॥ त्यासीं वेणावाईने खुणविलें । श्रीसमर्थ
 येतील जाणविलें । ऐकतांचि गोपाळ धाविन्नला । नवल पूर्वांच
 प्रगटलें श्रीसमर्थसंकटीं ॥ ५ ॥ श्रीसमर्थ पुसती खानासी । तूं
 झणीं श्रीरामदर्शन इच्छिती । हा तरी संतोष अमुचे मानसीं ।
 चलावें सज्जासीं तटवंदीं ॥ ६ ॥ परिवारेसीं तटावरी आले ।
 तंव सफेवरुनी श्रीसमर्थ उडाले । तळींहूनि जयरामासीं
 खुणाविलें । जयराम उडाले श्रीसमर्थरीती ॥ ७ ॥ उभयतां
 तळीं खान तटावरी । खान चमत्कारचित्तें पोटीं थरारी ।
 श्रीसमर्थ सांगती येचि मार्गें येईं सत्वरीं । श्रीकोदंडधारी उभा
 येथें ॥ ८ ॥ हें तरी खानासीं न चले । हिंदुसाधुत्व त्यासीं
 मानलें । लोटांगणीं श्रीसमर्थ श्रीजयराम वंदिले । वारंवार विन-
 विलें क्षमा करा ह्मणोनी ॥ ९ ॥ खानें अत्यंत आग्रह घेतला ।
 श्रीसमर्थ प्रभूचा अनुग्रह चिंतिला । श्रीसमर्थ कृपाळू वोळला ।
 यवन लाविला श्रीरामभजनीं ॥ १० ॥ श्रीसमर्थदेवें कौतुक
 दाविलें । यवनदरवारीं श्रीरामनाम गर्जविलें । श्रीसमर्थ जय-
 राम साधू गाजले । यवन वोशाळलें अत्यंत मानसीं ॥ ११ ॥
 ऐसा मिरजेसीं चमत्कार केला । श्रीसमर्थ आले चांफळाला ।
 वारंवार उजळिती भक्तिपंथाला । विश्वजनाला तारकू ॥ १२ ॥
 श्रीसमर्थें चमत्कार केला । कल्याणासीं दिव्य कित्ता दिधला ।
 एकाकीं झोळींतूनि काढिला । त्या दिव्य वाणीला कवणाही
 नेणवे ॥ १३ ॥ एक श्रीसमर्थ जाणती । कां ते कल्याण वाचि-
 ती । इतरां पडे गुंतागुंती । अक्षर पंगती दिव्यवाणी ॥ १४ ॥
 श्रीकल्याण मठीं आहे । जा डोळांभरी कित्ता पाहे । श्रीसमर्थ

समर्थप्रभू निःसंदेहे । विश्वचि हें उद्धरिलें ॥ १५ ॥ आइका भूपतीसीं
दिव्य अश्व नजर आला । तेणें तो श्रीसमर्थप्रभूसीं समर्पिला । अत्यं-
त चपल न करवे आरोहणाला । श्रीसमर्थें स्वारीला केलें ॥ १६ ॥
अश्वावरी स्वार जाले । नदी पर्वत वोळांडिले । बहू दुरी
जातां तृषेनें पीडिलें । तेथें अकस्मात पुरविलें उद्धवें जळ ॥ १७ ॥
तेथें श्रीसमर्थ प्रभू संतुष्टलें । उद्धवा शिवनामें भूषविलें । उद्धवें
निजकाव्यलेखन केलें । शिवनाम ठेविलें पदपदांतरां ॥ १८ ॥
श्रीसमर्थरायाची कथा । संतोष वाटे गातां ऐकतां । तरी साव-
धान चित्त असावें श्रोता । श्रीसमर्थकथा परिसावया ॥ १९ ॥
चांफळीं श्रीसमर्थ मुख्यासनीं । परिवार भक्तगण बैसले येवोन ।
शिवराज आले श्रीसमर्थदर्शनालागून । लोटांगणीं श्रीसमर्थ
वंदिले ॥ २० ॥ बहुशोल आभरणें आणिलीं । तीं श्रीसमर्थ-
अंगीं लेवविलीं । सुदिव्य आसनीं विजविलीं । श्रीसमर्थमा-
उली कृपाळू ॥ २१ ॥ तंव श्रीसमर्थें दाविला चमत्कार । थब-
थवां भिजले श्रीसमर्थ वस्त्रालंकार । सभा देखतां चकित जाली
अरुवार । शिवराज स्वामीसमोर सरसावले ॥ २२ ॥ शिवरायें
श्रीसमर्थवस्त्र पिळिले । श्रीसमर्थें तें जळ जिव्हेवरी घेवविलें ।
तें अत्यंत क्षार जाणवलें । जिव्हेवरी न धरवेची ॥ २३ ॥
देवें दिनमान सांगितलें । तिथीवार ध्यानीं धरविलें । समुद्रीं
देवें चरित्र कीर केलें । तारवा तारिलें समुद्र वादळीं
॥ २४ ॥ तो तारिला भक्त भेटीं आला । श्रीसमर्थ-
चरणीं अपरिमित्य द्रव्यभाग समर्पिला । शिवराय मनीं चम-
त्कारला । धरिलें आठवलें दिनमान ॥ २५ ॥ भक्त समुद्रजळीं
पीडिला । अत्यंत करुणा श्रीसमर्थ स्मरला । श्रीसमर्थप्रभू-
सभे बैसोनि पावला । श्रीसमर्थलीला काय एक न करी
॥ २६ ॥ सकळीं श्रीसमर्थनामघोष केला । सकळीं श्रीसमर्थ-
प्रभू साष्टांगें अभिवंदिला । भाविकां श्रीसमर्थ परमात्मा वोळला ।
कलिकाळाला चरणातळीं ठेंचिती ॥ २७ ॥ श्रीसमर्थचरित्र

विस्तार । उदंड आणि अपरंपार । तें मंथोनि काढावें सार ।
 आज्ञा निर्धार श्रीसंतांची ॥ २८ ॥ आवडी माझिये मनीं । उदंड
 गावें चरित्रालागुनी । पुढतपुढती गुणकीर्तनीं । अनुदिनीं म्यां
 रमावें ॥ २९ ॥ येणें मनकामना पुरतील । बाप श्रीसमर्थकृपा
 बोलेल । श्रीसमर्थकथा विस्तरेल । पारणें होईल भगवज्जना
 ॥ ३० ॥ श्रीसमर्थचरित्र ऊण खूण । एक श्रीसमर्थ जाणती
 आपण । कां वेणाई उद्धव कल्याण । चरित्र गुह्य परिपूर्ण ते
 जाणती ॥ ३१ ॥ मी तंव शुद्ध मतिमंद पामर । श्रीचरणींचा
 कनिष्ठ किंकर । श्रीसमर्थनाम स्मरावें निरंतर । कथा गुणगंभीर
 किंचित्मात्र गातों ॥ ३२ ॥ ते माझे बोंबडे बोल । श्रवण क-
 रितां श्रीसंत देती डोल । गातां ऐकतां श्रीसमर्थ तारील ।
 श्रीसंत सखोल बोलती ॥ ३३ ॥ श्रीसंतवचनीं विश्वासलों ।
 श्रीसमर्थनामगुणीं रंगलों । श्रीसमर्थनामीं तृप्ती धालों । धन्य
 धन्य जालों चरित्र गातां ॥ ३४ ॥ श्रीरामदासकथासारामृत ।
 सावधान संतश्रोते परिसोत । श्रीधरचरणीं भीमू विनवीत ।
 निजकृपामृत तुमचें हें ॥ २३५ ॥ इति श्रीरामदासकथासारा-
 मृत । भिमूविरचितायाम् जांबपुनरागमननाम द्वादशप्रसंग संपूर्ण
 ॥ शुभं भवतु ॥

॥ श्रीसमर्थ रामदासार्पणमस्तु ॥ ७ ॥

॥ श्रीराम ॥

प्रसंग १३ वा

आदिनारायणं विष्णुं ब्रह्माणं च वशिष्ठकम् ।

श्रीरामं मारुतिं वंदे रामदासं जगद्गुरुम् ॥

॥ श्रीसद्गुरु रामदासायनमः ॥

मनचि हातीं यावें । मनैचि भगवंता शरण रिघावें ।

मनैचि सर्व कांहीं दुःखावें । पांगिलें व्हावें भगवंता

॥ १ ॥ मनचि इंद्रियांचा राजा । ययाचीच आधीं

सर्वभावे पूजा । येणें पूजनें गरुडध्वजा । बरवें

बोजा पाविजे ॥ २ ॥ सकळ इंद्रियांत सहजपणीं । मनचि

विराजे सुगुटमणी । एक्या मनाची करितां मनधरणी । चक्र-
 पाणी वोळंगिजे ॥ ३ ॥ यया मनाचें एक बरवें । जें देखिलिया
 ठायासी लोभावें । येणें करितां सर्वभावेंसीं गुंतवावें । भजन-
 भावें सर्वकाळीं ॥ ४ ॥ मन सुरडल्या इंद्रियें सुरडती । मन
 आकळल्या इंद्रियें आकळती । मन स्थिरावल्या इंद्रियें स्थिरा-
 वती । सत्य प्रचिती मन आकळल्या ॥ ५ ॥ मनं केल्या सिद्ध
 होय । मनं अवेहरिल्या विघडोनि जाय । यालागीं मनासीच
 लावावी सोय । भगवंतपाय प्राप्तीसीं ॥ ६ ॥ मनासीं लाविजे
 छंद । वाचे सर्वकाळ गोविंद गोविंद । येणें करितां निर्द्वंद्व ।
 भेदाभेद मन विसरे ॥ ७ ॥ मनासी नामस्मरण करवावें । अवि-
 श्रतां तेंचि असों द्यावें । मनंचि वस्तरूप होआवें । प्रत्यक्ष अनु-
 भवावें आत्मस्वरूप ॥ ८ ॥ संतीं सांगीतली खूण । हातीं टाळी
 मुखीं नामस्मरण । आवडीं करावें नर्तन । निर्लज्यपण हरि-
 भक्ती ॥ ९ ॥ यया मनाचें स्वैर वर्तन । आकळावया मुख्य
 साधन । व्हावें संतचरणीं लीन । मन आकलन सहज होये
 ॥ १० ॥ सत्संगेंविण साधन नाहीं । सत्संगेंविण परमार्थ नाहीं ।
 सत्संगेंविण कांहींच नाहीं । सत्संगें सोई मन लागे ॥ ११ ॥
 अलभ्यतावस्तू जोडती । व्याघ्रसिंहदुग्धही ये हाती । प्रयत्नें
 चंद्रामृताची प्राप्ती । परी संत भेटीप्रती अति दुर्लभता ॥ १२ ॥
 अलभ्यतावस्तू जोडती । वैकुंठ कैलास ये हातीं । परी ह्या
 सत्संगतीची प्राप्ती । कदा कल्पांतीं घडेना ॥ १३ ॥ कोटी जन्म-
 वरी भगवंत आराधिजे । कोटी जन्मवरी तीर्थक्षेत्रा जाइजे ।
 निष्कामता पुण्य कोटी वरी सम्पादिजे । तरीच पाविजे श्रीसं-
 तचरण भेटी ॥ १४ ॥ यया सत्संगतीकारणें । योगिये शिणती
 रात्रांदिनें । ब्रह्मादिकां दुर्लभ श्रीसंतचरण । यमधर्म आपण
 भेटीस्तव तिष्ठतू ॥ १५ ॥ यालागीं संतदर्शनीं । मन विरे मन-
 षणीं । निजस्वरूपानुसंधानीं । सहजें सहजपणीं स्थिरावें

॥ १६ ॥ क्षणएक होतां सत्संगती । मनासीं नामस्मरणीं उपजे
 प्रीती । सर्वभावे आवडे साधन संपत्ति । अहोरातीं भगवंत
 आवडे ॥ १७ ॥ तेचि एक परम भाग्याचे नर । ज्यासीं सत्सं-
 गती निरंतर । सर्वकाळीं नाम घोष गजर । पळभर विश्रांती
 नाहीं ॥ १८ ॥ यापरी सर्वकांहीं मनाधीन । ते मन करावे
 श्रीसंतचरणीं लीन । सर्वभावे श्रीसंतभजनीं अनन्य । ब्रह्म
 पूर्ण अनुभवासि ये ॥ १९ ॥ असो आतां बहू भाषण । मामील
 प्रसंगीचे अनुसंधान । श्रीसमर्थे समुद्रीं केलें भक्त संरक्षण ।
 सभे बैसोन अवलीला ॥ २० ॥ श्रीस्वामीलीला अपार अप-
 रंपार । तितुकी आकळावया मज सामर्थ्य ना धीर । चरित्र
 मंथोनि काढावे सार । सत्य साचार संताजा ॥ २१ ॥ शक्ति-
 सामर्थ्य पाहोन । वोजें उचलिजे निवडून । वृथा हांव धरि-
 लिया अडखळोन । अंगें आदळोन श्रम पावावे ॥ २२ ॥
 आपुलिया भक्तिभावे । भगवंत गुणानुवाद गावे । येणें भक्तिस्तव
 भगवंत संतोष पावे । भक्ति दुणावे यथानुक्रमे ॥ २३ ॥ असो
 श्रीसमर्थश्रीरामउपासना । भेदोनि चालिली गगना । नेणती अन्य
 भजन अन्य तीर्थाटणा । श्रीरघुनन्दनावांचोनी ॥ २४ ॥ लव-
 पळ क्षणमात्र कांहीं । श्रीसमर्थदेवा विश्रांति नाहीं । दुरी दूरस्थ
 येती पायीं । तयांच्या दुरींत डोहीं उडी घालिती ॥ २५ ॥ देशो-
 देशीं अवकळा उठी । धांवण्या धांवती श्रीसमर्थ संकटीं । भजन
 चमत्कार उठाउठी । भयसंकटीं क्षेम देती ॥ २६ ॥ श्रीसमर्थ-
 प्रभूषीं पळभरी । स्थिरता नाहीं निर्धारीं । दुःख दुरिता निवा-
 री । चराचरीं संरक्षिता ॥ २७ ॥ श्रीसमर्थदेवा नाहीं अन्नपान ।
 नित्य निरंतर फळभोजन । निद्रा नाहीं पळ अर्धक्षण । गिरि-
 कंदरीं बैसोन जनदुःखपरिहार पाहती ॥ २८ ॥ देशोदेशींचे
 दुःखिस्त येती । श्रीसमर्थ कुशल प्रष्ण पुसती । विघ्नारिष्ट ऐक-
 तां तत्काल धांवती । दुरितें वारिती निजसामर्थ्ये ॥ २९ ॥

जीवभूत होता जाजावला । त्याचा श्रीसमर्थदयाळें कैवार घेत-
ला । महाराष्ट्रदेशीं मंगळघोष दाटला । श्रीरामनामाला सकळ
स्मरती ॥ ३० ॥ चंद्रभागा वालुवंटी । श्रीविठलें श्रीसमर्थ आ-
णिलें उठाउठी । वैष्णवा दृढालिंगनीं भेटी । स्नेहपरिपाटीं घे-
तल्या ॥ ३१ ॥ श्रीसमर्थसामर्थ्य भारी । श्रुत जालें हो दूरवरी ।
ते श्रीसमर्थ प्रगट दिसतां चंद्रभागेतिरीं । संत निर्धारीं पूजूं
धांवले ॥ ३२ ॥ श्रीसमर्थप्रभूचे स्नेहांकित । श्रीतुकाराम धांवले
त्वरीत । लोटांगणीं श्रीसमर्थप्रभूसीं वंदीत । श्रीसमर्थ आलिं-
गिती श्रीतुकाराम ॥ ३३ ॥ वैष्णवजनीं श्रीसमर्थ पूजन केलें ।
उपरी दिंड्यापताका गरुडटके उभविले । एकादशीं नगरप्रद-
क्षिणे चालिले । मध्यें घेतलें श्रीसमर्थदेवा ॥ ३४ ॥ उंच उंच
पताका शोभती । टाळमृदंगनाद उमटती । पंढरी श्रीविठलनामें दुम-
दुमविती । श्रीसमर्थ श्रीतुकाराम विराजती दिंडीमध्यभागीं ॥ ३५ ॥
नरदेहीं जन्मासि यावें । तेणें एकवेळ वैकुंठ पंढरीक्षेत्र पहावें । साधु-
संतमेळीं लीन व्हावें । कौतुक देखावें पालखीसमारंभीं ॥ ३६ ॥
पंढरी ह्यणिजे भूवैकुंठ । तें भजनमार्गींचें आद्यपीठ । हरिनामकीर्तनीं
दृणाणे वालुवंट । प्रत्यक्ष प्रगट मुक्ति सायुज्यता ॥ ३७ ॥
पंढरीचें महिमान । सांगो जातां असाधारण । क्षेत्रदर्शनें जाय
भवभय पळोन । नामस्मरणीं वृत्ति जडे ॥ ३८ ॥ पंढरी ऐसें
कीर्तन नाहीं । पंढरी ऐसा सोहळा नाहीं । पंढरी ऐसें क्षेत्र
नाहीं । त्रिभुवनीं नाहीं ऐसा हरिदिनीं मेळा ॥ ३९ ॥ पंढरीसीं
जावें । परब्रह्म उभाउभी पहावें । देह विदेह पदवीपावे । जिव-
शिवा आलिंगन ॥ ४० ॥ टाळ मृदंग एकचि धुमाळी । वैष्णव
नाचती प्रेमकळोळीं । एक एकासवें घेती हातोफळी । गदा-
रोळीं आनंदें नामगर्जती ॥ ४१ ॥ धन्य दैवाचे तेचि जाती ।
जे पंढरीपेठ पावती । मुक्ति सायुज्यता वरिती । हरिनामकीर्ति
श्रवणमार्गीं ॥ ४२ ॥ ऐसा दिंडीसमारंभ चालिला । तो श्रीपुंड-

लीकदर्शना आला । श्रीसमर्थप्रभूची अपूर्वलीला । उपासनेला
प्रगट दाविलें ॥ ४३ ॥ संतीं श्रीसमर्थदेवा विनविलें । श्रीसम-
र्थदेवा संतवचन मानलें । प्रेम पडिभरें अभंग बोलिले । पालट-
विलें पंढरी पुंडलीक श्रीविठ्ठल ॥ ४४ ॥

॥ अभंग ॥ येथें उभा कां श्रीरामा । मनमोहन मेघश्यामा ॥ १ ॥
काय केली अयोध्या नगरी । येथें वसविली पंढरी ॥ २ ॥
काय केली शरयूगंगा । येथें आणिली चंद्रभागा ॥ ३ ॥
काय केलें धनुष्य बाण । येथें करकटावर ठेऊन ॥ ४ ॥
काय केली सीतावाई । येथें राही रखुमावाई ॥ ५ ॥
काय केला हनुमंत । येथें पुंडलीक भक्त ॥ ६ ॥
काय केलें वानरदळ । येथें मेळविले गोपाल ॥ ७ ॥
जैसा रामदासीं भाव । तैसा झाला पंढरीराव ॥ ८ ॥

ऐसा श्रीसमर्थ अभंग बोलतां । पंढरी पालटली तत्वता ।
वैष्णव थकीत जाहले चित्ता । देखत देखतां अयोध्याभुवन
जाहलें ॥ ४५ ॥ पंढरींत श्रीसमर्थसामर्थ्य प्रगटलें । प्रत्यक्ष
पंढरी अयोध्याभुवन जाहलें । श्रीविठ्ठला श्रीरामरूपीं नटविलें ।
हातीं धरविलें चापबाण ॥ ४६ ॥ श्रीसमर्थप्रभूकारणें । श्रीवि-
ठ्ठला श्रीरघुनाथरूपीं नटणें । उभयभागीं अभेदत्व प्रगट दावणें ।
द्वैतभेद छेदणें उभय उपासनीं ॥ ४७ ॥ श्रीराम श्रीविठ्ठल उपा-
सना । मुळीं अभेदभक्ती शुद्धभावना । प्रत्यक्ष दाविली वैष्ण-
वजनां । श्रीपंढरीराणा श्रीसमर्थींकित ॥ ४८ ॥ श्रीसमर्थस्वामी
पंढरीं आले । शुद्ध उपासनासामर्थ्य प्रगटलें । सकळ वैष्णवजना
मानलें । सकळीं घातलें लोटांगण ॥ ४९ ॥ ह्मणती धन्य वैष्णव
श्रीरामदास । आजि लोटांगण घालूं त्यास । सकळ बंधनें
तोडील आशापाश । श्रीविठ्ठलास तेणेंचि वश केलें ॥ ५० ॥
श्रीरामाची करितो उपासना । त्यासीं अभेदत्वे वश श्रीपंढरी-
राणा । नवल जालें वैष्णवजना । श्रीसमर्थरामदासचरणा वंदिती
॥ ५१ ॥ वारंवार श्रीसमर्थपूजन केलें । श्रीसमर्थ वारंवार अभि-

वंदिलें । वारंवार श्रीसमर्थस्तुतीस्तवन जालें । श्रीसमर्थ केलें
 पूर्ववत् श्रीपंढरीक्षेत्र ॥ ५२ ॥ पंढरी होती अयोध्या केली ।
 परस्पर हेचि वार्ता वैष्णवमेळीं । श्रीसमर्थदर्शनार्थ धांवती अलु-
 माळी । वैष्णवमेळीं श्रीसमर्थ गुणचर्चा ॥ ५३ ॥ संतीं श्रीसम-
 र्थदेवा विनविलें । श्रीसमर्थप्रभू कीर्तनीं उभे ठेले । भक्तिवैराग्य
 सुलभध्यान वर्णिलें । नवविध प्रतिष्ठिलें भजनमार्ग ॥ ५४ ॥
 श्रीसमर्थकीर्तनशैली । वैष्णवीं प्रीतीनें मान्य केली । श्रीसमर्थ-
 पदवी प्रगट कळली । वैष्णवमेळीं श्रीसमर्थ रामदास गाजले ॥ ५५ ॥
 देवें नित्यनूतन कीर्तन केलें । श्रीसमर्थप्रभू सकळां पूज्यमान जाहलें ।
 जांवेतील भाविक धांविन्नले । चरणीं लागले श्रीसमर्थांच्या ॥ ५६ ॥
 श्रीश्रेष्ठस्वामी मातुःश्री कुशळ पुसिलें । श्रीसमर्थदेवें पत्रार्थ लि-
 हिले । काला सम्पादोनि वैष्णवनिरोप घेतिले । कृष्णातिरीं
 चालिले स्वलीला ॥ ५७ ॥ श्रीसमर्थभेटीकारण । मल्हारीदेव
 आडवा आला धांवोन । निखिल शिवराजवेश धरोन । श्रीस-
 मर्थांलागोन निजस्थळा नेलें ॥ ५८ ॥ खंडेरायाचा हेत कळला ।
 श्रीसमर्थें मल्हारीदेव पूजिला । कीर्तनीं कीर्तिगुण वर्णिली
 लीला । श्रीमल्हारीला आरती केली ॥ ५९ ॥ श्रीसमर्थप्रभूचा
 पुण्यप्रताप भारी । गुप्तत्वे विचरती चराचरीं । विश्रांती नाहीं
 पळभरी । चराचरीं तारकू ॥ ६० ॥ आले कृष्णातट ठाकोन ।
 शरणागताचें करीत उद्धरण । ठाई ठाई वाढविलें नामस्मरण ।
 जडउद्धरण ठाई ठाई केलें ॥ ६१ ॥ श्रीसमर्थप्रभू येतां सज्जन-
 गिरीं । काय दाविली चमत्कार थोरी । ते श्रवण करावी सादरें
 चतुरीं । नवलपरी देवाची ॥ ६२ ॥ श्रीसमर्थें शिष्यवर्गा पाचा-
 रिलें । गुप्त अंधारीं बैसोन दार लावविलें । दिनमानातें नेमिलें ।
 गुप्त जाले तेथुनी ॥ ६३ ॥ श्रीसमर्थमाता खंगली । जीर्णज्वरें
 जर्जर जाली । देहप्रारब्धें अंतकाल घटिका आली । खेद पावली

श्रीसमर्थभेटीकारणें ॥ ६४ ॥ तें मातृदुःख श्रीसमर्थ जाणवलें ।
 त्वरितगती अदृश्य जाहले । नारोवा ह्यणतां वो देतचि गृहीं
 प्रगटले । मातेसीं आलिंगिलें जांवनगरीं ॥ ६५ ॥ नारोवा
 ऐसा उच्चार करितां । श्रीसमर्थ प्रगटले वो ह्यणता । धन्य धन्य
 वाटलें मायेच्या चित्ता । पुत्रा उभयतां देखोनि ॥ ६६ ॥ उभ-
 यतां पुत्र सन्निध बैसलें । तिहीं मातेसीं श्रीरामनामीं जागविलें ।
 देह विदेहत्वे वैकुण्ठपदीं पाठविलें । धन्य धन्य माय
 राणाऊ ॥ ६७ ॥ राणाऊमायेचा अंत्यविधी केला ।
 श्रीसमर्थसंकेत दिनमान उगवला । शिष्यवर्गीं उघडिलें
 कपाटाला । श्रीसमर्थप्रभूला विपरीत देखिलें ॥ ६८ ॥
 शिष्यवर्गीं प्रष्ण केला । स्वामी जटाभार कां त्यागिला । देवें
 मातृअंतकाळ निवेदिला । जांबेला जावोनि आलों ह्यणती
 ॥ ६९ ॥ जांबेसीं कैसें केलें गमन । कैसें कळलें मातृनिधन ।
 शिष्य जाहले विस्मित मन । श्रीसमर्थचरण लोटांगणीं वंदिती
 ॥ ७० ॥ श्रीसमर्थस्वामी लीलाविग्रही । द्वंद्वातीत देही विदेही ।
 भीतूपणासीं अवकाश नाहीं । समसाम्य महीं विचरती ॥ ७१ ॥
 भूतमात्रीं भगवद्भावो । चराचरीं मी ऐसाचि निर्वाहो । प्रारब्धीं
 टाकिला देहो । होवो जावो कांहीं कां ॥ ७२ ॥ निर्द्वंद्व पुरुष दुर्लभ
 जगती । कठिण अंगीं बाणणें वृत्ती । धन्य ते संत समसमान
 वृत्ती । भूतमात्रीं भगवद्भावना ॥ ७३ ॥ जयासीं निखिल शब्द-
 निंदा न साहे । तो आघातीं केंवि उगला राहे । दुर्लभ ते संत
 सहनशीळ देहे । सुलभ नोहे संतपद्वी ॥ ७४ ॥ जें आकाश
 वर पडो अंगीं । नाना विघ्नें उचंबळोत लागवेगीं । झणीं देहा-
 सीं झोंवो कृतांत आंगीं । परी धैर्यप्रसंगीं संत डळमळतीना
 ॥ ७५ ॥ मऊ तरी मेणाहुनी । कठिण तरी वज्राहुनी । मायाळू
 तरी मायबापाहुनी । शत्रूहुनी घात पात करिते ॥ ७६ ॥ ऐसा
 संतांचा निर्द्वंद्व सहनशीळ भावो । तेणेंचि त्यांसीं सुप्रसन्न

देवाधिदेवो । येती आघात होती वावो । भगवंत स्वयमेव अंत-
 र्बाह्य व्यापिला ॥ ७७ ॥ भगवंत भक्तामार्गेंपुढें । रततील
 ह्यणुनी वेंची खडे । पितांबर छाया करी वाडे कोडें । अत्यंत
 लडिवाळ भक्त प्रेमळ भगवंता ॥ ७८ ॥ आइका श्रीसमर्थ सह-
 नशीळ लीला । घेवोनि निघाले शिष्यसमुदाय मेळा । चालिले
 निगडीहूनि परळीला । विश्रांतीला शिष्य इच्छिती ॥ ७९ ॥
 शिष्य परिवार भागला । श्रीसमर्थ बैसले विश्रांतीला । क्षुधेनें
 पीडीलें ज्याला त्याला । हुड्याला आणावें ह्यणती ॥ ८० ॥
 श्रीसमर्थआज्ञा घेतली । शिष्यवर्गीं हुड्याचीं कणसें आणिलीं ।
 तृप्तीढेंकरें क्षुधाहरिली । श्रीसमर्थ एकांतीं विश्रांती घेती
 ॥ ८१ ॥ श्रीसमर्थांसीं नाहीं अन्नपान । केवळ फळमूळभोजन ।
 अविश्रामता वाचे नामस्मरण । श्रीरघुनन्दन हृदयस्थ ॥ ८२ ॥
 शिष्यवर्ग रतला हुडासेवनीं । तें दूरुनि अवलोकी शेतधनी ।
 जवळी आला धांवोनी । क्रोध मनीं प्रखर वाढला ॥ ८३ ॥
 उदंड शिष्यसमुदाय देखोन । विचार केला तेणें । ह्यणे शि-
 ष्यासीं व्यर्थ काय बोलोन । मुख्य मुखरण गुरू दंडिजे
 ॥ ८४ ॥ क्रोधें ताटें घेतलीं हातीं । धांवोनि गेला श्रीसमर्थाव-
 रती । क्रोधें पृष्टीं वोपितां वळ उठती । निर्लज्यचित्तीं कुळंबी
 खवळला ॥ ८५ ॥ तेणें तृप्तीवरी ताडिलें । श्रीसमर्थ श्रीरा-
 मरूपीं जडले । आठव नाहीं कोणें कोणाशीं ताडिलें । नाहीं
 कळलें कोण कोणावरी खवळला ॥ ८६ ॥ श्रीसमर्थप्रभू वृत्ती-
 वरी आले । कुळंबिया शांतचित्तें नमिलें । ह्यणती बापा तुवां
 पाहिजे क्षमा केलें । शिष्यवर्गांसीं आवडलें हुरडा भोजन
 ॥ ८७ ॥ आतां यथोनि पुढती । ऐसा अपराध न करूं निश्चिती ।
 ऐसें ह्यणोनि कुळंबिया नम्रपणें विनविती । शिष्यासीं आज्ञा-
 पिती चलावें ह्यणोनी ॥ ८८ ॥ येथें एक आशंका उठिली । जे
 श्रीसमर्थां आपदा केंवि साहिली । शिष्यवर्गीं मौनवृत्ती केंवि

धरिली । श्रीसमर्थमाउली शीण पावता ॥ ८९ ॥ आइका
 देवें गुह्य आधींच आज्ञापिलें । जें निर्द्वंद्व आघातीं सहावें भलें ।
 निर्द्वंद्व श्रीरामनाम गर्जावें चांगलें । यालागीं तटस्थ ठेले शिष्यवर्ग
 ॥ ९० ॥ एसिया वचनीं आशंका फिटली । श्रोतीं स्वानंदें टाळी
 पिटिली । ह्यणती धन्य वक्ता रसाळ बोली । श्रद्धा खोली विशे-
 षागळी ॥ ९१ ॥ श्रीसमर्थदेवा व्यथा विशेष जाली । देवें शिष्यस-
 मुदाय मंडळी आज्ञापिली । जें पुसतांही न सांगावी दुःखआपदा
 घडली । श्रीसमर्थमाउली क्षमावान ॥ ९२ ॥ तैसे आले साता-
 रनगरीं । शिवराज मार्गप्रतिक्षा करीत होता भारी । महा-
 राजांची येतां देखोनि स्वारी । श्रीसमर्थचरणावरी उडी घाली
 ॥ ९३ ॥ वाप भाग्याचा छत्रपती । ज्यासीं सत्संग श्रीसमर्थ-
 सांगाती । तेणें मंगळमय जालें त्रिजगती । श्रीरघुपती निजां-
 किला ॥ ९४ ॥ श्रीगुरुचरणाची सेवा । शिवराज इच्छी परम
 देवा । सर्व पूजनीं उपजे हेवा । जिवाभावा श्रीगुरू आवडे
 ॥ ९५ ॥ श्रीगुरुचरणींच्या पादुका । शिवराज हातीं घेता न ये
 आशंका । सेवाधर्मी हीनदीनाहूनि अवांका । सेवाकौतुका
 सर्वस्व मानी ॥ ९६ ॥ श्रीगुरूचें आणिकासीं न सांगेचि काम ।
 शिवराज निजांगें करी सेवासंभ्रम । छत्रपती शिवराज उत्तमो-
 त्तम । श्रीसमर्थ परम स्वाधी ज्यासी ॥ ९७ ॥ श्रीसमर्थासीं
 अभ्यंगस्नान । शिवराज निजांगें घाली आपण । नाना परि-
 मळ सुगंध उटी लेपन । जळ क्षाळण निजांगेंचि करी ॥ ९८ ॥
 नित्य नियमापरी । श्रीसमर्थ आणिले चवरंगावरी । शिवरायें
 हस्तस्पर्श करावा जंव पाठीवरी । तंव वळ अंगावरी देखिले
 ॥ ९९ ॥ मांस रक्त वाहेरी आलें । श्रीसमर्थपाठीं वळ देखिले ।
 शिवराज मनीं भयकम्पित जाले । स्वामीसीं पुसिलें देवा कोण
 हे व्यथा ॥ १०० ॥ श्रीसमर्थ ह्यणती देहप्रारब्ध भोगणें ।
 त्याची व्यथा कवणें कवणासीं सांगणें । निर्द्वंद्व निर्वेध तें साहणें ।

श्रीरामस्मरणें निजानंदें ॥ १ ॥ श्रीसमर्थ व्यथा न सांगती ।
 शिष्यवर्गीं श्रीसमर्थधाक चित्तों । परस्परींच कुजबुजती ।
 तंव एका चित्तीं धैर्य फुटलें ॥ २ ॥ श्रीसमर्थप्रभूचें स्नान
 जालें । तिहीं नित्य नियमातें सारिलें । भोजनोत्तरीं सुखा-
 सनीं पडले । शिवरायें पुसिलें एकांतीं शिष्यासीं ॥ ३ ॥
 तेंणें सकळ व्यथा सांगितली । कुणवियानें बोहरी जे मांडिली ।
 ऐकतां शिवराया क्रोध उचंबळी । ढालाईत तत्काळीं धरणेकरी
 पाठविले ॥४॥ राजदूत येतां देखोनी । कुणबी भयकम्पित जाला
 मनीं । ह्मणे शिवराज अपराध कठीण दंडणी । राजा दंडणीं
 निर्दोष ॥ ५ ॥ मजचि अपराध घडला । म्यां साधू कठोरत्वे
 ताडिला । शिवराज साधूंचा अंकिला । माझे घडलें अनुचित
 कृत्य ॥ ६ ॥ नगरजन मिळाले । कुणविया अश्रुपूरें भरले
 डोळे । शब्द चांचरी अडखळे बोले । कुटुंबी सगळे आक्रोश
 करिती ॥ ७ ॥ जन ह्मणती मूर्खा तुंवां अपराध केला । तुंवां
 छत्रपतींचा स्वामी ताडिला । निर्लज्याधिग् चंडाल तूं महीला ।
 अधोगतीला झणीं जासील ॥ ८ ॥ तो मूर्तिमंत धर्मात्मा शिव-
 छत्रपती । धन्य स्वामी श्रीसमर्थ त्रिजगतीं । तुज मरण अव-
 कळा उपजली कवण्या रीती । अधोगतीनें मरण आणिलें ॥९॥
 आतां एकचि उपाव करी । श्रीसमर्थप्रभू साष्टांगें नमस्कारी ।
 तेंणेंचि उपजेल त्यासीं दया अंतरीं । तुज निर्धारीं वांचवील
 ॥ १० ॥ ढालाईती कुळंबी चतुर्भुज केला । त्वरें श्रीछत्रपती
 सभेसीं आणिला । श्रीसमर्थ येउनी बैसले सभेला । कौतुकाला
 पंतप्रधान सरदार देखती ॥ ११ ॥ शिवभूष अत्यंत संतप्त मनीं ।
 शिक्षा द्यावया विचारिती निवडुनी । श्रीसमर्थ बोलती आज्ञा-
 पुनी । आजि अपराधिया निर्धारुनि शिक्षा आह्मी करूं ॥१२॥
 रायें तत्काळ श्रीचरण वंदिले । जी आज्ञा प्रमाण ह्मणितलें । अप-
 राधिया सन्मुख उभें केलें । देवें देखिला चतुर्भुज कुळंबी ॥१३॥

कुळंबी मनीं भयकम्पित जाला । त्यासीं नेत्रीं अश्रुपूर भरला । श्री-
 समर्थासन्मुख दंडप्राय पडिला । श्रीसमर्थाला वारंवार स्तवीतसे
 ॥ १४ ॥ आतां हाल हाल व्यथा होईल । शिवराज आपणा
 दंडील । येथोनि कोणी न सोडवील । कुळंबिया भरला धाक
 पोटीं ॥ १५ ॥ तंव तो अत्यंत कृपाळू श्रीरामदास । आज्ञापन
 करी शिवभूपतीस । झणीं हातीं घेई ह्यणती तांब्रपटास । सांगूं
 शिक्षेसीं लिहावें ॥ १६ ॥ नृपें श्रीसमर्थआज्ञा वंदिली । तांब्र-
 पटीं श्रीसमर्थआज्ञा लिहिली । श्रीसमर्थवचनें निघालीं । श्रो-
 तीं अवधारिलीं पाहिजे ॥ १७ ॥ शिउवा यासीं न पुसतां
 हुडां खादला । हाचि थोर अपराध आह्मी केला । तेणेंगुणें
 आह्मासीं देहदंड प्राप्त जाला । कुळंबी भला दोषनिर्मुक्त कीजे
 ॥ १८ ॥ दोषनिर्मुक्त आह्मासीं कुळंबियानें केलें । अल्पचि
 शिक्षा करुनी तेणें सोडिलें । यालागीं उतराई व्हावयालागीं
 पाहिजे दिलें । भूमिदान वहिलें वंश परम्परा ॥ १९ ॥ झणीं
 कुळंबियासीं मुक्त करावें । भूमिदान करुनी शेला पागोटें
 अर्पावें । गौरवें त्यासीं निजनगरासीं पाठवावें । शेत चालवावें
 वंशपरम्परा ॥ २० ॥ ऐसी श्रीसमर्थरामदासवाणी । थकित
 सभा सर्वस्वमनीं । शिवराज थकित निजमनीं । श्रीसमर्थ-
 वचनीं अघटित घडलें ॥२१॥ सभेमार्जीं जयजयकार गाजला ।
 कुळंबी मरणापासोनि सुटला । श्रीसमर्थचरणीं वारंवार घालीं
 लोटांगणाला । श्रीशिवछत्रपतीला वारंवार वंदी ॥ २२ ॥
 कुळंबीसंभावना जाली । त्यासीं निर्दोषत्वे आज्ञा मिळाली ।
 शेत इनामवृत्ती चालिली । अद्यापवरी आली वंशपरम्परा ॥२३॥
 श्रीसमर्थप्रभूचें करणें । न भूतो न भविष्यती चांगुलपणें ।
 विश्वजन इच्छिती श्रीसमर्थचरण । उदार करणी श्रीसमर्थराया-
 ची ॥ २४ ॥ देशोदेशीं नवल जालें । श्रीसमर्थ कृपाळू गाजले ।
 शिवछत्रपती सकळांसीं मानले । प्रजा वर्ते साधुसंतभजनीं ॥२५॥

श्रीसमर्थस्वामीसीं उपचार केला । अल्पकालेंचि श्रमपरिहार
 झाला । नृपनिरोध घेवोन आले सज्जनगिरीला । श्रीसमर्थ-
 लीला सुखदाई ॥ २६ ॥ पुढें आइकावें चरित्रविंदान । सादर
 संतश्रोतीं होवोन । तुमचें अवधानामृतसिंचन । कथाकोंभ स्फु-
 रण तेणेंचि मज ॥ २७ ॥ श्रीसमर्थशिष्य समुदाव भारी ।
 माजी विशेष वेणार्ईची थोरी । श्रीरामनाम सर्वकाळ अंतरीं ।
 निजनिर्धारीं स्मरतसें ॥ २८ ॥ महंतसामर्थ्य अंगीं बाणलें ।
 श्रीसमर्थप्रभूसीं मानलें । काव्यप्रतिभेसीं संपादिलें । सीता-
 स्वयंवर चांगलें ठाउकें सकळां ॥ २९ ॥ श्रीसमर्थें मिरजेसीं
 मठ केला । तो श्रीवेणार्ईसीं निरविला । वेणार्ईनें कोल्हापूर
 प्रांताला । श्रीसमर्थभजनाला लाविलें ॥ ३० ॥ स्त्रीदेहो परी
 सामर्थ्य भारी । कीर्ती प्रगटली चराचरीं । महानुभाव लोळती
 चरणांवरी । सत्य साच खरी श्रीसमर्थकृपा ॥ ३१ ॥ श्रीवे-
 णार्ईपरम्परा गाजली । परम्परेनें महंती रूढली । श्रीसमर्थ-
 कृपा पूर्णपणें फळली । प्रचिती आली वेणार्ईसीं ॥ ३२ ॥
 चाफळीं नउमीकारणें । वेणार्ईसीं प्रतिवार्षिक येणें । उत्साव
 यथासांग संपादणें । परोपरी सहाय्य करणें अक्काईसीं ॥ ३३ ॥
 आइका एकवार नवमी उत्सवासीं । वेणार्ई आली चांफळासी ।
 अक्का साहित्य संपादण्या गेली कऱ्हाडासीं । तंव वेणार्ईसीं
 हिंज्वर दाटला ॥ ३४ ॥ व्यथा बाणली परम दारुण । उभें
 राहवेचिना उठोन । नवमीसाहित्य राहिलें अंतरोन । दिनमान
 अल्पमात्र उरले ॥ ३५ ॥ वेणार्ईनें कोणी एकासी पाचारिलें ।
 आपणा परमकष्टें श्रीसन्निध उभें केलें । न राहतां स्तंभासीं-
 बांधविलें । श्रीराघवा आळविलें करुणा अभंगीं ॥ ३६ ॥

अभंग

पतितपावना जानकीजीवना । अरविंदूनयना रामशया ॥ १ ॥
 अक्का गांवा गेली मज व्यथा जाली । दयाळा राहिली नउमी तुझी ॥

अक्का गांवा जातां निरविलें समर्था । तें भाक रघुनाथा साच करी ॥
 नउमीसमारंभ पाहूं द्यावा वरवा । मग देह राघवा जावो राहो ॥४॥
 एकोनि करुणा अयोध्येचा राणा । मूर्तिच्या नयना अश्रु आले ॥ ५ ॥
 एकोनि वचन पतीतपावन । कृपेचें पोषण वेणूवरी ॥ ६ ॥
 या परी वेणाई अभंग वचनें वोलिली । तेणें श्रीरघुनाथमूर्ती
 गहिंवरली । शुद्ध पाषाण मूर्ती नेत्रीं आश्रुढाळी । व्यथा पळाली
 वेणाईची ॥ ३७ ॥ तंव अकस्मात श्रीसमर्थ प्रगटले । वेणाईसीं
 हें कोण कृत्य पुसिलें । केवळ देहसौख्यार्थ श्रीसीं थमी केलें ।
 हेंचि पढविलें आजवरी आह्मी ॥ ३८ ॥ तंव वेणाईनें साष्टांग
 दंडवत घातिलें । देहसौख्यार्थ नाही जी ह्मणितलें । उत्साव
 संपादण्या श्रीसीं आळविलें । क्षमा केलें पाहिजे देवा ॥ ३९ ॥
 तंव श्रीसमर्थें स्मितहास्य केलें । धन्य वेणाई गर्जोनि बोलिले ।
 भाविकीं वेणाईसीं साष्टांग अभिवंदिलें । वेणाई गर्जिन्नली
 श्रीरामनाम ॥ ४० ॥ असो वेणाईची व्यथा हरली । अक्का
 कन्हाडाहूनि आली । नउमीसमारंभेसीं गाजली । कीर्ति प्रग-
 टली वेणीस्वामी ॥ ४१ ॥ श्रीसमर्थदेवें महंत पढविले । महंत-
 पदवीनें मंडित केले । देशोदेशीं विखुरविले । धर्मसंस्थापन कार्य
 संपादिलें अत्यंत कुशलत्वे ॥ ४२ ॥ श्रीसमर्थ काव्यग्रंथ
 संपादिती । महंत शिष्य झणीं उतरोनि वेती । श्रीसमर्थवचनीं
 अंगीं महंती वाणविती । सत्य प्रचिंती अनुभउनी ॥ ४३ ॥ श्री-
 समर्थें दिव्य ग्रंथराज निर्मिला । श्रीदासबोधनामीं गौरविला ।
 येणें आबाळसाबाळां तरणोपाव जाला । सिद्धपदवीला ग्रंथराज
 पाववी ॥ ४४ ॥ सर्वोत्तम गुणालंकृत । ब्रह्मनिरूपणीं विख्यात ।
 श्रीमहासबोध नामें गौरवीत । महाराष्ट्रीं वेदतुल्य ग्रंथराज हा
 ॥ ४५ ॥ श्रीसमर्थदेवाचें समर्थवचन । महाराष्ट्रियां लाधलें
 श्रीदासबोधनिधान । अमृतसंजीवनी श्रीसमर्थवचन । श्रीसमर्थ
 निर्मोनि तें गेले ॥ ४६ ॥ सिद्धार्थज्ञानेश्वरें । निर्मिलीं दिव्य
 गीताटीकाक्षरें । श्रद्धापूर्ण आदरिती लहानथोर । तैसाचि नि-

धर श्रीसमर्थग्रंथी ॥ ४७ ॥ श्रीएकनाथप्रभू बोळला । बोलिला
 आदरें एकादशाला । विश्वजनीं पावला महिमेला । श्रीसमर्थ-
 वचनाला तत्तुल्य मानिती ॥ ४८ ॥ श्रीसमर्थकाव्य प्रसवणें ।
 सप्रचित जग उद्धरणें । ठाईं ठाईं भजन वाढविणें । सुपंथ उज-
 ळणें नित्य नवा ॥ ४९ ॥ श्रीरामदासकथासारामृत । सावधान
 संतश्रोते परिसोत । श्रीधरचरणीं भिमू विनवीत । निजकृपा-
 मृत । तुमचें हें ॥ १५० ॥ इति श्रीरामदासकथासारामृत ।
 भिमूविरचितायाम् हुर्डाकथन वेणार्डिनवलविंदान नाम त्रयोदश
 प्रसंग सम्पूर्ण ॥

॥ श्रीसमर्थ रामदासार्पणमस्तु ॥

॥ शुभं भवतु ॥

॥ श्रीराम ॥

प्रसंग १४ वा

आदिनारायणं विष्णुं ब्रह्माणं च वशिष्टकम् ।
 श्रीरामं मारुतिं वंदे रामदासं जगद्गुरुम् ॥

॥ श्रीसद्गुरु रामदासायनमः ॥

श्री रामदासचरित्र नव्हाळी । परम पवित्र अत्यंत
 रसाळी । घावें जी अवधान श्रोतीं प्रेमळीं । धन्य
 महीतळीं श्रीरामदासकथा ॥ १ ॥ आइका चरित्र
 जालें । श्रीसमर्थप्रभू भिक्षाटणा निघाले ।

हिंडतफिरतां राजनगरीं प्रवेशले । प्रगटले राजांगणीं ॥ २ ॥
 श्रीसमर्थप्रभू गिरागंभीर । गर्जिन्नले जय जय श्रीरघुवीर । नृप-
 भवनीं चाकाटले लहानथोर । राव सत्वर धाविन्नला ॥ ३ ॥
 भिक्षार्थ श्रीगुरू अंगणीं देखिलें । रायें धांवत वेगीं लोटांगण
 घातिलें । भिक्षादानार्थ पदार्थ मनीं चिंतिले । निर्धारिलें समूळ

राज्यभार श्रीचरणीं समर्पे ॥ ४ ॥ राये स्वामी हेमासनीं वैस-
 विले । भिक्षादानपत्र स्वहस्ते लिहिलें । श्रीचरणीं सर्वभावेसीं
 सर्वस्व अपिलें । निजांगें विकिलें सेवेवरी ॥५॥ धन्य श्रीगुरु-
 भजनमार्गीचा राजा । उभविल्या शुद्धभावार्थाच्या ध्वजा ।
 सर्वभावेसीं आकळिलें श्रीसमर्थ अधोक्षजा । सुरवरसमार्जीं शिव-
 राज वंद्य ॥ ६ ॥ इयें मृत्यलोकींचिये नगरीं । श्रीगुरुभजनेंचि
 पाविजे थोरी । शिवराज वर्म हें जाणें अंतरीं । सेवा बरी तोचि
 जाणें ॥ ७ ॥ श्रीसमर्थें दानपत्र पाहिलें । पाहोनि स्मितहास्य
 केलें । ह्मणती शिउबा जडभिक्षा आह्मासीं न चले । मुष्टिं एक
 इच्छिले पदार्थ भोजना ॥ ८ ॥ तंव राये श्रीचरणीं दंडवत
 घातलें । ह्मणे स्वामी आतां दिलें तें अपिलें । आजि माझे भाग्य
 फळलें । स्वामी वोळले भिक्षागुणें ॥९॥ माता जिजाई आली ।
 श्रीचरणीं लोटांगण घाली । ह्मणे देवें आजि वरवी कृ-
 पा केली । सेवा घेतली निज तान्हयाची ॥ १० ॥ श्रीस-
 मर्थ आग्रह करितां । शिवराज न मनीच चित्ता । मग
 श्रीसमर्थें राज्य आमुचें ह्मणतां । शिवराजचित्ता धीर आला
 ॥ ११ ॥ श्रीसमर्थ ह्मणती शिउबा तूं धन्य महीवरी । तुज
 उपमा उणी चराचरीं । जनक रुक्मांगद हरिश्चंद्र गाजले
 सत्वधारी । कलीमाझारीं शिउबा तूं धन्य ॥ १२ ॥ धन्य
 सत्ववृत्ती सम्पादिली । निर्लोभता प्रगट दाखविली । कलीं न
 होय तेचि वर्तणूक केली । धन्य प्रसवली माता जिजाई पुत्ररत्न
 ॥ १३ ॥ आमुचें राज्य शिउबा तुज चालवणें । श्रीसमर्थवचनीं
 शिवराज साशंकित मनें । श्रीचरणीं घाली लोटांगणें । श्रीरा-
 ज्यचिन्ह कोण ह्मणे स्वामी ॥ १४ ॥ श्रीराज्याचें विशेष
 लक्षण । कांहीं स्वामींनीं द्यावे निवडून । तंव श्रीसमर्थ वोळले
 संतोषोन । श्रीराज्यलक्षण सांगती ॥ १५ ॥ श्रीसमर्थ ह्मणती
 शिउबा अवधारीं । जन हे जोहार उच्चारिती वैखरीं । ते तुंवां

चाली सोडावी निर्धारिणी । राम राम सत्वरीं रूढवीजे ॥ १६ ॥
 आणीक एक वचन अवधारावें । आमुचें हुर्मुजी वस्त्र निशाणीं
 उभारावें । भगवाञ्जेंडा नामीं संबोखावें । येणें चिन्हीं बोळ-
 खावें श्रीरघुनाथराज्य ॥ १७ ॥ श्रीसमर्थवचनीं शिवराज
 तोषला । श्रीचरणीं लोटांगणीं गेला । श्रीसमर्थे असीर्वचनीं
 नृप गौरविला । शिवरायाला जन वर्णिती ॥ १८ ॥ शिवश्रीस-
 मर्थकीर्ति विस्तारली । श्रीसमर्थकृपा पावन जाली । श्रीसमर्थ-
 पूजा मंगळ गजरें आरंभिली । मंगळें गाजलीं नृपभवनीं
 ॥ १९ ॥ आइका श्रीसमर्थप्रभूच्या भेटीस्तव । दुरूनि येती
 महानुभाव । देखोनि सामर्थ्य करिती गौरव । हा श्रीहनुमंत
 स्वयमेव ह्यणताती ॥ २० ॥ ते काळीं श्रीवामन पंडित ।
 विद्वान परम विख्यात । सकळही शास्त्रीं पारंगत । परी
 शरणागत श्रीसमर्थासि जाले ॥ २१ ॥ ब्रह्मसंबंधानुग्रहें
 श्रीतुक्यासी नमिलें । तिहीं श्रीसमर्थ रामदासा निरविलें । श्री-
 समर्थें त्यांसीं वद्रिकाश्रमीं पाठविलें । सगुण साक्षात्कार पावले
 श्रीवद्रिकाश्रमीं ॥ २२ ॥ श्रीनारायणानुग्रहें निघाले । चाफळीं
 श्रीसमर्थदेवा भेटले । आत्मानात्म निजानुभव सुख पावले ।
 महाराष्ट्र ग्रंथ केले अपरिमित ॥ २३ ॥ श्रीसमर्थकृपेसीं पात्र
 जाले । श्रीसमर्थाज्ञें प्राकृत ग्रंथ निर्मिले । विशेष गीतार्थ बो-
 लिले । नामें गौरविलें ययार्थदीपिका ॥ २४ ॥ आइका एक-
 वार नवल दाविले । श्रीसमर्थें पिसाटरूप प्रगट केलें । शिष्य
 परिक्षुनि निवडिले । कल्याण उतरले शुद्धभक्ती ॥ २५ ॥ शिष्य-
 समुदाव वाढला । इच्छी केवळ मिष्टान्नभोजनाला । शुद्ध सा-
 त्विक भजनाला । वैराग्याला नेणती ॥ २६ ॥ ते दांभिक शि-
 ष्यमांदी शोधिली । पिसाटणीं परिक्षिली । श्रीसमर्थकृपा फा-
 वली । श्रीकल्याणा लाधली सर्वकाळीं ॥ २७ ॥ देवें असिलता
 हातीं धरिली । झणीं वोवरीवरुनि उडी घेतली । सभोंवार

विद्युल्लतेसम भोवंडिली । हांक फोडिली अति अक्रौशें ॥ २८ ॥
 शिष्य परिवार घाबिरा जाला । जो तो जीव लपवों लागला ।
 स्वामी अंगावरी धांवती वधायाला । ज्याला त्याला भेडसाविती
 ॥ २९ ॥ सज्जनगडावरी प्रळय वोढवला । लागवेगीं गेले
 स्वामी तळाला । तैसें धांवत सोई गेले अरण्याला । आश्रमीं
 वाढला कोलाहल ॥ ३० ॥ स्वामी समर्था पिसें लागलें । जो
 तो शिष्य ऐसेंचि बोले । शिरगांवाहूनि कल्याण आले । तिहीं
 देखिलें नवल ऐसें ॥ ३१ ॥ कल्याण देवें स्मितहास्य
 केलें । येरां शिष्यवर्गासीं आश्वासिलें । निजांगें श्रीस्वामी-
 भेटीं प्रयाण आदरिलें । उमुडी उगमीं श्रीसमर्थभेटी ॥ ३२ ॥
 बहु कठिण अरण्यां । श्रीसमर्थासि देखती शोधोनी । तंव उमु-
 डी उगमस्थानीं । कड्यामधुनी शोधिलें ॥ ३३ ॥ परम कष्टें
 श्रीसमर्थ देखिले । श्रीसमर्थ कल्याणावरी असिलतेसीं धांवले ।
 येरें साष्टांग दंडवत घातिलें । श्रीसमर्थें हासडिलें अति आवेशें
 ॥ ३४ ॥ श्रीसमर्थ ह्मणती कल्याणा । तुज मी हालहाल करीन
 जाणा । ऐसिया स्वामीनिर्वाणवचनीं निर्भय मना । कल्याण
 साष्टांग नमना अर्पिती ॥ ३५ ॥ कल्याणें श्रीचरणीं देहे अर्पि-
 ला । सर्वभावेसीं सेवेवरी विकिला । ह्मणे स्वामीच्या जें जें
 येईल मनाला । मन कामनेला पुरवावें ॥ ३६ ॥ कल्याणशुद्ध-
 भाव देखिला । श्रीसमर्थस्वामी स्नेहातिभरें वोळला । झणीं
 कल्याण सर्वांगेसीं आलिंगिला । आले मठाला उभयतां ॥ ३७ ॥
 श्रीसमर्थें केलें कवतीक । शुद्धभावार्थीं निवाडिले एकेक । पुढें
 आइकावें जी चरित्र आणीक । अत्यंत रसीक नवलकथा ॥ ३८ ॥
 वासुदेवशास्त्री महाविद्वान । सकळ शास्त्रीं पारंगत परिपूर्ण । झणीं
 आले शिवराजसभा ठाकोन । विजयपत्रिका सम्पूर्ण पुढें ठेवि-
 ल्या ॥ ३९ ॥ प्रयागीहूनि श्रीसेतुबंधापर्यंत । वासुदेवें हरविले
 सकळ पंडीत । दिवसा आले चुडी पेटवीत । मही विचरत

अहंमन्य गर्वभारें ॥ ४० ॥ श्रीछत्रपती बैसले सभा करून ।
 आश्रित पंडित बोलाविले निवडून । गागाभट्टादि आले वेदज्ञ
 ब्राह्मण । परी वासुदेव न मनी ययां सकळां ॥४१॥ ह्मणे यांसी
 मज चाड नाही । वाद करीन समर्थासीं कांहीं । विशेष दुरा-
 ग्रह धरिला देहीं । सभा सर्वही विचारीं पडिली ॥४२॥ शास्त्री-
 दुराग्रह विशेष देखिला । भूप परिवारें चांफळी श्रीसमर्थदर्शना
 आला । श्रीसमर्थ होते रामघळीला । कल्याणाला ग्रंथ सांगती ॥४३
 श्रीसमर्थें वासुदेवशास्त्री अभिवांदिला । त्यासी पंडितपणीं ताठा
 भरला । तो अहंकार झणींच देवें उतरिला । मोळीविक्याक-
 र्वां ॥ ४४ ॥ वासुदेवशास्त्री अहमन्यपणीं । श्रीसमर्थासि बोले
 ताठा धरुनी । श्रीसमर्थें कवतुकें करुनी । अत्यंज पाचारोनि
 कार्य साधिलें ॥ ४५ ॥ कल्याणाहातीं कुबडी दिधली । रेषा-
 मात्र वोढविली । अंत्यजा रेषेआंत यावया आज्ञा केली । तेणें
 पुसतां सांगितली शूद्र याती ॥ ४६ ॥ पुनरपी रेषामात्र
 वोढिली । त्यासी आंत यावया आज्ञा दिधली । कोण जाती
 ह्मणोनि पुसिली । वैश्य याती ह्मणितली निर्भयें तेणें ॥ ४७ ॥
 पुनरपी रेषा मात्र वोढिली । आंत यावया आज्ञा दिधली ।
 ज्ञाती कोण ह्मणोनि पुसिली । क्षत्रिय सांगितली चमत्कारें
 तेणें ॥ ४८ ॥ पुन्हां रेषामात्र वोढिली । आंत यावया आज्ञा
 दिधली । ज्ञाती कोण कल्याणें पुसिली । द्विज षड्शास्त्रज्ञ
 सांगितली अंत्यजे तेणें ॥ ४९ ॥ आधिला तो अंत्यजचि
 निर्धारि । परी श्रीसमर्थें केली नवल परी । पंडितासीं वादवि-
 वाद सरोत्तरीं । परस्परीं करविला ॥ ५० ॥ पंडितासवें वाद
 करविला । त्याचा समूळ अहंकार छेदिला । झणीं वासुदेव-
 शास्त्री देहनिर्वाणीं प्रवर्तला । श्रीसमर्थें वारिला कृपाळूपणें
 ॥ ५१ ॥ मोठा चमत्कार जाला । देवें अंत्यजाचा द्विज केला ।
 त्यासीं षड्शास्त्रपंडिताशीं वाद करविला । गर्वहत केला स-

कळां देखतां ॥ ५२ ॥ तंव वासुदेवें श्रीसमर्थचरणीं लोटांगण
 घातिलें । अत्यंत नम्रमणें श्रीसमर्थस्तवन केलें । श्रीसमर्थप्रभूनीं
 कृपापूर्ण अवलोकिलें । स्वामी बोळले वासुदेवपंडिता ॥ ५३ ॥
 नृपाश्रित पंडित थक जाले । श्रीसमर्थसामर्थ्य अगम्य देखिलें ।
 सकळीं श्रीचरणीं लोटांगण घातिले । स्तुतीस्तवन केलें श्रीस-
 मर्थरायाचे ॥ ५४ ॥ नूतन द्विज श्रीसमर्थचरणीं लोटांगण
 घाली । ह्मणे बरवी देवा संधी सांपडली । येणें काळें मुक्ती
 द्यावी भली । अटाअटी सरली शाप निर्मुक्तता ॥ ५५ ॥
 अंत्यज बोले निज वर्तमाना । स्वामी मी चित्रसेन गंधर्व जाणा ।
 चुकी होतां पावलों नारदशापवचना । पशू अंत्यज जन्मधारणा
 करणें आली ॥ ५६ ॥ तंव श्रीनारदमुनीचरणीं । म्यां बहुवार
 घेतली लोळणी । करुणा उपजोनि वदले उशशाप वाणी । शाप
 मोचनी सुखदाई ॥ ५७ ॥ तो मज प्रथम जन्म जयपाल घरीं ।
 तेथें श्रीसांब मुकुंद अश्वयोनीतूनि उद्धरी । दुजें प्रतिष्ठानीं द्विजाचे
 घरीं । पाणी भरी रेडा पखाली ॥ ५८ ॥ तेथें सिद्ध श्रीनि-
 वृत्ती ज्ञानराज आले । मज रेडिया वेदवचनीं अहोरात्र गर्ज-
 विलें । क्षेत्रस्थ द्विजवरां गर्वहत केलें । तेथोनि सोडविलें श्रीज्ञा-
 नराज माउलीनें ॥ ५९ ॥ श्रीनारदवाणी साच देखिली । जे
 आजि श्रीसमर्थरामदासमाय भेटली । तेणें मज कृपापाखर
 केली । आपदा हरली शापवाणी ॥ ६० ॥ तंव श्रीसमर्थें स्मित-
 हास्य केलें । कृपाकटाक्षें न्याहाळिलें । पद्मकर शिरीं ठेविले ।
 मुक्तिपदीं बैसविलें नूतन द्विजा ॥ ६१ ॥ स्वामी परिवारेसीं
 मठीं आले । अंत्यजा समाधिस्थान सन्मुख दिधलें । समारंभें
 समाधी बैसविलें । श्रीरामनाम गाजले अंत्यज समाधीं ॥ ६२ ॥
 वासुदेवशास्त्रीअहंकार झडला । अंत्यजाचा उद्धार केला ।
 नृप परिवारेसीं थकीत जाला । श्रीचरणाला लोटांगणें घा-
 लिली ॥ ६३ ॥ वासुदेवशास्त्री अत्यंत लीनपणें । श्रीसमर्थ

चरणीं घाली लोटांगणें । श्रीसमर्थसन्निध राहिले दास्यपणें ।
 श्रीचरण जीवीं धरिले ॥ ६४ ॥ आइका मिष्टान्न भोजनीं द्विज
 शरण आला । तेणें लोभें श्रीसमर्थप्रभूचा अनुग्रहो घेतिला ।
 श्रीसमर्थें जंव अरण्यपंथ ऋमिला । सर्वेचि निघाला द्विज संगें
 ॥ ६५ ॥ प्रभूसंगतीं अरण्यांत आला । क्षुधेनें अत्यंत व्याकूळ
 जाला । अंतरीं परम खेद पावला । श्रीसमर्थजीला सरोत्तरीं
 बोलतसें ॥६६॥ जी मज ऐसा श्रीगुरू नमने । परतोनि घ्यावी ।
 आपलीं अनुग्रह वचनें । मी तुह्मावरी उबगलों जिवेंप्राणें ।
 तुमच्या मंत्रगुणें व्यथा वाढली ॥ ६७ ॥ देवें त्यासीं चुळोदक
 घेवविलें । निकट पाषाणीं गुरळीसीं सांडविलें । गुरळीसरसीं
 त्रयोदशाक्षरी मंत्र प्रगटला । द्विजवचन खुंटलें वाणी गेली
 ॥ ६८ ॥ द्विज थोर कष्टें, निघाला । येऊनि श्रीतुकयाचरणीं
 लागला । तंव तिहीं अत्यंत निषेध केला । त्यासीं संगें घेवोनि
 आले चाफळीं ॥ ६९ ॥ द्विज श्रीसमर्थचरणीं अपिला । श्री-
 तुकयानें श्रीसमर्थप्रभू स्तविला । देवें श्रीतुकारामस्नेहें द्विज
 उद्धरिला । पावविला पूर्ववत वाणीतें ॥ ७० ॥ आइका श्रीरंग-
 नाथ परम विख्यात । महंत पदवीनें सुशोभित । परी बाहेर-
 ख्यालीं रत । पूर्वसंस्कार प्रारब्ध भोगिती ॥ ७१ ॥ चाफळीं
 नउमी उत्सवीं । कीर्तनीं उभे श्रीरंगोबा गोसावी । कीर्तनशैली
 रंगली बरवी । श्रीसमर्थस्वामी संतुष्ट जाले ॥ ७२ ॥ श्रीरंगो-
 बानीं कीर्तन सम्पादिलें । श्रीसमर्थचरणीं साष्टांगें अभिवंदिलें ।
 श्रीसमर्थें रंगोबासीं स्नेहभरें अवलोकिलें । प्रसन्नलें चित्त ह्यणती
 ॥७३॥ श्रीसमर्थ ह्यणती रंगोबा मी प्रसन्न पूर्ण । आजी मागशील
 तें देईन । रंगनाथ ह्यणती तरी सांडवावा जी अवगुण । जें उणे-
 पण या शरीरा ॥७४॥ श्रीसमर्थें स्मितहास्य केलें । जा ह्यणती
 तुज दोषमुक्त केलें । तुझिया छाटीचें तीर्थ अडल्या स्त्रीशीं
 दिधलें । तरी प्रसूतिवेदनेला ते न पवेल ॥ ७५ ॥ यापरी श्री-

समर्थलीला । परम सौख्य देई जनां सकळांला । सर्वभावेसीं
 शरण असावे श्रीचरणाला । महदपराधाला क्षमा करिती ॥७६॥
 पूर्वी महदपराध केले । कालांतरे शुद्ध वैराग्य उपजलें । तेणेंगुणें
 समूळ पातक लया गेले । श्रीसमर्थ पावले सुखकारी ॥ ७७ ॥
 आइका छत्रपती एकवार घनीं विचारी । जे श्रीसमर्थें सांगि-
 तली आत्मानात्मविचारपरी । ते अनुभजन पाहतों नित्य निरं-
 तरीं । प्रत्ययांतरीं अनुभवीतसों ॥ ७८ ॥ श्रीसमर्थप्रभूसों अव-
 काश कांहीं । लव पळमात्र नाहीं । यालागीं भूप श्रीतुकयासीं
 पत्र लिही । सहवास कांहीं घडावया ॥ ७९ ॥ राजपत्र प्रधान-
 पंतीं घेतलें । तिहीं श्रीतुकारामचरणीं अपिलें । तिहीं राजआ-
 शय निवेदिले । श्रीतुकारामीं दिधलें अभंगोत्तर ॥ ८० ॥

अभंग

“ विरंचीनें केलें ब्रह्मांड सकळ । तयामाजीं खेळ नानायुक्ती ॥
 “ युक्तीचे चालक तपोनिष्ठ ज्ञानी । गुरुभक्त मनीं विश्वासी ॥ २ ॥
 “ ऐसा तुझा प्रेमा कळला हा एक । पाहुनियां लेख पत्रांचे कीं ॥३॥
 “ शिव नाम तुझें ठेविलें पवित्र । छत्रपती सूत्र विश्वाचें कीं ॥ ४ ॥
 “ व्रत तप नेम ध्यान योग केला । करुनी मोकळा झालासी तूं ॥५॥
 “ हेत हा लागला आमुचिये भेटो । पत्रामाजी गोष्टो हेचि बहू ॥६॥
 “ याचें हें उत्तर ऐकेगा भूगती । लिहीतो विनंती हेताची हे ॥ ७ ॥
 “ अरण्यवासी आह्मीं फिरू उदासीन । दर्शने हें हीन अमंगळ ॥ ८ ॥
 “ वस्त्राविण काया जाहली मळीण । अन्नाविण जिणें फळाहारी ॥९ ॥
 “ रोड हात पाय दिसे अवकळा । काय तो सोहळा दर्शनाचा ॥ १० ॥
 “ तुका ह्मणे माझी विनंती सलगीची । वार्ता हे भेटोची करुंनका ॥

२

“ ऐसी माझी वाणी दीन रूप आहे । करुणा त्या पाहे हृदयस्थार्शी ॥
 “ न हो केविलवाणा न हो आह्मी दीन । सर्वदा शरण पांडुरंगीं ॥२ ॥
 “ पांडुरंग आह्मां पाळिता पोशिता । आणिकाची कथा काय आतां ॥
 “ तुझी भेटो घेणें काय हो मागणे । आशेचें ही शून्य केलें तेणें ॥ ४ ॥
 “ निराशेचा गांव दिधला आह्मासीं । प्रकृती भावासीं सोडविलें ॥५ ॥
 “ पतिव्रतामन पतिशीच भेटो । तैसें आह्मी विठो माजीं बसों ॥६॥

- “ विश्व है विडुल नहीं दुजे काहीं । देखणें तुझैही तुजमार्जी ॥ ७ ॥
 “ तुजही विडुल हवा ऐसा बाटे । परी एक मोठी आवडीची ॥ ८ ॥
 “ सहुरु श्रारामदासाचें भाषण । तेथें घालीं मन चळों नको ॥ ९ ॥
 “ बहुताची वृत्ती चाळविली जेव्हां । रामदास्य तेव्हां घडे केवीं ॥ १० ॥
 “ तुका ह्मणे बाबा चातुर्य सागरा । भक्ति एक थारा भाविकासीं ॥ ११ ॥

(३)

- “ आतां एक योग साधावा हा नीट । भल्याचा हा वीट मानूं नये ॥
 “ जेणें योगें तुह्या लागूं पाहे दोष । असा हा सायास करूं नका ॥ २ ॥
 “ निंदक दुर्जन सांगाती असती । त्यांच्या युक्ती चित्तीं आणूं नका ॥
 “ परीक्षावे कोण राज्याचे सेवक । विवेकाविवेक पाहूनिया ॥ ४ ॥
 “ सांगणें नलगे सर्वज्ञ तूं राजा । अनाथाच्या काजा साह्य होसी ॥ ५ ॥
 “ हेंचि ऐकूनियां पावावें समाधाना । आतां या दर्शना काज नाहीं ॥
 “ घेवोनियां भेटी कोण हा संतोष । आयुष्याचे दिवस गेले गेले ॥ ७ ॥
 “ एक दोन कर्म जाणोनियां वरें । आपुलिया भ्रमें राहो आतां ॥ ८ ॥
 “ कल्याणकारक अर्थ याचा एक । सर्वाभूतीं देख एक आत्मा ॥ ९ ॥
 “ आत्मारामीं मन देऊनियां राहे । रामदास पाहे आपणची ॥ १० ॥
 “ तुका ह्मणे राया धन्य धन्य स्थिती । त्रैलोकीं हे ख्याती कीर्ती तुझी

४

- “ राया छत्रपती ऐकावें वचन । रामदासीं मन लावी वेगीं ॥ १ ॥
 “ रामदासस्वामी सोहरा सज्जन । त्यासीं तूं नमन अर्पीं बापा ॥ २ ॥
 “ माहती अवतार स्वामी प्रगटला । उपदेश केला तुजलागीं ॥ ३ ॥
 “ रामनाम मंत्र तारक केवळ । जालासे शीतळ उमाकांत ॥ ४ ॥
 “ उफराटें नाम जपतां वाल्मीक । जाला पुण्यश्लोक तात्काळीक ॥ ५ ॥
 “ तोचि बीज मंत्र वसिष्ठ उपदेश । याहूनि विशेष काय आहे ॥ ६ ॥
 “ आतां धरूं नको भलत्याचा संग । राम पांडुरंग कृपा करीं ॥ ७ ॥
 “ धरूं नको आशा आमुची भूपाला । रामदासीं डोळा लावीं वेगीं ॥
 “ तुझी चाड आह्या नाही छत्रपती । आह्या पत्रपती त्रैलोक्याचें ॥ ९ ॥
 “ चारी दिशा आह्या भिक्षेचा अधिकार । नेमिली भाकर भक्षावया ॥
 “ पांडुरंगीं झाली आमुची हे भेटी । हातांत नरोटी दिली देवें ॥ ११ ॥
 “ आतां पडूं नको आमुचिगे काजा । पवित्र तूं राजा रामभक्त ॥ १२ ॥
 “ विडुलाचे दास केवळ भिकारी । आह्या कधीं हरी उपेक्षीना ॥ १३ ॥
 “ शरण असावें रामदासालागीं । नमन साष्टांगीं घाली त्यासीं ॥ १४ ॥
 “ तुका ह्मणे राया तुज असो कल्याण । सहुरु शरण राहे बापा ॥ १५ ॥

टीका:—ऐसें हें पत्र शिवरायानें वंदिलें । उपरीं सिंहगडीं
आगमन जालें । श्रीतुकाराम पुण्यनगरींत आले । कीर्तन आद-
रिलें शितोळे सरदारगृहीं ॥ ८१ ॥ तथा कीर्तन श्रवणीं । शिव-
राज आले धांवोनी । आनंदले परम समाधानीं । श्रीतुकारामीं
एकांत भेटी इच्छिली ॥ ८२ ॥ उभयता एकांतीं बैसले । श्री-
तुकयानें भूपारीं नाना करुणा वचनीं संतुष्ट केलें । ह्यणती
श्रीसमर्थीं आत्मानात्म जें तुज निरूपिलें । त्याहूनि आगळें
आणीक नाहीं ॥ ८३ ॥ तंव तेथ अकस्मात श्रीसमर्थ प्रगटले ।
उभयतीं साष्टांगेंसीं अभिवंदिलें । शिवराज मनीं थकीत जाले ।
प्रेम संभाषण जालें त्रिवर्गीं ॥ ८४ ॥ त्रिवर्गीं आनंद चर्चा
केली । भूपा परमार्थ प्रचिती विशेष वाणली । श्रीसमर्थें उभ-
यतांसी आज्ञा पुसिली । अदृश्य जाले तत्काळ ॥ ८५ ॥
श्रीसमर्थ प्रभूचें महिमान । सांगोजातां असाधारण । धन्य धन्य
ते काळीचें विश्वजन । श्रीसमर्थांलागोन भजिन्नले ॥ ८६ ॥
श्रीसमर्थ प्रभूचें एकांतीं आगमन । शिवराज थरकती रोमांच
भरोन । त्रिवर्गीं ब्रह्मानंदीं मिठी पडोन । देहभान विसरलें
॥ ८७ ॥ श्रीसमर्थरामदास जगजेठी । देखतां राया श्रीतुका-
रामा परमानंद पोटीं । नृपवराची पळाली भेदाभेद दृष्टी ।
संशय अटाटी पळों सरली ॥ ८८ ॥ श्रीसमर्थ श्रीतुकाराम एक
स्वरूप । हें भूपा कळों सरलें निर्विकल्प । श्रीसमर्थ यशमहिमान-
प्रदीप । भवजळताप निवारी ॥ ८९ ॥ श्रीतुकाराम साष्टांगें
नमिला । उपरी राव आले राजगडाला । श्रीसंतपुरुषमहिमा
विशेष आठवला । माता जिजाईला निवेदिती ॥ ९० ॥ आइका
छत्रपती अनुदिनीं । वारंवार आठवी मनीं । जें जावें जांब-
भुवनीं । श्रद्धाभावे करुनी श्रीश्रेष्ठचरण वंदावे ॥ ९१ ॥ श्रीस-
मर्थ प्रभूचा अधिकार । तैसाच श्रीश्रेष्ठींही निर्धार । श्रीसमर्थ
वर्णिती वारंवार । प्रत्यंतर पाहों ह्यणे ॥ ९२ ॥ प्रसंगीं राज-

कारण घडलें । शिवराज राक्षसभुवनां आले । येथोनि जांब
निकट आइकिलें । नेम नेमिलें जांबेसि जाऊं ॥ ९३ ॥ रात्रौ
भूप सुखासनीं पहुडला । तंव स्वप्नीं श्रीश्रेष्ठ प्रभू देखिले डोळां ।
छत्रपतीसीं दिधलें श्रीफळाला । प्रसादमाळा हातीं दिधली
॥ ९४ ॥ श्रीश्रेष्ठ ह्यणती शिउवा यावें । येथोनि निकट जांब-
भुवन देखावें । श्रीरघुनाथ प्रसाद ग्रहण करावें । उपरी सुखें
जावें निजदेशीं ॥ ९५ ॥ ऐसीं दृष्टांत वचनें आइकोनी ।
शिवराज देखती सावधपणीं । तंव माळा श्रीफळचि दे-
खती नयनीं । याविण कोणही दिसेना ॥ ९६ ॥ श्रीश्रे-
ष्ठप्रभू स्वप्नीं देखिले । प्रेमपूर्ग नेत्रीं अश्रू भरलें । रायें
सकळांसीं जाणविलें । सकळां जाणविलें जांबे चला ॥ ९७ ॥
श्रीसमर्थप्रभूची मातृभूमी । आजि डोळाभरीं देखों आह्मी ।
अत्यंत प्रेम संभ्रमीं । जांबभूमी ठाकोनि चालिले ॥ ९८ ॥
जांब देखतांचि रायें घातिलें लोटांगण । तैसेंचि अनुक्रमें घा-
लिती सैनिकगण । चमत्कार राव सेना करिती धुळी वंदन । तें
कौतुकपूर्ण अमरगण देखती ॥ ९९ ॥ शिवराज सेनासमुद्र
तुंबळ भरला । तो देखतांचि जांबेचा जनलोक चाकाटला ।
शिवराज कठिण दंडक सैनिकाला । नगरीं उपद्रवाला न करिती
॥ १०० ॥ आमुच्या स्वामीचें जांबनगर । तें हे आमुचे जी
मुख्य माहेर । आजि भाग्यें पावलों सधर । जांबनगर धन्य धन्य
त्रिभुवनीं ॥ १ ॥ महाराज श्रीसमर्थप्रभू अवतरला । तो ह्या
जांबेमधींच जन्मला । येथोनीच तो कृष्णातिरा आला । जांब-
भुवनाला धन्य धन्य ह्यणती ॥ २ ॥ रायें कटक ठेविलें दूरवर ।
अल्प परिवारेसीं प्रवेशला जांबनगर । चाकाटोनि धांवती
पाहती नारीनर । शिवनृपवर पहा पहा ह्यणती ॥ ३ ॥ शिव-
रायाची दिव्य कांती । दिव्य तेज झळके श्रीमुखावरती ।
त्यासीं पहावया नारी नर बालें लोथोनि पडती । लोटांगणें

घालिती चरणावरी ॥ ४ ॥ शिवराज जांबेचिया सानथोरां
 प्रेमपडिभरीं । अदरें साष्टांगेंसी नमस्कारी । श्रीसमर्थ स्वरूप
 देखे जांबनगरीं । आनंदपरी वर्णवेना ॥ ५ ॥ दोन प्रहर भरतां
 पूर्ण । राव आला श्रीश्रेष्ठ सदन ठाकोन । अनन्य प्रीती
 घातिलें लोटांगण । स्नेहाश्रुपूर्ण नेत्रीं श्रवती ॥ ६ ॥ रायें
 घालितां लोटांगण । झणींच श्रीश्रेष्ठप्रभूनीं घेतिलें उचलोन । कुश-
 लप्रणीं करिती संभाषण । भोजना लागून आज्ञा श्रीश्रेष्ठांची ॥ ७ ॥
 राव जांबेस अल्प परिवारें आला । सेना संभार आंबराईत
 ठेविला । तो सकळही भोजनासीं बोलाविला । श्रीश्रेष्ठ विलं-
 बाला न करावें ह्मणती ॥ ८ ॥ अल्प साहित्य पाकसिद्धी होती
 केली । सेना तरी अपरिमित भरली । स्वाभीनीं आग्रहें ते
 सकळ पाचारिली । तृप्ती जेवविली नवलाकारें ॥ ९ ॥ अया-
 चित शिवराय आला । तो परिवारें तृप्तीवरी जेवविला । वि-
 स्मय भरला शिवरायाला । श्रीश्रेष्ठ श्रीशिवरायाला समसाम्य
 मानिलें ॥ १० ॥ श्रीश्रेष्ठप्रभूचें सामर्थ्य कळलें । शिवरायें श्री-
 श्रेष्ठां साष्टांगें नमिलें । श्रीश्रेष्ठीं शिवराया वस्त्राभरणीं गौर-
 विलें । असीर्वाद दिधले नानापरी ॥ ११ ॥ शिवराज जांब
 नगरीं आला । श्रीश्रेष्ठप्रभूसीं धन्यवाद वाटला । शिवरायें व-
 णिली श्रीसमर्थलीला । सानथोराला परमाश्चर्य जाहलें ॥ १२ ॥
 श्रीश्रेष्ठ ह्मणती नृपवराला । आज्ञा नारोवा धन्य ह्या महीतळा-
 ला । तूं ही धन्य भूप त्यासीं शरण गेला । धर्म संस्थापनेला
 गाजविलें ॥ १३ ॥ देवकार्य तुझीं साधिलें । अविंधमाजातें
 जिरविलें । साधुसंतासीं संतोषविलें । मंगळ केलें विश्व तुझी
 ॥ १४ ॥ तंव रायें श्रीश्रेष्ठचरणीं लोटांगण घातिलें । श्रीरघु-
 नाथा मुख तोडोनि दिधले । ते वंशपरम्परा चालत आले ।
 शिवराज भले धर्ममूर्ती ॥ १५ ॥ श्रीश्रेष्ठप्रभूचा निरोप घेतला ।
 शिवराज आले निजस्थळाला । श्रीसमर्थचरणीं वृत्तांत निवे-

दिला । श्रीश्रेष्ठ सप्रचीतीला आले ह्मणती ॥ १६ ॥ रायासीं
 श्रीसमर्थ पुसती । जे जिउबा तुज आली श्रीश्रेष्ठप्रचीती । शिव-
 राज सलज्यपणें हो ह्मणती । श्रीश्रेष्ठश्रीसमर्थीं समसाम्य जालें
 ॥ १७ ॥ आतां आणीक आइका श्रोतेहो चरित्रविंदान ।
 श्रीवेणीस्वामी अधिकारी परिपूर्ण । वारंवार विनवी श्री-
 चरणा लागोन । परंधामीं गमन करावया ॥ १८ ॥ यापरी
 वेणाईनें बहुवार विनविलें । देवें बहुकाळ राहविलें । चम-
 त्कार भाषण कवणाही नकळे । सिद्धप्रेमळे जाणती उद्धव
 कल्याण ॥ १९ ॥ पुनरपी वेणाईनें श्रीचरणीं विनविले । श्री-
 समर्थ देवें दिनमान पाहिलें । अक्काईस सन्निध पाचारिलें ।
 आज्ञापिलें वेणाई निजधामागमन आजीं ॥ २० ॥ ऐकतां वे-
 णाई निजधामागमन । अक्का मूर्च्छित पडली पूर्ण । सकळांचे
 आले नेत्र भरोन । वेणाई निधान जातसे ह्मणती ॥ २१ ॥ श्री
 ज्ञानराजाची मुक्ताई । तैसीच श्रीसमर्थप्रभूची वेणाई । अधि-
 कारी पूर्ण श्रीसमर्थपदवी । महानुभाव सिद्धाई परिपूर्ण ॥ २२ ॥
 आनंदें भोजन समारंभ जाला । वेणाई ठाकली कीर्तनाला ।
 प्रेमपडिभरें भगवंत गुणलीला । अवलीळा श्रीरघुनाथ वर्णिला
 ॥ २३ ॥ वेणाईचे कीर्तनीं महिमान । श्रीसमर्थकृपें वाढलें अ-
 साधारण । एका वेणाई वाचोन । अन्य स्त्रीदेहालागून श्रीसमर्थ
 आज्ञा नव्हती ॥ २४ ॥ श्रीसमर्थ स्त्रीशिष्यपरिवारामाजीं । वि-
 शेष वेणाई निवडली गाजी । सिद्ध पदवी अधिकार सहजी ।
 श्रीसमर्थप्रभूची कृपा पूर्ण ॥ २५ ॥ कीर्तन प्रेमकळोळीं केलें ।
 माजीं श्रीरामनाम विशेष गर्जविलें । आरती करोनि साष्टांग
 दंडवत घातिलें । श्रीसमर्थचरणीं ठेविलें देहासीं ॥ २६ ॥ धन्य
 धन्य भाग्याची वेणाई । समतुक अन्य उपमा नाहीं । हळ ह-
 लले महानुभाव सर्वही । कीर्तनीं पाही कलेवर ठेविलें ॥ २७ ॥
 सकळीं डोळा पदर लाविलें । अक्का हंबर्डा फोडोनि गडबडां

लोळें । ह्मणे माझ्या वेणार्डनें मज सांडिलें । विरहदुःखकळोळें
 सकळ रडती ॥ २८ ॥ श्रीसमर्थ प्रभूनें सकळांसीं वारिलें ।
 श्रीरामनामां घोष गाजविले । वेणार्डचे समाधिस्थान निकट
 केलें । वृंदावन शोभलें आद्यापवरी ॥ २९ ॥ वेणीस्वामी काल
 जाला । वेणार्डकीर्तिप्रताप गाजला । श्रीसमर्थचरणीं कीर्तनीं देह
 ठेविला । धन्य माडली वेणार्ड ॥ ३० ॥ आतां आणीक कथा विं-
 दान । गंगातिरीं श्रीश्रेष्ठप्रभूचें महिमान । गंगातीर गाजविलें
 शुद्धभक्तिभावें करोन । सान थोर जन उद्धरिलें ॥ ३१ ॥ सप्र-
 चीत भक्तिमहिमा । वश तेणेंचि मुख्य परमात्मा । अयाचित-
 वृत्ती नितष्कामकर्मा । कवण उपमा उपमेसीं ॥ ३२ ॥ श्रीश्रेष्ठप्रभूनीं
 शिष्यपरिवार केला । शुद्ध भक्तिमार्ग उजळिला । श्रीरामउपा-
 सना गंगातिराला । श्रीश्रेष्ठ आवालवृद्धाला परमपूज्य जाले
 ॥ ३३ ॥ ऐसा श्रीश्रेष्ठ भक्तियोग चालिला । श्रीश्रेष्ठकालस-
 मय ठाकोनि आला । तो प्रसंग पाहिजे आइकिला । श्रोतीं
 श्रवणाला सावधान व्हावें ॥ ३४ ॥ शिवळीं प्रांताधिकारी ।
 ज्यांसीं निकटदास्य श्रीश्रेष्ठचरणावरी । विवाह समारंभ त्या-
 चिये गृहीं । आग्रहावरी आग्रह श्रीश्रेष्ठां ॥ ३५ ॥ श्रीश्रेष्ठीं
 बहुपरी नाकारिलें । पुढील भविष्यमान जाणीतलें । विशेष
 आग्रहमान पाहोन बोलिले । श्लोकचरणागळे भुजंगप्रयाती ॥ ३६ ॥

श्लोकः

कळेना पुढें काय होणार आहे । कळेना देहे कोठपर्यंत राहे ।
 कळेना मरावें स्वदेशीं विदेशीं । कळेना पुढें वेळ येणार कैसी ॥
 यापरी श्रीश्रेष्ठ श्लोकचरण बोलिले । उपरी समारंभीं परिवारें
 चालिले । लग्नसमारंभ निर्विघ्न पार पडले । परतोनि आले
 दहिफळ मुक्कामीं ॥ ३७ ॥ दहीफळ मुक्कामीं येतां । श्रीश्रेष्ठ आ-
 ज्ञापिती समस्तां । संध्यावंदन भोजनादि आटोपा ह्मणती
 सत्त्वरता । त्वरा तत्त्वता विशेषें परी ॥ ३८ ॥ रामचंद्र बाबांनीं

प्रवृत्त केली । जी देवा कोण कारण त्वरंला । श्रीश्रेष्ठ ह्यणती
 साधावें झणीं अन्हिकाला । कारणाला पुढें सांगू ॥ ३९ ॥
 भोजनोत्तरीं शिष्यपरिवार पाचारिला । भजन समारंभ उभा
 केला । सन्निध पाचारिलें रामचंद्र बावाला । आह्मी परंधामाला
 जातो सांगितलें ॥४०॥ तंव रामचंद्रबावा परम दुःख दाटलें । श्री-
 श्रेष्ठीं त्यांसीं झणीं वारिलें । आत्मानात्म विचारें समाधान केलें ।
 समाधान दिधलें कृपाकटाक्षें ॥ ४१ ॥ येरीकडे श्रीरामनामीं
 घोष दाटला । श्रीश्रेष्ठप्रभू रामनामीं समाधी गेला । सर्वत्र
 एकचि हाहाकार दाटला । श्रीश्रेष्ठगुणलीला आठवती ॥ ४२ ॥
 शके पंधराशें नव्याणवोत्तरीं । पिंगलनाम संवत्सरीं । फाल्गु-
 नवद्य त्रयोदशी माझारीं । दोन प्रहरीं श्रीश्रेष्ठ परंधामीं गेले
 ॥ ४३ ॥ अंत्यविधी समारंभ जाला । तो रामचंद्रबावांनीं स-
 म्पादिला । पत्र पाठविलें जांवेला । शामजीबावा वाईला आण-
 विले ॥ ४४ ॥ वाईअधिकार सामर्थ्य भारी । श्रीश्रेष्ठ अंतकाल
 ऐकतां सत्वरी । देह ठेविला निर्धारिं । श्रीरामनाम गजरीं
 गर्जोनी ॥ ४५ ॥ धन्य श्रीश्रेष्ठांचें भजन । धन्य श्रीश्रेष्ठपत्नी
 पुण्यार्चन । धन्य धन्य सूर्याजीपंतकुळ सम्पूर्ण । श्रीरघुनन्दन सबाह्य
 अभयंतरीं कोढला ॥४६॥ श्रीश्रेष्ठ सपत्नीक वृंदावन केलें । जयाचे
 अद्यापवरी पूजन अर्चन चाले । शिवरायें वेतन तोडोनि दिधलें ।
 श्रीश्रेष्ठ पावले पुण्यफलदाई ॥४७॥ हे श्रीश्रेष्ठनिजधामवार्ता । झणीं
 जाणवली श्रीसमर्थचित्ता । आज्ञापिती कल्याणा उद्धवा त्वरि-
 ता । जाऊं ह्यणती माहुलीसंगमीं स्नाना ॥ ४८ ॥ अकालीं
 स्नाना कोण कारण । उद्धवें पुसिलें श्रीसमर्थांलागोन । श्री-
 समर्थ ह्यणती श्रीश्रेष्ठ परंधामीं गमन । आजिंच निर्वाणदेहे
 तिहीं ठेविला ॥ ४९ ॥ श्रीसमर्थवचनीं घालिती लोटांगण ।
 ह्यणती अगाधप्रभूचें ज्ञान । पूर्वीं जाणविलें मातृनिधन । आजि
 श्रीश्रेष्ठपरंधामगमन जाणविलें ॥ ५० ॥ शिवराज उद्धव कल्याण ।

परिवारैसीं देवें केलें माहुली स्नान । उपरी उद्धव पाठविले
जांबेलागून । श्रीश्रेष्ठपुत्र सुखासनीं आणवीले ॥ ५१ ॥ त्यासीं
बहुकाळ घेतलें ठेवोन । श्रीरामउपासना पठविली ऊण खूण ।
नानापरी ज्ञान बोधोन । शहाणपण शिकविलें ॥ ५२ ॥ उभ-
यतां पुत्रांनीं इच्छा केली । देवें समारंभें बोळवण केली ।
जातां श्लोकचरण पत्रिका हातीं दिधली । श्रोतीं अवधारिली
पाहिजे ॥ ५३ ॥

श्लोक

बरें सत्य बोला यथातथ्य चाला । बहू मानिती लोक येणें तुह्माला ।
धरा बुद्धि पोटीं विवेकें मुलें हो । बरा गूण तो अंतरामार्जि राहो ॥१॥
सदा दांत घासोनि तोंडा धुवावें । कळाहीन तें शूद्र मूर्खीं नसावें ।
सदा सर्वदा यत्न सोडूं नये रे । बहुसाल हा खेळ कामा नये रे ॥२॥
दिसामार्जि कांहीं तरी तें लिहावें । प्रसर्गी अखंडति वाचीत जावे ।
गुणश्रेष्ठ ऊपास्य त्यांचें करावें । बरें बोलणें सत्य जीवीं धरावें ॥३॥
बहु खेळ खोटा मदालस्य खोटा । समस्तांसि भांडेल तोची करंटा ।
बहुतां जनालागीं जीवीं भजावें । भल्यासंगती न्याय तेथें भजावें ॥४॥
हिशोबीं सदा न्याय सांडूं नये रे । कदाचीत अन्याय होतां दगा रे ।
जनीं सांडितां न्याय रे दुःख होतें । महासुख तें ही अकस्मात जातें ॥
प्रचीतीविणें बोलणें व्यर्थ वाया । विविकेविणें सर्वही दंभ माया ।
बहु सज्जला नेटका साज केला । विचारैविणें सर्वही व्यर्थ गेला ॥६॥
वरी चांगला अंतरीं गोड नाहीं । तथा मानवाचें जिणें व्यर्थ पाहीं ।
वरी चांगला अंतरीं गोड आहे । त्यालागीं कोणी तरी शोधिताहे ॥
सदा अंतरीं गोड तें सांडवेना । कदा अंतरीं वोखटें देखवेना ।
ह्मणोनी बरा गूण आधीं धरावा । महा घोर संसार हा नीरसावा ॥
भला रे भला बोलती तें करावें । बहुतां जनाचे मुखें यश ध्यावें ।
परी शेवटीं सर्व सोडोनि द्यावें । मरावें परी कीर्तिरूपें उरावें ॥९॥
बरा वोखटा सर्व संसार जाला । अकस्मात येईल रे काळ घाला ।
ह्मणोनी भले सांगती सत्य चाला । जनीं दास तो बोधिताहे मुलाला
श्रीसमर्थप्रभूंनीं लंकुरां जवळ वेतिलें । त्यांसीं स्नेहभरें आलिंगिलें ।
उभयता पुत्रांनीं श्रीसमर्थचरण बांदिले । शिरसाबांदिलें श्रीसमर्थ-

श्लोकपत्र ॥ ५४ ॥ ऐसें श्रीश्रेष्ठपरंधामगमन । मी बोलिलों
अल्प साधारण । हृदयस्थस्वामी श्रीसमर्थ आपण । चरित्रले-
खन तो करवी ॥ ५५ ॥ आतां पुढील प्रसंगीचें निरूपण ।
विविधे आगळें नवल विद्वान । श्रीसमर्थस्वामी हृदयस्थ होवोन ।
काव्यस्फुरण तो करवी ॥ ५६ ॥ धन्य सोनियाचा दिवस
पाहिला । चतुर्दश प्रसंग मियां लिहिला । श्रीसमर्थबाप कृपा
बोळलात्याश्रीचरणाला हृदय सम्पुटीं सांठऊं ॥ ५७ ॥ श्रीरा-
मदासकथासारामृत । सावधान संतश्रोते परिसोत । श्रीधरच-
रणीं भीमू विनवीत । निजकृपामृत तुमचें हें ॥ १५८ ॥ इति-
श्रीरामदासकथासारामृत । भिमूविरचितायाम् । श्रीचरणीं-
शिवराज राज्यसमर्पण । श्रीवेणई श्रीश्रेष्ठकालवर्णनामचतुर्दश
प्रसंग सम्पूर्णमस्तु ॥

॥ शुभं भवतु ॥

॥ श्रीसमर्थ रामदासार्पणमस्तु ॥

॥ श्रीराम ॥

प्रसंग १५ वा

आदिनारायणं विष्णुं ब्रह्माणं च वशिष्ठकम् ।

श्रीरामं मारुतिं वंदे रामदासं जगद्गुरुम् ॥

॥ श्रीसद्गुरु रामदासायनमः ॥

मदास कृपेचें दान । तें हें श्रीसमर्थचरित्रलेखन ।
रसना रंगली स्थिरावलें मन । सस्वरूपावलोकन
करीतसे ॥ १ ॥ राहिला विषय विषाचा चाळा ।
ठाईच स्थिरावला इंद्रियमेळा । कुतर्क कुबुद्धि स-
रली अवकळा । श्रीरामदास डोळा बिंबला ॥ २ ॥ श्रीरामदा-
सकृपादान । तेणें तुटलें संसारबंधन । आवडीं आलें चरित्रले-
खन । समरस होवोन रंगीं रंगलों ॥ ३ ॥ करूनि श्रीसमर्थचिं-

तन । वंदूनि श्रीगुरु श्रीधरचरण । चालऊं आतां कथानुसं-
 धान । श्रोतीं अवधान मज चावें ॥ ४ ॥ मागां चतुर्दश प्रसं-
 गींचे अंतीं । श्रीश्रेष्ठ गेले परंधामाप्रती । पुढें सावधान व्हावें
 श्रोतीं । कथा त्रिजगतीं अति रम्य ॥ ५ ॥ श्रीसमर्थसमकाळीं
 ठाईं ठाईं । सिद्ध गाजविती सिद्धाईं । मार्जीं श्रीमौनींची विशेष
 नवाईं । शिष्यसमुदाईं विशेष प्रतिष्ठा ॥ ६ ॥ श्रीसमर्थसिद्धीचें
 महिमान । दूरवर गेलें पसरोन । तें श्रीमौनीशिष्यांसीं नमने
 जाण । अप्रमाण दंतकथन मानिती ॥ ७ ॥ सहजें सांगतां
 श्रीसमर्थमहिमान । त्यासीं झिडकारिती हेळसोन । एका श्रीगु-
 रूमौनी वांचोन । सिद्धपण न घडे ह्मणती ॥ ८ ॥ यापरी बहु-
 काळ लोटला । तंव ग्रहण पर्वकाळ आला । मौनीशिष्यवर्गीं
 नेम नेमिला । श्रीसमर्थ महिमेला पर्वकाळीं पाहूं ह्मणती ॥ ९ ॥
 तिहीं बहुवार पुसिलें श्रीमौनीप्रती । पूर्वीं तिहीं सम्मती दिधली
 नव्हती । ग्रहण पर्वकाळ आणूनि चितीं । माहुलीसंग-
 माप्रती शिष्यसमुदाय पाठविला ॥ १० ॥ श्रीसमर्थ पर्व-
 काळ पाहती । सर्वे यावया कल्याणा आज्ञापिती । थालिपीठ
 घेवविलें फलाहाराप्रती । पर्वकाळ त्वरित माहुलींत आले ॥ ११ ॥
 श्रीसमर्थ कल्याण हुर्मुजी वाणा । दिव्य कांती दिव्य तेज
 नयना । जो तो धांवोनि वंदी श्रीचरणा । मौनी शिष्यगणां
 टकमक जालें ॥ १२ ॥ श्रीसमर्थदयाळें विरुद्ध केलें । पर्वकाळीं
 थालिपीठ भक्षीत वैसले । मौनी शिष्यवर्गीं कोण ऐसें जनां
 पुसिले । श्रीसमर्थ कळलें राजगुरु ॥ १३ ॥ तें देखोनि ह्मणती
 धिग् धिग् राजगुरु । आचारविहीन भ्रष्टाकारू । निःशंक दि-
 सोनि येतो असद्गुरु । याहूनि श्रीगुरु मौनी भला ॥ १४ ॥
 इतुकियांत देवें केलें नवलविंदान । झणीं आज्ञापी शिष्य कल्या-
 ण । ह्मणती थालिपीठ आडकलेरे तोटारालागोन । दुग्ध काल-
 वण आणी कां ॥ १५ ॥ तंव निकट माहुलीं ब्राह्मण घरीं ।

एक दुघड धेनू होती भारी । कवणाचा वारा पडों न दे अंगा-
 वरी । ब्राह्मण निरंतरीं जपतसे ॥ १६ ॥ विप्रस्त्रियेनें अविचारें
 सोडिली । ते न सांवरत सैराट निघाली । पळतां कृष्णेंत दर-
 डीवरूनि आढळली । मृत्यु पावली तत्काळ ॥ १७ ॥ धेनू
 आढळतां प्राण गेला । तंव विप्र स्त्रियेनें शोक मांडिला । झणीं
 देवें आज्ञापिलें कल्याणाला । मृतधेनुदुग्धाला आणावें ह्मणती
 ॥ १८ ॥ श्रीसमर्थआज्ञा प्रमाण । कल्याण आले मृत धेनू ठा-
 कोन । विनविती मृतधेनु लागून । जे दुग्ध कालवण श्रीगुरू
 इच्छती ॥ १९ ॥ ते मृत धेनू दरडीवरूनी पडिली । मरतां
 विश्वजनीं डोळां देखिली । द्विजस्त्री कल्याणा वदली । बाबा
 मृतधेनुदुग्ध केंवि मिळे ॥ २० ॥ कल्याणें मृतधेनूसी शिरसा
 वंदिलें । जन हांसतां धेनूसीं दुग्ध द्यावें ह्मणितलें । कल्याणें
 धेनूसीं हस्तस्पर्श करितां चैतन्य भरलें । उभीं राहिली अति
 शांत वृत्ती ॥ २१ ॥ मृतधेनू उठोनि उभी राहिली । कल्याणें सकळां
 देखतां दुहिली । श्रीसमर्था दुग्धतपेली अपिली । तृप्ती पावले श्रीस-
 मर्थस्वामी ॥ २२ ॥ श्रीसमर्थानिकट धेनू आली । श्रीसमर्थप्रभूनें प्रीती
 गोंजारिली । खट्याळ होती सौम्यता पावली । विश्वजनीं देखिली
 डोळांभरी ॥ २३ ॥ ऐसा नवलाव देखिला । श्रीमौनीशिष्यसमुदाव
 चाकाटला । अति लज्जायमान घालिती लोटंगणाला । श्रीसमर्थ
 प्रभूला वारंवार स्तविती ॥ २४ ॥ जे आमुचे मनीं विकल्प
 होता । तो दूर गेला जी निर्धारिता । आमुची जळोनि गेली
 विकल्पव्यथा । श्रीसमर्थसामर्थ्य प्रत्यक्ष देखिलें ॥ २५ ॥ तंव
 श्रीसमर्थ वोलिले अमृतवचनीं । ह्मणती साच महासिद्ध श्री-
 मौनीच स्वामी । मी एक दीन रंक त्यांचे चरणीं । श्रद्धा लो-
 ळणीं घालूं ह्मणतो ॥ २६ ॥ धन्य भाग्याचे तुह्मीच जनीं ।
 धन्य तुह्मां श्रीगुरूस्वामी मौनी । तुमचिया भाग्यासि तुळणा
 नाहीं त्रिभुवनीं । धन्य धन्य जनीं श्रीमौनी प्रभू ॥ २७ ॥ तो

मौनीशिष्यवर्ग ओशाळला । श्रीसमर्थचरणीं लोटांगणीं आला ।
 सलज्ज श्रीसमर्थ निरोप घेतिला । स्वाश्रमाला आले ॥ २८ ॥
 तिहीं देखिलें तें श्रीमौनीप्रती निवेदिलें । गलितगर्व जालों ऐसें
 निवेदिलें । श्रीमौनीप्रभुंनीं निज शिष्यासीं धिकारिलें । मूर्ख
 ह्मणितलें वारंवार ॥ २९ ॥ अरे प्रत्यक्ष श्रीहनुमंत । स्वामी
 अवतरला श्रीसमर्थ । तुह्मी मूर्ख अविवेकी तेथ । श्रीसमर्थ अंत
 पाहों गेलां ॥ ३० ॥ झणीं श्रीमौनी परिवारें निघाले । श्री-
 समर्थ प्रभूच्या भेटी आले । श्रीसमर्थचरण साष्टांगें नमिले ।
 श्रीसमर्थें घातिलें लोटांगण ॥ ३१ ॥ परस्परीं कोटि आनंद
 वाटले । परस्परीं परमार्थ संवाद केले । परस्परीं प्रेम
 पूर्ण निरोप घेतले । समसाम्य दाविलें परस्परीं ॥ ३२ ॥
 देवें खट्याळ मृत धेनू उठविली । ते तिची खट्याळ चा-
 ली उजरिली । ज्याची त्यासीच निरविली । द्विजवरें वंदि-
 लीं श्रीसमर्थचरणयुगुले ॥ ३३ ॥ श्रीसमर्थ अंतरसार्क्षी
 सर्वां ठाई । त्यांची किती वर्णावी नवल नवाई । श्रीसम-
 र्थसामर्थ्यपदवी । श्रीसमर्थगोसावीच चालविती ॥ ३४ ॥
 शिवरायासीं नित्य सुलुख सम्पादणें । नित्य नूतन गडकोट
 किल्ले बांधणें । ठाई ठाई नूतन युद्ध नूतन कार्य उभविणें । श्रीसमर्थ
 दाखविणें राज्यसमृद्धी ॥ ३५ ॥ छत्रपतीचें सामर्थ्य वैभव । अवर्ण-
 नीय अत्यंत अपूर्व । वैकुण्ठसम्पत्ती उतरली स्वयमेव । सामर्थ्य
 वैभव श्रीसमर्थ कृपें ॥ ३६ ॥ शिवरायाचे सैनिकगण । युद्धीं
 विक्राळ भय दारुण । शत्रू भयकम्पित करिती पलायन ।
 भीमरूपी पूर्ण शिवराज सेना ॥ ३७ ॥ रायें आरंभिली गड-
 कोट तटबंदी । असंख्यकामकरी मेळविली जनमांदी । तें नृप-
 वर देखे परमानंदीं । धीरबुद्धी विषेश एक ॥ ३८ ॥ जें हा
 जनलोक लक्षावरी । मीच यासीं पुरविता अन्न सिदोरी ।
 धन्य माझी सामर्थ्यथोरी । धन्य चराचरां शिवराज मी ह्मणे

॥ ३९ ॥ इतुकाचि शिवराजमनी भाव प्रगटला । तौ शर्णी
 श्रीसमर्थ देवा जाणवला । आकस्मात प्रगटले गडकोटतटाला ।
 शिवरायाला भेटी दिधली ॥ ४० ॥ शिवरायें घातिलें लोटांगण ।
 सर्वभावेसीं पूजिले श्रीचरण । श्रीसमर्थें पुसिले कुशलप्रष्ण । रायें
 नूतन कार्य पहावें विनविलें ॥ ४१ ॥ संगें नृप सपरिवार श्रीस-
 मर्थ चालिले । गडकोट किल्ले काम सूक्ष्म निरखिलें । ठाई ठाई
 सूचना संकेत निवेदिलें । व्यक्त केलें समाधान ॥ ४२ ॥ मध्येंच
 विशाल पाषाण देखिला । देवें छत्रपतीसीं प्रष्ण केला । जे पाषाण
 कोण कारण आड राखिला । अडणुकीला युक्तही नव्हे ॥ ४३ ॥
 राव नम्रत्वे ह्मणे प्रसंगानुसार । यासी काढणें आहे सत्वर ।
 श्रीसमर्थ ह्मणती नलगे कालांतर । येचक्षणीं सत्वर काढावा
 ॥ ४४ ॥ श्रीसमर्थ आज्ञा जाली । रायें सत्वर पाथरवटें बो-
 लाविलीं । श्रीसमर्थें रेषमात्र मारुनि दिधली । पाषाण फोड-
 विला कुशलत्वे ॥ ४५ ॥ पाषाण फोडितां कवतूक जालें ।
 आंत जळीं मेंडकी खेळे । जिवंत जळ क्रीडे अल्लुमाळ । नृप जन
 डोळां देखती ॥ ४६ ॥ पाषाणामाजीं पाणी । कवणे सांठविलें
 कोठुनी । आंत मेंडकी सांठऊनी । जिवंतपणीं कैसी कोणें
 राखिली ॥ ४७ ॥ रायें श्रीचरणीं लोटांगण घातिलें । श्रीस-
 मर्था अतिविनीत भावें पुसिलें । ह्मणे देवाधिदेवा कैसें हें
 कौतुक घडलें । कृपाळूपणें विवेदिलें पाहिजे स्वामी ॥ ४८ ॥
 श्रीसमर्थें स्मितहास्य केलें । ह्मणती शिउबा तुंवांचि येथ जळ
 सांठविलें । तुंवांचि मेंडकीप्रती प्रतिपाळिलें । तुजविण वेगळा
 कोण संरक्षिता ॥ ४९ ॥ तंव राव देखे दीन वदन । ह्मणे
 नव्हे माझे हें करणें । मी मतिमंद बुद्धिहीन दीनपणें । पाषाणीं
 पाणी केंवि सांठवीन ॥ ५० ॥ स्वामी ह्मणती तुज आतां बरवें
 कळलें । आणि लोकां पोषितां बरवें मानवलें । वृथा अहंकार
 वृत्तीनें लागविलें । वृथा मानिलें मी कर्ता ॥ ५१ ॥ स्वामी-

वचनीं छत्रपतीगर्व गेला अभिमान । श्रीचरणीं नम्रत्वं घाली
लोटांगण । ह्मणे स्वामी क्षमा करावी पूर्ण । वृथाभिमान गेला
जी ॥ ५२ ॥ श्रीसमर्थे शिवरायाचा गर्व हरिला । तो विश्व-
जनीं चमत्कार देखिला । श्रीरामनामीं गजर केला । श्रीसमर्थ-
लीला अपार अपरंपार ॥ ५३ ॥ तेथ श्रीसमर्थ प्रभूनें । आवडीं
गाइलें गाणें । श्रोतीं सादरें करावें श्रवण । श्रीसमर्थमहिमान
न वर्णवे ॥ ५४ ॥

श्रीसमर्थांचें पत्र

आह्मी काथ कुणाचें खातों रे । तो राम आह्माला देतो रे ॥ धृ० ॥
बांधिले घुमट किल्ल्याचें तट । तयाला फुटती पिम्पळवट ।
येथें कोण लावितो मोट । बुडाला पाणी घालितो ॥ आ० १ ॥
खडक फोडिता सजिव रोडकी । पाहिली सर्वांनीं वेडकी ।
सिंधु नसतां तियेचें मुखीं । पाणी कोण घालितो ॥ आ० ॥ २ ॥
पहा रे पहा मातेचियेस्तनीं । चिंतिता रक्त मांसल खाणी ।
तेथें विमल दुग्ध घालोनी । कोण पोशितो ॥ आ० ॥ ३ ॥
नसतां पाण्याचे बुड बुडे । सदा सर्वदा गगन कोरडे ।
दास ह्मणे जीवन चहुंकडे । पाडुनी सडे पीक उगवतो ॥ ४ ॥

टीका:—शिवराजअहंकार गळाला । श्रीरामकर्ता अंगीं बोध
पूर्णपणें बाणला । श्रीराम साक्षी चराचराला । श्रीसमर्थ प्रभूला
सर्वसाक्षी ह्मणे ॥ ५५ ॥ देवें शिवराजहृदय परिक्षिलें । सप्र-
चीतें अनुभऊनि घेतिलें । वृथा शरीरव्याधीनें पीडुनि दाविलें ।
सकळां जाणवली श्रीसमर्थव्याधी ॥ ५६ ॥ बहु उपचार केले ।
बहु राजवैद्य पाचारिले । परंतु कांहीं एक गुण शरीरा न आ-
ले । गजबजिले भक्तगण ॥ ५७ ॥ तेथ शिवराज सेवेवरी । स-
र्वकाल श्रीचरणां निकट निर्धारीं । वारंवार श्रीचरणीं विनंती
करी । उपचार परी कोण स्वामीसीं ॥ ५८ ॥ स्वामी ह्मणती ।
शिउबा न घडे रे उपचार । पळ क्षण आतां न राहेल हें शरीर
ऐसें ह्मणतां फोडिली दुःख हांक थोर । जय जय श्रीरघुवीर

ह्यणोनी ॥ ५९ ॥ पुनरपी रायें काकुलती विनविलें । श्रीसमर्थ
 ह्यणती तुंवा जरी निःशस्त्रीं व्याघ्रदुग्ध आणिलें । आणोनि आह्यां
 प्राशन कराविलें । तरीच राहेल नेणों कलेवर हें ॥ ६० ॥ राव
 तत्काळ उठिला । निःशस्त्र आला अरण्याला । शोधोनि का-
 ढिले भयाण व्याघ्रजाळीला । वाघिणीला अवलोकिलें ॥ ६१ ॥
 आइका श्रीसमर्थसेवेकारण । शिवराजें विकिला जिव प्राण ।
 वाघिणीसी घाली लोटांगण । श्रीसमर्थाकारण दुग्ध घावें ह्यणे
 ॥ ६२ ॥ अहो चित्त शुद्ध असतां । व्याघ्रसिंहाची काइसी कथा ।
 विषाचें अमृत ही होतां । विलंब तत्वतां नलगेचि पै ॥ ६३ ॥
 शुद्धचित्तें शिवराज नमस्कारी । निःशंक प्रवेशला व्याघ्रजा-
 ळीभीतरीं । वाघिणीसी कुरवाळी परोपरी । स्तन करीं पिळों
 पाहे ॥ ६४ ॥ श्रीसमर्थप्रभूकारणें । रायें व्याघ्रमुखीं देह
 अर्पणें । तंव तये निर्धारिं श्रीसमर्था तत्काळ धावणें । संरक्षणें
 निज तान्हया ॥ ६५ ॥ श्रीसमर्थदेवें नवल केलें । व्याघ्रदेह
 मावळोनि आपणचि प्रगटले । शिवराज एकाकी चमत्कारले ।
 आलिंगन पडलें गुरुशिष्यां ॥ ६६ ॥ नृपराज भक्तिप्रेमकसोटीं
 उतरले । श्रीसमर्थें शिवराज प्रेमपडिभरें कवटाळिले । उभयतां
 ब्रह्मानंदीं समरस जाले । श्रीसमर्थ प्रसन्नले शुद्ध भक्तिभावार्थें
 ॥ ६७ ॥ स्वामी ह्यणती शिउबा तूं पूर्ण प्रतीतीसी आला ।
 तुझा शुद्ध भावार्थ आह्मीं आजि पूर्ण देखिला । धन्य धन्य
 तूं श्रीगुरुभक्तिपद पावला । तुझिया महिमेला तुळणा नाहीं
 ॥ ६८ ॥ शिवराज हातीं धरिला । श्रीसमर्थ आले मठाला ।
 सकळां देखत भूप गौरविला । चमत्काराला साकल्य निवे-
 दिलें ॥ ६९ ॥ पर्वकाळीं स्वामी माहुलीं स्नाना आले । पर्व-
 काळीं दक्षिणार्थ द्विजगण धांवले । देवें सकळां संकल्प बोल-
 विले । दक्षिणार्थ दिधले पाषाण बालुका ॥ ७० ॥ स्नानोत्तर
 देवें प्रयाण केलें । श्रीसज्जनगिरीं ठाकोनि आले । विप्रवर्ग

विकल्पीं बुडाले । औशाळले वालु पाषाण देखतां ॥ ७१ ॥
 ह्यणती स्वामींनीं उपहती केली । आशेची नैराश्यता जाली ।
 राजगुरु अंगीं पदवी मिरविली । दातृत्वं वोळली पाषाण
 वालुका ॥ ७२ ॥ तंव कोणीएक विप्रें भाव धरिला । दिला
 पाषाण पदरीं बांधिला । सहजें तरी तैसाचि पदरीं राहिला ।
 धुणावळीला भिक्षुभार्या निवाली ॥ ७३ ॥ तंव त्या अंगवस्त्रा
 पदरीं । चमत्कारें गांठ देखे सुंदरी । सौडोनि पाहतां नेत्रांतरीं ।
 तेज परोपरी सुवर्ण झळकलें ॥ ७४ ॥ ते धांवत सोयीं गृहीं
 आली । भर्त्यासी आनंदभरें बोलिली । हे सुवर्णप्राप्ती तुह्मां
 कैसी जोडली । भली फिटली दैन्य दारिद्रता येणें ॥ ७५ ॥ आतां
 करीन कंकण पाटल्या । कार्नीं लेईन बुगड्या वाळ्या । झणीं
 न फिरवा पंचांग झोळ्या । आनंद उकळ्या स्त्रीपुरुषां ॥ ७६ ॥
 विप्र सांगे स्त्रियेला । अगे आपणा राजगुरु वोळला । मियां
 त्याचिया पाषाणीं भाव धरिला । तोचि हा जाहला सुवर्ण
 पाषाण ॥ ७७ ॥ तंव हांहां ह्यणतां भिक्षुमांदी मिळाली । श्री-
 समर्थपाषाणलीळा प्रगट कळली । परस्परीं हेवावृत्ती दुणावली ।
 अधोमुखें कष्टलीं एकेक ॥ ७८ ॥ मग सकळीं संकल्प केला ।
 चला जाऊं ह्यणती श्रीस्वामीदर्शनाला । पाहूं कांहीं कृपें वो-
 ळला । दारिद्र्याला तो शमवील ॥ ७९ ॥ धांवोनि आले श्री-
 सज्जनगिरीं । जो तो श्रीसमर्थी साष्टांगें नमस्कारी । कौतुकें
 सांगती सुवर्णपाषाणपरी । आह्मी भिकारी राहिलों अश्रद्धें
 ह्यणती ॥ ८० ॥ तरी क्षमा करोनि कृपेनें पहावें । आह्मां
 भिक्षुकांचें दैन्य दारिद्र्य हरावें । यापरी विप्रवरीं गहिवरोनि
 विनवितां स्वभावें । श्रीसमर्थदेवें आश्वासिलें ॥ ८१ ॥
 श्रीसमर्थें कृपापूर्ण अवलोकिलें । द्विजवरां तृप्तीवरी जेवविलें ।
 जातां उमुडींतील वालु पाषाण न्यावें ह्यणितलें । अंग-
 वळें आपुलाल्या ॥ ८२ ॥ द्विजवरां परमानंद जाला ।

भोजनोत्तरीं द्विजवर्ग उमुर्डीत आला । जो तो धांवें पाषाण उच-
लावयाला । आपणाला तोलेल ऐसा ॥ ८३ ॥ विप्रीं उमुर्डी
पाषाण घेतले । निजसदनासी ठाकोनि आले । गृहीं प्रवेशतां
सुवर्णपाषाण देखिले । दारिद्र्य गेलें जन्मांतरींचें ॥ ८४ ॥
ऐसी श्रीसमर्थ माय कृपालु । दीन अनाथांची स्नेहाळु । कठिण
विषम कार्ळीं प्रणितपालु । भाविकां सर्वकार्ळीं रक्षीतसे ॥ ८५ ॥
आइका श्रीसमर्थदेवें कवतुक केलें । शिष्यवर्गअंतःकरण शो-
धिलें । आपणा बेंड जालें जाणविलें । लटिकी दाविली व्यथा
अनिवार ॥ ८६ ॥ स्वामी ह्यणती बेंड चोखितां वदनीं ।
आमुची व्यथा दुरावेल तत्क्षणीं । चोखी त्यासी पीडील अंगीं
येउनी । व्यथा दारुण तो भोगी ॥ ८७ ॥ वरी वरी यासी
धीर न धरवे । कल्याणें चोखिलें जिवें भावें । चोखितां आंब्र-
फळ आढळलें स्वभावें । कल्याणदेवें सकळां दाविलें ॥ ८८ ॥
तों शिष्यवर्ग ओशाळला । श्रीकल्याणदेव परिक्षेंत उतरला ।
श्रीसमर्थें कल्याणा धन्यवाद दिधला । नेम नेमिली श्रीराम-
दासदीक्षा ॥ ८९ ॥

॥ श्लोक ॥

भव्य रूप अति सुंदर दीक्षा । रामनामस्मरणें करि भिक्षा ।
वृत्ति होइल उदासिन जेव्हां । रामदास ह्यणणें मग तेव्हां ॥ १ ॥
नाठवे धन सुता सुत जाया । मृगजळापरि मानित काया ।
परवधू जननीसम जेव्हां । रामदास ह्यणणें मग तेव्हां ॥ २ ॥
करि कथा परि न वांछित कांहीं । चित्तवृत्ति अवघी हरिपार्यीं ।
कल्पना समुळ तोडिल जेव्हां । रामदास ह्यणणें मग तेव्हां ॥ ३ ॥
शुद्धभक्ति हरिची करि पूजा । विश्व पाहि आपणासम वोजा ।
शांति पूर्ण बरवी धरि जेव्हां । रामदास ह्यणणें मग तेव्हां ॥ ४ ॥
नित्यनेम बरवा जगि ज्याचा । निशिदिनीं हरिचिये भजनाचा ।
गुरुपदीं अति सादर जेव्हां । रामदास ह्यणणें मग तेव्हां ॥ ५ ॥
सर्व लोक भजनाप्रति लावी । लालची धन कदापि नसावी ।
बोलण्यासम घडे कृति जेव्हां । रामदास ह्यणणें मग तेव्हां ॥ ६ ॥

विमलज्ञान घडे जगिं स्पष्ट । ब्रह्म निर्गुण कळे जगिं स्पष्ट ।
 सर्व मार्मिक असें कळे जेव्हां । रामदास ह्यणणें मग तेव्हां ॥ ७ ॥
 बोलणें प्रचित्तें जगिं मान्ये । निवउं जो सकळांप्रति जाणे ।
 वांच्छिती जन सज्जन जेव्हां । रामदास ह्यणणें मग तेव्हां ॥ ८ ॥
 निश्चयें करि रामउपासना । रामनाभिं रघूत्तमपूजना ।
 तृप्त होति याचक जेव्हां । रामदास ह्यणणें मग तेव्हां ॥ ९ ॥
 यत्न साधुनि करी पुढें पाठ । अर्थ जाणुनि वदे जगिं स्पष्ट ।
 मागिली उजळणी करि जेव्हां । रामदास ह्यणणें मग तेव्हां ॥ १० ॥

श्रीसमर्थ ह्यणती रे ज्यासी रामदास होणें । तिहीं
 सर्वकाळीं जीवीं धरवींत हीं वचनें । येणेंकरितां रामदास्यप-
 दवी अंगीं वाणे । नातरी दंभीं वरपडा होणें महंती व्यर्थ
 ॥ ९० ॥ आइका भागानगरीचे महाभागवत । श्रीकेशवस्वामी
 परम विख्यात । श्रीसमर्थकीर्ती नित्य श्रवण करीत । उत्कंठा
 बहुत श्रीसमर्थभेटी ॥ ९१ ॥ तिहीं श्रीसमर्था पत्रार्थ लिहिलें ।
 तें निजशिष्याहार्ती पाठविलें । अल्प शिष्या सामुग्री पदरीं
 बांधिली । चालतां पुरली चांफळावरी ॥ ९२ ॥ श्रीकेशव-
 शिष्य चांफळीं आले । येवोनि स्वामीचरणीं लोटांगण घातिलें ।
 श्रीकेशवस्वामीपत्रार्थ पुढें ठेविलें । श्रीसमर्थें वंदिलें श्रीकेशवपत्र ॥

श्रीकेशवस्वामीपत्रः—

“ ॐ नमोजी सच्चिदानंदा । पदत्रय स्वरूपसिद्धा ।
 बीज बीजारविंदा । स्वयं अमोदा परिमळेसीं ॥ १ ॥
 त्या स्वानंदामृताची चाखवटी । तूंचि तुझिया पोटीं ।
 निरसोनियां अंधभेटी । स्वानंददृष्टीं अवलोकणें ॥ २ ॥
 श्रीरामदासपद सखया । स्वानंदपाना गुरुवर्या ।
 केशवविज्ञती व्हावया । हेचि कारण असे पां ॥ ३ ॥

अभंगः—

निजानंदडोहीं । बुडों गेलों पाहीं ॥ १ ॥
 तनुत्याग होतां त्याची । मग सांगूं भेटी केंची ॥ २ ॥
 देहबुद्धि वाटुनी प्यालों । जीतचि ब्रह्म तें जालों ॥ ३ ॥
 केशव ह्यणे डोळां । तें पाहेन वेळोंवेळां ॥ ४ ॥

टीका:— देवें श्रीकेशवपत्र सन्मानिलें । श्रीकेशवशिष्यआ-
दरातिथ्य केलें । श्रीकेशवपदपदार्थ पूर्ण मनन केलें । पत्रार्थ
वांदिलें अत्यंत प्रीतीं ॥ ९४ ॥ श्रीकेशवशिष्य बहुकाल राह-
विला । आज्ञा पुसतां सन्मानें गौरविला । संगें एक श्लोक लेहोन
दिधला । श्रीकेशवाला घावा ह्मणती ॥ ९५ ॥

श्रीसमर्थश्लोक:—

पदातीत वाक्यार्थ शोधी समाधी । क्षमातीत जो निर्विकल्पावबोधी ।
तया ऊगर्मी जन्म नाही जिवासी । मिले संगर्मी दास त्या केशवासीं ॥१

टीका:— श्रीसमर्थें श्लोक चरण लिहिले । लेहोन श्रीकेशव-
शिष्या हातीं दिधले । देवें स्नेहभरें त्यासी पुसिलें । जे वाट-
खर्ची दिधलें काय केशवीं ॥ ९६ ॥ एक दिनमान पुरें साहित्य
केशवीं दिल्लें । त्यावरीच येथवरी मार्गक्रमण घडलें । श्रीसमर्थें
शेर एक तंदूल गांठीं दिधले । ते पुरोनि उरले भागानगरावरी
॥ ९७ ॥ शुद्धभजनीं सामर्थ्य सारिखें । येर दांभिक विषमत्व
देखे । त्यांसी दोषदृष्टीच खिळिली अत्यंतिक । श्रीसंतकौतुक
संतां कळे ॥ ९८ ॥ पूर्णब्रह्म जिहीं आकळिलें । त्यांचे भेदाभेद
मावळले । वोखटें सर्व कांहीं निवळलें । सस्वरूपीं ठेले निश्च-
ळत्वे ॥ ९९ ॥ आइका देवें उद्धवा पाचारिलें । त्यासी
कीर्तन करण्या आज्ञापिलें । स्वयें सभे येउनी स्वामी बैसले ।
श्रवणीं बैसले संत साधू ॥ १०० ॥ उद्धवें कीर्तन आदरिलें ।
श्रीरघुनाथगुणानुवाद परोपरी वणिले । प्रेमळ भक्त भावीक
डोलूं लागले । प्रेम उचंबळे श्रीसमर्थां ॥ १ ॥ परम प्रीतीं श्री-
रघुनाथ आळविला । उद्धवकीर्तनीं अत्यंत रंग भरला । तेणें
प्रेमें श्रीहनुमंत धूपद धरूं आला । भक्तिभावाला भुलोनि
॥ २ ॥ उद्धवें कीर्तनरंगणीं नर्तन केलें । फेरी घेतां झग्यासी
सिंदूर झांबलें । कीर्तनोत्तर श्रीसमर्थां साष्टांगें अभिवांदिलें । सिं-
दूर देखिला श्रीसमर्थस्वामींनीं ॥ ३ ॥ कवणाही नेणवे सिं-

दूरमात । श्रीसमर्थे जाणविला धृपद धरितां श्रीहनुमंत । प्रेम-
 पडिभरें उद्धवासी आलिंगीत । आज्ञापिती कीर्तनमर्यादा
 ॥ ४ ॥ श्रीसमर्थ ह्यणती उद्धवासी । यापुढें वैसोनि करावें
 कीर्तनासी । ऐसें न करितां श्रीहनुमंता श्रम पावविसी । तु-
 झिया कीर्तनासी श्रीहनुमंत येतील ॥ ५ ॥ बाप श्रीउद्धवकीर्तन-
 महिमान । जेथ प्रत्यक्ष धृपद धरिती श्रीहनुमान । बाप श्रीसम-
 र्थकृपा फळली परिपूर्ण । दशसहस्र कुळउद्धरण श्रीउद्धवे केलें
 ॥ ६ ॥ श्रीसमर्थस्वामी नित्यांकित । श्रीउद्धवस्वामी परम सा-
 मर्थ्यवंत । महंतपदवी अंगीं वागवीत । पुण्य अद्भुत जन्मां-
 तराचें ॥ ७ ॥ श्रीसमर्थ प्रभू हृदयस्थ जाणती । कर्तुमकर्तुसा-
 मर्थ्य अंगीं वागविती । विश्वजनासी हे तंव प्रत्यक्ष प्रचिती ।
 श्रीसमर्थ जगतीं सर्वसाक्षी ॥ ८ ॥ वीरवैष्णवपंथीं । कोणी
 एक सिद्धपुरुष गाजती । श्रीसमर्थकीर्ति वारंवार श्रवण करिती ।
 वृथा मानिती जनवार्ता ॥ ९ ॥ ऐसिया विचारें बहुकाळ लो-
 टला । मग निज शिष्य प्रचितीसी पाठविला । शिष्य मार्ग क्र-
 मितां चमत्कार घडला । पानगा भक्षिला श्वानमुखींचा तेणें ॥ ११०
 वीरवैष्णवसोवळें । सोवळियामाजीं होती वोवळें । त्यांसी
 सुचिस्मंत ब्राह्मणही न चले । सोवळें सोवळें करितां भ्रम-
 ताती ॥ ११ ॥ नसतीं कमें करिती अविचार । सोवळें मिर-
 विती वरवर । त्यांसीं निश्चयें अंतरला श्रीरघुवीर । दंभभक्ती-
 वर भगवंत कल्पांतीं न भेटे ॥ १२ ॥ वैष्णवशिष्यें वाळुवंटीं
 स्नान केलें । आहारार्थ दोन पानगे पाडिले । जळ आणों
 जातां एक श्वानें नेलें । तें कोष्टें सोडविलें वैष्णवशिष्यानें ॥ १३ ॥
 क्षुधा लागली दारुण । पानगे पाडिले तेहीं दोन । कोणी पाह-
 ती कां पाहिलें चहुंकडून । न देखती ह्यणोन पानगा सोड-
 विला ॥ १४ ॥ तृप्ती भोजन केलें । उपरी सज्जनगिरीसी
 आले । श्रीसमर्थे त्यासी सन्मानें राहविलें । आग्रह केलें भो-

जनीं ॥ १५ ॥ वैष्णवसोवळें विशेष देखिलें । देवें कल्याणा-
 करवीं साहित्य देवविलें । पंगतीं बैसतां श्रीसमर्थ बोलिले ।
 आजि घृत भलें आह्मी वाहूं ॥ १६ ॥ श्रीसमर्थ सकळां घृत
 वाढिती । भक्तगण जेवणार कौतुक पाहती । श्रीसमर्थ नेणपणें
 वैष्णवपात्रीं घृत वोगरिती । तेणें क्षोभला चित्तीं वैष्णव भारी
 ॥ १७ ॥ ह्मणे आमुचें पात्र जी विटंबिलें । हें वृथा स्वामीनीं
 घृत वोगरिलें । आतां झणीं मज उपोषण पडलें । आह्मां न
 चले आणिकां हातींचें ॥ १८ ॥ वैष्णवशिष्य विकल्प वचनीं
 वदतां । देवें देहे धरणीं सांडिला न सांवरितां । अति आक्रोशें
 आक्रंदितां । सांवरितां न सांवरती ॥ १९ ॥ श्रीसमर्थदेवा
 व्यथा जाली । भक्तमंडळी अत्यंत हळहळली । कल्याणदेवें
 व्यथा पुसिली । देवें सांगीतली मम हीन काया ॥ १२० ॥ श्री-
 समर्थ ह्मणती धिग् धिग् हें शरीर । व्यर्थचि तगलें रे भूमिभार ।
 याहूनि भलें वाळुवंटीचें श्वान साजिरें । पवित्र भाकर श्वानमुखींची
 ॥ २१ ॥ श्रीसमर्थप्रभूचें उपरोधिक वचन । निघतां वैष्णवशिष्य
 जाला लज्यायमान । श्रीसमर्थचरणीं घाली लोटंगण । स्वामी पूर्ण
 सर्वसाक्षी ह्मणे ॥ २२ ॥ देवा जाली ते व्यथा मजचि जाण-
 वली । देवें पाहिजे मज रंका क्षमा केली । धिक्कार आमुचीं
 दांभिक सोवळीं । मजचि फळलीं अभाविकत्वे ॥ २३ ॥
 तुह्मी श्रीसमर्थ गोसावी । माझी श्वानविटंबना सहावी । अपरा-
 धपरनाळिका हृदई साठवावी । लज्जा रक्षावी बहु काय बोलूं
 ॥ २४ ॥ तंव भाविकें विस्मयें देखती । ह्मणती हे कोण गूढ
 चमत्कृती । श्रीसमर्थ त्यांसी झणीं वारिती । बोळखीप्रती न
 पुसावें ॥ २५ ॥ भाविकआग्रहो विशेष देखिला । वीरवैष्णवें
 साद्यंत वृत्तांत निवेदिला । साष्टांगें श्रीसमर्थचरणीं लागला ।
 पंगती बैसला श्रीसमर्थमेळीं ॥ २६ ॥ श्रीसमर्थ हृदयस्थ जा-
 णती । वीरवैष्णवशिष्य पावला प्रचिती । दूरवर गेली श्रीस-

मर्थकीर्ती । शिवछत्रपती श्रीसमर्थ पूजी ॥ २७ ॥ श्रीरामदासक-
थासारामृत । सावधान संतश्रोते परिस्रोत । श्रीधरचरणीं भीमु
विनवीत । निजकृपामृत तुमचें हें ॥ १२८ ॥ इति श्रीरामदा-
सकथासारामृत भीमुविरचितायाम् । नानालीलाचरित्रकथन-
नाम पंचदश प्रसंग निरूपणनाम सम्पूर्णमस्तु ॥

॥ शुभं भवतु ॥

॥ श्रीसमर्थ रामदासार्पणमस्तु ॥

॥ श्रीराम ॥

प्रसंग १६ वा

आदिनारायणं विष्णुं ब्रह्माणं च वशिष्ठकम् ।
श्रीरामं माहति वंदे रामदासं जगद्गुरुम् ॥

॥ श्रीसद्गुरु रामदासायनमः ॥

म हाराज श्रीरामदास नमो । येणें भजनेसीं सर्वकाळ
रमो । हाचि एक परम पुरुषार्थ गमो । परम धर्मो-
पदेशिता ॥ १ ॥ जय जयाजी श्रीरामदास । स-
र्वभावेंसीं तूंचि परेश । तुझेनि भजनें चुकती सा-
यास । विधीविधानास मी नेणें ॥ २ ॥ श्रीरामदासनाम प-
रम जप । श्रीरामदासनाम परम तप । श्रीरामदासीं कीजे अ-
त्यंत साक्षेप । वैकुंठ आपेंआप वोळंगिजे ॥ ३ ॥ श्रीरामदास-
नाम परम धर्म । श्रीरामदासनाम निजविश्रामधाम । श्रीराम-
दासनामीं पद पाविजे उत्तम । कैवल्यधाम श्रीरामदास ॥ ४ ॥
श्रीरामदासाविण योग । योग नव्हे तोचि भवरोग । संसारभुर-
ळीं भरले भणंग । श्रीरामदास निर्व्यग विसरले ॥ ५ ॥ मर-
णभय लागलें शरीरा । जाणोनि नेणती ह्या विचारा । मरतां
देखोनि शोक करिती पुरा । परी हितनिर्धारा नेणती ॥ ६ ॥

जन संसारीं बुडाले । मायामोहें वाहात गेले । श्रीरामदासभ-
जन विसरले । दुःख पावले मूर्खत्वे ॥ ७ ॥ सांडूनि संसारि-
कांचा संग । सर्वकाळ स्मरिजे श्रीसमर्थ श्रीरंग । येणें सकळ
अर्थ पुरती सांगोपांग । भवभंगनिर्मूळत्वे ॥ ८ ॥ ऐसा श्री-
रामदासपदीं निर्धार । धरितां संकटीं सत्वर । निजदासाचा
घेतसे कैवार । निरंतर पाठीं उभा ॥ ९ ॥ त्या श्रीराम-
दासचरणीं । म्यां वारंवार घेतली लोळणी । सर्वपरी
माझी वाईट करणी । क्षमा करूनी सांभाळिलें ॥ १० ॥
आइका श्रोते हो सादर । श्रीसेतुबंधीं चालिले श्रीसमर्थ दाता-
र । सर्वे घेतला शिष्यपरिवार । श्रीरामनामगजर गर्जविती
॥ ११ ॥ ठाईं ठाईं कथा निरूपण । ठाईं ठाईं श्रीरामनामघोष-
गर्जन । श्रीसमर्थप्रभूचें लीलावर्तन । जडमूढउद्धरण ठाईं ठाईं
॥ १२ ॥ मार्ग क्रमीन चालिले । सुस्थळ देखोनि राहिले ।
रात्रौ कीर्तन आदरिलें । श्रोते मिळाले अपरिमित ॥ १३ ॥
तये नगरीं एक श्रीमान । द्रव्यलोभी अत्यंत कृपण । कही नेणें
कथाकीर्तन । स्त्रीपुत्रांत रत सदां ॥ १४ ॥ माता पिता बंधू
पुत्र । सर्वभावेसीं आवडे कलत्र । संसारधर्मीं अत्यंत प्रीत ।
परमार्थमात तो नेणें ॥ १५ ॥ तेचि नगरीं श्रीसमर्थ आले ।
श्रीसमर्थकीर्तनबहु गाजलें । धनलोभ्या इष्टमित्रजनीं आग्रह केले ।
कीर्तनीं आणिलें श्रीसमर्थजीच्या ॥ १६ ॥ कीर्तनीं श्रीसमर्थ
अभंग बोलिले । येणें श्रोतयां वैराग्य भरलें । धनलोभ्या नव-
चे मानलें । संशय भरले विशेषंपरीं ॥ १७ ॥ श्रीसमर्थप्रभूचें
निरूपण । जे दारा पुत्र आणि धन । अंतकाळीं कोणी कामा न
येती जाण । एकाकी मरोन जाणें घडे ॥ १८ ॥ अंतकाळीं
यमजाचणीं । आप्तवर्ग न धांवती सोडवणी । यालागीं श्रीरघु-
नाथभजनीं । अनुदिनीं रमावें ॥ १९ ॥ कोण कोणाची माता ।
कोण कोणाचा पिता । कोण कोणाची स्त्री चुलता । यमपंथें

जातां सर्व सांडिती ॥ २० ॥ ऐसियां निर्धारीं निरूपण चाले ।
कीर्तनोत्तर जन मार्गस्थ जाले । धनलोभिया तें नवचे मानलें ।
श्रीसमर्थासी पुसिलें साक्षपें ॥ २१ ॥ धनलोभी ह्मणे श्रीसमर्थ-
प्रभूसी । तुमची कीर्तनमर्यादा कैसी । हा हो जी अप्रमाण वच-
नासी । हरिकथेसी आणिता ॥ २२ ॥ मज आहेत आप्तगण ।
जे मज आवडते जीवाहून । त्यांसीं मजसीं सहाय्यता परिपूर्ण ।
उणेंपण पडोंचि न देती ॥ २३ ॥ ऐसे एकागळे सहाय्यकारी ।
असतां यमधर्माची कोण थोरी । नाथिलेंचि तुह्मीं भरविलें
धांकेभरीं । मज निर्धारीं अप्रमाण जालें ॥ २४ ॥ देवें स्मित-
हास्य केलें । एकांत गूज निरूपिलें । मृतसोंग क्षणमात्र आण-
विलें । तत्काळ अनुभव पाहूं ॥ २५ ॥ धनलोभ्या श्रीसमर्थ-
वचन मानलें । गृहीं जातां मृतवेष धरिलें । भार्येनें रुदन आरं-
भिलें । आप्त धांवले दुःखातिवेगीं ॥ २६ ॥ मोठा हाहाकार
जाला । आप्तवर्गीं आकांत मांडिला । मायवापीं उरफोड घे-
तला । बंधू बंधू मांडिला उभड भारी ॥ २७ ॥ अकस्मात मृत्यु
आला । ह्मणती गोसावियानें चेटुक केला । एकाकीं मूठमार
पडला । यावेगळा प्रकार न ह्मणती ॥ २८ ॥ ग्रामस्थीं पंचाईत
केली । श्रीसमर्थावरी आळ आणिली । अपरात्रीं मंडळी आली ।
श्रीसमर्थां अळुमाळीं उठविलें ॥ २९ ॥ ह्मणती सावकारा
एकांत केला । सावकारदेहीं उपद्रव घडला । निःशंकबोल तुह्मा-
वरी आला । झुणीं घराला क्षणएक चलावें ॥ ३० ॥ श्रीसमर्थ
सशिष्य निघाले । सावकारगृह ठाकोनि आले । आप्तवर्गीं अ-
पशब्द आरंभिले । उठवा ह्मणितलें मृतशरीरा ॥ ३१ ॥ श्रीस-
मर्थ ह्मणती स्थिर व्हावें । सांगतों उपचारा करावें । येथ ए-
कासी लागे मरावें । येणें उठावें निश्चयत्वे ॥ ३२ ॥ ऐसिया
वचनीं जन चमत्कारले । परस्परीं विचारीं पडिले । कवणाहि
न वचे धारिष्ट उदेलें । आपआपुले जीव प्रिय ॥ ३३ ॥ माय

आक्रंदत होती भारी । देवें आज्ञापिलें तिसी निर्धारिं । ह्यणती
 निज पुत्रा उठवणें असेल जरी । निज देह सत्वरीं अर्पावा
 ॥३४॥ माय वदे पुत्र एक निवर्तला । तरी तिचे आहेत मला ।
 मरत्यामार्गें मरणाला । लौकिकाला कोण मरती ॥ ३५ ॥
 तैसेंचि पितयासी पुसिलें । तेणें निज स्त्रिये ऐसेंचि अव्हेरिलें ।
 बंधुवर्गीं हि अवमानिलें । मृत्यावेगळें कोण आहे ह्यणती ॥३६॥
 धनलोभियाची भार्या बोलाविली । श्रीसमर्थ तीर्थप्राशनीं आ-
 ज्ञापिली । तिनें हि विरुद्ध वृत्ति स्वीकारिली । ह्यणे तान्हुलीं
 लेंकुरें कोण संरक्षील ॥ ३७ ॥ पतिदेह जरी उठिला । तरी
 लेंकुरां कोण उपेगा आला । देहप्रारब्धीं देहपात घडला । ईश्व-
 रीक्षोभाला कोण वारी ॥ ३८ ॥ ऐसें एकेकेपरीं । निज प्राण
 वांचविती परोपरी । श्रीसमर्थ ह्यणती आह्मीच मरतो निर्धारिं ।
 प्रेत सत्वरी उठवावया ॥ ३९ ॥ ऐसिया वचनीं श्रीसमर्थ बो-
 लतां । धनलोभ्या वैराग्य भरलें चित्तां । लागवेंगीं उठोनि
 लोटांगण घालितां । माता पिता तटस्थ देखती ॥ ४० ॥ सक-
 लांसी नवल जालें । ह्यणती प्रेत कैसें उठलें । आप्तवर्ग लज्जित
 जाले । आह्मीं अव्हेरिला ह्यणती देह याचा ॥ ४१ ॥ धन-
 लोभी ह्यणे श्रीरामदासां । जी देवा आतां मज तुमचाचि भरंवसा ।
 पुरे पुरे स्त्रीपुत्रआशा । आप्त सर्वथा कामा न येती ॥ ४२ ॥
 आप्तइष्टादिकीं मजकारणें । अंतकालीं केलीं कठिण अंतःकरणें ।
 यांसी मी झणीं आप्तवर्ग न ह्यणे । श्रीरामदास साजणे मज
 आतां ॥ ४३ ॥ स्त्री अत्यंत जिवलग । तीहि राहिली अलग ।
 वरी वरी हावभाव दाविते चांग । अंतरंग कामीं लोभली ॥४४॥
 माय बाप बंधू माईक भाव । आजि हा पूर्णत्वे बिंबला भाव ।
 स्वामी एक स्वयमेव । विश्रांती ठाव दिसतसे ॥ ४५ ॥ वारंवार
 घाली लोटांगण । वारंवार करी नामस्मरण । स्वामींनीं दिधलें
 दृढालिंगन । क्षेम परिपूर्ण दिधलें ॥ ४६ ॥ सकळीं श्रीसमर्थ-

प्रभूसी स्तविलें । अनुग्रह प्रसाद मागितले । त्यांसीं देवें कृपापूर्ण
 अवलोकिलें । जन लाविले भजनमार्गी ॥ ४७ ॥ धनलोभी
 उद्धरिला । श्रीसमर्थ चालिले सेतुबंधाला । आणीक आइकावें
 चमत्काराला । श्रीसमर्थलीला सुखदाई ॥ ४८ ॥ श्रीसमर्थप्रभू मार्गी
 चालतां । भगवच्चर्चा सुखवार्ता । श्रीरामनाम गातां नाचतां । वि-
 कल्प व्यथा उडोनि पळे ॥ ४९ ॥ श्रीसमर्थप्रभूच्या संगतीं । महान्
 महान् सिद्ध असती । श्रीरामनामीं टाहो फोडिती । धन्य ह्यण-
 विती श्रीसमर्थसत्संग ॥ ५० ॥ असंख्य संतमंडळी मीनली ।
 श्रीसमर्थसंगतीं मार्गी चालिली । सुस्थळ देखोनि विश्रंतीं रा-
 हिली । अंबराई गर्जविली श्रीरामनामीं ॥ ५१ ॥ वैष्णवमेळीं
 जयकार थैकार । गिरा गर्जे गर्जती श्रीरघुवीर । श्रीरामनामीं कोंदलें
 अंबर । सामर्थ्य अपार श्रीरामदासीं ॥ ५२ ॥ श्रीसमर्थांसी
 उच्चासनीं बैसविती । प्रेमपडिभरें श्रीरघुनाथगुण वर्णिते ।
 अमरां सुरवरां वांकुल्या दाविती । धन्य जगतीं श्रीरामदास
 ह्यणती ॥ ५३ ॥ उंच उंच पताका रोंविल्या । गरुडटके ध्वजा
 फडकविल्या । माळामुद्रांकित संतमंडळ्या । देती आरोळ्या
 श्रीरामनामीं ॥ ५४ ॥ श्रीसमर्थप्रभूच्या परिवारीं । एक अत्यं-
 त नेमिष्ठ शिष्य निर्धारिं । तेणें नित्य करावी मधुकरी । नित्य
 निरंतरी नियम ऐसा ॥ ५५ ॥ तेणें निज नियमावरी । नगरीं
 फिरविली मधुकरी । गृह पाहोनि वदला श्लोक वैखरी । अति
 साजिरी श्रीसमर्थवचन ॥ ५६ ॥

॥ श्लोक ॥

समर्थांचिया सेवका वक्र पाहे । असा सर्व भूमंडळीं कोण आहे ।
 जयाची लिळा वर्णिते लोक तीन्ही । नुपेक्षी कदा राम दासाभिमाने ॥
 अचुक भविष्य जाणणें । अचुकचि मरण सांगणें ।
 नगरीं गाजलें प्रसिद्धणें । श्रीसमर्थसेवकानें तें घर घेतलें

॥ ५७ ॥ श्रीसमर्थसेवकमुखींचा श्लोक । भविष्यवादी
विचारी निष्टंक । भविष्यीं शिष्यमरण देखिलें अचुक ।
एकचि रात्र अटक उरली ॥५८॥ ज्ञणीं भविष्यवादी सरसावला ।
श्रीसमर्थशिष्य न्याहाळिला । अति दपें शब्दप्रयोग केला ।
असत्य वचनाला कां जल्पसी ह्मणे ॥ ५९ ॥ कोण समर्थ तु-
झा श्रीगुरु । कोण मरणभय निवारील निर्धारू । उदईक तुज
मरण सत्वरु । श्लोकाक्षर वृथा जल्पसी ॥ ६० ॥ मरणा एक
रात्री मात्र उरली । जा सुखें जपे रामनामावळी । नको भुलों
श्लोकाक्षरमेळीं । तुज अळुमाळीं मरण उदईक ॥ ६१ ॥ श्रीस-
मर्थशिष्य चमत्कारला । धांवत सोंई श्रीचरणीं लागला । जाला
वृत्तांत श्रीचरणीं निवेदिला । मरणभयाला कोण वारी ॥६२॥
श्रीसमर्थें चित्तीं जाणिलें । भविष्यवाद्याचें निरीक्षण केलें ।
निजासनीं निजशिष्यासी बैसविलें । भीतीसी वारिलें निज-
सामर्थ्यें ॥ ६३ ॥ श्रीसमर्थ ह्मणती भिवों नकां । श्रीरामनाम
सांडूं नको । बैसलें आसन चळों नको । लोभ धरूं नको अ-
न्य कांहीं ॥ ६४ ॥ शिष्य होता मनीं भ्याला । तेणें श्रीराम-
नामघोष आरंभिला । संत साधू देखती चमत्काराला । श्री-
समर्थ समाधीला बैसले ॥ ६५ ॥ अष्ट प्रहर लोटले । शिष्यवरें
श्रीरामनाम गर्जविलें । पुनरपी शिष्यासी आज्ञापिलें । भिक्षे
पाठविलें तेचि गृहीं ॥६६॥ श्रीसमर्थें तोचि श्लोक बोलविला ।
शिष्य भविष्यवाद्यागृहीं पाठविला । भविष्यवादी थकित जा-
ला । प्रश्न केला मधुकन्यासी ॥ ६७ ॥ ह्मणे बापा तुज श्री-
गुरु कोण । तो मज दाखवी जाण । धन्य धन्य तयाचें महि-
मान । निजशिष्यसंरक्षण जेणें केलें ॥ ६८ ॥ तुज निश्चयें
मरण आलें । तया मरणासी हि मरण जेणें आणिलें । निज-
वचनीं सामर्थ्य सिद्ध केलें । संरक्षिलें निज सेवका ॥ ६९ ॥
भविष्यवादी त्वरें आला । येवोनि श्रीसमर्थचरणीं लागला । श्रीस-

मर्थस्तुतिस्तव आरंभिला । चित्तीं लाजला निज पुरुषार्थे ॥७० ॥
 श्रीसमर्थ ह्यणती भविष्यवादिया । पुण्य वृथा वेंचिलें भविष्य
 सांगावया । पुढें यमयातना भोगावया । निश्चयें चुकवावया
 कोण तुह्या ॥ ७१ ॥ जनीं भविष्य सांगणें । येणें अत्यंत
 दोष सम्पादणें । अंतीं यमयातना भोगणें । संकटीं पचणें दीर्घ-
 काळ ॥ ७२ ॥ गांठीं पुण्य तोंवरी । सत्ता चालेल बरी ।
 पुण्यांश सरतां सत्वरि । देह पतनावरी येईल ॥ ७३ ॥ ऐसें
 श्रीसमर्थवचन । भविष्यवादी श्रवण करी चमत्कारोन । झणीं
 निरहंकार वृत्ति होवोन । श्रीसमर्था शरण साष्टांगें आला ॥७४॥
 वारंवार स्तुतिस्तव करी । वारंवार साष्टांगें नमस्कारी । श्री-
 समर्थ वोळले शुद्धभावावरी । श्रीरामनामावरी उद्धरिला ॥७५॥
 श्रीसमर्थमहिमान गाजलें । निजशिष्या मरणीं वांचविलें ।
 प्रत्यक्ष कळिकाळा परतविलें । सकळां मानले श्रीसमर्थस्वामी
 ॥ ७६ ॥ नागरीक जनलोक धांवले । श्रीसमर्थचरणीं लागले ।
 श्रीसमर्थगुणकीर्तनीं रंगले । उपासक जाले श्रीरघुनाथभक्ती
 ॥ ७७ ॥ भक्तमंडळी विस्तारली । श्रीसमर्थसंगतीं मार्गीं
 चालिली । श्रीरामनामीं वाट क्रमिली । ठाकोनि आले तंजा-
 वरा ॥७८॥ तंजावरनगरीचा नृपवर । शिवराजबंधू व्यंको-
 जी थोर । आस लागली श्रीसमर्थीं फार । श्रद्धा अपार श्री-
 समर्थचरणीं ॥ ७९ ॥ श्रीसमर्थप्रभूचें आगमन । तंजावरस्थां
 आनंद पूर्ण । सान थोर आले धांवोन । लोटांगणें घालिती
 ॥८०॥ भूप चरणीं चालिला । सर्वे आश्रित परिवार शोभला ।
 श्रीसमर्थचरणीं साष्टांगें लागला । श्रीसमर्थे आलिंगिला कृपाकटा-
 क्षे ॥८१॥ सकळीं श्रीरामनाम गाजविलें । दिंड्यापताकादि उभ-
 विलें । टाळ मृदंग झणत्कारले । तंजावर गजवजिलें श्रीरामनामीं
 ॥८२॥ नगर शृंगारिलें वाडेंकोडें । मार्गीं घातिले कुंकुमसडे । ठाई
 ठाई झडती चौघडे । मंगळ गाढें तंजावरीं गाजलें ॥८३॥ दिंड्या
 पताकांचे भार । वैष्णव श्रीरामनामीं घेती हैकार थैकार । जय जय

गर्जती श्रीरघुवीर । श्रीसमर्थ दातार तंजावरीं ॥ ८४ ॥ श्रीर-
 घुनाथनामावरी । भक्त आलापिती वैखरी । श्रीरामनामगिरा
 गजरीं । तंजावरीं श्रीसमर्थ आले ॥ ८५ ॥ राव सामोरा आला ।
 श्रीचरणीं लोटांगणीं गेला । सुखासनीं श्रीसमर्थस्वामी बैसवि-
 ला । नृपभवनीं आणिला मंगळ गजरीं ॥ ८६ ॥ श्रीसमर्थमहा-
 पूजन जालें । राणियांनीं श्रीसमर्थचरण वंदिले । नृपमातेनें
 श्रीसमर्थां साष्टांग नमन केलें । श्रीसमर्थ पूजिले शुद्धभावे
 ॥ ८७ ॥ रायें श्रीसमर्थस्तुतिस्तवन केलें । उपरी श्रीसमर्थअनु-
 ग्रह घेतिलें । राजमाता राणीवसा अनुग्रह प्रसाद पावले । उ-
 पासक जाले श्रीसमर्थसंप्रदाई ॥ ८८ ॥ तंजावरस्थीं श्रीचरण
 वंदिले । अनुग्रह प्रसाद पावले । सर्वकाळ श्रीरामनामीं रंगले ।
 आनंदीं आनंदलें तंजावर ॥ ८९ ॥ नित्य कथा कीर्तन । आ-
 वडीं नगरजन करिती श्रवण । धन्य धन्य राजा व्यंकोजी
 जाण । जेणें श्रीचरण जोडिले ॥ ९० ॥ एक मासवरी । राह-
 विली श्रीसमर्थस्वारी । नित्य हरिकीर्तन रामनामगजरीं । निज
 नगरी गर्जविली ॥ ९१ ॥ पाथरवट मूर्तिकार । श्रीसमर्थभेटी
 आला सत्वर । ह्मणे स्वामी करुं जाणतो मूर्ति सुंदर । परी
 नेत्रीं अरुवार नाडिलें ॥ ९२ ॥ श्रीसमर्थ कृपावचन बोलिले ।
 आह्मीं तुज दृष्टीतें जरी दिधलें । तरी घडवावे श्रीराम चांगले ।
 अत्यंत सोज्वल ध्यान कोदंडधारी ॥ ९३ ॥ झणीं देवें
 चमत्कार केला । पाथरवटनेत्रीं तुलसीमाळास्पर्श मात्र केला ।
 तो तत्काळ दिव्य दृष्टीतें पावला । नेत्र तेजाळ झळकती
 ॥ ९४ ॥ सकळीं चमत्कार देखिला । पाथरवट श्रीसमर्थचरणीं
 लोटांगणीं आला । राव व्यंकोजी थकित जाला । श्रीसमर्थगुण-
 लीला अंतर्क्य ह्मणे ॥ ९५ ॥ श्रीसमर्थनामघोष गाजला ।
 तंजावरीं श्रीसमर्थप्रताप प्रगटला । वारंवार वर्णिते श्रीसमर्थ-
 गुणलीला । सानथोराला श्रीसमर्थभक्ति ॥ ९६ ॥ पाथवरटें

वर मागितलै । ह्यणे देवें पाहिजे उपकार कैलै । आज्ञाप्रमाण
 कार्य सम्पादीन चांगलें । परी नेत्र पूर्ववत् व्हावे जी ॥ ९७ ॥
 श्रीसमर्थमूर्ति चित्ती वसो । समूळ अज्ञानतिमिर नासो ।
 जनीं पूर्ववत अंधवृत्ति बैसों । दृष्टि न वसो पापवासनीं ॥९८॥
 परद्रव्य परनारी । डोळे देखती सरोभरीं । याहूनि राहों अं-
 धत्वे निर्धारीं । हृदयांतरीं श्रीचरण वसो ॥ ९९ ॥ ऐसें पाथ-
 रवटें विनविलें । श्रीसमर्थे भक्तहृदय जाणिलें । ह्यणती भलें
 मागसी तें दिधलें । अंतरमेळें शुद्ध भक्ति ॥ १०० ॥ पाथरवटें
 जयजयकार केला । श्रीसमर्थप्रभू साष्टांगें वंदिला । देवें व्यं-
 कोजीचा निरोप मागीतला । राव कष्टला अत्यंत मनीं ॥ १ ॥
 राव वदे स्वामीविण । आतां आह्वां न गमे पळ क्षण । कांहीं
 चिरकालस्मरण देवोन । स्वामींनीं गमन करावें ॥ २ ॥ व्यं-
 कोजीस्नेह देखिला । देवें तंजावरीं मठ संस्थापियला । तोचि
 भीमस्वामीप्रति निरविला । आपण श्रीसेतुबंधाला चालिले ॥३॥
 श्रीसेतुबंधदर्शन केलें । हिंडत फिरतां कृष्णातिरा आले । शिवछत्र-
 पतीनेंश्रीगुरु पूजन केलें । लोटांगण घातिलें श्रीचरणीं ॥ ४ ॥
 श्रीसमर्थचरणाचे सेवक । श्रीरंगोबा परम निष्टंक । पर्यटणीं
 असतां जाहलें कवतुक । आइका भाविकहो सावधान ॥ ५ ॥
 श्रीरंगनाथस्वामीचें कीर्तन । अत्यंत भक्तिरस प्रधान । सान
 थोर देहभाव विसरोन । श्रिघुनन्दन आठविती ॥ ६ ॥ श्री-
 रंगनाथभजनीं जन लागले । श्रीरंगनाथपूजासमारंभ चाले ।
 एकेकीं भोजनसमारंभ आदरिले । सोहळे केले यथाशक्ति ॥७॥
 तंव श्रीरंगनाथकीर्तनश्रवणीं । वृद्ध दरिद्री स्त्री येतसे अनुदिनीं ।
 तियेच्या मनीं न्यावे रंगोबा सदनीं । कण्या भोजनीं समपूर्
 ह्यणे ॥८॥ गृहीं अठराविस्वे दरिद्रता । आदरें आमंत्रिलें श्रीरंग-
 नाथा । केली दो भाकरींची सिद्धता । श्रीरंगनाथा गृहीं आ-
 णिलें ॥ ९ ॥ शुद्धभावे वोल्ले श्रीरंगनाथ । पात्रीं बैसले हो

भोजनार्थ । ग्रास घेतां आठवले श्रीसमर्थ । खंत वहुत श्रीसम-
 र्थभेटी ॥ ११० ॥ ह्यणती स्वामी श्रीसमर्थगुरु । पंक्ती भोजनीं
 यावा दातारु । इतुकें ह्यणतांचि जय जय श्रीरघुवीर । हाक
 सत्वर आइकिली ॥ ११ ॥ वृद्ध स्त्रियेनें दार उघडिलें । तंव
 जटाजूट स्वामी दृष्टी पडिले । झणीं श्रीरंगनाथीं श्रीसमर्थचरण
 वंदिले । पंक्तीं वैसविलें अत्यंत प्रीतीं ॥ १२ ॥ दोनचि होत्या
 भाकरी । वृद्ध स्त्रियेनें वोगरिल्या दोन्ही पात्रीं । तंव श्रीसमर्था
 आठवले जयराम अंतरीं । तोंचि राम राम द्वारीं हांक फुटली
 ॥ १३ ॥ वृद्धेनें कवाड उघडिलें । जयरामीं तत्काळ साष्टांगें
 श्रीसमर्थ वंदिले । त्रिवर्गां दृढालिंगन पडले । वृद्धेसी पडिलें
 टकमक ॥ १४ ॥ ते वदे म्यां केल्या दों चि भाकरी ।
 आतां तिसऱ्यासी काय वोगरूं निर्धारीं । श्रीसमर्थ ह्यणती
 पहा वैलावरी । तंव देखिली भाकरी वृद्धेनें ॥ १५ ॥
 श्रीजयरामपात्र वाढिन्नलें । उपरी श्रीसमर्था श्रीकेशवस्वामी-
 स्मरण जालें । स्मरतांचि द्वारीं श्रीरघुवीरध्वनी उमटले । आलिं-
 गिलें परस्परीं ॥ १६ ॥ वृद्धेसी परम संकट पडिलें । ह्यणे ए-
 केक संत चमत्कारेंचि प्रगटले । माझिये सद्नीं अत्यंत दारिद्र्य
 भरलें । नवचे पुरविलें अन्न आतां ॥ १७ ॥ श्रीसमर्थ ह्यणती
 वैलावरी । असेल तरी आणी भाकरी । पहातां आठळली त्याच
 परी । शेष उरली विशेष एक ॥ १८ ॥ श्रीसमर्थ ह्यणती रे
 राहिला । आपुला आनंदमूर्ति भला । स्मरण होतांचि द्वारीं
 घोष दाटला । श्रीरघुनाथनामाला आइकिलें ॥ १९ ॥ श्रीआ-
 नंदमूर्ति आले । ते श्रीरघुनाथनाम गजिन्नले । ब्रह्मानंदीं बु-
 डोनि गेले । झणीं आले वृत्तीवरी ॥ २० ॥ मोठा चमत्कार
 जाला । स्मरणसोई मीनले एके स्थळाला । वृद्ध स्त्रियेगृहीं
 करिती भोजनाला । वृद्ध स्त्रियेला टकमक ॥ २१ ॥ ते ह्यणे
 म्यां रंगनाथां पाचारिलें । तंव एकेका साधुचें येथ पेव फुटलें ।

कई देखिलें ना ऐकिलें । नवल केलें श्रीरंगनाथें ॥ २२ ॥
 श्रीसमर्थ ह्यणती रंगोवासी । तुझिया आमंत्रणींच आलों
 भोजनासी । वेगळें राखितां नयेचि वृद्धेसी । निजपंगतीसी
 बैसवीं ॥ २३ ॥ श्रीरंगनाथें वृद्धेसी निजपंगतीं घेतलें ।
 श्रीसमर्थें कृपाकटाक्षें न्याहाळिलें । भोजनसोई निजसमाधिसेजें
 बैसविलें । वृद्धेसी उद्धरिलें हेळामात्रें ॥ २४ ॥ वृद्धेसी समार्थी
 लागली । तंव संतसज्जनीं टाळी पिटिली । झणींच पूर्ववृत्तीवरी
 आणिली । भजनीं लाविली श्रीरामीं ॥ २५ ॥ सकळ संतीं
 भोजन केलें । वृद्धेसी तत्काळ उद्धरिलें । नेणों कोण पुण्य
 फळा आलें । श्रीसंत भेटले पुण्यरूप ॥ २६ ॥ नाहीं
 केलें तपाचरण । नाहीं फिरली तीर्थाटण । अवचटें वंदिले
 श्रीसंतचरण । जालें उद्धरण अकस्मात ॥ २७ ॥ श्रीसंत-
 दर्शनें पाप पळे । श्रीसंतदर्शनें भाग्य उजळे । श्रीसंतदर्शनें शुभ
 शकुन आगळे । कळिकाळ रुळे पायरवीं ॥ २८ ॥ श्रीसंतकृपें
 भगवंत आकळे । श्रीसंतकृपें अज्ञाननिशी मावळे । श्रीसंतकृपें
 विश्व वोळे । कीर्ति उजळे दिगंतरीं ॥ २९ ॥ श्रीसंतांचा अगाध
 महिमा । नाहीं दुसरी घावया उपमा । जयांचा सर्वकाळ
 अंकित परमात्मा । श्रीसंतमहिमा सुरवरां नेणवे ॥ ३० ॥ श्री-
 समर्थदेवें वृद्ध स्त्री उद्धरिली । सकळ संतमंडळी अदृश्य जाली ।
 श्रीसंतलीला न वचे अनुवादली । गुह्यांतरखोली नेणवे
 ॥ ३१ ॥ श्रीरामदासानुदास लडिवाल । बाप श्रीसमर्थकृपा
 सोज्वळ । श्रद्धाबोल माझे प्रेमळ । श्रीसमर्थ दयाळ अंगिकारी
 ॥ ३२ ॥ श्रीसमर्थ रामदास तुष्टला । ग्रंथगर्भीं सहाय्यभूत
 जाला । माझा ग्रंथार्थ तेणें पाहिला । श्रीसंतलीला तो वर्णवी
 ॥ ३३ ॥ श्रीसमर्थरामदासचरणीं । म्यां अनन्य प्रीतीं घेतली
 लोळणी । सर्वकाळनामस्मरणीं । प्रेमें करुनी गर्जवी तो ॥३४॥
 श्रीसमर्थरामदासस्वामी । तयाचा अत्यंत कनिष्ठ किंकर मी ।

श्रीसमर्थचरित्रसंभ्रमीं । नित्यनेमीं आरूढलों ॥ ३५ ॥ श्री-
रामदासकथासारामृत । सावधान संतश्रोते परिसोत । श्रीधर-
चरणीं भीमु विनवीत । निजकृपामृत तुमचें हें ॥ १३६ ॥
इति श्रीरामदासकथासारामृत । भीडुपि चितं नाना...
वर्णननाम षोडश प्रसंग सम्पूर्ण ॥

॥ शुभं भवतु ॥

॥ श्रीसमर्थरामदासार्पणमस्तु ॥

॥ श्रीराम ॥

प्रसंग १७ वा

आदिनारायणं विष्णुं ब्रह्माणं च वशिष्ठकम् ।

श्रीरामं मारुतिं वंदे रामदासं जगद्गुरुम् ॥

॥ श्रीसद्गुरु रामदासायनमः ॥

दा ता धन्य श्रीगुरु । तेणें पावलों अभय वरु । आतां
कवणा पदर पसरुं । उदरंभरु कावाडियां ॥ १ ॥
दिसें तें तें नासे । सत्य साच श्रीगुरुस्वरूप वि-
लसे । शुद्धसंकल्पावबोधित्वें ठसे । अज्ञानतिमिर
नासे श्रीगुरुचिंतनें ॥ २ ॥ दीपपतंगसोई । जीव भुलले
प्रपंचप्रवाहीं । निजमरणाचा आठव नाहीं । अधर्मप्रवाहीं
वहात गेले ॥ ३ ॥ अहं ब्रह्मास्मि आठव विसरले । अना
आनीच भ्रमले । भ्रमबुद्धीं वरळों लागले । खाती झोले चौ-
न्हाशीचे ॥ ४ ॥ अहंकाराचा मोठा वारा । उभविला संसार-
पसारा । भ्रमें नाचवी सैरावैरा । विवेकविचारा रिगमु नाहीं
॥ ५ ॥ माया कवटाळीण आली । देहासगट गिलों लागली ।
शुद्धसात्विक बुद्धि पळविली । पापकळी नांदणूक ॥ ६ ॥ आप-
पर नेणणें । मी माझें ऐसें चिं बोसणणें । अहंपणें ब्रह्मांड ठेंग-

णें । तुच्छपणें पुढिलांसि देखे ॥ ७ ॥ स्वार्थीकबुद्धि बळावली ।
 न्यायनीति सर्वस्वें त्यागिली । आपस्वार्थें हानी जाली । नाग-
 वण ठाकली परलोकपंथें ॥ ८ ॥ हितवचन नाइके । पापभीतीं
 न वचके । हरिभक्तीं मन न टिके । रंजवी लाडके स्त्रीपुत्रादिक
 ॥ ९ ॥ संसारवार्ता विशेष आवडे । आणि परमार्थीं निद्रा
 पवाडे । ते नर पडती कळिकाळदाढे । नरदेहीं चोखडें हित
 नेणती ॥ १० ॥ परम दुर्लभ नरदेहसंधी । जाणोनि प्रवर्तती
 विषयांमधीं । महाभय कळिकाळ आधीव्याधी । भवचक्रव्याधी
 अनिवार ॥ ११ ॥ प्रापंचिक उदंड ज्ञान । परमार्थविषयीं पूर्ण
 अज्ञान । ते नरदेहीं शुद्ध पाषाण । भार होवोन मेदिनी कष्टे
 ॥ १२ ॥ श्रीहरिचरणीं नाहीं लोळणी । ते नर भारभूत मेदिनीं ।
 जन्मा येउनी वायांच जननी । गर्भधारणीं कष्टविली ॥ १३ ॥
 नाहीं देवद्वारीं गमन । नाहीं साधुसंतदरुषण । नाहीं सत्सं-
 गेसीं मन । ते नर पाषाण मेदिनीं ॥ १४ ॥ ऐसी दुर्जनाची
 जाति । संगत्यागचि कीजे त्यांप्रति । निजहितार्थ भगवंत आठ-
 वावा चितीं । धारणागती दृढनिष्ठा ॥ १५ ॥ जनवोला न
 लागावें । निजहित शोधोन साधावें । मन हळुहळु बळवावें ।
 उद्धरावें निजकुळा ॥ १६ ॥ श्रीरामदासभजनें कुळ उद्धरे ।
 श्रीरामदासभजनें कळिकाळ भेदरे । श्रीरामदासभजनें सामर्थ्य
 विस्तरे । धांवती सामोरे लोकालोक ॥ १७ ॥ सांडूनि लौ-
 किक लाज । जिरवोनि संसारीचा माज । श्रीरामदासभजनीं
 नाचावें भोज । श्रीरामदास सहज वोळंगिजे ॥ १८ ॥ देहाचें
 निजभूषण । करावें अविश्रम श्रीसमर्थचिंतन । वृथा अलंकार-
 लेणीं लेवोन । मढें शृंगारोन नाडती ॥ १९ ॥ श्रवणाचें निज-
 भूषण । करावें हरिकथाश्रवण । वृथा बुगड्या बाळ्या
 लेवोन । मढें सजवोन विचरती ॥ २० ॥ चरणांचें निजभू-
 षण । घडावें देवाल्हें गमन । वृथा आना आनीं भ्रमोन ।

अधोवदनं श्रम पावती ॥ २१ ॥ करीं कंकणं घालिती । उप-
 राडपरी दाविती । कांडोकांडीं मुद्या अडकविती । स्मशानगति
 विसरोनि ॥ २२ ॥ कंठीं सुवर्ण मणिभूषण । दाविती अहंभारें
 दाटोन । शहाणे होवोन भगवद्भजन । दाटून विसरले ॥ २३ ॥
 हे संसारप्रियांची वार्ता । मज तंव सर्वथा न मने चित्ता ।
 मी तंव रिघालों शरण श्रीसमर्था । अन्य आतां न रुचे ॥२४॥
 मज श्रीरामदास पाठीं पुढें । माझें हितगुज तोचि जाणे वाडें-
 कोडें । पडों नेदी कांहींच सांकडे । प्रेम गाढें निज तान्हयाचें
 ॥ २५ ॥ अवचटें संशय उठिला । श्रीसमर्थावरी भार घातला ।
 चरित्रसंकल्प सिद्धी पावविला । प्रत्यक्ष प्रमाणाला काय बोलूं
 ॥ २६ ॥ ॐ नमो भगवंता श्रीसमर्था । तुजविण अन्य न
 देखों जी दाता । भवभयाची सर्व निरसली चिंता । कृपावंता
 तूं माय माझी ॥ २७ ॥ श्रीसमर्थकथा श्रवण करिती । ते जन
 मोक्षसायुज्यता पावती । अमर सुरगण वंदूं धांवती । पवित्रचि
 जगतीं श्रीसमर्थकथा ॥ २८ ॥ जमीं कलिकालभय दाटुगें ।
 तें श्रीसमर्थचरित्रश्रवणें भंगे । कथाश्रवणें मन भगवंत मागे ।
 खुलें अंतरंग श्रीसमर्थकथाश्रवणें ॥ २९ ॥ श्रीसमर्थचरित्रमहि-
 मान । माझें मजचि आलें कळोन । सर्वकाळीं श्रीसमर्थचरित्र-
 चिंतन । परम कल्याण जीवशिवा ॥ ३० ॥ श्रीसमर्थचरित्र
 गातां । माझी समूळ पळाली अहंता । श्रीसमर्थ हृदई ध्यातां ।
 देहशुद्धता परिपूर्ण जाली ॥ ३१ ॥ कोणी केलें कांहीं । मज
 श्रीसमर्थचरित्रचिंतनेविण नाहीं । श्रीसमर्थचिंतनें भवडोहीं ।
 श्रीसमर्थें निजवाहीं तारिलें ॥ ३२ ॥ जन्मांतरींचें पुण्य फळलें ।
 श्रीसमर्थश्रीचरण हृदई आले । तेणें वृथाभिमानासी निरसिलें ।
 पुनीत जालों नरदेहीं ॥ ३३ ॥ आतां श्रोतीं द्यावें अव-
 धान । बोलेन श्रीसमर्थचरित्रविंदान । विशेष आगळें निरू-
 पण । निजांगें आपण श्रीसमर्थ बोलविती ॥ ३४ ॥ तीर्थ-

क्षेत्रींचें पर्यटण । श्रीसमर्थ आर्थांच केलें निवडोन । ठाई
 ठाई तीर्थक्षेत्रें शोधोन । क्षेत्रमहिमान वाढविलें ॥ ३५ ॥ क्षेत्रें
 पुनीत व्हावयासाठीं । संतां क्षेत्रपरिभ्रमणअटाटी । नाना जीव
 भवभयसंकटीं । देऊनि भेटी उद्धरावें ॥ ३६ ॥ आणिकी संपदाई ।
 विशेष दुराग्रह कांहीं । पुढिलां तुच्छ आपणां श्रेष्ठ पदवी ।
 नवल नवाई उपासनेची ॥ ३७ ॥ श्रीसमर्थप्रभूसी जगदुद्धरणें । ठा-
 बोठाव शोधोनि पाहणें । विश्वकुटुंबी पदवी गाजविणें । झेंडा
 रोवणें श्रीरामनामीं ॥ ३८ ॥ प्रयागराजीं विद्वांस ब्राह्मण ।
 नाहीं हरिकथा नाम स्मरण । दिंडी टाळमृदंगवादन । वैष्णव-
 नर्तन नाहीं तेथें ॥ ३९ ॥ प्रयागराजीं जावें । पितृतर्पणातें
 करावें । दाढीमिशासी मुंडावें । विद्रूपत्वें यावें निजस्थळा ॥ ४० ॥
 जनापवादीं इतुकाचि भाव । परी प्रगट नांदतो श्रीसदाशिव ।
 सर्वकाल स्मरे श्रीराघव । जाणती वैष्णव महिमान ऐसें
 ॥ ४१ ॥ श्रीरामनामाचें महिमान । श्रीशंकरें गाजविलें प्रयागीं
 बैसोन । जन येती दाढीमिशा मुंडोन । वर्म ऊणखूण नेणती
 ॥ ४२ ॥ तथा श्रीसदाशिवाचे पातीकर । निवडले श्रीसमर्थ
 दातार । संगें घेवोन वैष्णवांचा भार । सोहळा अपार मार्गीं
 चालिला ॥ ४३ ॥ उंच उंच पताका झळकती । टाळ मृदंग
 झणत्कारें झडती । हरिगुणगीतीं वैष्णव गर्जती । थैकारें नर्तती
 नानापरी ॥ ४४ ॥ टाळ मृदंग येकचि धुमाळी । श्रीरामनामीं
 देती आरोळी । लोटांगणें घेती एकमेळीं । पाप समूळीं धुवोनि
 जाये ॥ ४५ ॥ थैकार हैकार नामगर्जन । गीरा गंभीर अ-
 भंगीं आलापन । रंगीं रंग भरोन । विमानीं बैसोन अमर पाहती
 ॥ ४६ ॥ तुळशीमाला मणिभूषण । अवीर बुक्क्याचें उधळण ।
 त्रिपुंड्र भाळीं गोपीचंदन । वैष्णवजन नटताती ॥ ४७ ॥
 श्रीसमर्थप्रभू प्रयागीं आला । संगें वैष्णवांचा मेळा । प्रयागीचा
 जनलोक सामोरा धांवला । श्रीसमर्थचरणाला पूजिती ॥ ४८ ॥

श्रीसमर्थरामदासमहिमान । प्रयागीं श्रुत होतें परिपूर्ण । विशेष
 प्रत्यक्ष होतां दरुषण । लोटांगणीं जन धांवती ॥ ४९ ॥ विद्वांस
 ब्राह्मणमांदी मिळाली । श्रीसमर्थमहापूजा आरंभिली । श्रीस-
 मर्थ नाना स्तुतिस्तवनें गाइलीं । श्रीसमर्थमाउली पूज्यमान
 ॥ ५० ॥ प्रयागराजीचे ब्रह्मवृंदगण । विनविती श्रीसमर्थांला-
 गोन । देवा धन्य आजि देखिलें श्रीचरण । येणें उद्धरण नि-
 श्रयें पावलों ॥ ५१ ॥ धर्म गेला रे गेला । हाचि बोल होता
 रूढला । तो तुह्मीं निज पुरुषार्थें लटिका केला । भूष स्थापिला
 छत्रपति शिवराज ॥ ५२ ॥ श्रीरामावतारीं घडलें । तेंचि तुह्मीं
 आजि साच दाविलें । विश्वजनां मुक्तिपदा नेलें । साम्राज्य
 जालें शुद्धसत्वाचें ॥ ५३ ॥ तंव द्विजवरां श्रीसमर्थें घातिलें
 लोटांगण । ह्मणती स्वामी तुमचें हें कृपादान । तुह्मी प्रत्यक्ष
 वेदोनारायण । धगधगायमान पुण्यरासी ॥ ५४ ॥ वेदविधी
 कर्माचरण । तें तुह्मींच आचरावें निर्वाण । वेदासी वज्रांगीं
 होवोन । यज्ञयाग करोन मेघ वर्षविजे तुह्मीं ॥ ५५ ॥ तुह्मां
 ब्रह्मवृंदाचें चरणरज । मी एक दुर्बळ भेटी आलों सहज । आह्मां
 तुह्मीं पढवावें हितगुज । श्रीरघुराज तुमचा अंकित ह्मणवी
 ॥ ५६ ॥ यापरी देवें ब्रह्मवृंदस्तुतिस्तवन केलें । एक मास
 प्रयागीं वस्तीसी राहिले । नित्य श्रीरामनाम गाजविलें । हरि-
 कथे मांडिलें नित्यानित्य ॥ ५७ ॥ श्रीरामनामाचें महिमान ।
 प्रयागीं जाणविलें सानथोरालागोन । ते भजों लागले श्रीसमर्थ-
 श्रीचरण । विस्मरण क्षणएक नाहीं ॥ ५८ ॥ श्रीरामनामाची
 पताका । प्रयागसंगमीं श्रीसमर्थें रोविली देखा । संसारधंदा
 नाठवे जनलोकां । श्रीरघुनायका घडीघडी आळविती ॥ ५९ ॥
 प्रयागीं भजनमार्ग रूढविला । श्रीसमर्थें क्षेत्रवासियांचा निरोप
 घेतला । श्रीविश्वनाथविरह अत्यंत दाटला । परस्परांला दृढा-
 लिंगन पडिलें ॥ ६० ॥ श्रीप्रयागराजीं मठ संस्थापियला ।

अत्यंत कष्टे क्षेत्रनिरोप घेतला । श्रीसमर्थविरहव्यथा सानथो-
 राला । श्रीसमर्थचरणाला वंदिती ॥ ६१ ॥ भजनानंदे मुर-
 डले । श्रीसमर्थप्रभु कृष्णातटाला आले । शिवराज सामोरे धां-
 वले । उत्साव केले मंगळघोषीं ॥ ६२ ॥ श्रीसज्जनगडावरी ।
 यात्रा राहविली मासवरी । नित्य नूतन कीर्तनगजरीं । सहा-
 द्रिगिरि दुमदुमविला ॥ ६३ ॥ श्रीसमर्थ श्रीशिवराय नित्य
 एकांत । कवणासी हे नेणवेचि मात । रावे दिनमान नेम नेमिला
 निश्चित । छत्रपति निभ्रांत श्रीसमर्थबोधीं ॥ ६४ ॥ रावे दिन-
 मान नेम नेमिला । जातां स्तवी श्रीसमर्थप्रभूला । ते करुणाव-
 चन साद्यंत नेणवे मज पामराला । संकेतवचनाला अल्पमात्र
 बोलूं ॥ ६५ ॥ ॐ नमो नमस्ते श्रीसमर्थ सुखधाम । नमो नमस्ते
 श्रीलोकाभिराम । नमो नमस्ते तूं पूर्णकाम । कैवल्यधाम कैव-
 ल्यनिधी ॥ ६६ ॥ नमो नमस्ते श्रीसच्चिदानंदकंदा । नमो नमस्ते
 श्रीमुखारविंदा । नमो नमस्ते श्रीचिन्मयानंदा । सुखस्वानंदकं-
 दा परमबोधा ॥ ६७ ॥ नमो नमस्ते श्रीजगदुद्धरण । नमो
 नमस्ते आदिमूळकारण । नमो नमस्ते मायाचक्रचाळण । पद
 निर्वाण अर्पिता ॥ ६८ ॥ विधिहरिहरादिक । हे अवतार तुझे
 निष्टंक । अज्ञान बापुडे जीव रंक । तुझे कौतुक नेणती
 ॥ ६९ ॥ हे दशावतारमालिका । तूचि लेइलासी सकौतुका ।
 अधर्म दंडोनि देखा । जनलोकां सुखरूप करिसी ॥ ७० ॥
 भ्रांतिमंदा तव माव न कळे । तुज मानुषी भाविती केवळ ।
 धिग् धिग् तें ज्ञानडहुळ । पाप प्रबळ मूर्खत्वेंसीं ॥ ७१ ॥ हे
 काय एक म्यां बोलावे । श्रोतीं राया छत्रपतीचें वाक्य परिसावे ।
 ज्ञानीं माझिये हातीं आलें स्वभावे । श्रीसंतसेवे ठेवितों ॥ ७२ ॥

श्रीशिवराज उवाचः—

सद्गुरुवापा तूं माहेरा । मज्जे तुझाचि उवारा ।

पार कीजे भवसागरा । पूर्णोदारा स्वामिया ॥ १ ॥

अनन्याच्या प्रतिपाळका । दारुणभवभयहारका ।

रक्षा आपुल्या बाळका । नका नका उपेक्षूं ॥ २ ॥

भवसपै गुंडाळिलें । तेणें मन हें व्याकुळ जालें ।

हिताहित विसरलें । सांभाळिलें पाहिजे ॥ ३ ॥

मोकलिलें तुह्मीं जरी । निरवावें म्यां कवणेषरीं ।

तुह्मांवीण गति दूसरी । मातें नाहीं दयाळा ॥ ४ ॥

शुद्ध करोनियां मन । पूर्ण निजरूप जाणून ।

श्रीरामदासीं लोटांगण । शिवरायानें घातिलें ॥ ५ ॥

सप्रचीत अनुभव शिवरायाला । उपमा कायसी प्रत्यक्ष प्रमा-

णाला । देह विदेहीं समाधि गेला । श्रीसमर्थस्वरूपाला एकरूप

जालें ॥ ७३ ॥ श्रीगुरुचरणाचें महिमान । श्रीशिवरायें अनुभ-

विलें परिपूर्ण । झणींच वृत्ति सांवरोन । श्रीसमर्थस्तवन वारं-

वार करी ॥ ७४ ॥ नेत्रीं प्रेमाश्रुपूर भरला । गहिंवरें अत्यंत

दाटला । वारंवार घाली लोटांगणाला । सस्वरूपाला पूर्णत्वे

पावला ॥ ७५ ॥ चारी प्रहर प्रेममिठी पडली । उभयतां निवृत्ति

जाहली । ब्रह्मानंदीं देहबुद्धि हरपली । एकाकारलीं एकेकीं

॥ ७६ ॥ शिवराया नाहीं शिवराजपण । श्रीसमर्थां नाहीं

श्रीसमर्थपण । एकाकार जालीं एकपणें । दृढालिंगन एकएका

॥ ७७ ॥ ऐसी मासपर्यंत । श्रीशिवश्रीसमर्थेसीं मात । गुप्तत्वे वर्तती

गुप्त विवरांत । तत्वबोधांत एकपणें भेटी ॥ ७८ ॥ देह क्षणभंगुर

बुडबुडा । भरंवसा धरील तोचि वेडा । श्रीशिव श्रीसमर्थ नि-

र्विकल्प जोडा । तत्वज्ञाडा पूर्णत्वे ॥ ७९ ॥ देह प्रारब्धीं टा-

किला । हर्षामर्षासी विसरला । मायाअविद्यात्याग केला ।

भ्रम निरसला शुद्धज्ञान उजळलें ॥ ८० ॥ श्रीगुरुभजनप्रसादें ।

आंतु धर्मराणीव ज्ञानावबोधें । अकर्तव्य त्यागिलें जगनिंद्य ।

सहजानंदें साक्षित्व पावला ॥ ८१ ॥ श्रीगुरुचरणसेवा उत-

राई । वर्तणें धर्मसंस्थापन संप्रदाई । जीवभूतां सायुज्यपदवी ।

देणें नवलनवाई श्रीगुरुकृपा ॥ ८२ ॥ बाप श्रीगुरुचें महि-

मान । करी रंका आपुले समान । देहासगट वैकुंठीं पाठऊन ।
 चिरंजीव करोन नांदवी ॥ ८३ ॥ असो रायें श्रीसमथनिरोप
 घेतला । श्रीसमथें भूष सप्रेमें गौरविला । सांगती युगायुगीं
 धर्म उजळावयाला । तुह्यां आह्मांला येणें घडे ॥ ८४ ॥ तुवां
 श्रीरघुनाथउपासना केली । कलीं धर्मसंस्थापना गाजविली ।
 उदंड कीर्ति विश्वीं दुमहुमिली । नभमंडळीं अमर तुज गाती
 ॥ ८५ ॥ अवरंग्या पापी बुडविला । म्लेच्छसंहार तुवां केला ।
 श्रीरघुनाथसकेत सिद्धी नेला । आतां देहप्रारब्धाला न टालिजे
 ॥ ८६ ॥ बापा शिउवा परंधामा गमन । तुज आवश्य आलें
 ठाकोन । सप्तमात्र उरलें दिनमान । परीक्षितिसमान व्रत आ-
 चरीं ॥ ८७ ॥ करीं महालिंगें लाखोली । षोडशोपचारें अर्चीं
 बेलफुलीं । सहस्रभोजनीं तोषवी द्विजमंडळी । काळ अळुमाळीं
 सार्थकीं लावीं ॥ ८८ ॥ श्रीगुरुचरणउपासन । तुज शुद्धभावे
 घडलें र परिपूर्ण । आतां याचकां करीं गोभूसुवर्णदान । धीर
 धरोन श्रीरामराय स्मरें ॥ ८९ ॥ सांडीं निजदेहाची ममता ।
 सांडीं दारासुतादिममता । सांडीं राज्यवैभवममता । श्रीरघु-
 नाथा स्मरें बापा ॥ ९० ॥ श्रीराघवावीण देखों नको । श्रीराघ-
 वावीण स्मरों नको । श्रीराघवावीण क्रमों नको । चळों नको
 अंतकाळीं श्रीराघवा ॥ ९१ ॥ तूं पूर्णत्वे परिपूर्ण राजा । तुज
 साभिमानी श्रीराम वोजा । मुक्ति सायुज्यपदवी पावसी सहजा ।
 वैकुंठीं ध्वजा तुझेनि नामें ॥ ९२ ॥ तुझिया पुण्यासी नाहीं
 सीमा । तुझा धाक कळिकाळादि गरिमा । कृतकृत्य जालासि
 तूं भजननेमा । पदा उत्तमा पावलासि तूं ॥ ९३ ॥ श्रीशुकें
 राया परीक्षितीसी उद्धरिलें । श्रीसमथें शिवराजा वैकुंठपदीं
 वैसविलें । कलीं न भूतो न भविष्यति चरित्र दाविलें । सुरवर
 निखिळ तटस्थ देखती ॥ ९४ ॥ रायें साधुसंतमंडळी अभि-
 वंदिली । श्रीस्वामीसमर्था त्रिवार प्रदक्षिणा घातिली । श्रीरघु-

वीरनामीं उत्कट गर्जना केली । निजस्थळाला चालिले
 ॥ ९५ ॥ सकळ सांपदाई नमिले । उद्धव कल्याण दूरवर निर-
 वीत आले । श्रीशिवराज रायगडीं चालिले । पुन्हःपुन्हा अव-
 लोकिलें श्रीसज्जनगिरीतें ॥ ९६ ॥ श्रीसमर्थशिवराजगुप्तमात ।
 कवणा नेणवे अणुमात्र । उद्धव कल्याण साशंकित । प्रश्न
 करिती स्वामियां ॥ ९७ ॥ देवें शिवराजा मास एक राहविलें ।
 एकांत वसतीसी घेतलें । अनुमानें चित्त हळहळलें । भय जाहलें
 अंतर्यामीं ॥ ९८ ॥ तरी स्वामींनीं कृपा करोन । आमुचा
 संशय फेडावा पूर्ण । तंव श्रीसमर्थ दीर्घ श्वास टाकोन । संकेत-
 वचन बोलती ॥ ९९ ॥ तुह्मा दोघांजणा । बरवी देखिली धा-
 रणा । बाप हो शिवराज करितो परंधामगमना । अवघा सप्त-
 दिन उरलासे ॥ १०० ॥ उद्धवकल्याणा विरहव्यथा दाटली ।
 महंतमंडळी चित्तीं हळहळली । श्रीसमर्थें पुढील भविष्यकथा
 वर्णिली । अळुमाळ अवधारिजे ॥१॥

श्रीसमर्थरामदासस्वामी उवाचः—

जन्मदुःखें जरादुःखें । नित्य दुःखें पुन्हपुन्हा ।
 संसार त्यागणें जाणें । आनंदवनभूवना ॥ १ ॥
 वेधलें चित्त जाणावें । रामवेधीं निरंतरिं ।
 रागें हो वीतरागें हो । आनंद० ॥ २ ॥
 संसार वोढितां दुःखें । ज्याचें त्यासी च ठाउकें ।
 परंतू एकदा जावें । आनंद० ॥ ३ ॥
 न सोसे दुःख तें होतें । दुःख शोक परोपरी ।
 एकाकी एकदा जावें । आनंद० ॥ ४ ॥
 कष्टलों कष्टलों देवा । पुरे संसार जाहला ।
 देहेत्यागासि येणें हा । आनंद० ॥ ५ ॥
 जन्म ते सोसिले मोठे । अपाय बहुतांपरी ।
 उपायें धाडिलें देवें । आनंद० ॥ ६ ॥
 स्वप्नीं जें देखिलें रात्रीं । तें तें तैसैं चि होतसे ।
 हिंडतां फिरतां गेलो । आनंदवन० ॥ ७ ॥

हे साक्ष देखिली दृष्टी । किती कल्लोळ ऊठिले ।
 विघ्नघ्ना प्रार्थिलें गेलों । आनंदवन ० ॥ ८ ॥
 स्वधर्माआड जीं जीं विघ्नं । तीं तीं सर्वत्र ऊठिलीं ।
 लाटिलीं कुटिलीं देवें । दापिलीं कापिलीं बहु ॥ ९ ॥
 विघ्नांच्या उठिल्या फौजा । भीम त्यावरि लोटला ।
 घडिलीं चिडिलीं रागें । रडविलीं बडविलीं बळें ॥१०॥
 हाकिलीं टाकिलीं तेंणें । आनंदवनभूवनीं ।
 हाकबोंब बहू जाली । पुढें खतल्लु मांडिलें ॥ ११ ॥
 खौळले लोक देवाचे । मुख्य देव चि ऊठिला ।
 कळेना काय रे होतें । आनंदवन० भूवनी ॥ १२ ॥
 स्वर्गाची लोटली जेथें । रामगंगा महानदी ।
 तीर्थासी तुळणा नाहीं । आनंद० ॥ १३ ॥
 ग्रंथीं जे वर्णिली मार्गें । गुप्तगंगा महानदा ।
 जळांत रोकडें प्राणी । आनंद० ॥ १४ ॥
 सकळ देवांची साक्षी । गुप्त ऊदंड भूवनें ।
 सौख्य चि पावणें जाणें । आनंद वनभूवना ॥ १५ ॥
 त्रैलोक्य चालिलें जेथें । देव गंधर्व मानवी ।
 ऋषी मुनी महायोगी । आनंदवन भूवनीं ० ॥ १६ ॥
 अक्रा अक्रा बहू अक्रा । काये अक्रा कळचिना ।
 गुप्त तें गुप्त जाणावें । आनंद० ॥ १७ ॥
 त्रैलोक्य चालिल्या फौजा । सौख्य बंदाविमोचनें ।
 मोहीम मांडिली मोठी । आनंदवन० ॥ १८ ॥
 सुरेश उठिला अंगें । सुरसेना परोपरी ।
 विकट कर्कशें यानें । शस्त्रपाणी महाबळी ॥ १९ ॥
 देव देव बहू देव । नाना देव परोपरी ।
 दाटणी जाहली मोठी । आनंदवन० ॥ २० ॥
 दिग्पती चालिले सर्वें । नाना सेना परोपरी ।
 वेष्टीत चालिले सकळें । आनंद० ॥ २१ ॥
 मंगळें वाजतीं वाद्यें । महागणासमागमें ।
 आरंभीं चालिला पूढें । आनंद० ॥ २२ ॥
 राशमें राखिलीं मार्गें । तेंणें रागें चि चालिला ।
 सर्वत्र पाठिशीं फौजा । आनंद० ॥ २३ ॥
 अनेक वाजतीं वाद्यें । ध्वनीकल्लोळ ऊठिला ।
 छत्रीनें डोलती ढाला । आनंद० ॥ २४ ॥

विजई दीस जो आहे । ते दीसीं सर्व ऊठती ।
 अनर्थ मांडिला मोठा । आनंदवन० ॥ २५ ॥
 देव ची तुष्टला होता । त्याचे भक्तीसि भूलला ।
 मागुता क्षोभला दुःखें । आनंद० ॥ २६ ॥
 कल्पांत मांडला मोठा । म्लेंच्छ दैत्य बुडावया ।
 कैपक्ष घेतला देवीं । आनंद० ॥ २७ ॥
 बुडाले सर्व ही पापी । हिंदुस्थान बळावले ।
 अभक्तांचा क्षयो जाला । आनंद० ॥ २८ ॥
 पूर्वी जे मारिले होते । तेचि आतां बळावले ।
 कोपला देव देवांचा । आनंदवन० ॥ २९ ॥
 त्रैलोक्य गांजिलें मार्गें । ठाउकें विवेकी जनां ।
 कैपक्ष घेतला रामें । आनंद० ॥ ३० ॥
 भीम ची धाडिला देवें । वैभवे धांव घेतली ।
 लांगूळ चालिलें पूढें । आनंद० ॥ ३१ ॥
 येशूनि वाढला धर्म । रमाधर्म समागमें ।
 संतोष मांडला मोठा । आनंदवनभूवर्नी ॥ ३२ ॥
 बुडाला अवरंग्या पापी । म्लेंच्छसंहार जाहला ।
 मोडलीं मांडलीं छेत्रें । आनंद० ॥ ३३ ॥
 बुडाले भेदवाही ते । नष्ट चांडाळ पातकी ।
 ताडिले पाडिले देवें । आनंद० ॥ ३४ ॥
 गळाले पळाले मेले । जाले देशधढी पुढें ।
 निर्मळ जाहली पृथ्वी । आनंद० ॥ ३५ ॥
 उदंड जाहलें पाणी । स्नान संध्या करावया ।
 जप तप अनुष्ठानें । आनंद० ॥ ३६ ॥
 नाना तपें पुरश्चरणें । नाना धर्म परोपरी ।
 गाजली भक्ति हे मोठी । आनंद० ॥ ३७ ॥
 लिहिला प्रत्ययो आला । मोठा आनंद जाहला ।
 चढता वाढता प्रेमा । आनंद० ॥ ३८ ॥
 बंड पाषांड ऊडालें । शुद्ध अध्यात्म वाढलें ।
 राम कर्ता राम भोक्ता । आनंद० ॥ ३९ ॥
 देवाळयें दीपमाला । रंगमाला बहूविधा ।
 पूजिला देव देवांचा । आनंद० ॥ ४० ॥
 रामचरदाइनी माता । गर्द घेऊनि ऊठिली ।
 मर्दिले पूर्वचे पापी । आनंदवन० ॥ ४१ ॥

प्रत्यक्ष चालिली राया । मूळमाया समागमै ।
 नष्ट चांडाळ ते खाया । आनंद० ॥ ४२ ॥
 भक्तांसी रक्षिलें मागें । आतां हि रक्षिते पहा ।
 भक्तांसी दीधलें सर्वें । आनंद० ॥ ४३ ॥
 आरोग्य जाहली काया । वैभवे सांडिली सिमा ।
 सार सर्वस्व देवाचें । आनंद० ॥ ४४ ॥
 देव सर्वस्व भक्तांचा । देव भक्त दुजें नसे ।
 संदेह तुटला मोठा । आनंद० ॥ ४५ ॥
 देव भक्त एक जाले । मिळाले जीव सर्व ही ।
 संतोष पावलें तेंथें । आनंद० ॥ ४६ ॥
 सामर्थ्य येशकीर्तीचां । प्रतापें सांडिली सिमा ।
 ब्रीदें चि दिधलीं सर्वें । आनंद० ॥ ४७ ॥
 राम कर्ता राम भोक्ता । रामराज्य भुमंडळीं ।
 सर्वस्व मी च देवाचा । माझा देव कसा ह्मणों ॥ ४८ ॥
 हें चि शोधोनि पाहावें । राहावें निश्चळीं सदा ।
 सार्थक श्रवणें होतें । आनंद० ॥ ४९ ॥
 वेदशास्त्रधर्मचर्चा । पुराणें महात्में किती ।
 कवित्वें नूतनें जीणे । आनंद० ॥ ५० ॥
 गीत संगीत सामर्थ्यें । वाद्य कळोळ ऊठिला ।
 मिळाले सर्वही अर्थार्थी । आनंद० ॥ ५१ ॥
 वेद तो मंद जाणावा । सिद्ध आनंदभूवनीं ।
 अतुळ महिमा तेंथें । आनंद० ॥ ५२ ॥
 मनासी प्रचीत आली । शब्दीं विश्वास वाटला ।
 कामना पुरती सर्वें । आनंद० ॥ ५३ ॥
 येथूनि वांचती सर्वें । ते ते सर्वत्र देखती ।
 सामर्थ्य काय बोलावें । आनंद० ॥ ५४ ॥
 उदंड ठेविलीं नामें । आपस्तुति च मांडिली ।
 ऐसें हें बोलणें नाहीं । आनंद० ॥ ५५ ॥
 बोलणें वाउगें होतें । चालणें पाहिजे बरें ।
 पुढें घडेल तें खरें । आनंद० ॥ ५६ ॥
 स्मरलें लिहिलें आहे । बोलता चालता हरी ।
 काये होईल पाहावें । आनंद० ॥ ५७ ॥
 महिमा तो वर्णवेना । विशेष बहुतांपरी ।
 विद्यापीठ तें आहे । आनंद० ॥ ५८ ॥

सर्वसद्या कळा विद्या । न भूतो न भविष्यति ।

धैराग्य जाहलें सर्वें । आनंद० ॥ ५९ ॥

हैं श्रीसमर्थप्रभूचें भविष्यमान । ऐकोनि चाकाटले सिद्ध-
गण । श्रीशिवराज करितो परंधामगमन । झणों अवतरोन
येईल पुन्हा ॥ २ ॥ म्लेंच्छ संहराया कारणें । शिवराज येईल
निश्चयेंकरोन । श्रीसमर्थ ह्यणती न धरा रे अनुमान । आनंद-
भुवन आनंदऊं पुन्हां ॥ ३ ॥ करवीरपंचवटीपर्यंत । निवा-
सार्थ श्रीआज्ञा निश्चित । प्रत्यक्ष पंचवटीं श्रीरघुनाथ नांदत ।
संशयार्थ न धरावा ॥ ४ ॥ शिवराज पुनरपि येईल । पाप नि-
र्मूलन करील । वैभव ऐश्वर्य भोगील । उपरि अवतरेल द्विज-
कुळीं ॥ ५ ॥ द्विजकुळीं जन्म घेवोन । बद्रिकाश्रमीं करील
योगसाधन । तो देह त्यागोन । सस्वरूपीं भरोन अवतार संप-
वील ॥ ६ ॥ ऐसैं श्रीहनुमंतबखरीचें निरूपण । ते चि आधारें
मी हि बोलिलों जाण । धीटपाठ न ह्यणावें हें वचन । श्रीसमर्थ-
वचनआधारीं ॥ ७ ॥ आतां येरीकडे रायगडावरी । छत्रपतीं-
ची येवोन स्वारी । उभयपुत्रां मेळ घालोनि सत्वरीं । संभाजी
अनावरी बंदिस्त केला ॥ ८ ॥ ज्येष्ठ संभाजी पुरुषार्थी थोर ।
परी मूर्खत्वे करी अविचार । रायासी न मने तो प्रकार । पुत्र
सत्वर बंदिस्त केला ॥ ९ ॥ रायें अष्टप्रधान पाचारिले । राजा-
राम सिंहासनीं नेमस्त केले । दानधर्मादि उत्साव आरंभिले ।
ब्रह्मवृंद मेळविले अपरंपार ॥ ११० ॥ पन्हाळगडीं पुत्र बंदिस्त
केला । रायगडीं दानधर्मोत्सव आरंभिला । महालिंगलाखो-
लीला । ब्रह्मवृंदाला नेमिलें ॥ १११ ॥ गोदानें भूमिदानें । अपर-
मित द्रव्यदानें । नित्य द्विजवरांसी सहस्र भोजनें । हर्षनिर्भ-
रोन धर्म चालिला ॥ १२ ॥ ऐसा नित्य धर्मसमारंभ चालतां ।
भक्त श्रीरघुनाथनामीं गर्जता । छत्रपति शिवराज राम राम स्म-
रतां । देह आतौता सांडिती ॥ १३ ॥ शके सोळाशें दोन । रौद्र

संवत्सर रविवार दिन । चैत्रशुद्ध पौर्णिमा दोन प्रहर पूर्ण ।
 राम राम स्मरोन शिवराज गेले ॥१४॥ परिवारजनीं आकांत मां-
 डिला । महाराष्ट्रप्रतापसूर्य चि मावळला । दीर्घ काळकूट अंधः-
 कार भरला । त्या अवकळेला काय वर्णु ॥ १५ ॥ श्रीशिवरायें
 देह सांडिला । प्रधानीं स्वामिनिवेदनीं दूत पाठविला । श्रीसमर्थ
 होते वोवरीला । श्रीसज्जनगिरीला अपशकून जाणवले ॥१६॥
 म्लानवदनी दूत देखिला । त्यासी न वचे बोल बोलिला । थो-
 रा कष्टे शब्द उमटला । निजधामाला श्रीछत्रपती गेले ह्मणें
 ॥ १७ ॥ श्रीसमर्थ ह्मणती देहधारव्येसीं । शिवराज गेला
 निजधामासी । असें ह्मणतां अश्रु नयनासी । अळुमालेंसीं चा-
 लिले ॥ १८ ॥ तत्काळ श्रीसमर्थ उठिले । एकांत वसतीसी
 गेले । भक्तवर्ग विरहव्यथें दाटले । सांतवन केलें न वचे कवणा
 ॥ १९ ॥ पृथ्वीवरी राजे असंख्य होती । होती जाती न क-
 रवे गणती । परी कीर्तिवंत त्रिजगतीं । तुळणा तुकती विरुळाले
 ॥ २० ॥ राज्यमद वैभवमद । सामर्थ्यमद अधिकार-
 मद । त्यांसी प्रजामेळीं चिरकालद्वंद्व । भेदाभेद विरु-
 द्ध भावने ॥ २१ ॥ पुत्रवई प्रजापालन । केलें एके
 रुक्मांगदें जाण । कां तो हरिशंद्र आपण । धर्मप्रजापालनीं दक्ष
 निवडला ॥ २२ ॥ श्रीराम श्रीकृष्ण अवतार धरोन । जन
 निर्द्वंद्व केले परिपूर्ण । अभंग अक्षई राहिले विश्वां भरोन ।
 कीर्ते पावन जगदुद्धरणीं ॥ २३ ॥ श्रीशिवरायें देह ठेविला ।
 महाराष्ट्रीं हाहाःकार जाला । तें दुःख वर्णावया मज पापराला ।
 सामर्थ्य बोला नसे कीं ॥ २४ ॥ धन्य शिवरायाचा प्रताप ।
 धन्य शिवरायाचा साक्षेप । धन्य शिवरायाचा आद्योप । दुष्टां
 चळिकांप ज्याचेनि नावें ॥ २५ ॥ शिवरायासी च ह्मणावें पु-
 रुष । शिवरायासी च ह्मणावें क्षितीश । शिवरायासी च फावलें
 यश । श्रीसमर्थ सर्वेश अंकित ज्यासी ॥ २६ ॥ श्रीशिव श्रीस-

मर्थ जोडी । यासी उपमा देतां थोडी । पुरुषार्थबळें अमर-
सुरवरें जालीं वापुडीं । यश पुरुषार्थ प्रौढी प्रत्यक्ष गाजली
॥ २७ ॥ किंचित् पुरुषार्थ गाजतां । अहंकार ताठा फुटे चित्ता ।
धन्य त्या छत्रपतीयशपुरुषार्थसत्ता । अहंकारचळथा विरोनि
गेल्या ॥ २८ ॥ किंचित् मात्र द्रव्य जोडिलें । तें कुटुंबपोषणीं
संग्रहिलें । धन्य श्रीशिवराज्यभांडार भरलें । कारणीं लाविलें
परमार्थमार्गीं ॥ २९ ॥ तो श्रीशिवछत्रपती । अद्याप आठवे
आवाळवृद्धाचितीं । यावच्चंद्रदिवाकरौ स्मृति । महीवरती
राहेल ॥ १३० ॥ प्रधानपंतीं विचार केला । राजाराम सिंहा-
सनीं बैसविला । उपरी श्रीशिवराजअंत्यविधी संपादिला ।
दुःखशोकाला आवरिलें ॥ ३१ ॥ गंभीर धीर धुरीण । मिळोन
अष्ट हि प्रधान । राज्यभार चालविती पुरुषार्थें करोन । परी
विघ्न दारुण वोढवलें ॥ ३२ ॥ ताम्रपतीनें स्वारी मांडिली ।
राया संभाजीसी अवकळा आठवली । सापत्न माता हलाहलें
मारिली । बंदिखाणी दिधली राया राजारामा ॥ ३३ ॥ मोठा
अनर्थ जाला । सज्जनांसी उपमर्द घडला । सांगों येती
श्रीसमर्थप्रभूला । अनन्वित अनर्थांला निवेदिती ॥ ३४ ॥
राव संभाजी परळीसी आला । तेणें इच्छिलें श्रीसमर्थ-
दर्शनाला । श्रीसमर्थें भेटियोग अव्हेरिला । हितपत्राला जनाग्रहें
लिहिलें ॥ १३५ ॥

श्रीसमर्थ उवाचः—

“ अखंड सावधान असावें । दुश्चित्त कदापि नसावें । तजवीज
करीत बसावें । एकांतस्थळीं ॥ १ ॥ कांहीं उग्र स्थिती सोडावी ।
कांहीं सौम्यता धरावी । चिंता पराची लागावी । अंतर्यामीं ॥ २ ॥
मार्गाल अपराध क्षमा करावे । कारभारी हातीं धरावे । सुखी
करुनि सोडावे । कामाकडे ॥ ३ ॥ पाटांतील तुंब निघेना । तरी
मग पाणी चालेना । तैसें जनाच्या मना । कळलें पाहिजे ॥ ४ ॥
जनाचा प्रवाह चालिला । ह्यणजे कार्यभाग आटांपला । जन ठाई

ठाई तुंबला । ह्यणिजे तें खोटें ॥ ५ ॥ श्रेष्ठीं जें जें मेळविलें । त्यासा-
 ठीं भांडत बसलें । तरी मग जाणावें फावलें । गलीमासी ॥ ६ ॥
 ऐसैं सहसा करूं नये । दोघे भांडतां तिसन्यासि जाये । धीर धरु-
 नि महत्कार्यें । समजूनि करावें ॥ ७ ॥ आधीं च पडली धास्ती ।
 मग कार्यभाग होय नास्ती । याकारणें समस्तीं । बुद्धि शोधावी
 ॥ ८ ॥ राजीं राखतां जग । मग कार्यभागाची लगवग । ऐसैं
 जाणोनियां सांग । समाधान करावें ॥ ९ ॥ सकळ लोक एक करावे ।
 गलीम निवडूनि काढावे । येणें करितां कीर्ति धांवे । दिगंतरीं ॥ १० ॥
 आधीं गाजवावे तडाके । तरी मग भूमंडळ धाके । ऐसैं न करितां
 धक्के । राज्यास होती ॥ ११ ॥ समय प्रसंग वोळखावा । राग निपटूनि
 काढावा । आला तरी कळों न द्यावा । जगामार्जीं ॥ १२ ॥ राज्यामध्ये
 सकळ लोक । सलगी देऊनि करावे सेवक । लोकालोकांचे मना धाक ।
 उपजों चि नये ॥ १३ ॥ बहुत लोक मेळवावे । एकविचारें भरावे ।
 कष्ट करोनि घसरारें । म्लेंच्छावरी ॥ १४ ॥ आहे तितुकें जतन क-
 रावें । पुढें आधीक मेळवावें । महाराष्ट्रराज्य करावें । जिकडे ति-
 कडे ॥ १५ ॥ अहंमति लोकीं धरावी । हिमतीची तरवार करावी ।
 चढती वाढती पदवी । पावाल येणें ॥ १६ ॥ शिवराजास आठवावें ।
 जीवित तृणवत् मानावें । इहलोकीं परलोकीं तरावें । कीर्तिरूपें
 ॥ १७ ॥ शिवराजाचें आठवावें रूप । शिवराजाचा आठवावा सा-
 क्षेप । शिवरायाचा आठवावा प्रताप । भूमंडळीं ॥ १८ ॥ शिवरायाचे
 कैसें बोलणें । शिवरायाचें कैसें चालणें । शिवरायाची सलगी देणें ।
 कैसी असे ॥ १९ ॥ सकळ सुखाचा केला त्याग । करुनि साधिजे
 तो योग । राज्यसाधनाची लगवग । कैसी केली ॥ २० ॥ त्याहूनि
 करावें विशेष । तरी च ह्यणवावें पुरुष । याउपरी आतां विशेष ।
 काय लिहावें ॥ २१ ॥

छत्रपती संभाजीनें श्रीसमर्थपत्र वंदिलें । पत्रदेत्या आ-
 दरें सन्मानिलें । श्रीस्वामीआज्ञें वर्तेन ह्यणितलें । पढतमूर्खत्व
 बाणलें मागुतें तैसें चि ॥ ३६ ॥ आइका पुढील प्रसंगीचें निरू-
 पण । श्रीसमर्थस्वामीपरंधामगमन । ते चि बोलविती हृदई
 थेवोन । मी निमित्त्य जाण आडनांवाचा ॥ ३७ ॥ श्रीसमर्थकृ-
 पेचें महिमान । मज किंचित् आलें जी कळोन । येथोनि न
 घडो न घडो जी विस्मरण । तुमची आण स्वामिराया ॥ ३८ ॥

जन्मजन्मांतरीं । हें मस्तक जडो श्रीचरणावरी । नित्यनित्य
वदो वैखरी । राम राम गजरीं निर्धारें ॥ ३९ ॥ किंचित्मात्र
चरित्र गाइलें । येणें माझे महादोष संवहारिले । हें माझे मज चि
कळों आलें । चरित्र चांगलें श्रीसमर्थरायाचें ॥ १४० ॥ श्रीस-
मर्थस्वामी साभिमानी जाला । माझा संदेह तेणें निरसिला ।
चित्त सर्वस्वें वेधिलें श्रीचरणाला । जन्ममरणाला पांगविलों
॥ १४१ ॥ श्रीरामदासकथासारामृत । सावधान संतश्रोते परि-
सोत । श्रीधरचरणीं भीमु विनवीत । निजकृपामृत तुमचें
हें ॥ १४२ ॥

इति श्रीरामदासकथासारामृत । भीमुविरचितायाम् श्रीशिवराज-
निजधामगमननाम सप्तदश प्रसंग संपूर्णमस्तु ॥

॥ शुभं भवतु ॥

॥ श्रीसमर्थरामदासार्पणमस्तु ॥

॥ एवं ओवीसंख्या २१९ ॥

॥ श्रीराम ॥

प्रसंग १८ वा

आदिनारायणं विष्णुं ब्रह्माणं च वशिष्ठकम् ।

श्रीरामं माहतिं वंदे रामदासं जगद्गुरुम् ॥

॥ श्रिसिद्दुरामदासायनमः ॥

सत्य तूं सत्य तूं स्वामीराया । धांवसी निजभक्त
तारावया । सामर्थ्य देसी भजन करावया । मंगळ
काया तुझेनि प्रसादें ॥ १ ॥ तव सामर्थ्य नवल-
नवाई । ते किती ह्मणोनि वर्णावी । हा मस्तक
जडो तुझिये पायीं । आणीक कांहीं न मार्गों स्वामी ॥ २ ॥

भक्तजनांच्या हृदयनिवासा । अंकित होतां पुरविशी आशा ।
महानुभावा श्रीरामदासा । पुराणपुरुषा नमोस्तुते ॥ ३ ॥
नमो नमो श्रीरामदासा । नमो नमो श्रीजगन्निवासा । नमो नमो
तूं श्रीसर्वेशा । आशापाश सर्व तोडीं ॥ ४ ॥ नमो जी सर्व-
सुखैकधामा । नमो नमो जी श्रीआत्मारामा । नमो नमो जी सर्वो-
त्तमा । मायाभ्रम निवारीं ॥ ५ ॥ नमो नमस्ते विश्वतारणा ।
नमो नमस्ते जगदाभरणा । नमो नमस्ते भवभयसंहरणा । विश्व-
कारणा श्रीसमर्थदेवा ॥ ६ ॥ जयजया जी तूं श्रीअनंत । जय-
जया जी तूं श्रीअच्युत । जयजया जी तूं श्रीसर्वातीत । साधुसंत-
विश्रामधाम ॥ ७ ॥ जयजयाजी श्रीदेवदेवा । जयजया जी
श्रीकेशवा । जयजया जी श्रीमाधवा । श्रीसमर्थदेवा तूं चि-
तूं ॥ ८ ॥ जयजया जी श्रीनृहरि । जयजया जी श्रीम-
धुकैटभारि । जयजया जी रावणांतकारी । निजनिर्धारीं
श्रीसमर्थदेवा ॥ ९ ॥ जयजया जी श्रीविश्वंभरा । जयजया जी सर्वो-
पकारा । प्राप्तकालीं येसी अवतारा । निजमाहेरा अनाथबंधो ॥ १० ॥
नमो नमो श्रीशेषशयना । नमो नमो श्री आदिनारायणा । नमो
नमो श्रीरघुनन्दना । वायुनन्दना श्रीसमर्थदेवा ॥ ११ ॥ जयज-
या जी श्रीकमलवदना । जयजया जी श्रीकमलनयना । जयज-
या जी श्रीकमलवसना । आनंदभुवना श्रीरामदासा ॥ १२ ॥ जय-
जया जी श्रीदीनदयाळ । जयजया जी श्रीप्रणतपाळ । जयज-
या जी भक्तकृपाळ । परमस्नेहाळ दीनबंधो ॥ १३ ॥ श्रीसमर्थ-
देवा तुज गावें । तेणें सर्व शरीर सुख पावे । श्रीसमर्था तुमचे
चरणीं लीन व्हावें । जीवेंभावें देहबुद्धि हरपे ॥ १४ ॥ श्री-
समर्थ रामदासांचें चिंतन । तेणें जीवशिवा पडे आलिंगन ।
असंख्य जीव जाले पावन । भद्रिष्यमान उद्धरती ॥ १५ ॥ नमो
नमो तुज माहेरा । नमो नमो तुज कृपासागरा । नमो नमो तुज
रुर्वाधारा । पूर्णागरा पूर्णबोधा ॥ १६ ॥ नमो नमो तुज दीनबंधू ।

नमो नमो तुज आनंदकंदु । कृपें वारिजे भेदाभेदुं । संसार छंदु
 मावळोनि ॥ १७ ॥ तुझा छंद मज लागला । शुद्धसंकल्प प्र-
 त्यक्ष फळला । परमानंद अनुभवा आला । तुझी लीला अतर्क्य
 कळली ॥ १८ ॥ नाही घडलें तपाचरण । नाही घडलें विशेष
 तीर्थाटण । नाही घडलें निर्वाणभजन । मन भरोन तुज नाही
 भजलों ॥ १९ ॥ नेणवे कोण पुण्य वोढवलें । जे तुझे कृपाकि-
 रण देखिलें । दिव्यज्ञान दृष्टीं उजळिले । धन्य जालों संसारीं
 ॥ २० ॥ किती देऊं धन्यवाद । कृपें वोळला नित्यानंद । सु-
 रवाडला निजत्माबोध । चरित्रछंद मनें घेतला ॥ २१ ॥ माझी
 उजळ केली मति । निजांगें लेखणी धरविली हातीं । जिव्हे
 वैसविली श्रीसरस्वति । चरित्रकीर्ति बोलविली तुवां ॥ २२ ॥
 आला ग्रंथाचा कळस । तो हा श्रीसमर्थसमाधिसौरस । सक-
 लांमार्जीं अठरावा विशेष । श्रीसमर्थ सर्वेश बोलविता ॥ २३ ॥
 नातरी टिटवी चांचूवरी । माप घाली सागरीं । माझा प्रयत्न
 तियेपरी । तुवां निर्धारिं सिद्धीस नेला ॥ २४ ॥ माहानुभाव
 सिद्धपुरुष । तुझे वर्णिताती यश । ते मज बाळकाची पुरविली
 आस । श्रीसमर्थ सर्वेश मज वोळला ॥ २५ ॥ तुझा कृपाकर
 लाधला । माझा मनोभाव उजळिला । चरित्रलेखनीं अंकुर फु-
 टला । प्रसंगाला प्रसंग सजविले ॥ २६ ॥ तुझिया चरित्राचेनि
 गुणें । माझे उदंड वाढलें व्यसन । जन्मवरी करीन गुणगान ।
 अखंड खंडण न होतां ॥ २७ ॥ आतां सभाग्य श्रोतयां करूं
 नमस्कार । ध्यानीं आणूं श्रीसमर्थदातार । अठरावा प्रसंगवि-
 स्तार । अत्यादरें निरोपूं ॥ २८ ॥ मागील प्रसंगीचें निरूपण ।
 श्रीशिवरायें केलें परंधामगमन । पुढें श्रीसमर्थपरंधामगमन । हें चि
 कथन श्रोतीं अवधारिजे ॥ २९ ॥ श्रीशिवरायें केलें परंधामग-
 मन । महाराष्ट्र दुःस्वार्णवीं बुडाला परिपूर्ण । स्वामींनीं घेतलें
 एकांतवसतिस्थान । परिभ्रमण राहिलें ॥ ३० ॥ देशोदे-

शींचे महंत येती । श्रीसमर्थप्रभूसी अवलोकित्ती । श्रीसमर्थ त्यांसी
सद्बोधित्ती । कार्य सांगती अधिकारपरत्वे ॥ ३१ ॥ वाप हो
जरी श्रीरामदास्य करणे । तरी सांगतो तीं जीवीं धरावींत ल-
क्षणें । अन्य उपाव नसे याविणें । श्रीसमर्थ ऊणखूण अभंग
बोलिले ॥ ३२ ॥

अभंगः—

कायावाचामने । यथार्थ रामीं मिळणें । तरी च श्लाघ्यवाणें । रामदास्य
॥ १ ॥ काम क्रोध खंडणें मद मत्सर दंडणें । तरी च श्लाघ्यवाणें ।
रामदास्य ॥ २ ॥ परस्त्रीनपुंसक होणें । परद्रव्यें न पोसणें । तरी च
श्लाघ्यवाणें रामदास्य ॥ ३ ॥ जैसें मुखें बोल । तैसी क्रिया चालणें ।
तरी च श्लाघ्यवाणें । रामदास्य ॥ ४ ॥ रामदास ह्यणे । निर्गुणीं सुख
लाधणें । तरी च श्लाघ्यवाणें । रामदास्य ॥ ५ ॥

ऐसी श्रीरामउपासनरीति । महंतां श्रीसमर्थ निरूपित्ती ।
पुढें महंतपदसौख्यस्थिति । यथानिगुती निरूपित्ती ॥ ३३ ॥

॥ श्रीसमर्थ उवाचः—

महंती सुखाची नाही । येथें दुःख उदंड हि । उदंड दुःख लोकांचें ।
ऐकतां उर फूटतो ॥ १ ॥ लोक हे विकारी नाना । फार अन्याय
वर्तती । पहावे ते कित्ती डोळां । ऐकावे श्रवणे कित्ती ॥ २ ॥ क्षमि-
तां ऊर तो दाटे । बोलतां वाणि खुंटते । तन्ही ते मस्तमस्तीनें ।
वळितां वळतीच ना ॥ ३ ॥ वळितां दुःख मानीती । अन्यायें घात
नेणती । सांगतां हित वाटेना । ऐकतां त्रास मानित्ती ॥ ४ ॥ झंझ-
णती चंचणती । फंफणती हट्टेंतट्टें । हट्टेंतट्टें उद्धट्टें होतीं । आप-
शुद्धि असेचिना ॥ ५ ॥ उद्धट्टें वर्तती क्रीया । उद्धट्टें शब्द बोलती ।
उद्धट्टें नास्ति मर्यादा । उद्धट्टें नास्ति नम्रता ॥ ६ ॥ उद्धट्टें गर्व
वर्तावा । उद्धट्टें प्रीति नासती । उद्धट्टें आर्त तोडीती । उद्धट्टें प्रीति
खंडती ॥ ७ ॥ अखंड सर्व सोसावें । भलेपणाचि कारणें । परंतु
सुख तें नाही । कांहीं कांहीं क्वचित ही ॥ ८ ॥ सीण उदंड होता-
हे । नेणत्यासंगतीगुणें । जाणतासंग भेटेना । दुःखाल पडिला
गमे ॥ ९ ॥ सज्जनं काय करावें । लोक मोठा अनावरु । कीं
त्यासी काय सांगावें । मनांतून कळेचिना ॥ १० ॥ सज्ज-

नों फारसी निष्ठा । देव त्यासी च वोळतो । अन्याय वर्ततां तो तो ।
अष्ट होती अनावरु ॥ ११ ॥

श्रीसमर्थमंहतमाळिका । कवणा करवेल तथाचा लेखा ।
श्रीसमर्थसंप्रदाय निका । मतिमंद बाळका काय कळे
॥ ३४ ॥ देशोदेशीं महंत स्थापिले । वरी कार्यपरीक्षक नेमि-
ले । मार्जां कल्याण मुखरण निवडले । श्रीस्वामियां जाणविलें
नाना महंतकार्ये ॥ ३५ ॥ श्रीसमर्थप्रभूच्या संगतीं । किती
अधिकारपदवी पावती । जडमूढ जनांप्रति । सहजगति तारूं
जाहलें ॥ ३६ ॥ न कळे काय जालें । श्रीसमर्थप्रभूच्या मनीं
आलें । श्रीकल्याण महंतीं पाठविले । प्रांत नेमिला परंडा ॥ ३७ ॥
श्रीकल्याणस्वामींचें महिमान । वर्णू जातां असाधारण । सर्व
सामर्थ्य अंगीं भरोन । श्रीसमर्थपद पावोन निरभिमानी ॥ ३८ ॥
श्रीसमर्थप्रभूनें पढविलें । श्रीकल्याणें सबाह्य ग्रहण केलें । श्रीस-
मर्थमनीं परिपूर्ण भरले । पद पावले श्रीसमर्थजीचें ॥ ३९ ॥
श्रीसमर्थ ह्मणती कल्याणा । तुवां जावें करावें जगदुद्धरणा ।
मठ स्थापीं चालवीं महंतपणा । विश्वजना मार्ग दावीं ॥ ४० ॥
तुज माझी आज्ञा प्रमाण । वृक्षाखालीं वृक्ष न वाढे चि जाण ।
महंतपदवीसी तूं मुख्य मुखरण । श्रीरघुनन्दन तुज सहाकारी
॥ ४१ ॥ ऐसी श्रीसमर्थआज्ञा होतां । अत्यंत विरहव्यथा श्री-
कल्याणचित्ता । ह्मणे स्वामी हें कोण आलें मंनोगता । मज
आतां श्रीचरण दुराविती ॥ ४२ ॥ माझी श्रीसमर्थमाउली ।
झणीं मज कैसी कंटाळली । निजांगें श्रीचरणसेवा अंतरली ।
महंती आली नागवणा ॥ ४३ ॥ तंव अक्का उद्धव सन्निध
आले । आणीक हि महंत मीनले । श्रीकल्याण विरहव्यथेनें हळ-
हळले । अश्रु भरले दुःखातिवेगीं ॥ ४४ ॥ आतां श्रीसमर्थआज्ञा
कोण पाळील । श्रीसमर्था कोण अंगप्रक्षाळण करील । कोण
श्रीचरणसेवनीं धांवेल । मागता देईल तांबूल कोण ॥ ४५ ॥

कोण करवील भोजन । सर्वे अरण्यपंथे कोण करील गमन ।
 सहजस्फूर्तीचे कवन । निजांगे लेखन करील कोण ॥ ४६ ॥
 यापरी नाना प्रेमविवंचना । हुरहुर जाहलें कल्याणा । उकसा-
 बुकसी करी रुदना । श्रीसमर्थचरणा लोटांगण घाली ॥ ४७ ॥
 तंव श्रीसमर्थ ह्मणती कल्याणा । तुज हें कोण आलें मना ।
 श्रीगुरुआज्ञापरिपालण । शिष्यगणा परमधर्म हा ॥ ४८ ॥ तो
 तूं सर्व जाणता । आणि नाथिली मांडिली शोकावस्था । तुज-
 मार्जी आह्मी सर्वकाल रहाटतां । अंतरस्था ऐक्यस्थितीं ॥ ४९ ॥
 आठव करितां सन्निध आह्मी । हें निखिल ज्ञान तुज संभ्रमीं ।
 रहाटे अंतबोधधामीं । आह्मी तुह्मी भिन्न न हों चि कदा
 ॥ ५० ॥ हांक फोडितां चि धांवोन । तुझ्या मार्गे पुढें राहेन ।
 ह्मणशील तेथें प्रगटेन । येविषीं अनुमान न धरीं तूं ॥ ५१ ॥
 तुजऐसा जो भाव धरील । त्यासी हि मज भेटी घडेल । एत-
 द्विषयीं जो अनुमान धरील । जिव्हा झडेल निश्चयेसीं ॥ ५२ ॥
 ऐसें श्रीसमर्थनिर्वाणवचन । कल्याण सहपरिवार करिती श्रवण ।
 सकळीं श्रीचरणीं घातिलें लोटांगण । नेमिलें गमन श्रीकल्या-
 णमहंती ॥ ५३ ॥ श्रीसमर्थप्रभूची शिकवण । श्रीकल्याणा लाघली
 परिपूर्ण । अंगीं महंती असाधारण । कांहीं उणखूण श्रीसमर्थ
 बोलिले ॥ ५४ ॥

श्रीसमर्थ उवाचः—

प्रत्यहीं मागणें भिक्षा । मिळाली न मिळो तरी । नित्यनूतन हिं-
 डारें । धुंडावे भक्त प्रेमळ ॥ १ ॥ कथा ते करावी आधीं । बाधी
 ते दुराशा नको । उपाधी आतळावेना । जावें ना वैभवाकडे ॥ २ ॥
 सर्वत्र लोक शोधावे । बोधावे भक्तिच्या गुणें । रहावें दुर्बळाचेथें ।
 देवालयें कां नदीतीरीं ॥ ३ ॥ पर्वतीं नदीतीरीं । सन्निध चि एकीकडे ।
 फार एकांत सेवावा । अभ्यास नित्यनूतनु ॥ ४ ॥ सहावीं उण-
 सीतादि । पहावीं रम्यसीं स्थळें । करावे आपण कष्ट । बांधावीं
 तीं हळूहळू ॥ ५ ॥

कल्याणं श्रीचरणा नमिलें । परंडाप्रांतीं गमन केलें । महंतपणीं
 धवळ कीर्ति उजळले । जन लाविले भक्तिपंथा ॥५५॥ श्रीकल्या-
 णें बहु व्याप केला । प्रत्ययज्ञानें जन बोधिला । श्रीसमर्थनामीं
 ध्वज उभविला । डोंदगांवाला जा पहा ॥५६॥ श्रीकल्याणें डोंव-
 गांवीं मठ केला । निजनिवास संनिध पर्वतीं नेमिला । मासपर-
 त्वें रहिवास नेमिला । श्रीकल्याणाला जन शोधिता ॥५७॥ चारी
 मास परंड्यासी राहती । चारी मास कड्यावरी वसती । चारी
 मास डोणजेनिकट जाती श्रीभगवतीमंदिरीं ॥५८॥ येरीकडे चां-
 फळीं नउमी । होतसे अत्यंत आनंद संभ्रमीं । भक्तपाल रंगती
 श्रीरामनामीं । सेवाधर्मीं परमागळे ॥५९॥ श्रीनउमीउत्छाव सम्पा-
 दून । भक्त येती श्रीसमर्थदर्शनालागून । श्रीस्वामी माजघरीं बै-
 सोन । सानथोरांलागोन आसिर्वचन बोलती ॥६०॥ श्रीस्वामी
 धुनीनिकट बैसती । जनलोकां दुःखव्याधी पुसती । महारोगादि
 पळविती । धुनींतील विभूती मात्र देतां ॥ ६१ ॥ छत्रपती संभाजी
 राज्यारोहणीं । श्रीसमर्थां पाचारिलें आदरोनि । तिहीं अस्वस्थ
 शरीर ह्मणुनी । दिवाकर गोसांवियालागुनी पाठविलें ॥ ६२ ॥
 राज्यारोहणसमारंभ जाला । श्रीस्वामिया भविष्यकाल जाण-
 वला । मूर्तिध्यास मनीं बैसला । अक्का उद्धवाला निकट पाचा-
 रिलें ॥ ६३ ॥ भक्तमंडळी मिळाली । श्रीसमर्थचरणीं लागली ।
 श्रीसमर्थे श्लोकार्थें सात जाणविली । पूर्ती केली श्रीउद्धवें ॥६४॥

॥ श्लोक ॥

रविकुळटिळकाचा वीध सज्जीध आला ।

तदुपरी भजनासीं पाहिजे सांग केला ।

अनुदिनि नउमी हे मानसीं आठवावी ।

बहुत लगवगीनें कार्यसिद्धी करावी ॥ १ ॥

देवें स्मित हास्य केलें । उद्धवा धन्य धन्य ह्मणितलें । दशमास
 कालमान नेमिलें । नउमी नेमिली माघवद्याची ॥ ६५ ॥ तें श्री-
 समर्थसमाधिकालनिरूपण । श्रीभीमस्वामी गेले बोलोन । तें चि

श्रोतीं करावें श्रवण । विश्वास पूर्ण जीवीं धरूनि ॥ ६६ ॥ दश-
मावरी टीका करितां । स्वयंवराची आली कथा । श्रीदयार्णवीं
श्रीनाथचरणीं वाहोनि माथा । श्रीनाथप्रणित स्वयंवरकथा निज-
ग्रंथीं ठेविली ॥ ६७ ॥ श्रीनाथस्वामींनीं लिहिलें स्वयंवर । श्री-
दयार्णवीं ग्रंथीं तें चि केलें सादर । मज हि तो चि बाणला श्रेष्ठ
विचार । भीमस्वामी बोलिले साचार तें चि घेऊं ॥ ६८ ॥ तं-
जावरमठपति । श्रीभीमस्वामी प्रसिद्ध जगतीं । प्रत्यक्ष अनुभ-
विली स्थिति वर्णित्ती । संशयनिवृत्ति श्रोतयांची ॥ ६९ ॥

श्रीभीमस्वामी उवाचः—

“ समाधि श्रीसमर्थांची पूर्ण । वर्णून जाले सुखसम्पन्न । श्रवण क-
रितां श्रोतेजेन । पावन होती ॥१॥ राजा श्रीशिवछत्रपति । श्रीसमर्थां-
सी अतिप्रीति । सज्जनगडीं तेहीं वसती । करविली ॥२॥ बहुत दि-
वस करूनि सेवा । आला कर्नाटकीं यावा । विजई होउनी आपुलें गां-
वा । प्रवेशले ॥३॥ शंभुराजा प्रतिष्ठिला । श्रीसमर्थदर्शनासी आला ।
समारंभ थोर केला । यथा परंपरे ॥४॥ याउपरीं रुद्र संवत्सरीं । यात्रा
चाफलीची बरी । करूनि आले गडावरी । भक्त सर्व ॥ ५ ॥ दिवाकरें
नमस्कार । करितां बोलिले उत्तर । आदिकरुनी वस्त्रपात्र । पत्रीं लि-
हिणें ॥ ६ ॥ पत्र प्रसंगानसार । राजासनिध सत्वर । ठेऊनि बोलावें
उत्तर । रघु ऐसियासी ॥७॥ चाफलीं त्या दीपमाला । दोनी कराव्या
विशाला । उकलूनियां देवालयाला । दृढ करावें ॥८॥ शिवराजें मा-
न्य । केलें होतें ह्यणोनि स्मरण । देत जातील अंतःकरण । येरी कर-
तील तैसें ॥९॥ त्यास देव देईल बुद्धी । तैसी करितील सिद्धी । ह्य-
णऊनि सांगितलें आधीं । करुणालयें ॥१०॥ संवत्सरीं दुर्मतीं । सज्ज-
नगडीं हो इमारती । दोनी सहस्र निष्क प्रीतीं । वेंचले रायें ॥११॥
घर बांधिलें विशालें । गृहप्रवेश करतिये वेले । वैशाख मासीं भक्त-
पाले । प्रवेशले ॥१२॥ तेव्हां बोलिले वचन । आह्मांस राहणें स्वल्प जाण ।
दहामास संख्या पूर्ण । तेव्हां केली ॥ १३ ॥ माघ व ॥ ९ । जाणें आहे
परंधामीं । केला निश्चय अंतर्यामीं । भावें ऐसा ॥ १४ ॥ याउपरी
बाहेरि येणें । न घडे बहूत बोलणें । श्रीचें कार्य श्रीस्मरणें । करीत
जावें ॥ १५ ॥ बुद्धि देईल रघुनाथ । तैसी वर्तणूक सत्य । करणें हें
हो श्रुत । न करीं कोणहा ॥ १६ ॥ घरच्या उत्तरभागीं थोर । देवा-

लय तें थोर । करुनि प्रतिष्ठा रघुवीर । प्रेमै पूजा ॥ १७ ॥ ऐसी पूर्वी
आज्ञा केली । ग्रंथसमाप्ति उपरी जाली । मार्गशीर्षमासीं बोली । लि-
हिल्या तेथें ॥१८॥ आपणामार्गे भगवंतासी । भज्यत जावें निश्चयेसीं ।
हैं चि मागणें शिष्यासी । आणीक नाहीं ॥१९॥ ऐसै सांगीतलें सर्वाला ।
वख्रें दिधलीं सकळांला । मग आपण हो केला । वख्रत्याग ॥ २० ॥
मध्यगृहीं केलें राहणें । नावडे मनुष्य येणें जाणें । पलंगावरी उता-
णें । तेजील मग ॥२१॥ अन्न पाणी दोन्ही नाहीं । अखंड समाधिस्त
पाहीं । भक्तजन लवलाहीं । विनविती ॥२२॥ व्यथा स्वामीअंगीं नस-
तां । बैसतां जाली अति क्षीणता । बहुतांवरी दया आतां । श्रीची
असावी ॥२३॥ हा पर्वत शीतल । येथें राहूं नये पल । गडाखालीं सु-
स्थल । केलें आहे ॥ २४ ॥ अथवा चाफलासी जावें । परी ए स्थलीं
नसावें । कृपालुवें आह्ला भावें । थोर कीजे ॥ २५ ॥ तेव्हां बोलिले
उत्तर । नलगे उपाधि शरीर । खालीं उतरतां स्थिर । देह नव्हे ॥२६॥
जेथें होईल हो प्रांत । तेथे भज्यतील हो भक्त । उच्छ्राव चाफलीं
अद्भुत । राहेल तेव्हां ॥ २७ ॥ ह्यणोन सज्जनगडीं वास । आह्लांस
करणें सावकाश । जें होईल देहास । तें घडो येथे ॥ २८ ॥ अनेक
वचनें समईचीं । सांगीतलीं नानापरीचीं । रघु नारायण तयाची ।
जाली सये ॥ २९ ॥ पूर्वी चाफलीं येउनी । सांगीतलें श्रीलागुनी ।
सिद्ध जालियावरी स्मरण । नाहीं त्यास ॥ ३० ॥ त्यासी एक वेल
लिहिणें । पडेल तें चि हो करणें । ऐसै आह्लापिलें वचन । करुणा-
लयें ॥ ३१ ॥ मल्हार निंबदेव भक्त । समर्थचरणीं हो चित्त । ठेऊनि
परलीं येत स्वस्थ । असती भावें ॥ ३२ ॥ तेहीं चवदा मणाच्या
मूर्ती । लक्ष्मण सीता मारुती । आणि चवथा दाशरथी । रामचंद्र
॥ ३३ ॥ केल्या सत्वर पाठविल्या । केशव निस्पृहीं आणिल्या ।
माघ वा ५ आल्या । महोछाया ॥ ३४ ॥ मध्यरात्रीं सहावे तासीं ।
समर्थ पाहती त्या मूर्तीसीं । मेण होतें तें नयनासी । तें काढविलें
॥३५॥ श्रीचें मुखावलोकन केलें । परम समाधान जालें । याउपरी
आपलें । राहणें न घडे ॥३७॥ अवकाश पांच दिवस । उरला आहे
आह्लांस । कोण पूजील हो त्यास । यश घडो ॥ ३६ ॥ करणाराच्या
करविल्याच्या । आणिल्याच्या श्रमाचा । प्रसाद जाला सर्वांचा ।
मनोरथ ॥ ३८ ॥ माघ वा ९ । दिवस दोन प्रहर नेमीं । शन-
वारीं परंधामी । योग केला ॥ ३९ ॥ पलंगाखालीं उतरले । पादुका
पाईं लेइले । उत्तर दिसेकडे केलें । मुख बरवें ॥ ४० ॥ भक्तजेन

विनवितो । पलंगावरी बैसावें ह्मणती । तेव्हां बोलिले हो प्रीतीं ।
 बैसणें नाहीं ॥ ४१ ॥ तुह्मी बैसवाल तरी पहा । ह्मणोनि उचलिती
 जाण दाहा । शक्तवंत करिती अहा । नुचलती आमुतें ॥ ४२ ॥ क-
 रितां बहुत चि यत्न । नुचले अणुमात्र आसन । तेव्हां आज्ञापिलें
 वचेन । बाहेर बैसा ॥ ४३ ॥ कोणहीं विचार पुसिला कांहीं । पूर्वीं च
 सांगितलें पाहीं । सांगावया आतां कांहीं । उरेचिना ॥ ४४ ॥ माझी
 काया आणि वाणी । गेली ह्मणाल अंतःकर्णां । परि मी आहे जग-
 जीवनीं । निरंतर ॥ ४५ ॥ आत्माराम दासबोध । माझे स्वरूप स्वतः-
 सिद्ध । असतां न करावा हो खेद । भक्तजनीं ॥ ४६ ॥ तीन वेळां
 स्मरण केलें । अंबर अवघें गर्जिल्लें । रामनामें कोंदाटलें । जिकडे
 तिकडे ॥ ४७ ॥ मुहूर्त एक हो गर्जना । गगनीं कोंदाटली हो जाणा ।
 विस्मय पावले निज जना । प्रेम आलें ॥ ४८ ॥ ध्वनी जाली सर्व
 पूर्ण । जाहला अवतार हो पूर्ण । देशोदेशीं भक्तजेन । जाते जाले
 ॥ ४९ ॥ स्थलमहिमा अपार । उदंड जाले साक्षात्कार । भीम
 ध्यातो निरंतर । चेरण रज ॥ ५० ॥ ”

श्रीसमर्थप्रभू समाधी गेला । श्रीसज्जनगिरीं हाहाःकारला । भर-
 तखंडप्रदीप मावळला । कोंदाटला अंधकार भारी ॥ ७० ॥ शके
 शालिवाहन सोळासैं तीन । दुर्मुखनाम संवत्सर पूर्ण । मंदवार माघ
 वा नउमी सुदीन । साध्यान्हीं परंधापगमन श्रीस्वामियां ॥ ७१ ॥
 धेनुवत्स हंबरती । तृणजीवना न सेविती । पक्षी नभीं न परिभ्र-
 मती । हाहाभूत चित्तीं प्राणिजात ॥ ७२ ॥ भक्तमुखींची उतटली
 कळा । ज्यात्यासी आली अवकळा । श्रीसमर्थस्वामी वैसला
 डोळां । दुःखशोकाला न वर्णवें ॥ ७३ ॥ थोर थोर महंत । उद्धव
 अक्का शोकभरित । विचारिती अग्निसंस्कारार्थ । स्थळ निश्चित
 नेमिलें ॥ ७४ ॥ उत्तरसंस्कारविधि । श्रीउद्धव सम्पादिती निरवधी ।
 विशेष पुत्रअपत्यस्थिति । यथानिगुती उद्धवा जोडली ॥ ७५ ॥
 श्रीसमर्थसमाधिमंदिर केलें । अस्थीसी चांफळीं संरक्षिलें ।
 पुण्यतिथी माघ वा ९ नेमिलें । महंती सकळीं मिळोनि ॥ ७६ ॥
 श्रीसमर्थप्रभूचें दुरुषण । कल्याणा पुन्हां नाहीं जाण । माघ वा
 ९ लागून । येती ठाकोन सज्जनगिरीतें ॥ ७७ ॥ श्रीकल्याण नव-

मिसी येती । श्रीसज्जनगिरी साष्टांगें नमिती । परळीमध्ये वास्तव्य
 करिती । श्रीसमर्थमूर्ति ' गड ' मानिती ॥ ७८ ॥ धन्य कल्याण-
 स्वामींचा भाव । प्रत्यक्ष गड चि भासे स्वामीराव । धन्य धन्य
 अनन्य भक्तिवैभव । एकनिष्ठेचा भाव एकनिष्ठ जाणती ॥ ७९ ॥
 श्रीकल्याणएकनिष्ठता । नेणवे थोरथोरां महंतां । तेथ मियां
 काय करावी वाच्यता । संकोच चित्ता वाटतो ॥ ८० ॥ वाप
 श्रीगुरुभक्त गोसावी । वाप एकनिष्ठेची थोरवी । एकनिष्ठता श्री-
 समर्थकल्याणीं पहावी । नवलनवाई गुरुशिष्य धन्य धन्य ॥ ८१ ॥
 किती करावा शब्दविस्तार । धन्य स्वामी कल्याण शिष्यवर । कृपा
 करा जी निज तान्हयावर । भक्तिनिर्धार पढवा कांहीं ॥ ८२ ॥ धन्य
 तुमचें शिष्यपण । धन्य तुमचें श्रीगुरुअर्चन । धन्य तुमचें नाम-
 स्मरण । कल्याण होवोन तारिलें ॥ ८३ ॥ धन्य तुमचें महंतपण ।
 करितसे लहानाहूनि लहान । धन्य वैखरी शुद्ध होवोन । श्रीसम-
 र्थचिंतन करील ॥ ८४ ॥ तुम्हीं श्रीसमर्थचरण सेविले । श्रीस्वामी-
 मनोगत तुम्हीं च जाणिलें । कल्याणपदवी पावले । कल्याण जालें
 जग तुमचेनी ॥ ८५ ॥ कल्याण कल्याण । हें चि करावें नामस्मरण ।
 येणें तुष्टेल श्रीसमर्थप्रभू पूर्ण । कल्याण निधान त्रिभुवनीं ॥ ८६ ॥
 जयजया जी श्रीकल्याणदेवा । तुमचें भजन मज पढवा । दीन
 रंक आपुला ह्मणवा । श्रीसमर्थचरणीं अर्पिजे ॥ ८७ ॥ धन्य तुमचें
 श्रीगुरुसेवन । धन्य तुमचें पुरश्चरण । धन्य तुमचें अनुसंधान ।
 श्रीगुरुवांचोन अन्य नेणा ॥ ८८ ॥ धन्य धन्य तुमचें शुद्ध ज्ञान ।
 धन्य धन्य तुमचें ध्यान । धन्य धन्य तुमचें अवलोकन । श्रीसम-
 र्थावांचोन अन्य नेणा ॥ ८९ ॥ श्रीसमर्थसमाधिमंदिर जालें । अ-
 स्थी प्रयागीं नेणें राहिलें । बहुतीं बहुवार श्रीकल्याणा पुसिलें ।
 सम्मती वदले हो हो ह्मणोनि ॥ ९० ॥ केशवीं वर्म नाही कळलें ।
 तिहीं अस्थीप्रस्थान केलें । डोंबगांवनिकट जंव आले । तों चि
 परंधामगमन केलें श्रीकल्याणदेवें ॥ ९१ ॥ ॐ नमो जी श्रीकल्या-
 णदेवा । तुमचा महिमा तुम्ही च बोलवा । कैसें दाविलें चरित्रवै-

भवा । समाधिसंभवा आचरोनि ॥९२॥ कोण तुमची पुरुषार्थ-
 थोरी । न देखों ऐसा श्रीगुरुनिष्ठ चराचरीं धन्य धन्य कल्याण
 दिगंतरीं । केशवा अंतरीं जाणवले ॥ ९३ ॥ उपरी श्रीसमर्थक-
 ल्याणअस्थी । घेऊनि चालिले प्रयागाप्रति । क्षणक्षणा श्रीकल्या-
 णगुण आठवती । श्रीसमर्थ स्मरती क्षणक्षणा ॥९४॥ केशव प्र-
 यागीं आले । यथाविधी अग्निसंस्करण केलें । श्रीसमर्थकल्याण-
 चिंतनीं रंगले । ध्यान जडलें सर्व काळ ॥९५॥ श्रीकल्याणमहंती
 वाढली । शिष्यपरंपरा गाजली । ते तंव न वचे वर्णियली । धन्य
 मंडळी श्रीकल्याणपरम्परा ॥९६॥ भव्य समाधिमंदिर जालें । तें
 तंव न वचे वर्णियलें । श्रीकल्याणपुण्यतिथी महोत्साव गाजले ।
 विश्व दुमदुमियलें श्रीकल्याणनामीं ॥९७॥ शके सोळासैं छत्तीस ।
 आषाढ अधिक त्रयोदशीस । श्रीकल्याणस्वामी गेले समाधीस ।
 श्रीसमर्थपदवीस श्रीकल्याण शोभले ॥ ९८ ॥ श्रीसमर्थप्रभू
 गेल्या उपरी । अक्का संस्थान चालवी निर्धारीं । छत्तीस वर्षां
 माझारीं । संस्थान गजरीं चालविलें ॥ ९९ ॥ श्रीसमर्थआज्ञा-
 प्रमाण । श्रीउद्धव गेले जांवेलागून । वंशस्थ पुत्रा आले घेवोन ।
 समारंभें करोन पूजन केलें ॥ १०० ॥ श्रीगंगाधरस्वामी सं-
 स्थापियले । अक्कामाउलीनें सुजाण केलें । अवकाळीं श्रीसं-
 स्थान संरक्षिलें । मूर्ति संरक्षिली अति दक्षगुणें ॥ १०१ ॥
 पुढें अक्काकाल जाला । श्रीउद्धवीं प्रारब्धें देह विसर्जिला । श्री-
 समर्थकथा सुमनमाळा । प्रसंग अवलीळा वर्णिले ॥ २ ॥ श्री-
 समर्थचरित्राचा अंत । मज नेणवे तो प्रांत । श्रीसमर्थस्मरणें
 निवांत । पाय आठवीत बैसलों ॥ ३ ॥ ॐ नमो जी श्रीसमर्थ-
 स्वामी । तुमचा महिमा नेणों चि आह्मी । धरा उद्धरावया तु-
 ह्मी । येतसां अवनीं युगायुगीं ॥ ४ ॥ कैसें अवतारचरित केलें ।
 दिगंतीं कीर्तिमंदिर उभारलें । अमर सुरवर वंदूं लागले । गंधर्व
 करिती गुणगायन ॥ ५ ॥ अखंड बाळब्रह्मचर्य दाविलें । जें

इतरां कोणा न वचे केलें । उपरी दृढ तप आरंभिलें । टाकळीं
सन्निध पंचवटी ॥ ६ ॥ तपःसामर्थ्य प्रत्यक्ष घडलें । श्रीरघु-
नाथ हृदई प्रगटले । असुर दानव थरारिले । धर्मसूर्य उगवला
॥ ७ ॥ महाभाग ऐसा डंका गाजला । अभोध जनसंघ कांसे
लागला । तितुका हि भवपार उतरिला । काळ आणिला शरणा-
गत ॥ ८ ॥ संत महंत महानुभाव । जयाच्या पायीं लागती
निगर्व । कथाकीर्तन महोत्साव । सोहळा समारंभ भजनाचा
॥ ९ ॥ ह्यणती कलियुग कैचें काई । वैकुंठ येथ तंव रुळे पायीं ।
यमधर्मासी ठाव नाही । अमर केलें श्रीरामनामें ॥ ११० ॥ श्री-
रामनवमी वाढविली । साधुसभा गाजविली । पापतापदैर्न्ये
आघवीं पळविलीं । धरा केली पवित्र ॥ ११ ॥ शिवभूपती
शरण आला । भाव जाणोनि अंगिकारिला । मग सिंहासनीं स्था-
पिला । धर्म रक्षिला भूमंडळीं ॥ १२ ॥ ऐसा श्रीरामदास गुणगंभीर
महिमा जयाचा अतर्क्य अपरंपार । स्वामी श्रीमहारुद्रावतार । तो
चि नटला दासरूपें ॥ १३ ॥ ह्यणोनि श्रीरामदासनामनाके
शिरावें । मग संसारसिंधु सहज तरावें । कामक्रोधादिक
हेलावे । कदा अंगीं न पवती ॥ १४ ॥ श्रीरामदास पदीं लोटां-
गण । घालितां साष्टांगभावे पूर्ण । तेणें जन्मांतरींचे दोष दहन ।
सहजें होतीं जाण पां ॥ १५ ॥ असो आतां नवल ख्याती ।
श्रीसमर्थदेवें बोवीचिये शीती । मज मूर्खाहातीं करविली पद-
पद्धती । येरव्ही मी टोणपा ॥ १६ ॥ जयजया जी श्रीस्वामी
समर्था । येथोनि मज प्रवर्तवावें परमार्था । जन्मोजन्मीं हे चि
आस्था । शरणागत तुमचा मी ॥ १७ ॥ धन्य पारळें नगरना-
म क्षेत्र जाणा । तेथें नांदतो श्रीपारेश्वर कैलासराणा । शुकसन-
कादि येति नित्य दर्शना । भीमू जाणा रंक तेथें ॥ १८ ॥ श्री-

१ ग्रंथकर्त्याचें मूळ वसतिस्थान. हें मोगलाईत औरंगाबादेजवळ वैजापूर
तालुक्यांत आहे. येथून वेरूळ दौलताबाद १२ कोसावर आहे.

तुकारामप्रभु वैकुंठीं गेला । त्याचा प्रसाद श्रीनिळोवा लाधला ।
तेणें श्रीशंकरस्वामी अनुग्रहिला । क्षेत्रशिऊराला पुण्यतिथी
गाजे ॥ १९ ॥ तेथील माझी माता । श्री गंगा देवी अत्यंत पवित्रा ।
तिनें जन्म देवोनि सत्वरता । वैकुंठपंथा आक्रमिलें ॥ १२० ॥
बहुत आवाळ जाली । अवकळा हि बहुकाळ भोगिली । भगिनी
मथुरेसीं करुणा उपजली । धांव घेतली स्नेहभरें ॥ २१ ॥ पू-
र्वील ऋणानुबंध मोठा । भेटला विश्वनाथ कुरुठा । अमरावती
आणिलें हटातटा । विद्यापीठा पाठविलें ॥ २२ ॥ श्री विश्वनाथ
दयाळु भारी । तेणें अंगिकार करुनि सत्वरीं । पित्यापरीं
संरक्षण करी । लौकिकाचारीं वैसविलों ॥ २३ ॥ उपरी श्रीसम-
र्थप्रभु आठवला । जन्मांतरींचा भजनमार्ग उजळला । श्रीगुरु
श्रीधर लाधला । कृपें वोळला मजवरी ॥ २४ ॥ जनीं सर्वस्वीं
वाळिला । परि मजसीं निजनिष्ठें वोळला । श्रीचरणीं वेधु
लाविला । श्रीसमर्थचरणाला शरणागती ॥ २५ ॥ श्रीधर-
कृपा जाली । उपरी तीर्थयात्रा आदरिली । हिमालयीं तीर्थक्षेत्रें
धुंडिलीं । स्थळें अवलोकिलीं परम रमणीय ॥ २६ ॥ उपरी
घेतलें श्रीसेतुबंधदर्शन । दक्षिणेंतील सिद्ध सिद्ध स्थान । सा-
ष्टांगें आलों वंदून । श्रीपंढरीराणा वंदिला ॥ २७ ॥ श्रीसमर्थ-
गुणीं चित्त वेधलें । श्रीशंकर श्रीकृष्णें अनुमोदिलें । माझे प्रेम
विशेष दुणावलें । आरंभिलें श्रीचरित्रा ॥ २८ ॥ श्रीसमर्थीं
श्रीशंकरीं स्नेहभरीं । मज उल्हास दिधला परोपरी । चरित्र
वदविलें वैखरीं । संत साचोकारी शंकर श्रीकृष्ण देव ॥ २९ ॥

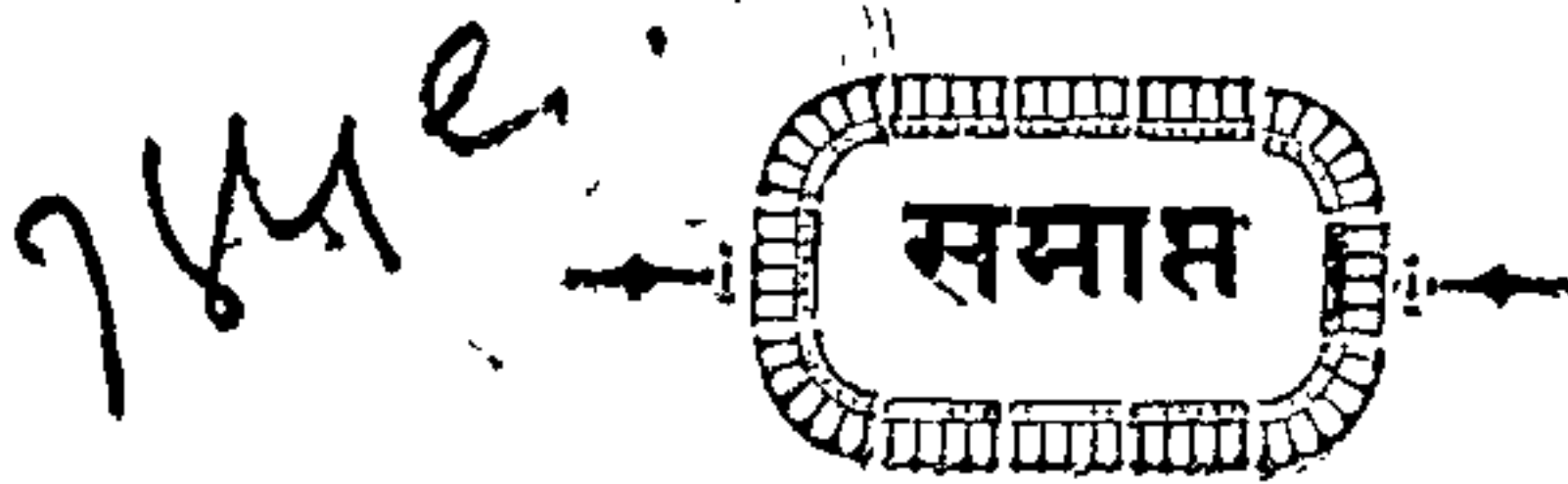
१ ग्रंथकर्त्याचें हें मातुळ, पारळयाहून तीन कोसावर आहे. २ ग्रंथकर्त्याचें
दोड वर्षाचें वय असतां च मातृवियोग घडला. ३ ग्रंथकर्त्याची वडील बहीण. ४ रा.
विश्वनाथ नरहर माटेगांवकर. ग्रंथकाराचे मेहुणें. यांनीं ग्रंथकर्त्यास इ. स. १९०१
च्या जानेवारींत उमरावतीच्या मराठी शाळेंत शिक्षणास पाठविलें. ५ इ. स १९०९
त हिमालयाची यात्रा. ६ इ. स. १९११ त श्रीसेतुबंधयात्रा. ७ ज्येष्ठ व. ४ शके
१८३५ रोजीं श्री. देवांचे कृपापत्रानें चरित्रलेखनास आरंभ केला.

धन्य 'देवां'चें भक्तिमहिमान । जडलें श्रीसमर्थचरणीं अनुसंधान ।
 सर्वकाळीं दिधलें श्रीचरणीं चित्त वाहोन । श्रीसमर्थकाव्यनि-
 धान प्रगट करिती ॥ ३० ॥ त्या श्रीशंकरश्रीकृष्णचरणीं । म्यां
 अनन्यभावे वेतली लोळणी । धन्य देवा तुमची करणी । श्री-
 समर्थकृपा पूर्ण तुह्यां जोडली ॥ ३१ ॥ आतां नमन असो
 संतसज्जना । श्रीबाळामहाराज श्रीमल्हारीचरणा । नमन त्या
 मंगरूळीच्या श्रीगजानना । अनन्य भावना बंदिलें हो ॥ ३२ ॥
 आतां वंदू श्रीसदासीवबावा । जो माझा परम सौख्य-
 निधानठेवा । ज्यासी सर्वकाळीं श्रीसमर्थभजनीं हेवा ।
 वैराग्यवैभवा सप्रचीत जो ॥ ३३ ॥ वारंवार धांवला । मज
 परमार्थी सहाय्यभूत जाला । नानापरी बोध केला । श्रीधरच-
 रणाला विनटविलें ॥ ३४ ॥ श्रीदत्तात्रयउपासना । उत्कट आ-
 चरोनि दाविली जना । त्या पुण्यवंत बाळकृष्णचरणा । भावें
 वंदना केलें हो ॥ ३५ ॥ नित्यनेम उपासना । संप्रती पाहतां
 आडळेना । ते निर्धारोनि आणिली मना । भगवद्भजना बाळ-
 कृष्णें राखिलें ॥ ३६ ॥ बाळकृष्णाचे संगतीं । मज धणी
 वरी तृप्ति होती । पुण्यकीर्ति केली जगतीं । कीर्तनांतीं देह
 विसर्जिला ॥ ३७ ॥ बाळकृष्णें झणीं तनुत्याग केला । तो मज
 विरह दाटला । माझिया श्रीचरित्रश्रवणाला । महीतळाला
 बाळकृष्ण नाहीं ॥ ३८ ॥ आतां नमन असो त्या वामनचरणा ।
 ज्यासी उदंड प्रीति श्रीसमर्थगुणवर्णना । मज हि सर्वस्वीं साह्य

१ मेहेकरकर श्री बाळाभाऊ पितळे, पंढरीचे वारकरी, अधिकारी पुरुष, ग्रंथ-
 काराचे परम स्नेही. २ श्री मल्हारीवुवा, नाशकानजीकचे रहिवासी, अधिकारी
 वारकरी, ग्रंथकर्त्याचे प्रेमी. ३ वर्धा जिल्ह्यांत घोन्हाड येथील प्रसिद्ध श्रीकेजाजी
 महाराजांचे अधिकारी शिष्य व प्रसिद्ध कीर्तनकार, ग्रंथकर्त्याचे प्रेमी, मंगरूळदस्त-
 गीरचे रहिवासी. ४ परमार्थमार्गातील परम सहकारी स्नेही रा. सदाशिव जनार्दन
 खोत, नागपूर. ५ बाळकृष्ण राजाराम कहाते, अत्यंत सत्वशील पुरुष, यांनीं दिवस-
 भर सर्व व्यवहार नित्याप्रमाणें करून रात्रौ ह. भ. प. यादवराव शिंदखेडकरांचे
 रसाळ कीर्तन ऐकल्यावर दीड तासांनीं सहज रीतीनें देह ठेविला.

भूत जाणा । दया अंतःकरणा वामनाच्या ॥ ३९ ॥ नमूं ज्येष्ठ
बंधु श्रीखंडेराव । ज्यासी श्रीकृपें सप्रचीत प्राप्त वैभव । श्रीस-
मर्थभजनीं पूर्ण अनुभव । चित्रकौशल्यगौरव श्रीसमर्थाकारणें
॥ ४० ॥ शालिवाहन शके १८३८सोत्तरीं । अनलनाम संव-
त्सरीं । मार्गशीर्ष शुद्ध ११दशी माझारीं । फणीपुरीं ग्रंथ सम्पा-
दिला ॥ ४१ ॥ श्रीरामदासकथासारामृत । सावधान संतश्रोते
परिसोत । श्रीधरचरणीं भीमु विनवीत । निजकृपाभृत तुमचें हें
॥ ४२ ॥ इति श्रीरामदासकथासारामृत । भीमुविरचितायाम् ।
श्रीसमर्थप्रमाधिगमननाम अष्टादश प्रसंग सम्पूर्णस्तु ॥ शुभं
भवतु ॥ श्रीसमर्थरामदासार्पणमस्तु । श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु ॥
पुंडलीकवरदे हरिविठ्ठल । श्रीज्ञानदेव तुकाराम ॥ श्रीसमर्थ-
रामदासस्वामीमहाराज की जय ! !

यदक्षरं पदभ्रष्टं मात्राहीनं च यद्भवेत् ।
तत्सर्वं क्षम्यतां देव राघवाय नमोस्तु ते ॥ १ ॥
अक्षरविंदुमात्राणि पदपादाक्षराणि च ।
न्यूनानि चातिरिक्तानि क्षम्यतां परमेश्वर ॥ २ ॥
तैलाद्रक्षेज्जलाद्रक्षेद्रक्षेत्शितिलबंधनात् ।
मूर्खहस्ते न दातव्यमेवं वदति पुस्तकम् ॥ ३ ॥
भग्न पृष्ठ कटि त्रीवा स्तब्धवृत्तिरधोमुखम् ।
कष्टेन लिखितं ग्रंथं यत्नेन परिपालयेत् ॥ ४ ॥

१ प्रकथत्यांचे ज्येष्ठ बंधु उपजत कुशाग्र चित्रकार, श्री. दादासाहेब खापर्डे यांनीं ५० रु. दरमहा स्कॉलरशिप पांच वर्षे देऊन पुण्यास प्रो. पिंपळखरे यांचे कडे चित्रकला शिकण्यास ठेविलें. गेल्या सालांत त्यांच्या भाऊवंदांचे आपत्तींतून श्रीसमर्थकृपें सर्व मालमत्ता निजाम सरकारांनीं त्यांची त्यांस परत दिली.
२ नागपुरास.

॥ श्रीराम ॥

श्रीरामदास आणि रामदासी

वार्षिक वर्गणी] मासिक पुस्तक [ट. ह. सह २ रुपये

शके १८३७ च्या ज्येष्ठ शु. १३ पासून सुरू. पहिल्या दोन सालांत (१३) श्रीरामदासपंथक्रमसार किं. ८५. (१४) श्रीनिवृत्तिराम किं. १ रु. (१५) श्रीसांप्रदायिक विविध विषय, प्रथम खंड किं. १८८ व (१६) श्रीदिनकरांची स्फुट कविता किं. १८८ असे रामदासी ग्रन्थ मालेंतील चार भाग पुरे होऊन आतां तिसरें वर्ष चालूं झालें. गेल्या आषाढाच्या अंकापासून (१७) श्रीसांप्रदायिक विविध विषय, द्वितीय खंड, (१८) मेरुस्वामिकृत रामसोहळा व (१९) श्रीसंप्रदायाचीं कागदपत्रें द्वितीय खंड, असे तीन नवीन भाग सुरू झाले. प्रथमपासून वर्गणीदार होणारास पहिले दोन वर्षांचे सुटे अंक न मिळतां वरील चार ग्रन्थ स्वतंत्र बांधलेले साडे चार रुपयांस मिळूं शकतील. तरी या संप्रदायावर प्रेम करणाऱ्या सर्व सज्जनांनीं वर्गणीदार होऊन मासिक चालविण्याचें श्रेय संपादावें, अशी नम्र प्रार्थना आहे.

चिटणीस-सत्कार्योत्तेजक सभा-धुळें.

इतिहास आणि ऐतिहासिक

वार्षिक वर्गणी] मासिक पुस्तक [ट. हं. सह रुपये २
दुसरें वर्ष सुरूं झालें.

१८३९ च्या मार्गशीर्ष शुद्ध १ चा दुसऱ्या वर्षाचा पहिला अंक वर्गणीदारांकडे व्ही. पी. नें पाठविण्यास सुरवात झाली आहे. या अंकापासून श्रीमत् शंकराचार्यादिकांचीं धर्माधिकरणासंबंधींचीं अत्यन्त महत्वाचीं पत्रें छापवयास घेतलीं आहेत. इतर विषय मेहमीप्रमाणें येत च आहेत. पेशवाईच्या अखेरीचा महाराष्ट्राचा इतिहास सांक्षिप्त रीतीनें दर्शविणारी बखरवजा हकीकत हि येत असते; ती फार मनोरंजक व उपयुक्त आहे. अशा या मासिकास इतिहासाच्या भक्तांनीं पुरेसा आश्रय न दिला तर त्यानें अशा या कठिण दिवसांत जगावें कसे ह्याचा वाचकांनीं विचार करावा अशी विनंति आहे.

चिटणीस, सत्कार्योत्तेजक सभा-धुळें.

॥ श्रीराम ॥

ग्रन्थमाला

भाग	किंमत
(१) श्रीमत् दासबोध प्रस्तावनेसह सुटा	.... २-०-०
(२) श्रीसमर्थांचीं दोन जुनीं चरित्रें	.... १-०-०
(३) श्रीरामदासांची कविता	.... २-०-०
(४) श्रीरामीरामदासांची कविता	.... २-०-०
(५) श्री श्लोक मनाचे	.... ०-५-०
(६) श्रीस्वानुभवदिनकर	.... १-१२-०
(७) श्रीदासविश्रामधाम, ४ खंडांपैकीं खंड १।२।३ तयार	६-०-०
(८) श्रीसमर्थप्रताप	.... ०-१२-०
(९) श्रीसंप्रदायाचीं कागदपत्रें	.... ३-०-०
(१०) श्रीकरुणाष्टके व (११) श्रीसमर्थांचीं लघुकाव्यें हे दोन भाग क्रमानें लवकर च प्रसिद्ध होतील.	
(१२) श्रीसीतास्वयंवर	.... ०-१०-०
(१३) श्रीरामदासपंथक्रमसार	.... ०-५-०
(१४) श्रीनिवृत्तिराम	.... १-०-०
(१५) श्रीसांप्रदायिक विविध विषय प्रथम खंड	.... १-८-०
(१६) श्रीदिनकरांची स्फुट कविता	.... १-८-०

वरील १० व ११ भागांखेरीज बाकींच्या १४ भागांची एकंदर किंमत रु. २३-१२ होते, परंतु तयार असलेले सर्व भाग घेऊन पुढील भाग घेण्याचें आश्वासन देणारांस मालेचे कायम ग्राहक समजून त्यांना वरील १४ भागांची किंमत फक्त रु. १९६३ पडेल. पाठविण्याचा खर्च वेगळा.

व्यापाऱ्यांस शेंकडा २० टक्के कमिशन.

मुंबईतील एजन्ट:-परचुरे पुराणीक आणि मंडळी, बुकसेलर्स
माधवबाग, मुंबई.

REFBK-0001459

REFBK-0001459